

ALBATROS

Kocour MIKEŠ

představuje

Josefa Ladu

PROGRAM PODPORY
ČESKÉHO KULTURNÍHO DĚDICTVÍ V ZAHRANIČÍ

Kocour MIKEŠ

představuje

Josefa Ladu

Výbor z díla

ALBATROS

Touto knihou připomínáme 120. výročí narození a 50. výročí úmrtí Josefa Lady

Výbor sestavil a texty doplnil Jiří Žáček

© Albatros, 2007
© Josef Lada – heir, 2007
Text, selection and appendices © Jiří Žáček, 2007
© Josef Brukner, 1960, 1975, 1999, 2004
© Jiří Horák – heirs c/o DILIA, 1940
© František Hrubín – heirs c/o DILIA, 1950
© Marie Majerová – heir c/o DILIA, 1969
© Jaroslav Seifert – heirs c/o DILIA, 1958
© Ludvík Středa – heirs, 2002

www.albatros.cz

ISBN 978-80-00-01997-0

Milí kluci a milá děvčata, dobrý den!

Že mě neznáte? Pardyje klepeto, já jsem přece slavný kocour Mikeš, který umí mluvit a jíst lžičkou! S Pepíkem Ševců jsem spával na peci a on mi před spaním vyprávěl pohádky. Namoutěkutě, to bývaly časy! Ten kluk pačesatá mě všecko naučil, a já jsem mu z vděčnosti dával penízky na papír a barvičky, co jsem si vydělal v cirkuse Kludský. Však se na mě jezdívali dívat zvědavci až z Povidlových ostrovů! A když Pepík Ševců vyrostl, stal se z něj malíř Josef Lada, ale pro mě to je pořád ten starý kamarád Pepík, jako tenkrát, když jsme spolu sáňkovali, stavěli sněhuláka a chodili na koledu. Proslýchalo se, že Pepík neuměl násobilku sedmi, a já na to říkám: Prokrýlepána, no a co? Já neumím ani násobilku šesti, ani násobilku pěti, zato dovedu jinačí věci! Hlavně že Pepík uměl tak nádherně malovat, že jeho obrázky jsou o pořádný kocouří fous hezčí než opravdický svět. Jen se račte podívat, v téhle knížce jich máte dost a dost. Škoda jen, že vám je Pepík nemůže ukázat sám. Prachdudynecky, kdyby tu byl s námi, já bych mu ze samé radosti koupil náramkové hodinky se slepicí a ta by mu každou hodinu snesla vajíčko!

Romance o Josefu Ladovi

Byl jednou jeden Jozífek
a ten byl čím dál větší,
ten rozuměl všem zvířatům
a mluvil jejich řečí.

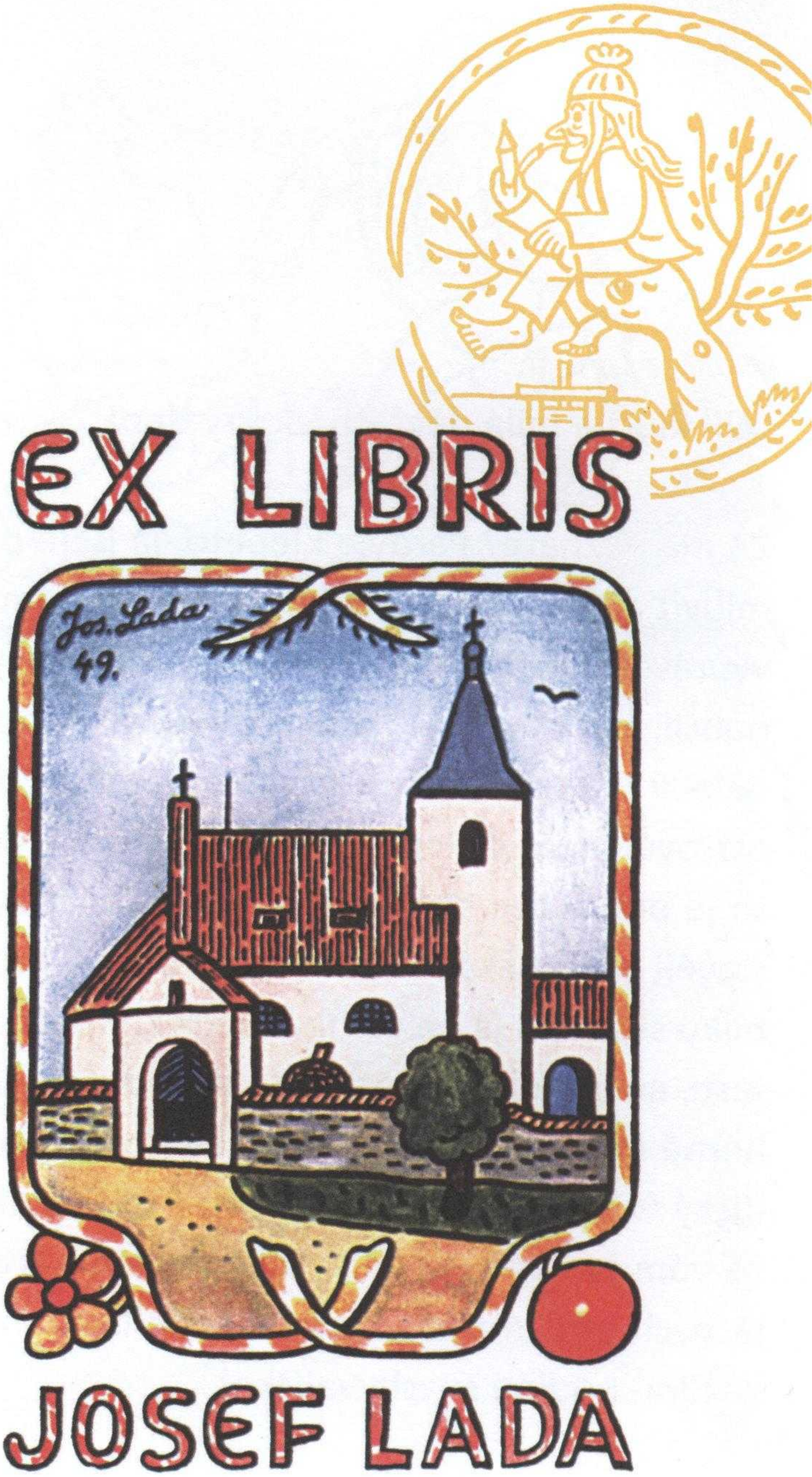
Měl kamaráda Mikeše,
znal vodníky a víly,
měl oči, uši dokořán
a neznal dlouhou chvíli.

A když pak časem vyrostl
– však víte, jak čas letí –
stal se z něj strýček pohádkář,
stal se z něj přítel dětí.

Maloval pro ně obrázky,
psal pro ně prima knížky,
i když mu vlasy zbělely
a přibývaly křížky.

Zestárnul, ale neumřel –
jenom se vrátil zpátky.
Stal se z něj zase Jozífek,
zabloudil do pohádky.

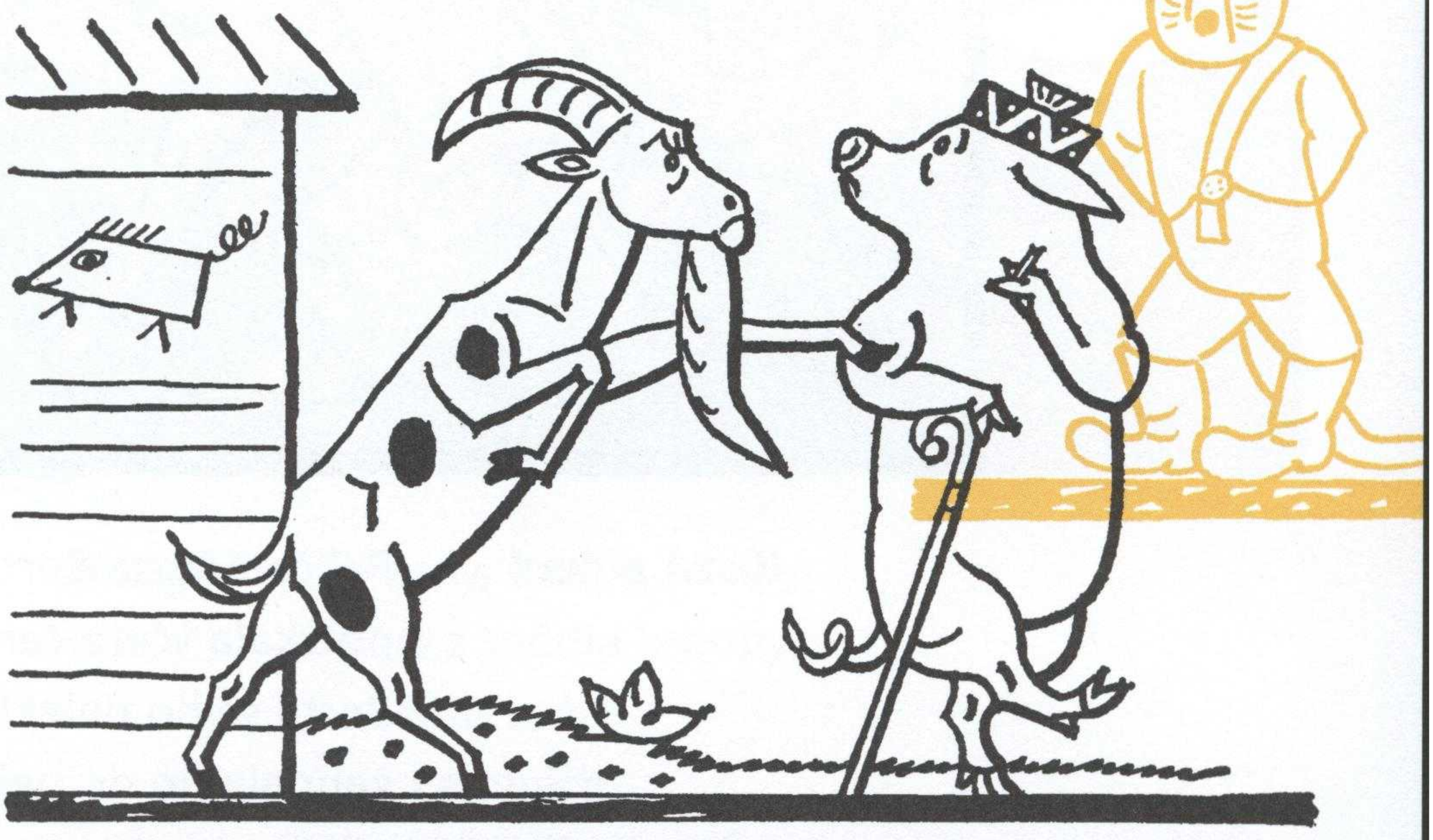
Však ho tam sami potkáte –
prohání se tam s kluky,
děvčatům zpívá písničky
a zvěř mu žere z ruky.

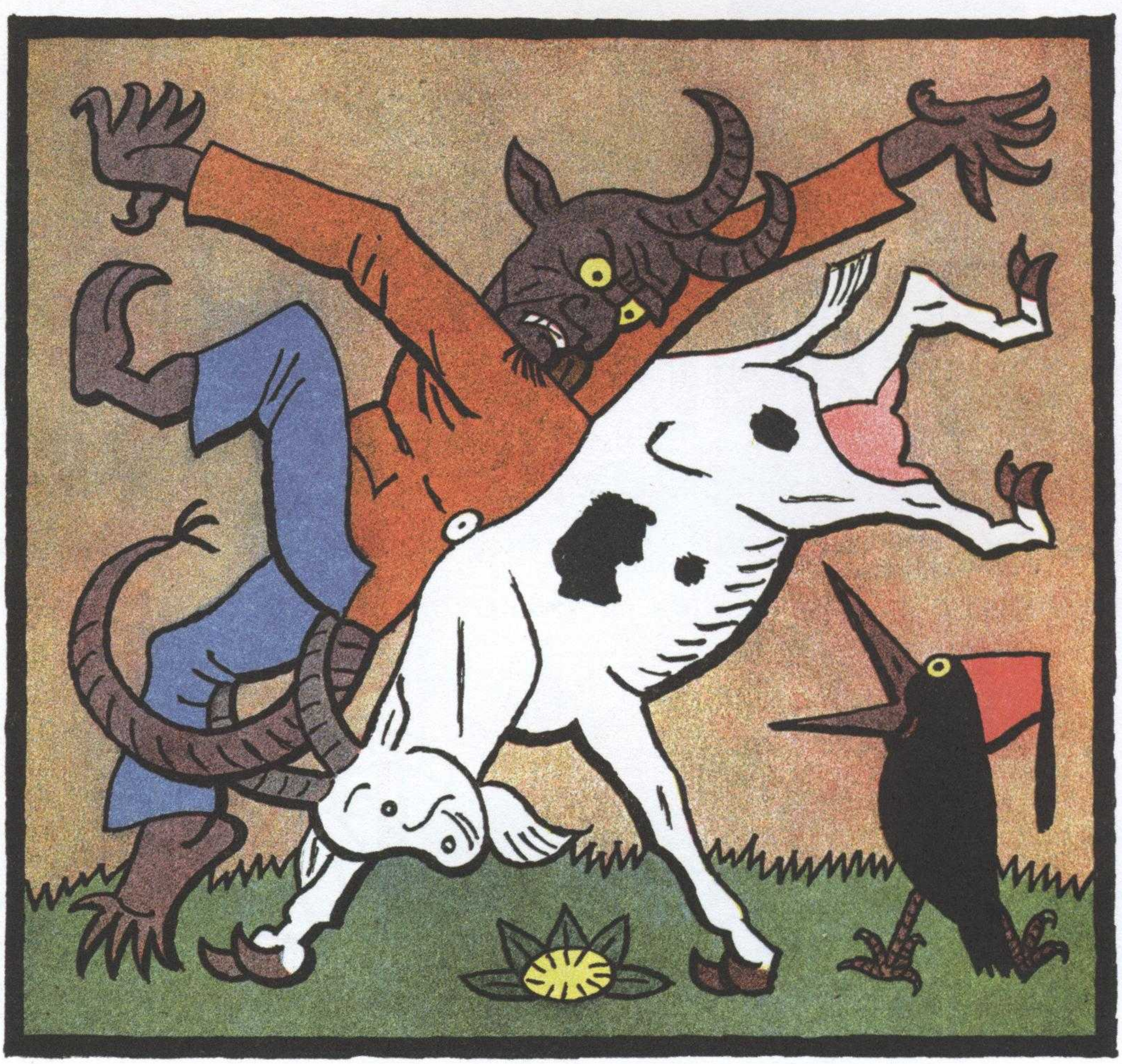
1/

Bravo bravissimo, ta básnička se mi líbí hlavně proto, že se v ní píše o Pepíkovi a o mně. Ale kdybych věděl, jak se píšou básničky, určitě bych napsal lepší, krajc himl patalión! A co teď, moji milí kuliferdové? Naše babička, ta, co mi říkala „Ty můj šantalo zlatej“, měla kapsář a v něm všelijaké dobroty a překvapení, ale že by tam měla říkadla…? My zvířata, co umíme mluvit, jako třeba já a Bobeš a Pašík, máme říkadla rádi, protože je můžeme říkat pěkně nahlas a každý hned slyší na vlastní uši, jak jsme šikovní a chytří!

Říkadla z babiččina kapsáře

Koza a čert

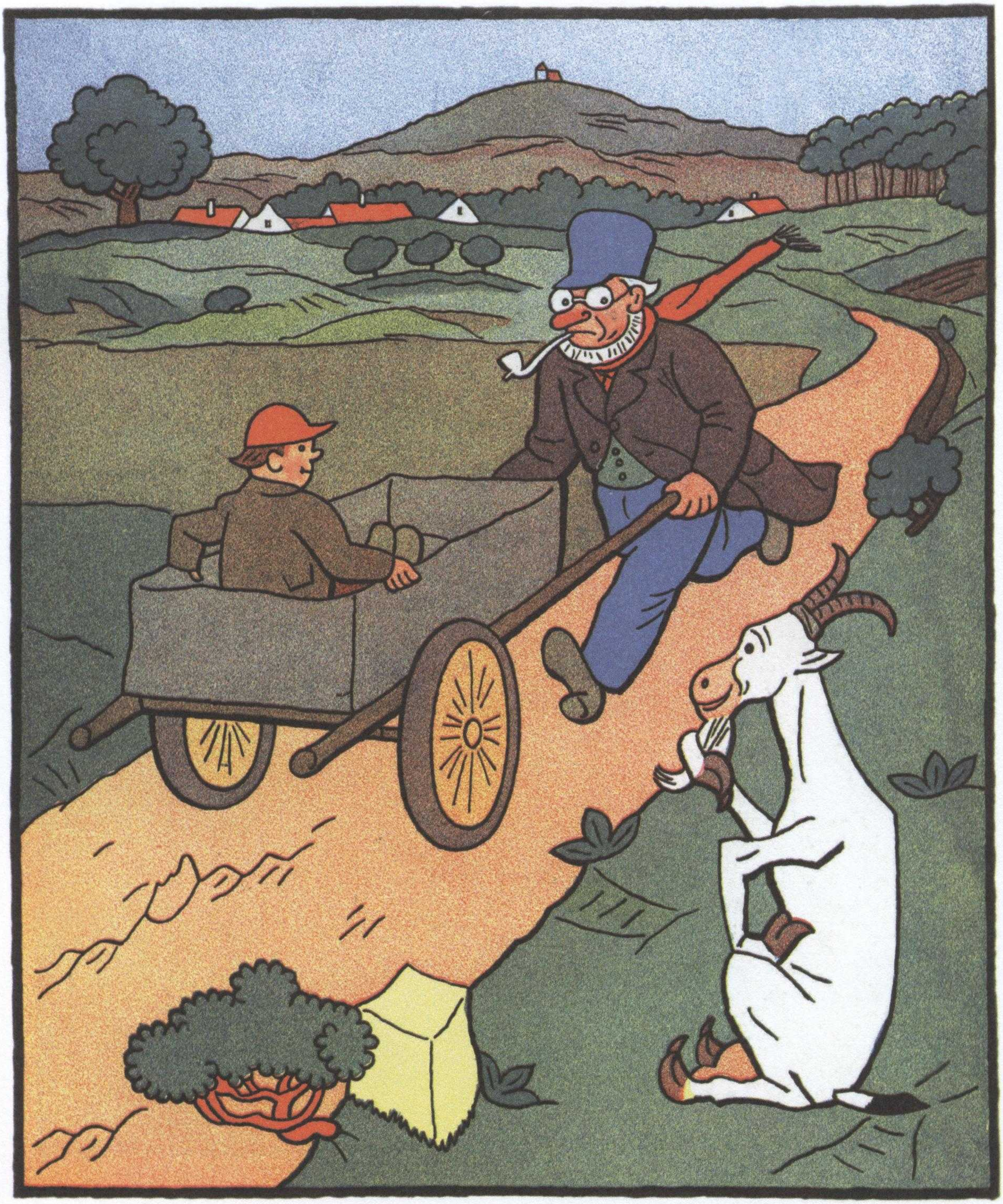
Paličatá koza Berta
potrkala včera čerta.
Berta se ho nelekla,
zahnala ho do pekla.

Houpy

Houpy, houpy, houpy,
kočka snědla kroupy,
kocour hrách
na kamnách,
koťata se hněvaly,
že jim taky nedali.

Kučera Kučero, Kučero,
co to u vás bučelo?
Buďto kráva nebo bejk,
ňákej ďas to musel bejt!

Z kopce

Kuba volá: Přidej, kočí,
ať se kola pěkně točí!
Kočí je náš pantáta,
zvrhnul Kubu do bláta.

Profous

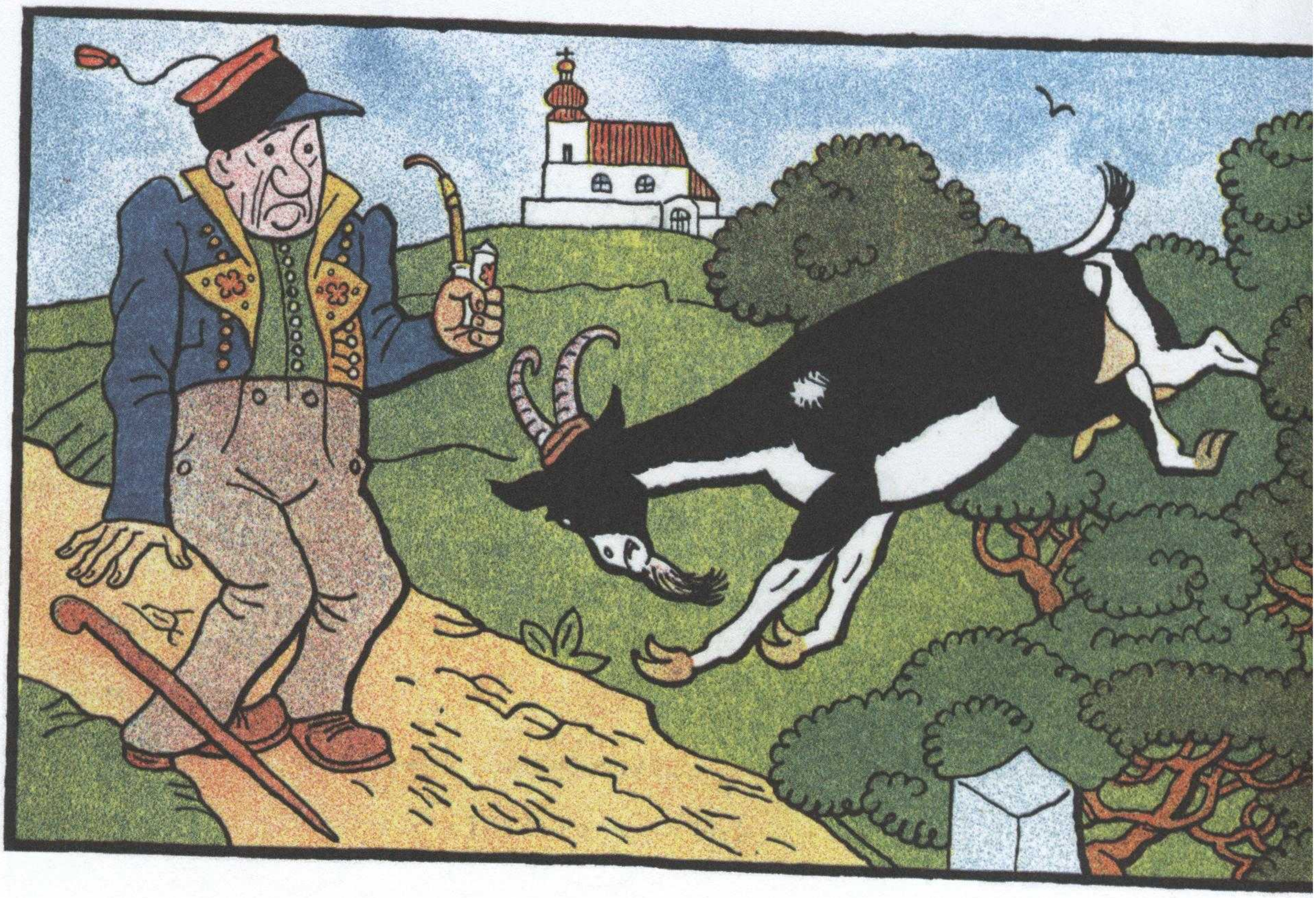
Když jsem šel do Prahy pro jelita,
potkal jsem na cestě tajtrlíka.
To nebyl tajtrlík, byl to profous*,
kdybych byl neutek, byl by mě kous!

**profous = vězeňský dozorce*

Lesní pych

Sedláci jsou kabrňáci,
každou chvíli v lese kácí.
Hajný křičí: Bububu,
nesekej mi do dubu!

Koza z trní

Když jsem šel okolo trní zeleného,
vyskočila na mne koza z trní;
koza vyskočila a mne poděsila,
že jsem byl od toho celý bledý.

Strejček Nimra

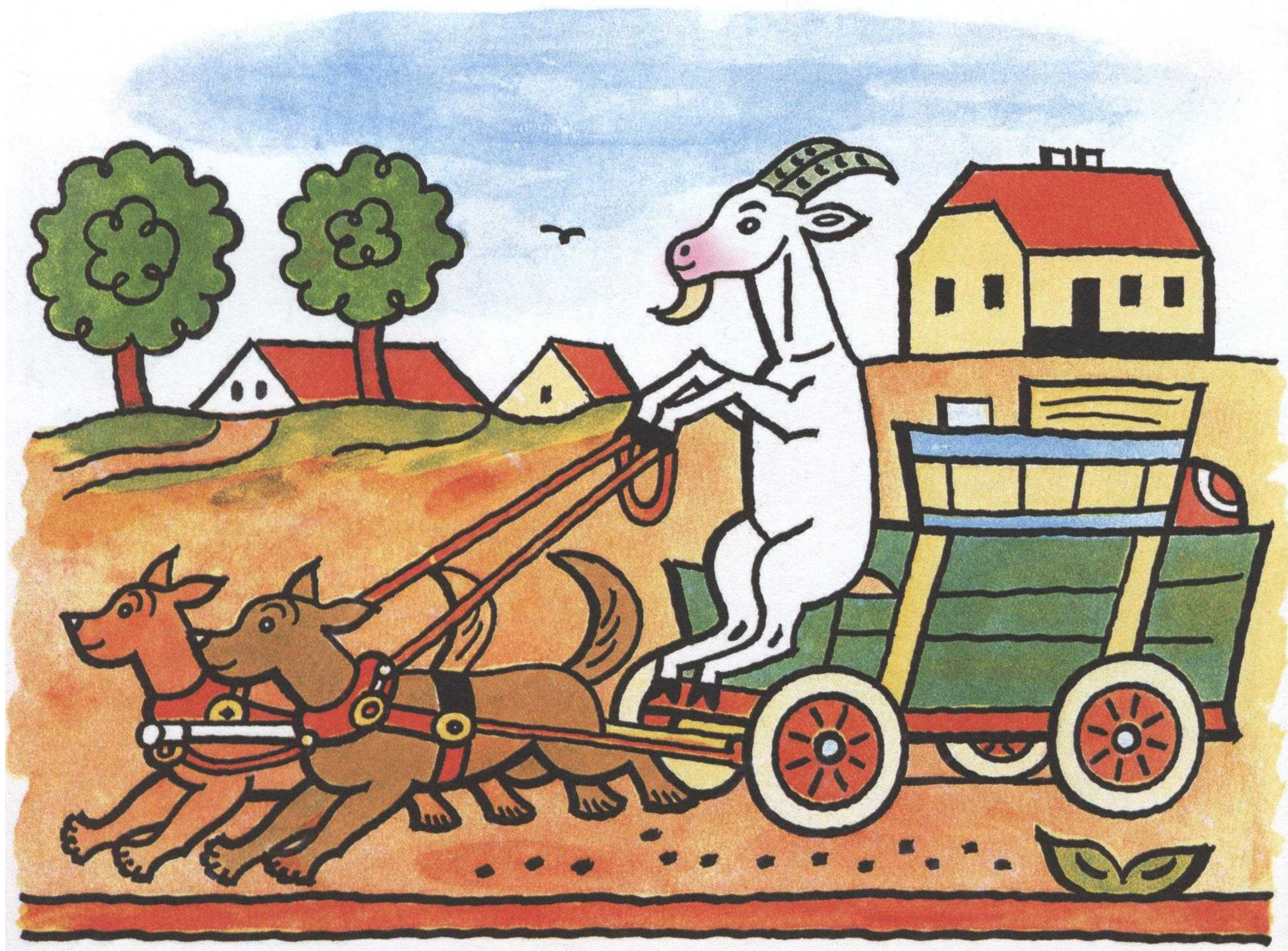
Strejček Nimra
koupil šimla
za půl páta tolaru,
přišel domů,
popad ženu,
tancoval s ní maděru.

Saframente sakulente, někteří hrdinové bajek by se měli okamžitě zastydět, jak se chovají hanebně a zákeřně a hloupě! Aby do nich stará harmonika uhodila! Ale ono je to u zvířat stejné jako u lidí – jedni jsou nafoukaní, protivní a zlí, a druzí laskaví a dobrosrdeční. Těm prvním je dobré se vyhnout a kamarádit jen s těmi druhými.

Bajky

O lišce, vráně a sýru

Kdepak, kdo dá na liščí lichocení, ten vskutku špatně pochodí. Jako ta vrána na jeřábu s kusem sýra v zobáku.

Ukradla ho v kterési otevřené spíži a dozajista si myslela, že už jí patří. Ale tak to bývá mezi zlodějíčky, že na jejich kořist má zálusk jiný zloděj.

„Milá vráno," povídá liška, „ve dne v noci tě sháním, jen abych slyšela tvou moudrou řeč, neboť není nad tebe rozumnějšího tvora. Už dlouho se bavím jen se samými hlupáky, pověz mi něco chytrého pro potěšení."

„Nesu si k obědu kus sýra," chtěla říct vrána potěšená liščím chvalozpěvem. Ale sotva otevřela zobák, sýr jí z něho vypadl a zmizel v liščí tlamě.

„Opravdu, nikdy jsem neslyšela rozumnější řeč, milá vráno. Protože tvá slova mne nejen potěšila, ale i nasytila."

Co na to řekla oklamaná vrána, o tom se už v bajce nevypráví.

Vám, kteří nic nedáte na lichometné řeči, to ostatně může být jedno.

JOS. LADA 30.

O lišce a čápu

Lišce narostly dlouhé uši, snad proto se o chytrákovi říká, že má za ušima.

A liška je opravdu chytrák nad chytráky. I chytrák se spálí, praví však přísloví, a to je také pravda pravdoucí.

Pozvala liška čápa k obědu na řiďoučkou kaši a za břicho se popadala, když marně štrachal po talíři dlouhým zobákem a nemohl si nabrat.

Dobrá. Čáp ale také není žádný hlupák.

Pozval tedy oplátkou lišku na večeři a předložil jí jáhly na dně hlubokého úzkého džbánu. Teď byla zase liška v koncích se svou mlsnou hubou. Smutně se musela dívat, jak čáp dosáhne tam, kam ona se svým krkem nemohla, a nic ji netěšilo, když pak za takovou večeři musela slušně poděkovat.

Když se v noci vracela domů, kopala vzteky do kdejakého kamene a tvářila se, že neslyší, jak se jí sovy a vejři posmívají.

Když si zkrátka chytrák myslí, že chodí po světě jen mezi samými tulipánky, na které snadno vyzraje, je z něho nakonec hlupák.

O koni a jelenu

Jelen a kůň byli přátelé.

Přišel jednou do lesa lovec a pravil k jelenovi:

„Pojď ke mně do služby a dobře se ti povede."

Jelen však k lovci do služby nešel, nelíbily se mu ani uzda, ani otěže. Lovec si tedy odvedl koně, který zatoužil po dobrém bydle a pokojném životě.

Po čase přijel lovec na koni do lesa a chystal se tu ulovit jelena. Ten utíkal na svých rychlých nohách. Lovce však nesl kůň, který byl stejně rychlonohý.

Jelen volal na svého dávného přítele koně:

„Pročpak mne pronásleduješ, proč usiluješ o můj život?"

„Mýlíš se, jelene, já tě přece nepronásleduji, sloužím jen věrně svému pánovi lovci."

„Můj přítel kůň má sice dobré srdce," řekl si jelen, „ale jeho nohy mě přesto zradily. Jaké štěstí, že jsem volný a mohu běžet rychleji než ten, kdo má v sedle pána."

O lišce, mezkovi a vlku

Když liška poprvé spatřila mezka, divila se, jaké je to hloupé zvíře.

„Ani ostré zuby to nemá, aby kousalo, ani rohy to nemá, aby trkalo. Ale kdož ví, opatrnosti nikdy nezbývá, ať to raději vyzkouší někdo jiný."

Běžela hned za vlkem.

„Vlku, po lese běhá zvíře, které se nechá tak snadno sežrat jako ovečka. Ani ostré zuby nemá, ani rohy, zkrátka nic, čím by ti mohlo ublížit."

„Už jdu," hrne se vlk houštím rovnou k mezkovi a zhurta se ho táže: „Ještě nikdy jsem neviděl takové zvíře. Kdopak jsi?"

„Ani nevím. Jsem tak hloupý, že mi to museli napsat pod ocas. Podívej se."

Ale sotva se vlk přiblížil k mezkovu zadku, ten vyhodil nohama a bác, kopytem rovnou vlkovi mezi oči.

„Dobře jsem udělala, že jsem vlka pozvala," řekla si liška, „ostré zuby to nemá, ale teď už vím, čím to trká."

O lišce a kočce

O lišce se zkrátka ví, že je to chytrá dáma. Však si také na tom zakládá, a ráda se tím dokonce i chlubí. Setkala se jednou v lese s kočkou a dostala chuť si porozprávět.

„Copak jsi, micko, tak bázlivá? Sotva v lese něco šustne, hned se koukáš ztratit. To já se nemám čeho bát, není na světě tvora, který by mě dokázal doběhnout. Na všechno stačím svým rozumem."

„Ach, ty se máš," záviděla jí kočka, „to já umím jen lovit myši a lézt po stromech."

Vtom zahlaholily po lese trouby, zařehtali koně a zaštěkali psi.

„Blíží se lovci, konec řečí a pomoz si každý, jak umíš."

Kočka vyskočila na strom a schoulila se tu na větvi, že ji sotva bylo vidět. Liška však po stromech lézt neumí, a tak se pustila lesem. Ale psů byla celá smečka a lovců o nic méně. Obklíčili lišku ze všech stran, a to byl její konec.

„Tak vida, tolik věcí dokázala, jen jednu jedinou neuměla, a stálo ji to život," řekla si kočka, slezla ze stromu a s ocáskem vzhůru namířeným šla domů.

O pastýři a lvu

Není na světě jen samá zlomyslnost, která se léčí holí, ani po světě nechodí jen sami vlci a lišky.

Za dávných časů se vyprávěl příběh o tom, jak pastýř uviděl na poušti lva, který plakal.

„Copak tě potkalo tak zlého, že naříkáš?“ zeptal se ho pastýř.

„Vrazil jsem si do tlapy trn a teď nejspíš umřu hlady. Když kulhám, nemohu lovit.“

„I což, přece tě nenechám zahynout,“ pravil pastýř a ošetřil poraněnému lvu jeho packu.

Potom se rozloučili a každý šel svou cestou.

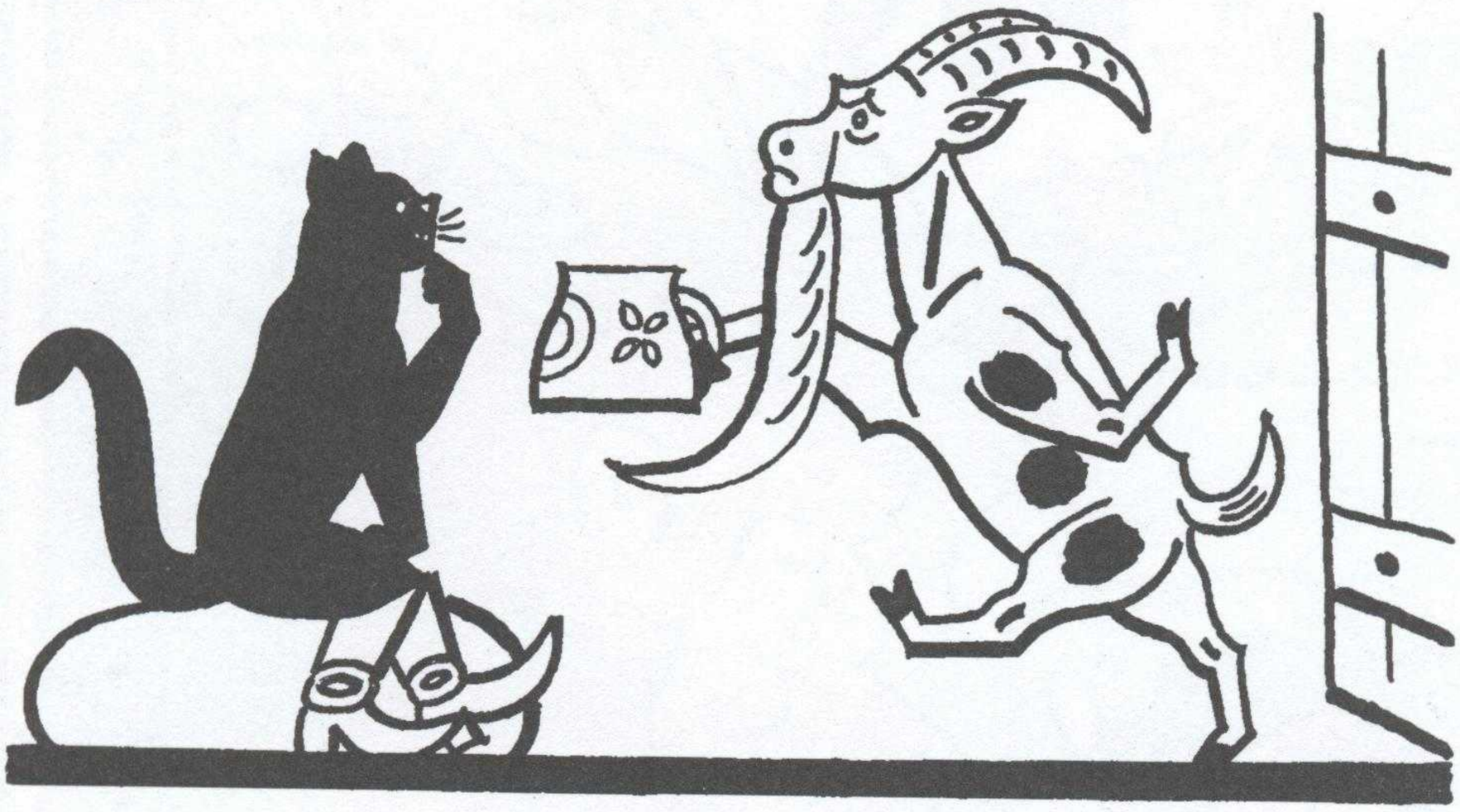
Léta plynula, a když byl pastýř starý a slabý jako věchýtek, přepadli ho jednou loupežníci. Měl už na kahánku, ale kde se vzal, tu se vzal, přiběhl lev a řevem vskutku královským lupiče zahnal.

„Jak ty mně, tak já tobě,“ řekl pak udivenému pastýři, „tys mně před časem vytrhl z tlapy trn a já ti teď přišel splatit svůj starý dluh.“

Tak to vidíte. Oplácí-li svět zlé zlým, může zase dobré oplatit dobrým.

JOS. LADA 31.

3/

Se zvířaty je ta potíž, že se spolu těžko domlouvají, poněvadž každé mluví jinou řečí. Nejlepší by bylo, kdyby se všechna zvířata naučila jednu řeč, například kočičí, pak by nemohlo dojít k žádnému nedorozumění. Cože? Nevěříte? To bych vás musel poslat ke všem tajtrdlíkům!

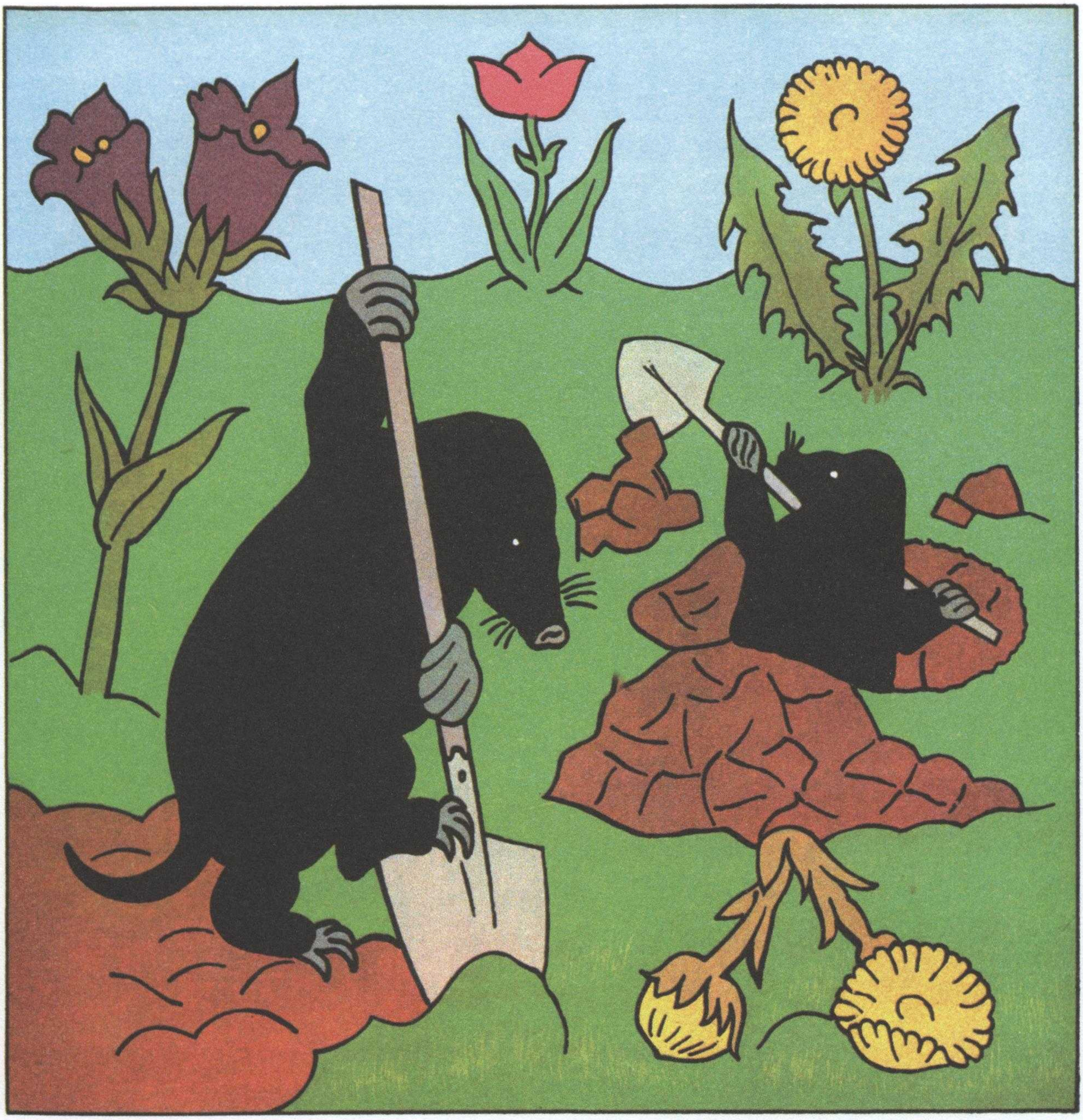
Svět zvířat

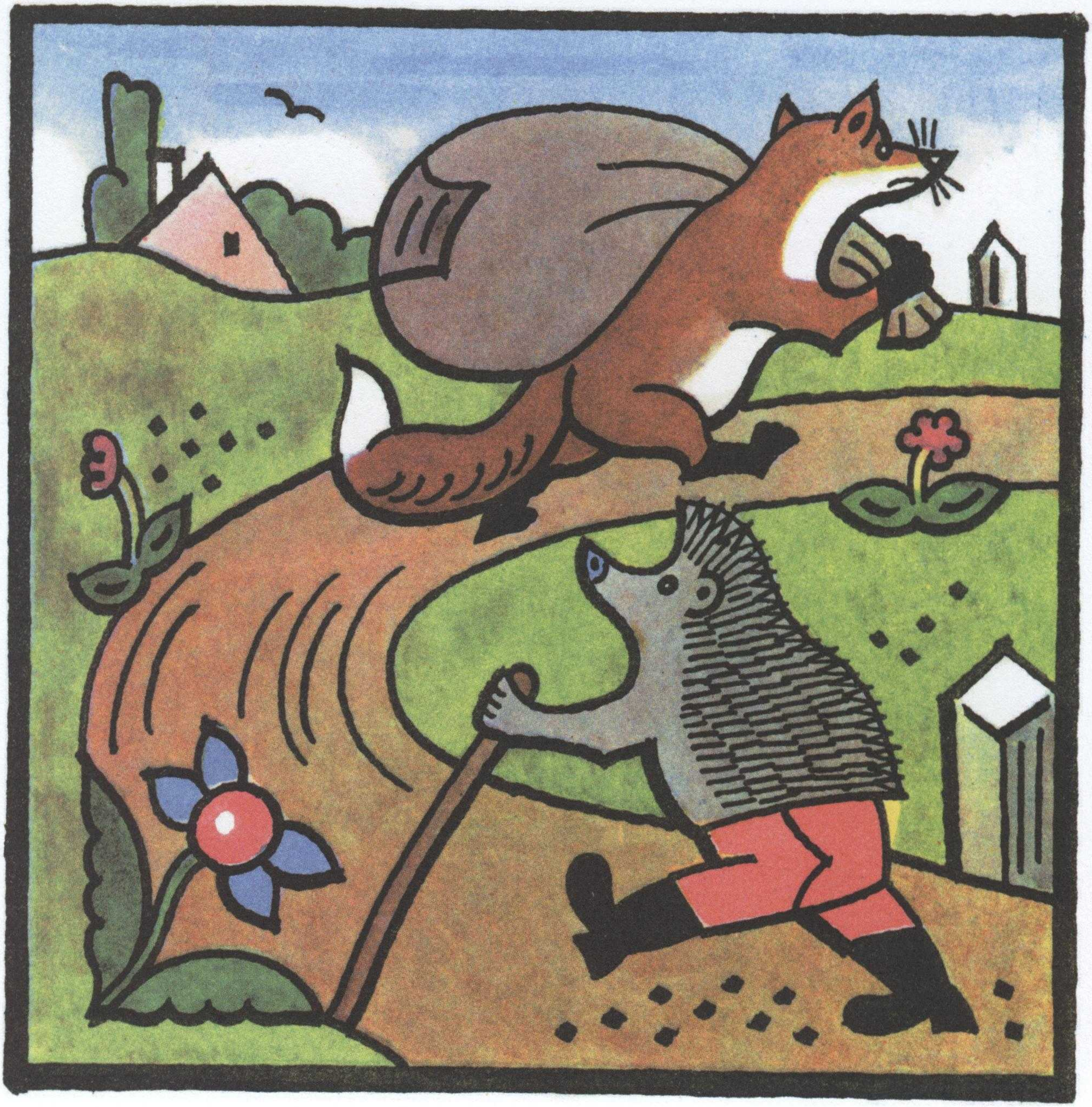
Slepička

Zakdákala slepička,
že nám snesla vajíčka.
Je to hodná panímáma.
když se takhle dělí s náma.

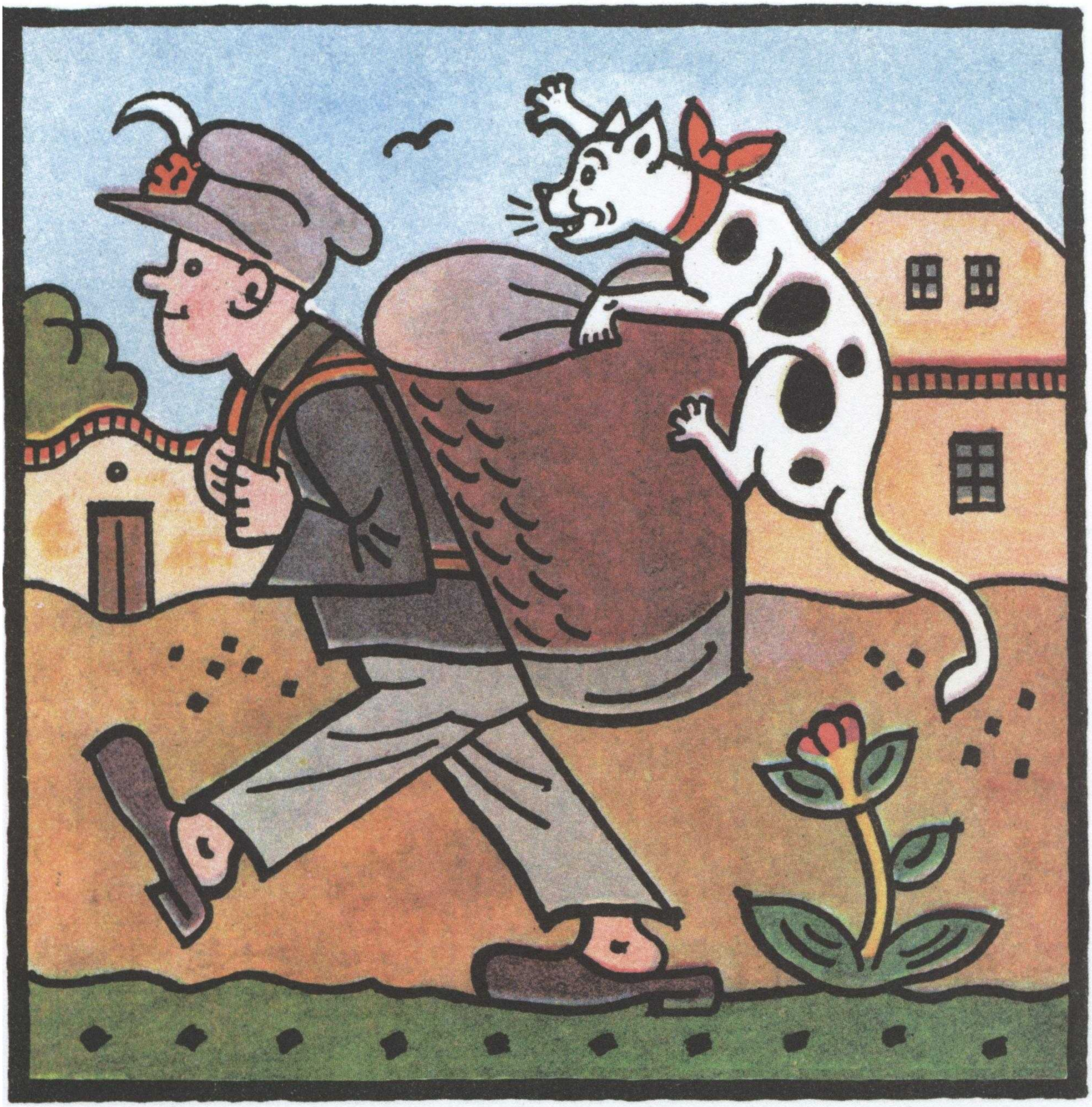
Krtkové

Krtkové si stavěli
na zahradě tunely,
aby mohli k sobě jezdit
na návštěvu v neděli.

Běží liška

Běží liška k Táboru,
nese pytel zázvoru.
Ježek za ní pospíchá,
že jí pytel rozpíchá.

Kocour

Kocour Strakoš, kůže líná,
ochočil si Antonína.
Proč bych běhal, nejsem pes,
jen mě, Tondo, pěkně nes!

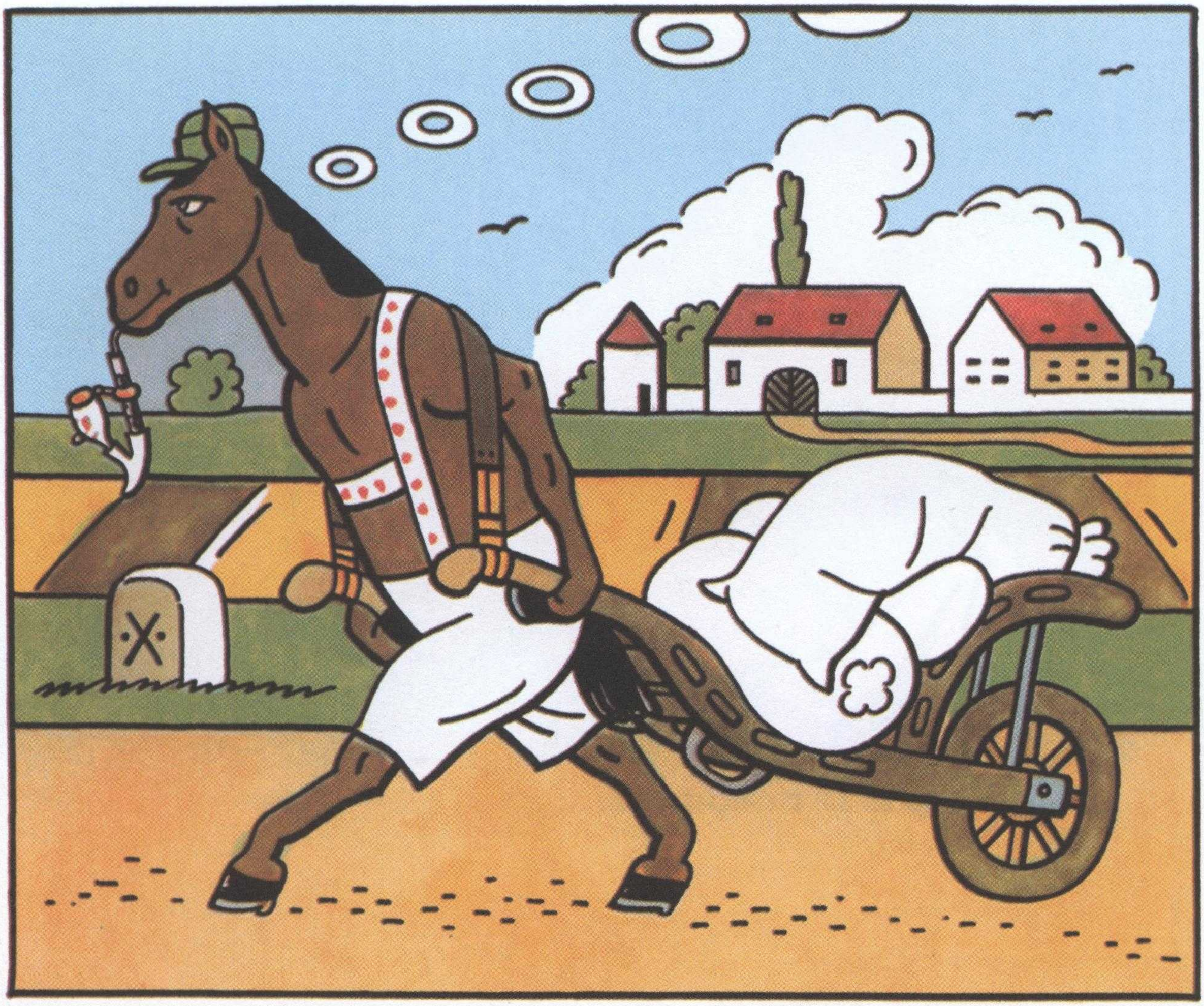
Medvědi

Řekl medvěd medvědu:
Smlsneme si na medu!

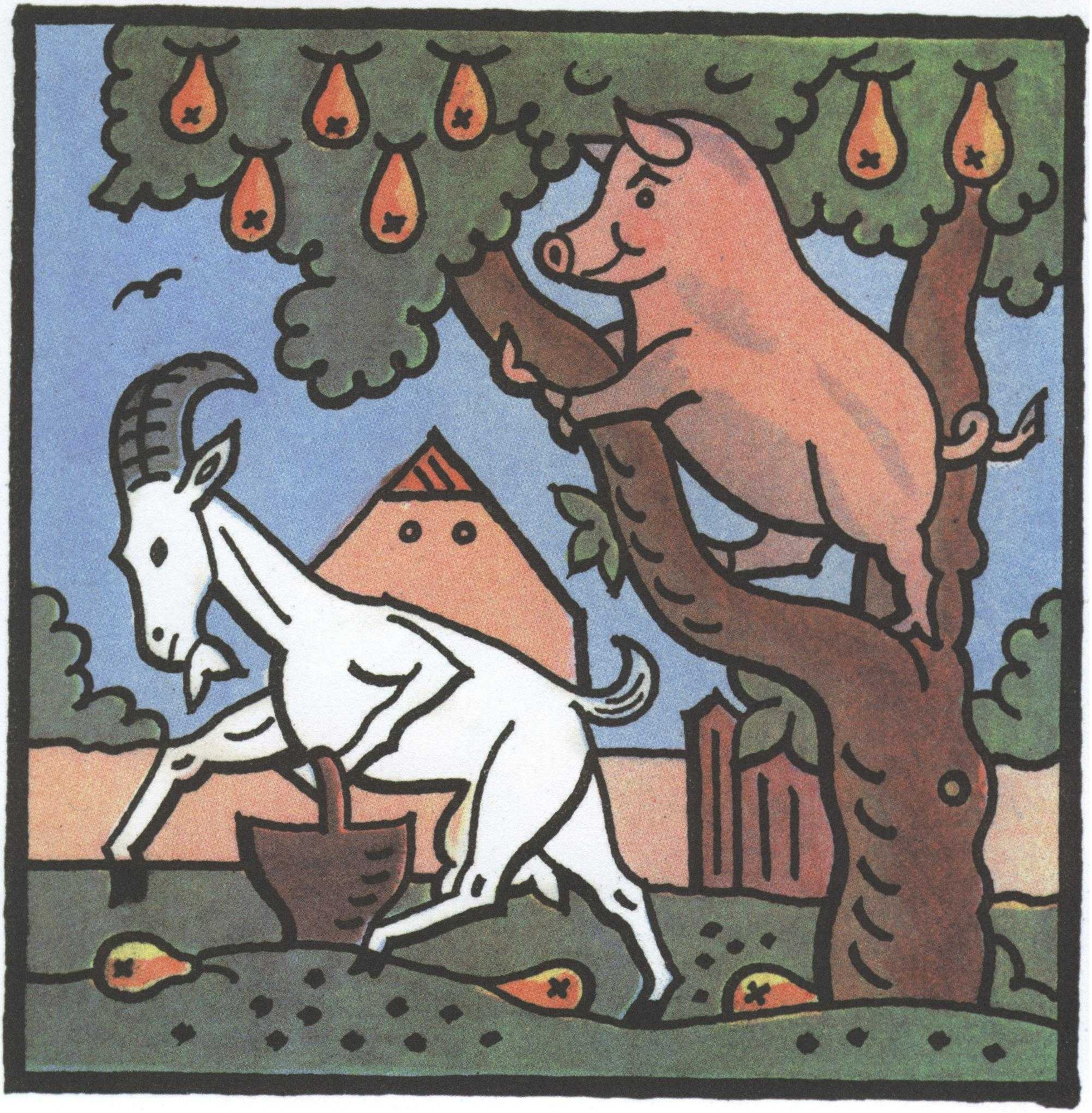
Včelařím už kolik let,
zvu vás všechny na oběd.

Ať se děti medvědí
do sytosti najedí.

Med je chutný, voňavý
a moc dobrý pro zdraví!

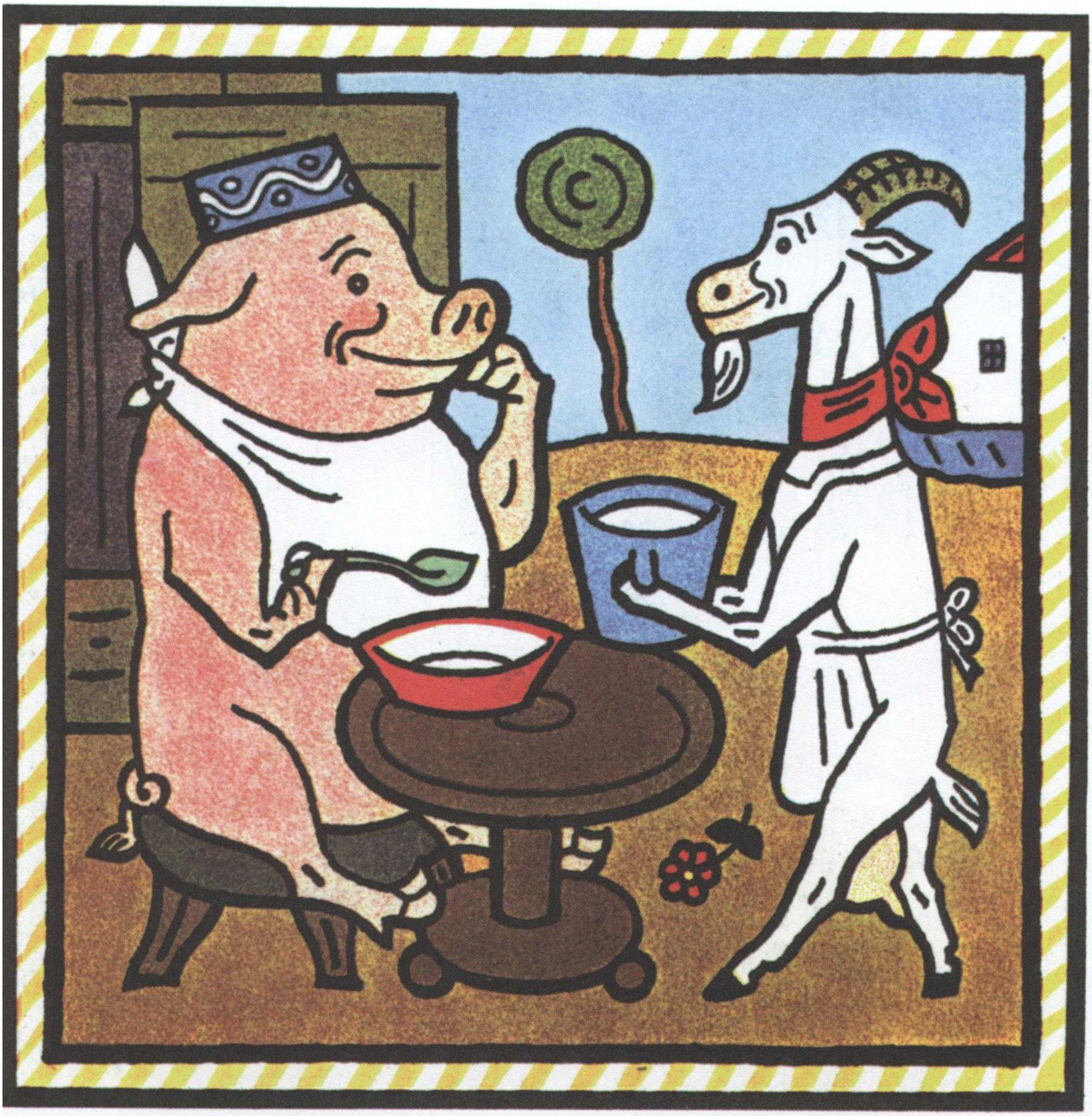

Koník Posekejte pro mne louku,
sena je mi třeba,
přivezu vám za to mouku
na buchty i chleba.

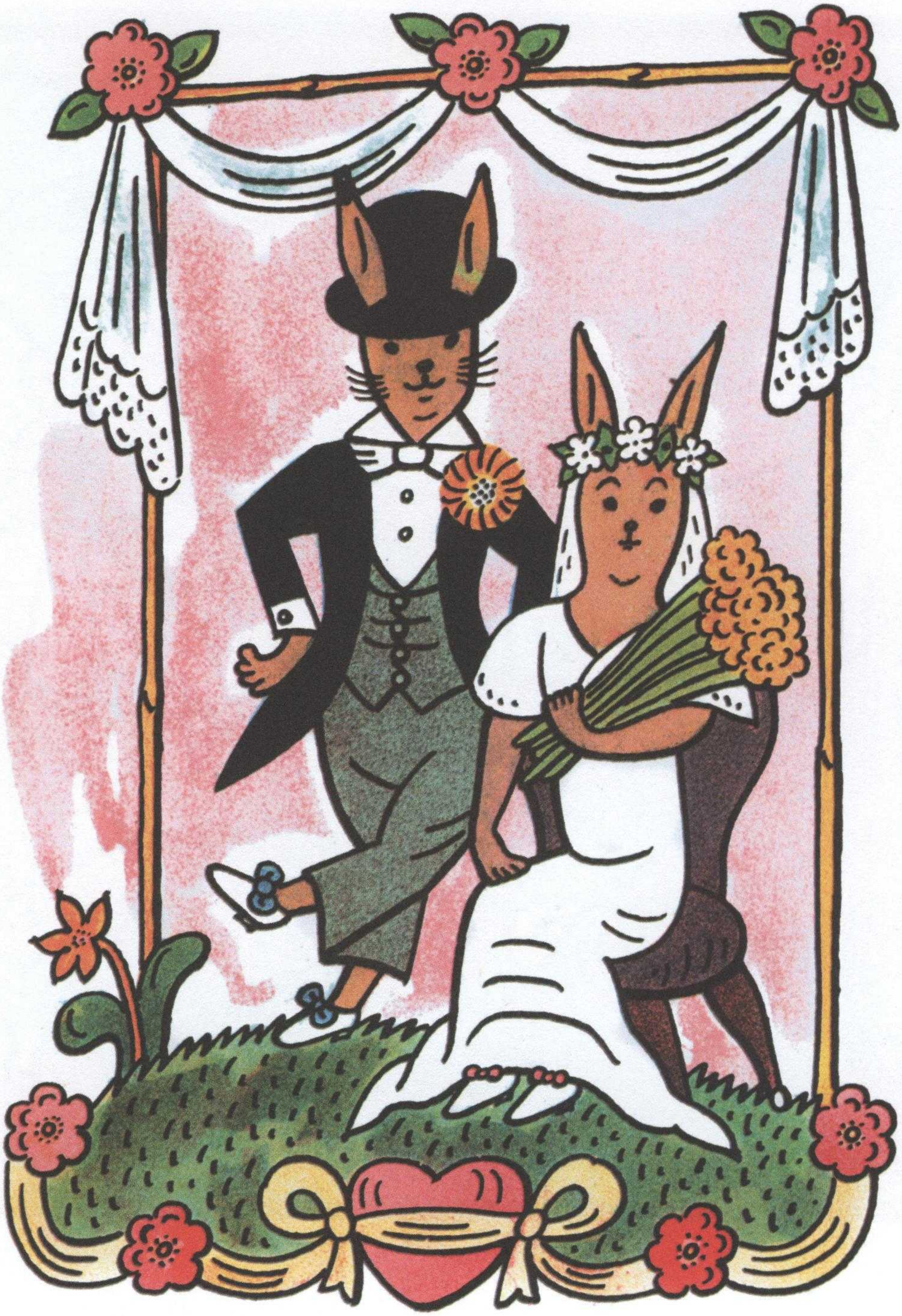
Na hruškách

Sbírej, kozo, pomůžu ti,
hruštičky nám přijdou k chuti.
Natřesu ti ještě, což –
nasbíráme plný koš.

Dobrou chuť

Milý kmotře, kozí farma
kaši s medem vaří zdarma.
Sněz ji pěkně pro zdraví,
abys nebyl churavý.

Zaječí svatba

Kdo se žení, kdo se vdává,
tomu budiž čest a sláva.
Ať jsou hodně veselí,
bůh jim děti nadělí.

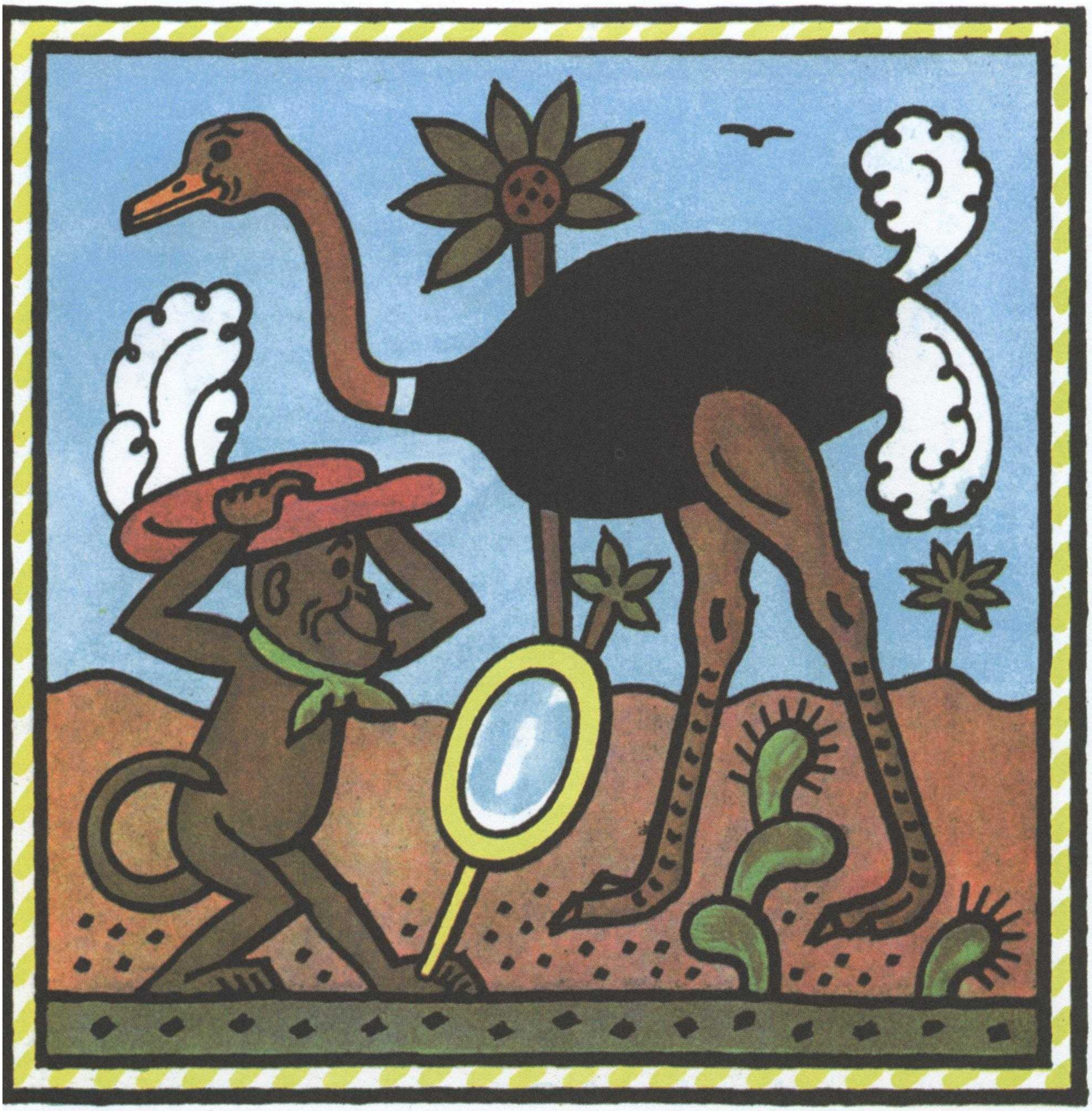

Zdravá strava, klidný spánek,
život plný radovánek.
Buďte k sobě laskaví –
to je recept na zdraví.

Žabákovy rady

Žabák dával žábám rady,
jak se skáče do přehrady.
První skok byl na zkoušku –
netrefil se do kroužku.

Opičí móda

Co zjistila opice
při návštěvě v Africe?
Že tam letos každý nosí
na klobouku pera pštrosí.

Klokani

Na klokaních kapsách není
ani jedna záplata.
Klokanky v nich nosí čtení
a zvědavá mrňata.

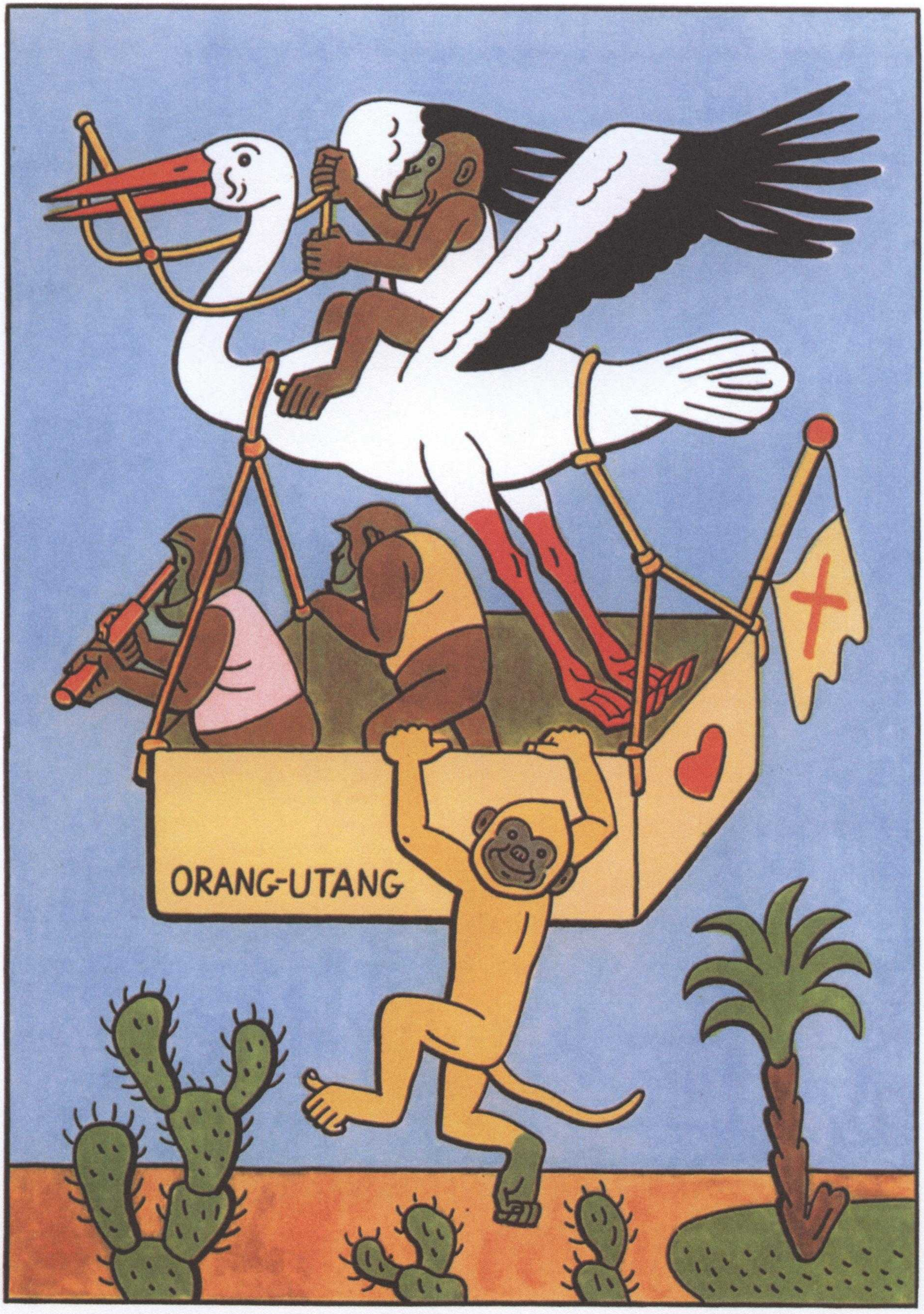
Papoušek Papouškovat, to nic není,
rád vás vezmu do učení.
Opakujte na zkoušku:
Dobrrré jitrrro, drrrahoušku!

Vzduchoplavci

Létání je velká móda,
prostě trhák století.
Opice se domluvily,
že se také proletí.

Nasedejte! Start se blíží!
Oblečte se do trika!
Vzduchoplavcům bude tleskat
rovníková Afrika.

Neskákejte salta v koši!
Neperte se za letu!
Za pár týdnů obletíme
celou naši planetu!

ORANG-UTANG

Žirafa v opravě

Kamarádi opičáci,
připravte se, máme práci.

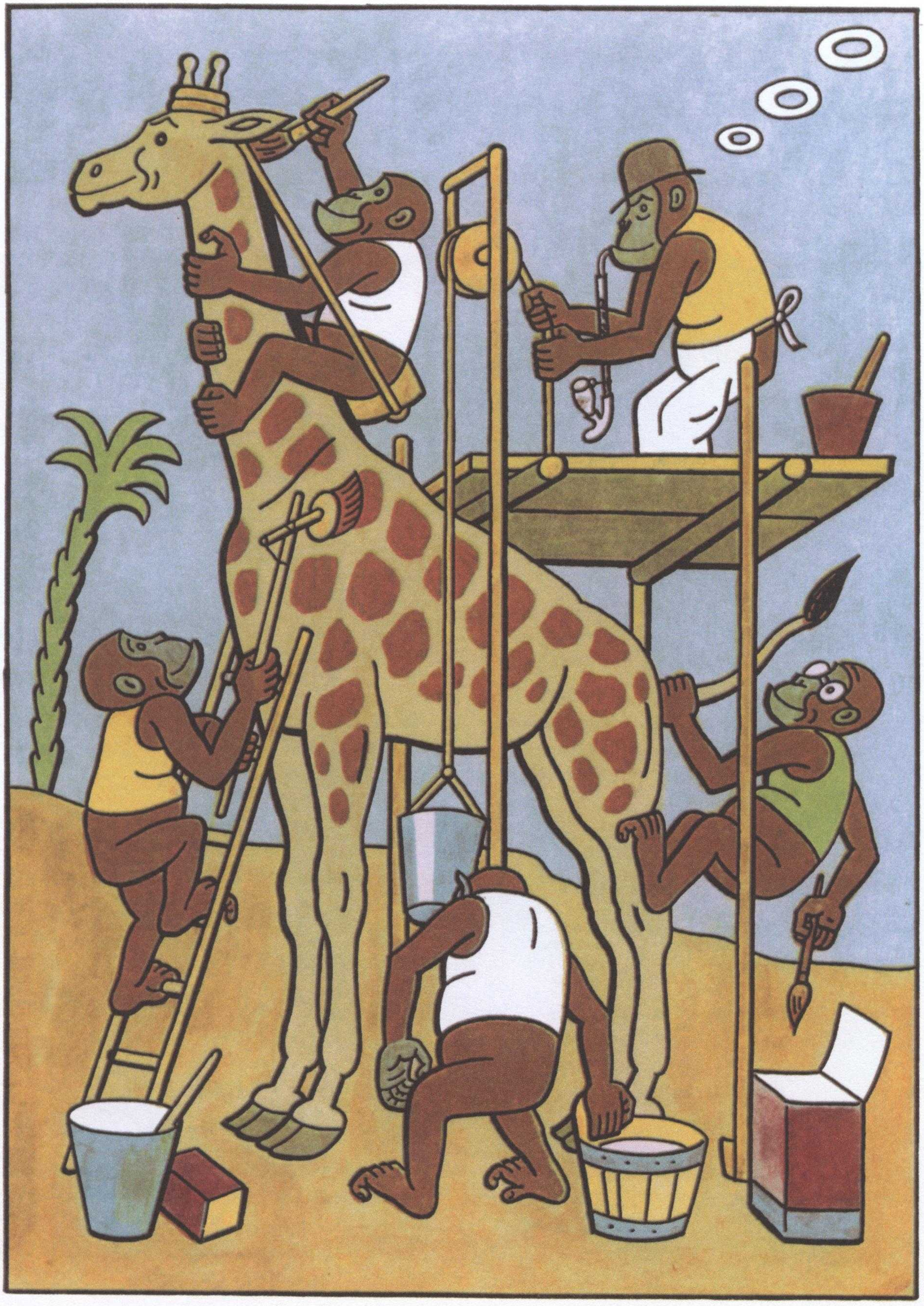
Nebojte se – žirafa
skoro nikdy nerafá.

Poučeni barvovědou
namíchejte béž a hnědou.

Natřeme ji z lešení –
hlavně žádné zděšení!

Žirafa se vzorně chová.
brzy bude jako nová.

Každý, kdo má dobrý vkus,
musí uznat: Je to kus!

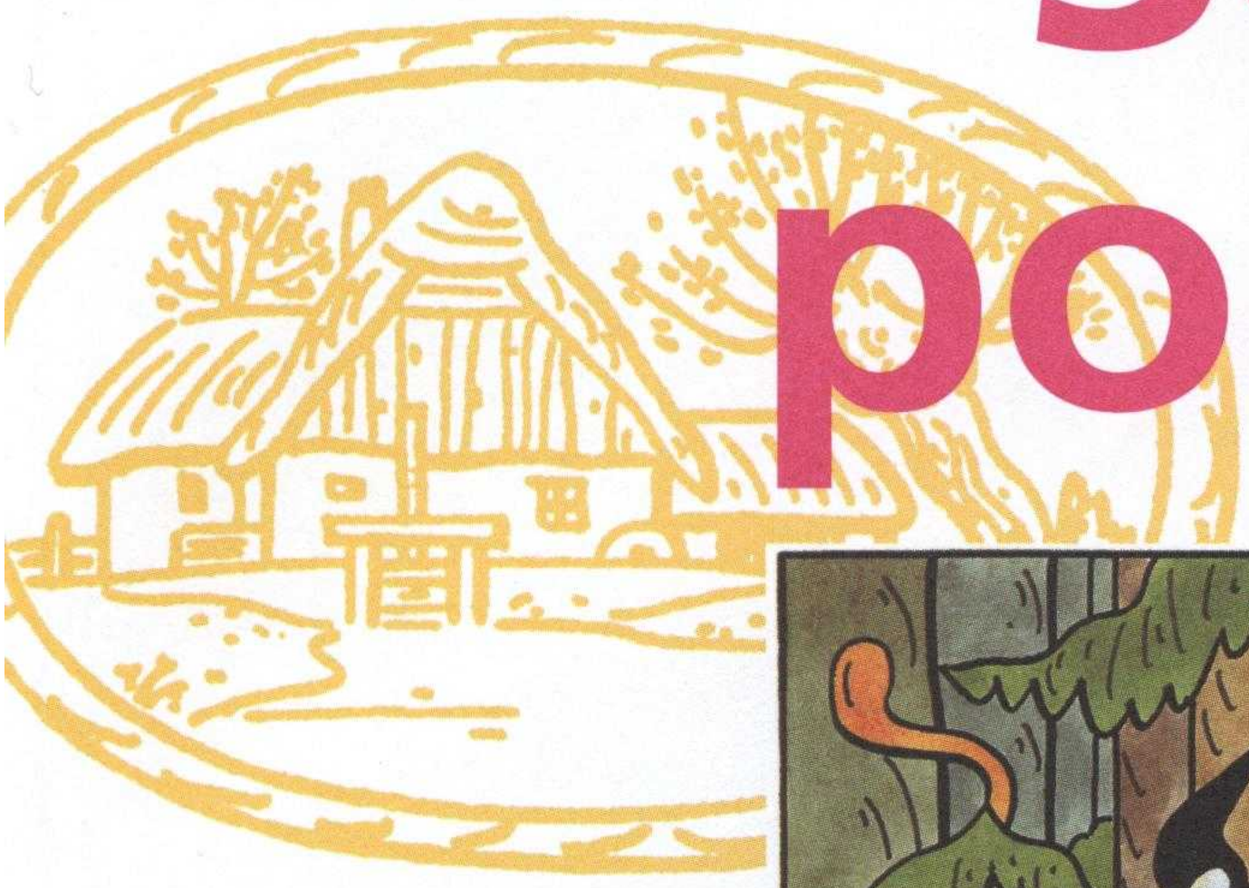
4/

Pardyje pometlo, abych nevěděl, že všechny děti milují pohádky! Já když jsem byl malé kotě, za pěknou pohádkou šel bych světa kraj. Ale kam bych se trmácel, náš Pepík mi je vyprávěl doma na peci a já jsem se při tom tak náramně bál a smál, až jsem pokaždé usnul, a pak se mi až do rána zdály pohádkové sny. Ať se zdají i vám!

Šestero pohádek

O Smolíčkovi

V hlubokém lese žil jelen se zlatými parohy a spolu s ním klouček, kterému říkali Smolíček. Jelen se každý den zrána odcházel napást šťavnaté trávy a Smolíčkovi připomínal:

„Smolíčku, ty můj pacholíčku, zavři dveře na závoru a neotvírej jezinkám! Hlásky mají líbezné, ale jsou horší než lesní šelmy. Kdybys jim otevřel, zle by se ti vedlo!"

Jednou, když byl jelen zrovna pryč, zaťukal někdo na dveře. Zvenčí se ozvaly líbezné hlásky a naříkaly:

„Zebou ručky, nožky zebou a mráz šlehá po líčku.
Achich ouvej, co je s tebou? Nech nás ohřát v teplíčku!
Otevři nám jenom trošku, nech nás ohřát aspoň nožku,
otevři nám, Smolíčku!"

To se ví, že bylo Smolíčkovi jezinek líto. Ale vzpomněl si, co mu jelen kladl na srdce, a zavolal:

„Neotevřu, jezinky, já jsem ještě malinký!"

Jezinky však prosily a žadonily, až se jich Smolíčkovi nadobro zželelo. Otevřel dveře na malou mezírku, a to neměl dělat. Kdepak by si jezinky ohřívaly nožku! Popadly Smolíčka a hurá pryč! Zoufalý klouček volal:

„Za doly, za hory, mé zlaté parohy – jelene, hlavu vztyč!
Malého Smolíčka jezinky nesou pryč!"

Cupy dupy, přihnal se jelen, zlatými parohy zahnal jezinky do lesa, Smolíčka si naložil na záda a jeli domů. Jelen Smolíčkovi jaksepatří vyhuboval a klouček mu slíbil, že už jezinkám neotevře, i kdyby ho na kolenou prosily.

Jezinky se dlouhý čas neukázaly. Až jednou se jejich hlásky ozvaly zas:

„Zebou ručky, nožky zebou a mráz šlehá po líčku.

Achich ouvej, co je s tebou? Otevři nám, Smolíčku!“

Smolíčkovi jich bylo líto ještě víc než minule, ale pamatoval si, co slíbil jelenovi. Zavolal:

„Neotevřu, ne a ne – vy jste tuze mazané!“

Ale jezinky prosily a škemraly. Slibovaly, že kloučka neodnesou, že se nemá čeho bát. A že mu přinesly plno dobrot. A že si budou spolu hrát.

Smolíček se zase nechal umluvit a otevřel jim dveře. To se ví, že si jezinky se Smolíčkem nehrály. Popadly ho a hurá pryč, až se jim za patama prášilo. Zoufalý Smolíček volal:

„Za doly, za hory, mé zlaté parohy – jelene, hlavu vztyč!

Malého Smolíčka jezinky nesou pryč!“

Ale tentokrát volal nadarmo, jelen byl daleko a neslyšel. Jezinky utíkaly do své jeskyně a Smolíčka zavřely do klece. Krmily ho vším možným, aby pěkně přibýval na váze. Když se jim zdál dost tlustý, začaly brousit nože a jásaly:

„Tučná noha, tučná ruka – upečeme toho kluka!

Tlučte, holky, na dveře, už se chystá večeře!“

Rozdělaly oheň a vytáhly Smolíčka z jeskyně. Klouček prosil, aby se slitovaly, ale kdepak jezinky! Ještě se mu smály. Zoufalý klouček naposledy zavolal:

„Za doly, za hory, mé zlaté parohy…“

A vtom cupity dupity, přihnal se jelen. Zlatými parohy zahnal jezinky do řeky a ta je odnesla pryč. Smolíčka si naložil na záda a jeli domů. Smolíček se styděl, že se dal jezinkami napálit podruhé. Slíbil jelenovi, že příště už nebude tak hloupý, a slovo dodržel. Zazvonil zvonec a pohádky je konec.

(Převyprávěl Jiří Žáček)

Hrnečku, vař!

Byla jednou jedna chudá vdova a ta měla dceru. Bydlely v chatrné chaloupce za vsí a živily se, jak se dalo. Prodávaly vejce od svých několika slípek, pletly košíky a v létě chodily do lesa sbírat jahody, borůvky a maliny. Těch pár drobných, které utržily, jim sotva stačilo na živobytí. Jak se říká, třely bídu s nouzí. Jednou ráno matku rozbolela hlava, a tak se dcera vypravila do lesa sama. Do šátku si zabalila skývu chleba a šla. Když nasbírala plný džbán jahod, posadila se u lesní studánky, že poobědvá. Kde se vzala, tu se vzala, objevila se před ní neznámá stařenka. Řekla dívce:

„Achich ouvej, jak já bych jedla! Dávno jsem neměla sousto v ústech…"

Dívce se staré ženy zželelo a podala jí svůj chléb:

„Tumáte, babičko, však já se najím doma."

„Zaplaťpámbu, děvenko, máš dobré srdce," poděkovala stařenka. „Za to ti dám hrneček. Abys věděla, ten hrneček je kouzelný. Když mu poručíš: Hrnečku, vař, navaří ti sladkou kaši. Když budeš chtít, aby přestal, řekneš jen: Hrnečku, dost!"

Než stačila dívka poděkovat, stařenka byla pryč. Dívka vzala hrneček a šla

domů. Vylíčila matce, co se jí přihodilo, a pak si obě řekly, že tajemný dárek vyzkoušejí. Dcera postavila hrnek na stůl a přikázala mu:

„Hrnečku, vař!“

Hrneček se dal do vaření a kaše byla brzy hotová. Potom dívka poručila:

„Hrnečku, dost!“

Kaše zavoněla světnicí, obě ženy si nabraly do misek a pustily se do jídla. Jedly a jedly, až se jim dělaly boule za ušima.

„Taková dobrota!“ libovaly si. „S kouzelným hrnečkem si budeme žít jako páni!“

Ale jak se říká, všeho do času. Druhý den ráno se dcera vypravila na trh, aby prodala košíky, vejce a lesní jahody. Matka se nemohla dočkat. Už bylo poledne a dcera nikde. Aby se jí tak něco stalo, polekala se vdova. Z toho leknutí dostala hlad, a protože byl čím dál neodbytnější, vzala hrnek, postavila ho na stůl a přikázala mu:

„Hrnečku, vař!“

Hrneček se dal do vaření, ale popletená vdova zapomněla, jak ho má zastavit.

„Hrnečku, přestaň!“ poroučela, ale hrneček ji neposlechl a vařil dál. Kaše tekla z hrnku na stůl, ze stolu na lavici, z lavice na podlahu, a když začala vytékat ze světnice, utekla vyděšená žena na půdu a vikýřem vylezla na střechu. Hrneček vařil jako divý a kaše se okny a dveřmi vyhrnula ven z chaloupky a valila se po cestě do vsi.

Když se dcera vrátila z trhu, nevěřila svým očím. Tam, kde bývala ves, uviděla moře kaše, z něhož trčela věž kostela. Matka na střeše bědovala:

„To je neštěstí, to je nadělení...!“

„Hrnečku, dost!“ zvolala duchapřítomně dívka.

Hrneček poslechl a přestal vařit, ale kaše bylo tolik, že ještě celý týden se pocestní, kteří tudy projížděli, museli tou kaší prokousávat. A hrneček? Zmizel a už ho nikdo nikdy nespatřil.

(Převyprávěl Jiří Žáček)

Honza a vrba

Byl jeden chudý tkadlec a ten měl syna Honzíka. Lidé o něm říkali, že je trochu přihlouplý. Přišla drahota a neměli co jíst. Aby se z té bídy vytrhli, otec chtěl prodat plátno, co jim ještě zbylo, aby měli na živobytí, ale dávali mu málo.

Honzík povídá: „Táto, půjdu sám a já to plátno prodám!" – „No tak jdi," řekl táta, „ale Honzo, to ti povídám, kdyby někdo tuze smlouval nebo ti nechtěl hned zaplatit, tak plátno neprodávej!"

Honza šel, chodil po vesnicích, ale neprodal nic. Vracel se domů, byl ušlý a sedl si za jednou vsí u rybníčka pod starou vrbou. Byla už celá dutá a popraskaná. Honza se na ni díval a najednou mu jí bylo líto, že je tak sešlá. Povídá jí: „Ty bys také potřebovala kus plátna, abys měla aspoň na košili!" Vítr hýbal větvemi, Honzovi se zdálo, že vrba přikyvuje. „No dobrá, tak já ti tu nechám plátno, brzy bude zima, aspoň ti bude tepleji," řekl Honza vrbě a hned kolem ní ovinul plátno. „Ale na zítra mně uchystej peníze, já si pro ně přijdu!" A zase se mu zdálo, že vrba přikyvuje.

Přijde domů a táta hned na něj: „Prodals?" – „Prodal, táto," řekl Honza. – „A kde máš peníze?" – „I milý táto, nic mi nedali, až prý zítra." Táta se rozzlobil a povídá: „Já ti dám zítra, hned půjdeš pro peníze, nebo přines plátno!"

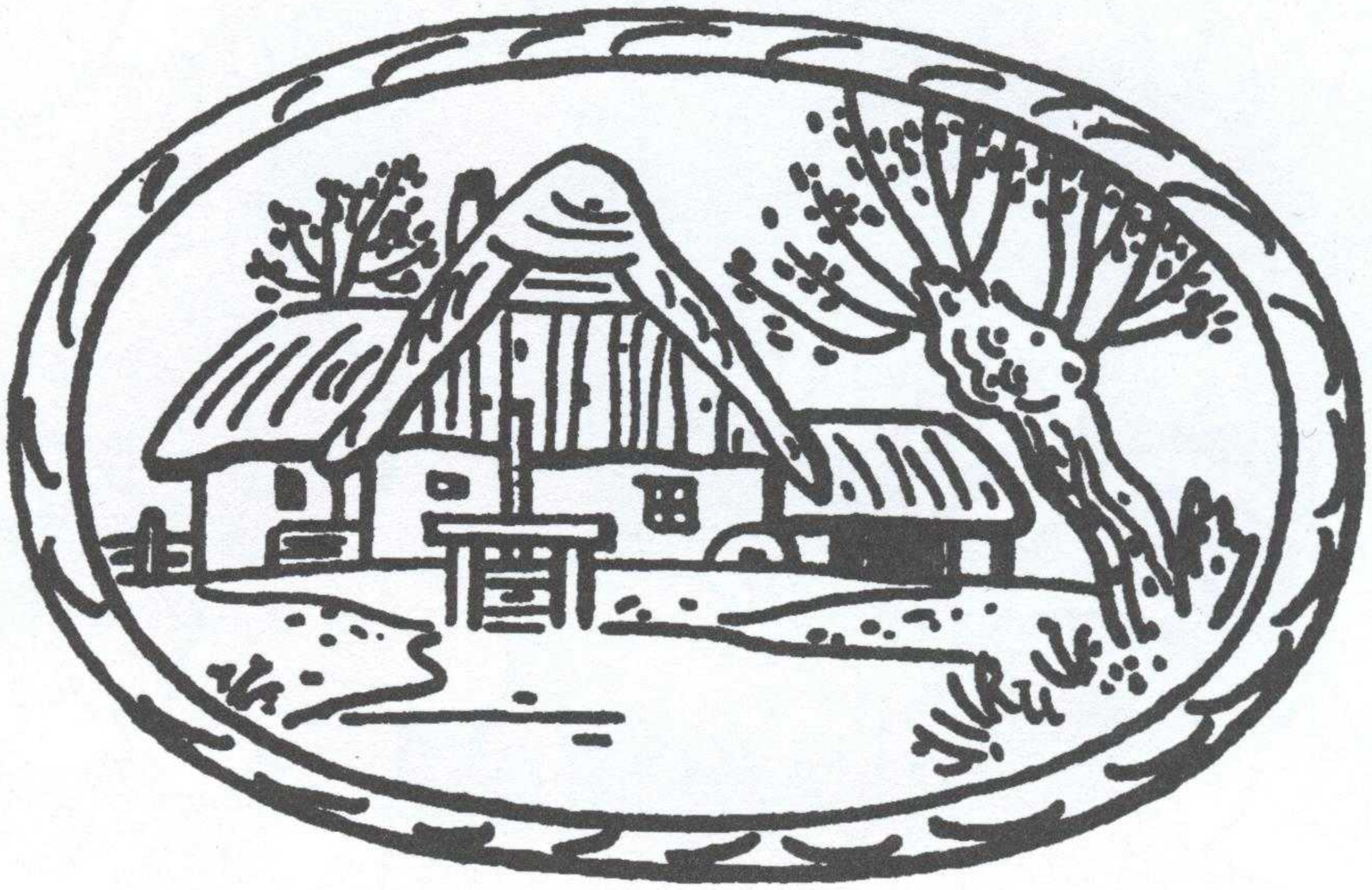
Honza se lekl, sebral se, šel zase k té vrbě a povídá: „Milá zlatá, táta se zlobí, musíš mi dát peníze hned." A vrba nic. Honza se dohřál a vykřikl: „Tak ty mi

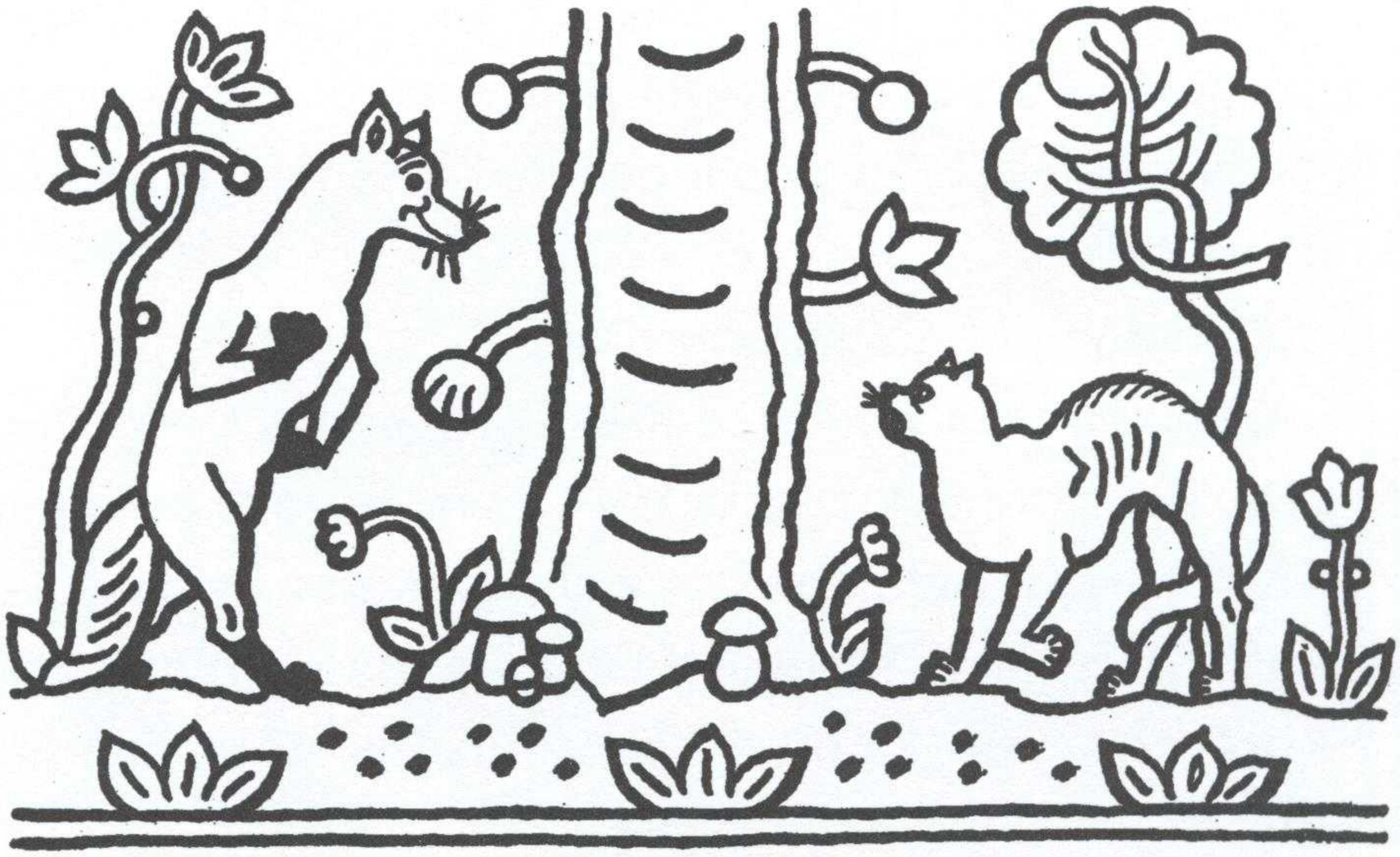
takhle odplácíš? Chtěla bys na košili zadarmo? Holečku, to nejde, my máme sami bídu! Dej sem peníze, anebo vrať plátno!“ Ale plátno už bylo pryč, někdo si je vzal. Třikrát tak Honza spustil na vrbu, ale ta jen tiše kývá větvemi. Konečně se rozzlobil, proč bych já měl pro tebe od táty dostat, a popadl se s vrbou do křížku. Vrba byla stará, celá ztrouchnivělá, jak ji Honza chytil, zapraskalo to v ní a najednou ležela na zemi. Honza se podíval dolů ke kořenům, a co nevidí – hrnec a v něm plno tolarů a dukátů. Popadl ho a povídá vrbě: „Vidíš, přece jsi zaplatila, však bych já byl doma dostal.“

Přišel domů, táta už čekal a hned na Honzu: „Tak co? Zaplatili ti?“ – „I dost se ošívali, ale přece mi zaplatili a dobře, podívejte se, co nesu peněz!“

Táta mohl na penězích oči nechat, tolik tolarů a dukátů neviděl, co byl živ. Koupili si pěknou chalupu, přikoupili polí a dobytka a Honza si vzal selskou dceru. Měli hlučnou svatbu, hodně při ní rozdávali, já jsem přišel naposled, a mně dali velký bochník chleba, celý týden jsem ho jed.

Kocourek Mňau

Byl jednou jeden maličký kocourek, kterého zanechali v lese. Chodil tu sám a sám a měl strach, kdy ho vlk zadáví nebo medvěd sežere. A jak tak chodil, potkal zrzavou lišku.

„Mňau," zamňoukal na ni výhrůžně, zasyčel a ohnul hřbet, jak to kočky dělají.

Zrzavá lištička se polekala.

„Kdopak jsi, že tak strašně mňoukáš a syčíš?"

„Jsem strašný kocour Mňau!"

„Ó, strašný kocoure Mňau, vezmi si mne za ženu. Budeš chránit mé doupátko a já ti budu hospodařit."

„Dobrá," povídá kocourek.

A tak se oženil. Lištička mu podstrojovala, natřásala polštáře, a když usínal, zpívala mu krásné písničky.

Jednou přišel za liškou zajíc – ženich.

„Kdepak, zajíci, já už muže mám," řekla mu lištička.

„A kdopak to je?"

„Strašný kocour Mňau."

„Ó," podivil se zajíc a běžel to říci zvířatům.

„Ó, strašný kocour Mňau," znělo po celém lese a kdekdo se přitom chvěl.

„To abychom ho pozvali na hostinu," zabručel medvěd, a hned smažili maso, pekli koláče a buchty, vařili polívčičku i kaši tak hustou, až v ní lžíce stála.

Kocourek a lištička přijali pozvání a vydali se na hostinu. A zajíc čekal na kraji houští.

„Už jdou," přiběhl to říci zvířatům.

„A jestlipak má vidličku a nůž?"

„Ne, jen strašné zuby a drápy," chvěl se zajíc po celém těle.

Když zvířata uviděla, jak se zajíc třese strachy, také se polekala. Medvěd vylezl na strom, vlk se schoval do křoví a prase sotva stačilo zalézt pod stůl.

Kocourek a lištička přišli k prostřenému stolu, dali se s chutí do jídla a jedli a jedli, až jim za ušima praskalo.

A tu se praseti zakousl do ocásku komár. Prase vykviklo, kocourek si myslel, že je to myš, a hupky za ní pod stůl.

Praseti se naježily štětiny, vyletělo zpod stolu a hlavou – bum bác – rovnou do stromu. Medvěd se pustil větve a spadl vlkovi na hlavu. Ten si myslel, že už mu za krkem sedí strašný kocour Mňau. Zavyl, jako když ho na nože berou, a pádil pryč, co mu nohy stačily. A zajíc? Ten už dávno vzal do zaječích.

„To se dneska dějí věci," řekli si kocourek a lištička. Pak snědli polívčičku, maso, kaši, koláče i buchty, utřeli si způsobně pusu ubrouskem, a protože se neměli s kým rozloučit, odešli bez pozdravení domů.

Teprve kvečeru se zvířata odvážila vrátit do svých domovů. A protože nemohla usnout, ještě dlouho do noci si všichni povídali.

„Ó, ten strašný kocour Mňau, kdo by to řekl, takový maličký, a všechny by nás byl sežral!"

Jak svět odplácí

(Sibiřská pohádka)

Stepí uháněl jezdec na koni. Zastavil u ohniště, kde dohasínal oheň. Na žhavých uhlících se svíjel had, kterého tam kdosi hodil.

„Smiluj se, člověče," zasyčel had, „pomoz mi!"

Jezdci se hada zželelo a sklonil kopí k ohništi. Had po něm bleskurychle vyšplhal až k mužovu rameni a začal oviják jeho krk.

„Proč mě škrtíš?" podivil se muž. „Zachránil jsem ti přece život..."

„Tak svět odplácí," zasyčel had. „Za dobro každý platí zlem."

„Lžeš, hade!" vypravil ze sebe muž. „Jen ty a tobě podobní oplácejí dobro zlem, všichni ostatní žijí spravedlivě..."

„Není žádná spravedlnost na světě," zasyčel had a obtočil mužův krk ještě těsněji.

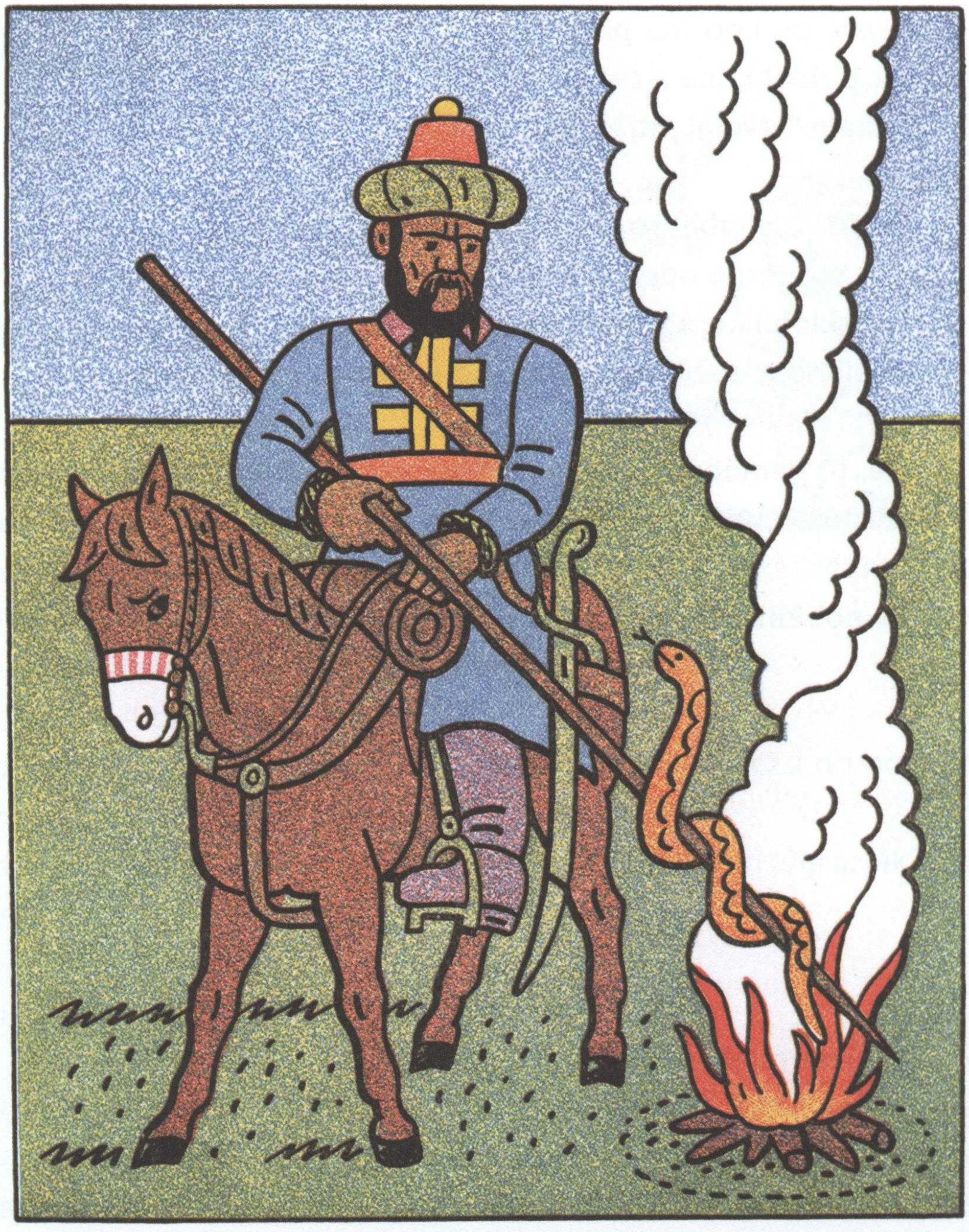
„Počkej, hade!" zachroptěl muž. „Zeptejme se prvních tří, které potkáme, kdo z nás dvou má pravdu. Když dají za pravdu tobě, smíš mě uškrtit, když dají za pravdu mně, ušetříš mě. Platí?"

Had souhlasil, povolil sevření a jezdec pobídl koně. Za chvíli dojeli k potůčku.

„Potůčku, rozsuď nás," řekl muž a vylíčil, proč jsou s hadem v rozepři.

„Had má pravdu," zabublal potůček. „Není žádná spravedlnost na světě, znám to. Svou vodou napájím lidi, koně i velbloudy. Nebýt mne, všichni by zemřeli žízní. A čím oplácejí mou dobrotu? Tím, že mne špiní!"

„Slyšel jsi," zasyčel had. Jezdec pobídl koně znovu a letěl s větrem o závod, až dojel k mohutnému stromu.

„Strome, rozsuď nás," řekl muž a vylíčil mu svůj spor s hadem.

„Had má pravdu," zašuměl strom. „Není žádná spravedlnost na světě, všichni oplácejí dobro zlem, znám to. Lidem i zvířatům za úmorných veder poskytuji blahodárný stín – a čím mi oplácejí? Trhají mé listí, lámou mé větve na oheň, loupají ze mne kůru. Vykáceli všechny mé bratry a brzy skácejí i mne..."

„Slyšel jsi, kdo má pravdu," zasyčel had a utáhl smyčku na mužově krku. Jezdec pobídl koně a cválal dál, až potkal šakala.

„Šakale," zvolal muž z posledních sil, „rozsuď nás..." A vylíčil mu, jak spor vznikl.

„Abych vás mohl rozsoudit," zavrčel chytrý šakal, „musím na vlastní oči vidět, jak se všecko odehrálo. Začněte od začátku!"

Muž sklonil kopí a had po něm slezl na zem. Šakal vyštěkl na jezdce:

„Zabij ho, člověče! Probodni ho kopím, nebo ať ho tvůj kůň rozdupá svými kopyty!"

„Ne, to nemohu udělat," zavrtěl muž hlavou a obrátil se k hadovi:

„Existuje spravedlnost, která drží svět pohromadě, a ta nám velí oplácet zlo dobrem."

Pak pobídl koně a zmizel v obláčku prachu.

Co má tygr nejraději

„Já jsem medvídek," řekl medvídek.

„A já jsem tygr," řekl tygr.

„Dobře," řekl medvídek, „ale teď je půlnoc, čas ke spaní. Zítra ráno budeme mít med k snídani. Jaká jsou zamilovaná tygří jídla?"

„Tygři jedí všecko," odpověděl tygr vesele.

„To jistě taky rádi spí na podlaze," řekl medvídek. „Já si vlezu do postele a ráno si to povíme. Dobrou noc."

„Když se ráno probudil, viděl hned prvním probuzeným okem tygra, jak sedí před zrcadlem.

„Dobrýtro," řekl medvídek.

„Dobrýtro," odpověděl tygr.

Medvídek prostřel ubrus na stůl a přinesl dva veliké hrnce s medem. Zasedli k snídani. Tygr přičichl k hrnci a hned si nabral plnou tlamu medu. Pohlédl ke stropu s hlavou na bok nachýlenou, pomlaskával jazykem a vydával zvuky, které vyjadřovaly podiv, a nakonec řekl rozhodně:

„Tygři neradi jedí med."

„Ale jdi!" řekl medvídek a pokoušel se, aby to znělo lítostivě. „Já myslel, že tygři jedí všechno stejně rádi."

„Všechno, kromě medu," tvrdil tygr.

Medvídek byl velmi potěšen tím prohlášením a řekl, že jakmile dojí, hned půjde s tygrem navštívit selátko a tygr tam může okusit selátkovy brambory.

„Děkuji, medvídku," řekl tygr, „jsi hodný, že mě tam dovedeš, protože my tygři hrozně rádi jíme brambory."

A tak se po snídani vydali na cestu k selátku.

„Vítám tě, medvídku," řeklo selátko.

„Nazdar," odpověděl medvídek, „vidíš, přivedl jsem si tygra."

„Ale to je hezké," řeklo selátko, a hledíc na tygra couvalo do koutka. „Já jsem si představovalo tygry menší," dodalo.

„Velicí tygři jsou velicí a malí jsou menší," řekl tygr a hned dodal: „Já rád brambory."

„My jsme přišli," řekl medvídek, „protože tygr ještě nesnídal."

Selátko přistrčilo k tygrovi misku s brambory a řeklo: „Poslužte si." Přitulilo se k medvídkovi, a když u něho našlo novou odvahu, dodalo: „Tak ty jsi tygr?" a tvářilo se, jako by se nebálo.

Ale tygr neodpovídal, protože měl plnou tlamu brambor. Žvýkal, mlaskal, šklebil se a pak náhle řekl: „Brrrrr..." a vyšel před dům. Za chvilku se vrátil a řekl důrazně: „Tygři nejedí brambory."

„Ale ty jsi řekl, že tygři jedí všecko..." namítal medvídek.

„Všecko kromě medu a brambor," vysvětloval tygr.

„Opravdu?" divil se medvídek. Selátko, jež bylo rádo, že tygři nemají rádi brambory, mu nabídlo: „Co byste řekl bodlákům?"

„Bodláky," odpověděl tygr, „jsou zamilované tygří jídlo."

„Tak tedy půjdeme a navštívíme oslíka," řeklo selátko.

Šli všichni tři, šli a šli, až přišli před dům, kde bydlil oslík.

„Buď zdráv, oslíku," řekl medvídek, „tady ti vedeme tygra."

„Kde je?" vykřikl oslík.

„Tady," odpovědělo selátko s medvídkem jedním hlasem. Jen tygr stál a usmíval se a neříkal nic.

Oslík obešel tygra z jedné strany, pak se obrátil a obešel ho z druhé strany.

„Dobrá, dobrá," řekl oslík, „ale tvůj nový žíhaný přítel chce snídani, viď? Jak jsi říkal, že se jmenuje?"

„Tygr."

„Tak pojď, tygře."

Oslík jej vedl tajnou pěšinkou, a když přišli na místo, kde rostlo pěkné bodláčí, pokynul oslík kopytem a řekl:

„Vidíš, to je trs, který jsem si schovával, abych jej snědl v den svých narozenin, ale ostatně – co na tom, narozeniny sem, narozeniny tam, jen si poslož, tygře."

Tygr poděkoval a pohlédl na medvídka trochu starostlivě.

„Je to opravdu bodláčí?" zašeptal.

„Zajisté, že to je bodláčí," potvrdil medvídek.

„Zamilované tygří jídlo?"

„Zajisté, to je ono."

„Již si vzpomínám," řekl tygr a zakousl se plnou tlamou do bodláku. Jak to udělal, hned zaúpěl: „Achich ach!" Sedl si a strčil celou pracku do tlamy.

„Co se ti stalo?" ptal se medvídek.

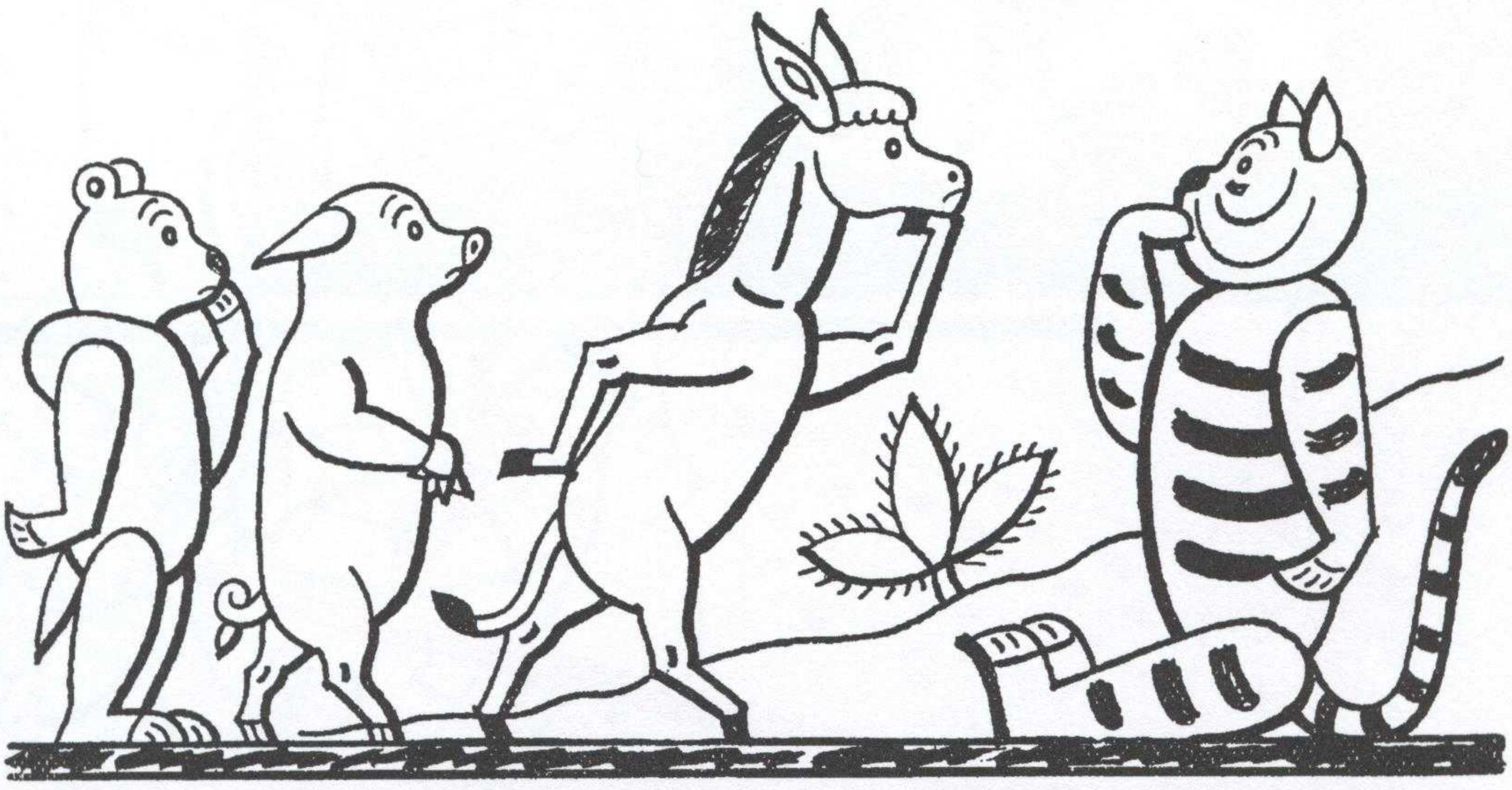
„Strašně to pálí," vrčel tygr.

„Tvůj přítel se tváří," řekl oslík medvídkovi, „jako by ho píchla vosa."

„Řekl jsi přece," namítal medvídek, „že bodlák je zamilované tygří jídlo. Povídal jsi, že tygři jedí všecko kromě medu a brambor."

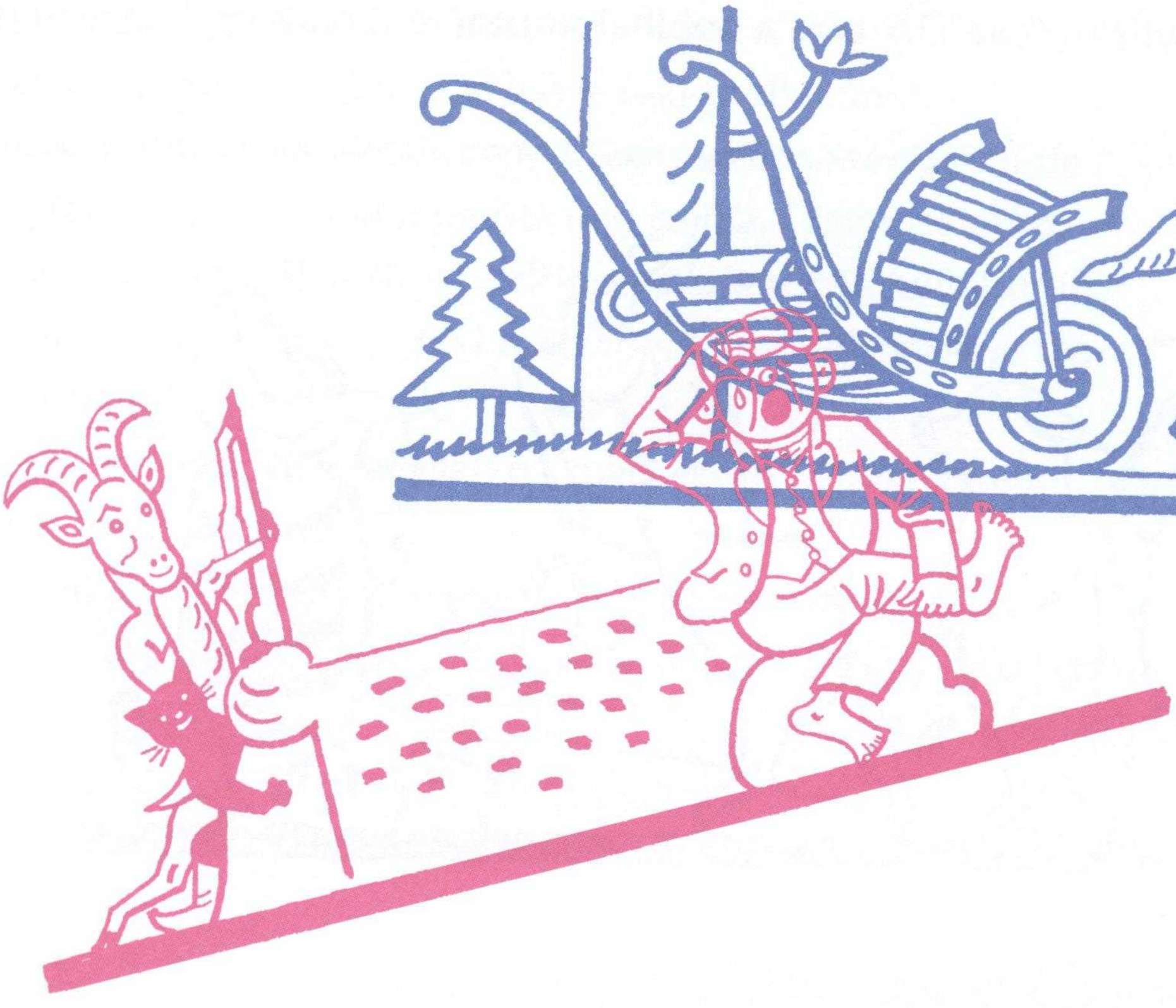
„A kromě bodláku," naříkal tygr a pobíhal smutně dokola s vyplazeným jazykem.

(Úryvek z knihy Veselá kniha zvířátek; upraveno a zkráceno)

To se rozumí, lidé jsou takoví i makoví, jedni veselí a druzí smutní, jedni mají srdce na dlani a druzí by vás utopili na lžíci vody. Nejdůležitější, jak říkával Franta Kuldanů od nás ze vsi, je umět se vyhnout srážce s trumberou. To víte, každý člověk nemůže být tak chytrý jako ten starý trakař pantáty Štěpánka, o kterém se říkalo, že by mohl být na to tata v Třemblátech starostou.

Svět lidí

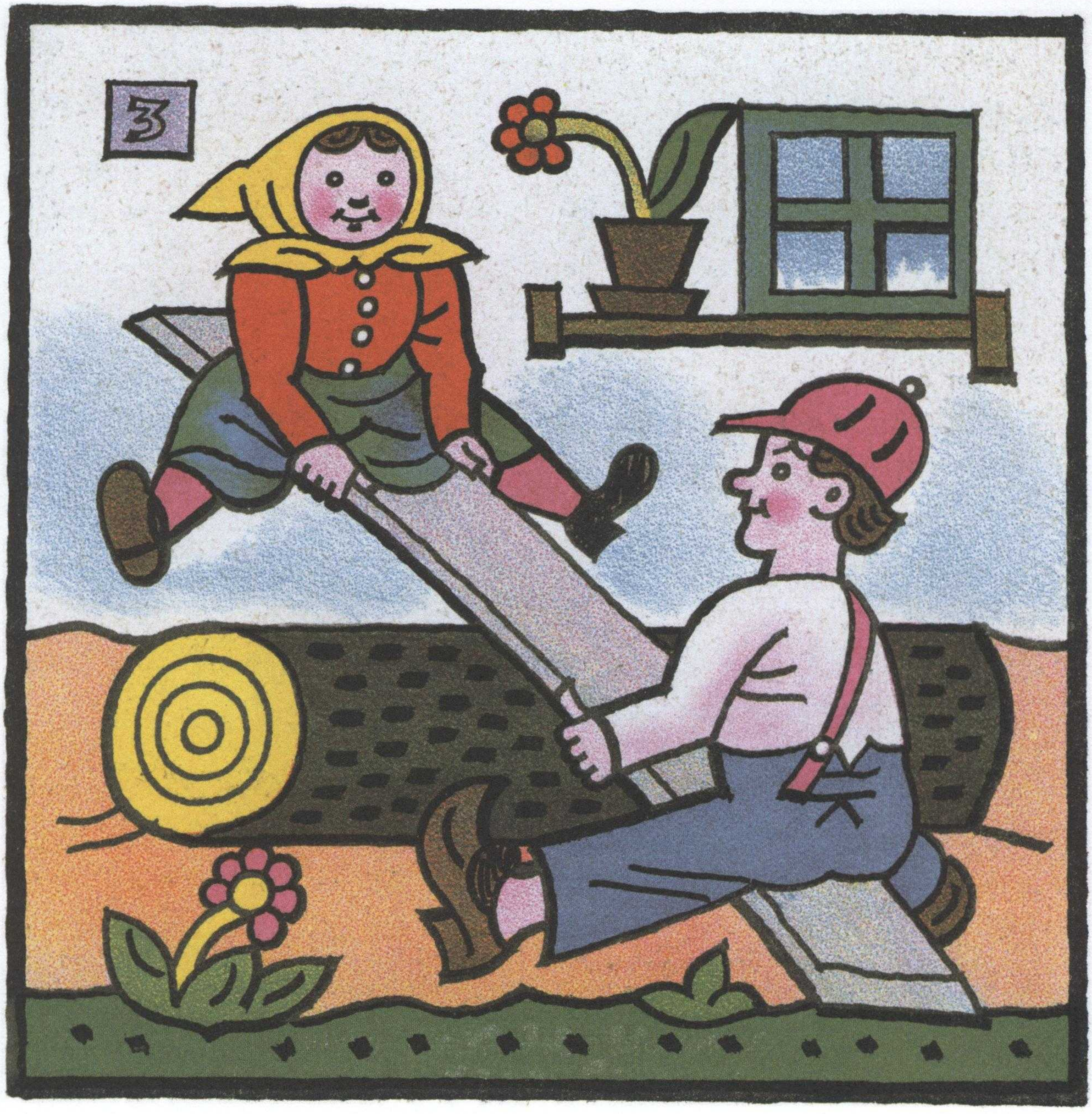

Pavel Ten náš Pavel,
to je kos,
ztratil boty,
chodí bos.

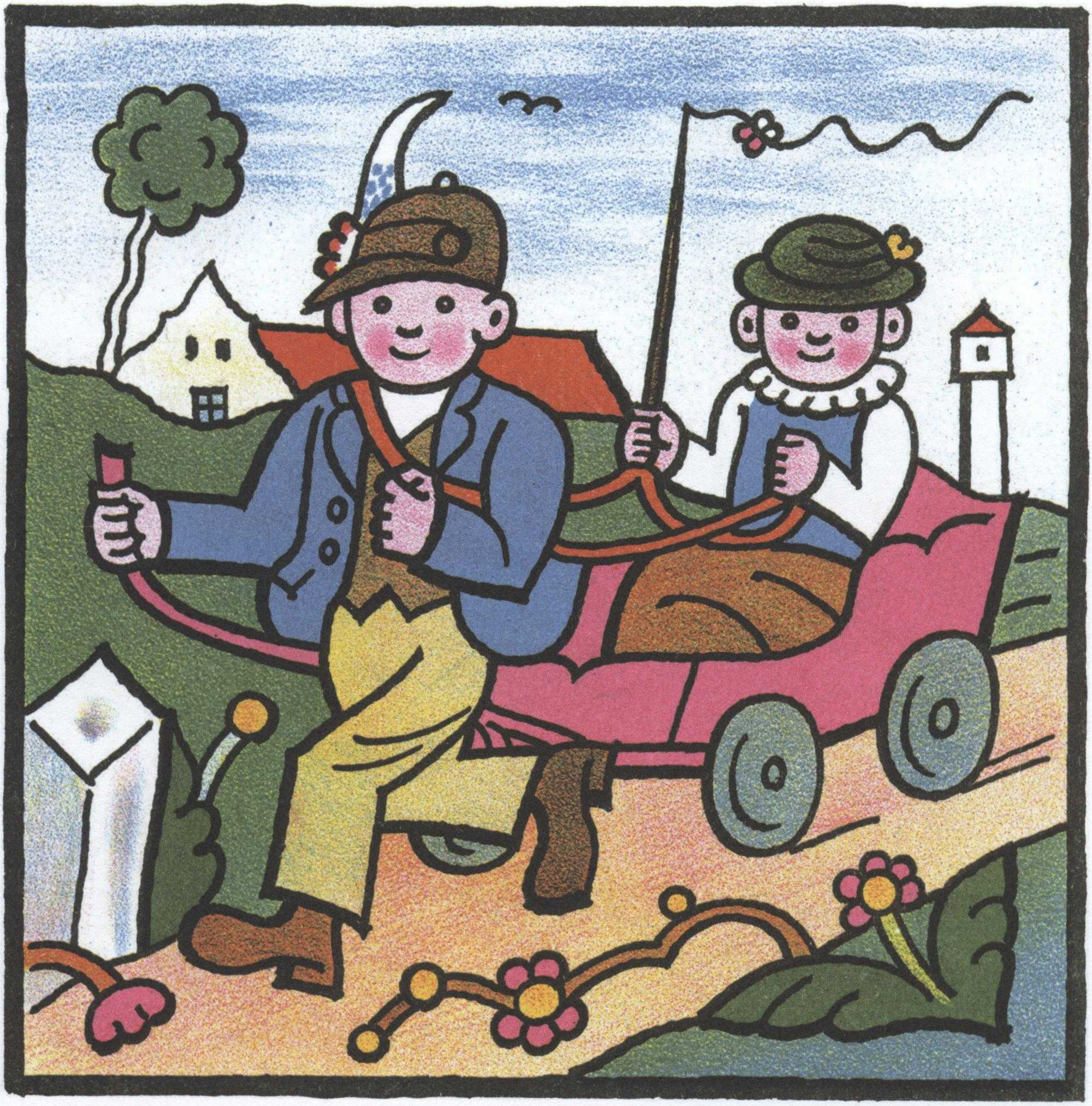
V komoře je myš

Mámo, táto, v komoře je myš.
Pustíme tam kocoura,
on tu myšku vyšťourá.
Mámo, táto, v komoře je myš.

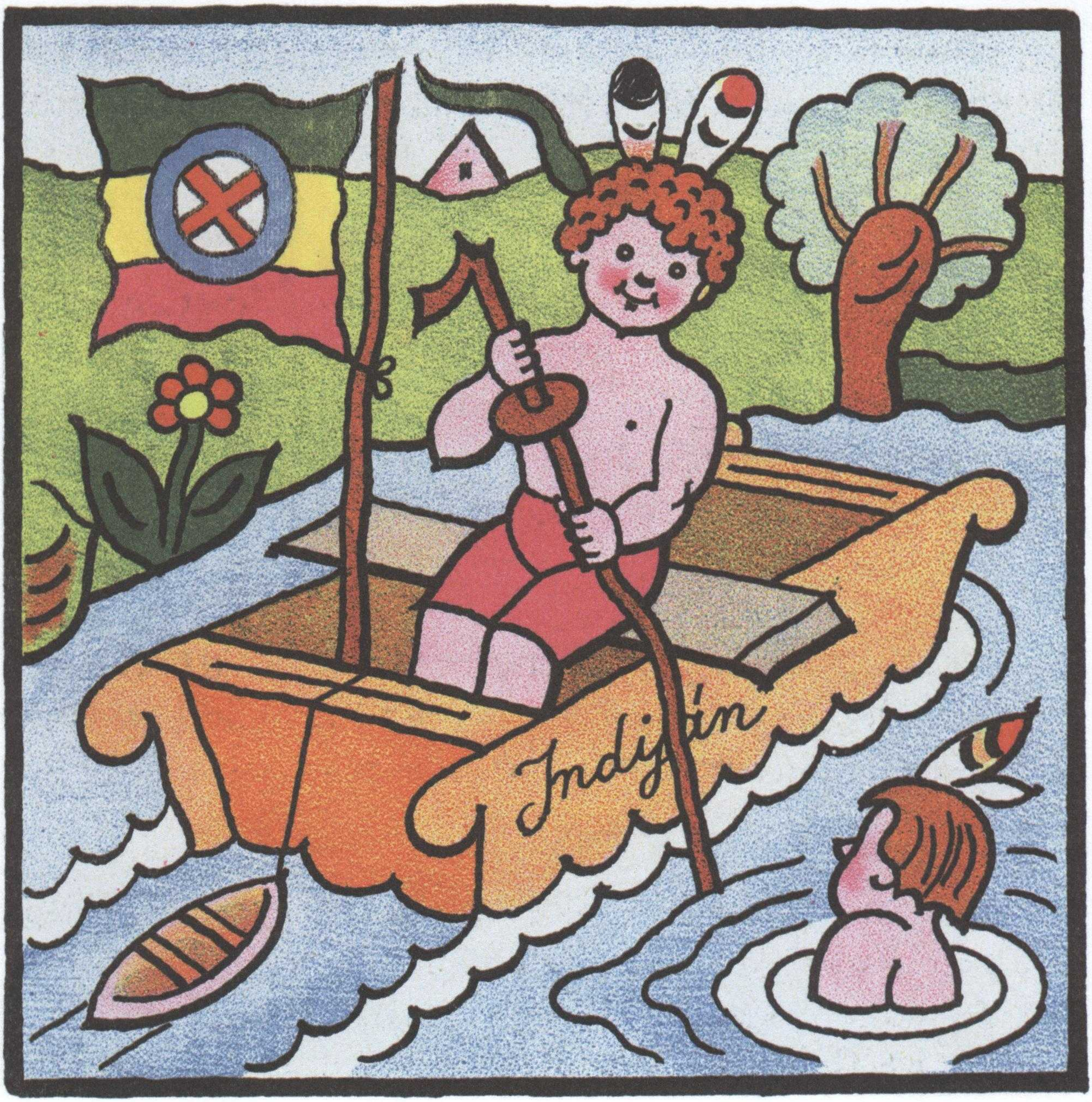
Houpy, houpy

Houpy, houpy, třikrát houpy,
kdo se bojí, ten je hloupý.
Nebojíš se, Aničko?
Jenom takhle maličko!

Já mám koně

Já mám koně neposedu,
švihnu bičem, a už jedu.
Já mám koně Pepíka,
bleskurychle utíká.

Indiáni

Indiáni jedou zdáli,
aby se jich všichni báli.
Jedou zdáli v kanoi,
nikdo se jich nebojí.

Rybář

Vašek sedí u rybníka,
drží prut a nad ním říká:
Chytím kapra, nebo botu?
Bude oběd na sobotu?

Bednář A já pořád, kdo to tluče,
a on bednář na obruče,
a já pořád, kdo to je,
že nám nedá pokoje.

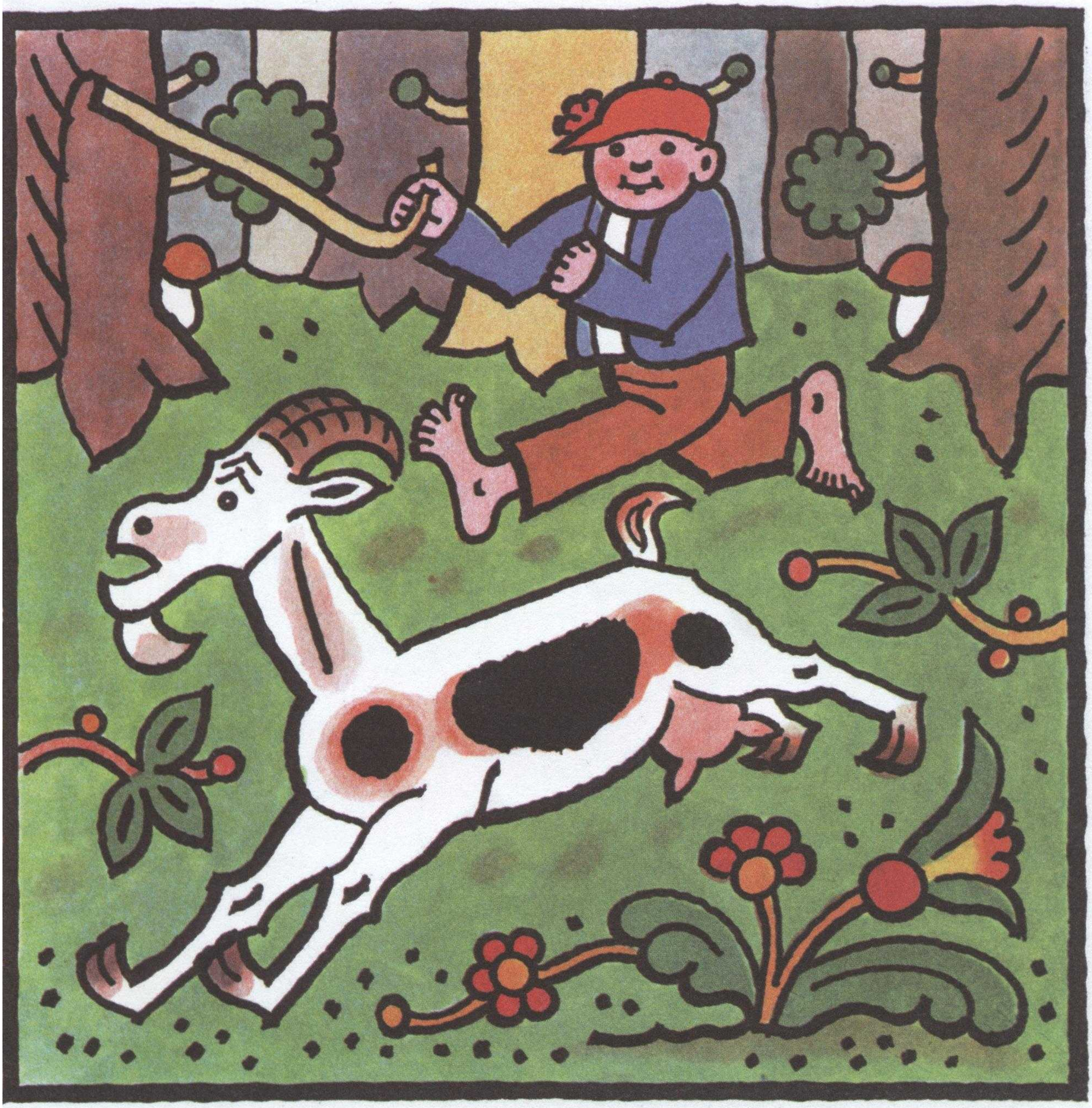
Jahodníci

Byl jsi štědrý, lese, díky,
odměnil jsi jahodníky.
Ochutnejte jahody,
všechny zveme na hody!

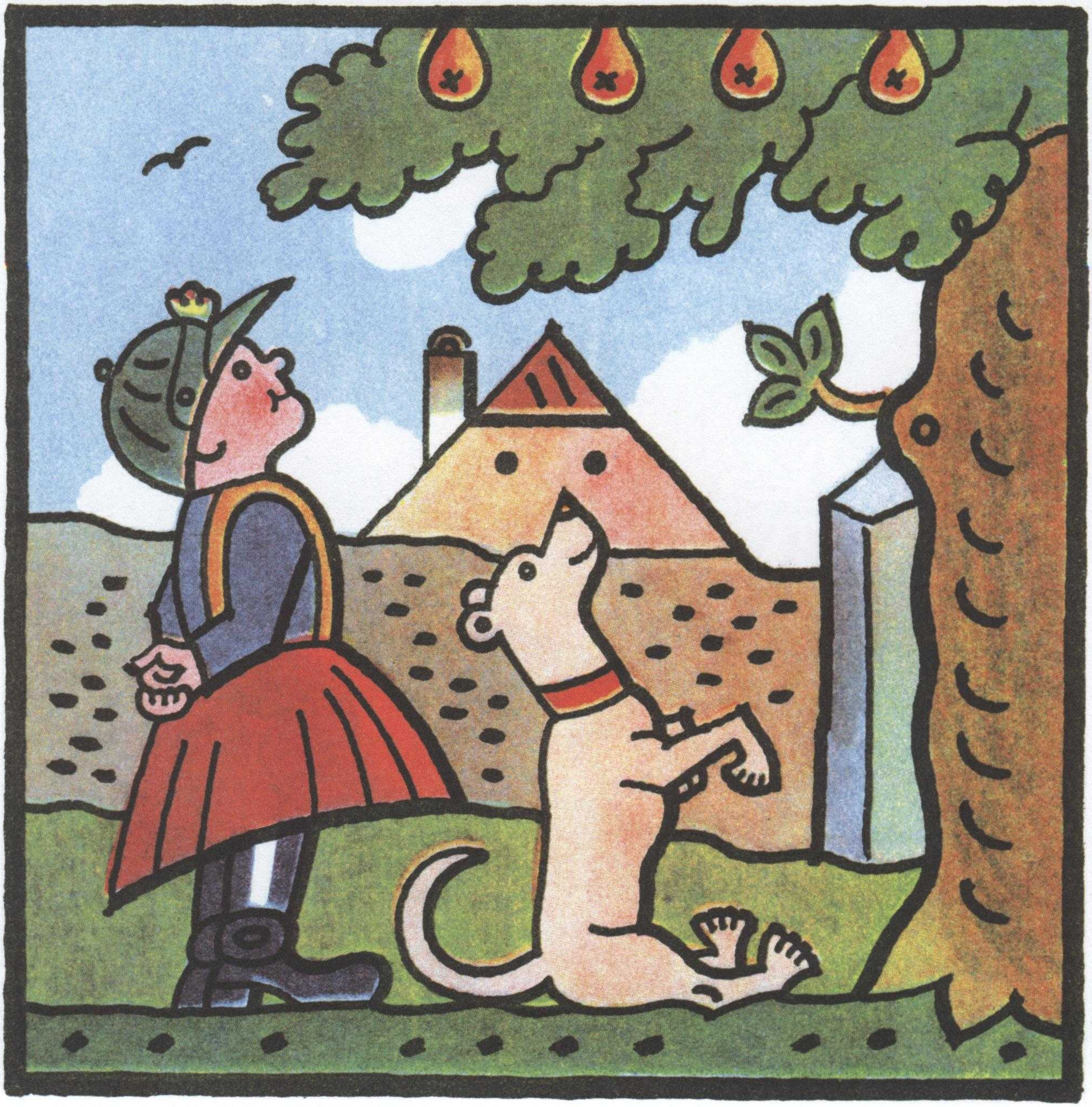
Karel

Karel, Karel,
do pekla zajel
na bílém koni,
čert ho tam honí.

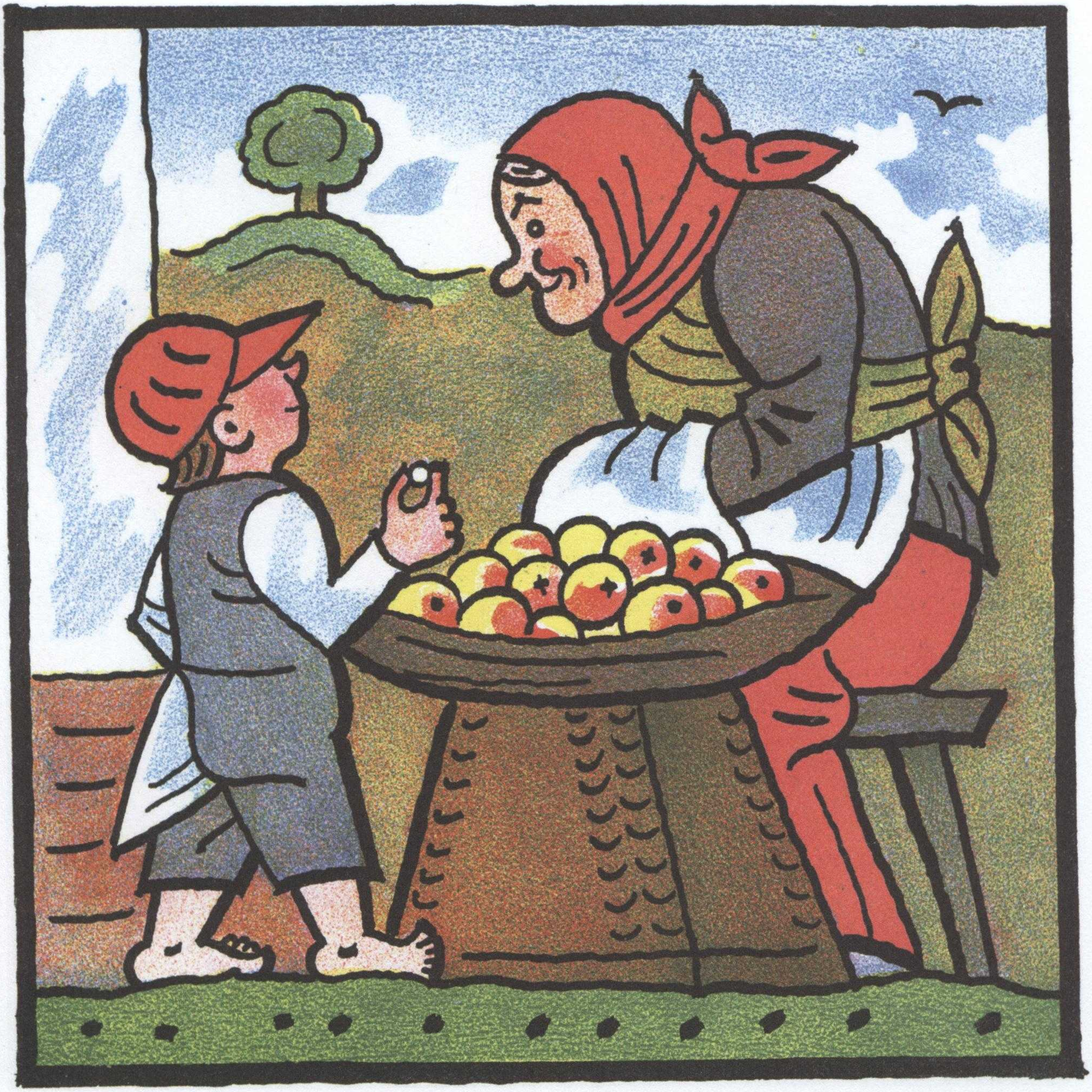
Josefe

Josefe, Josefe,
koza běhá po lese.
Josef za ní s tlustou holí,
koza křičí, že to bolí.

Hruška

Foukej, větře, shoď mi hrušku,
ať mám dárek pro Marušku,
zralou, sladkou, jémine,
ať se v puse rozplyne!

Byla jedna babka

Byla jedna babka,
prodávala jabka.
Za děravý groš
prodala jich koš.

Žežulička

Žežuličko, kde jsi byla,
žes tak dlouho nekukala?
– Seděla jsem na buku,
volala jsem kukuku!

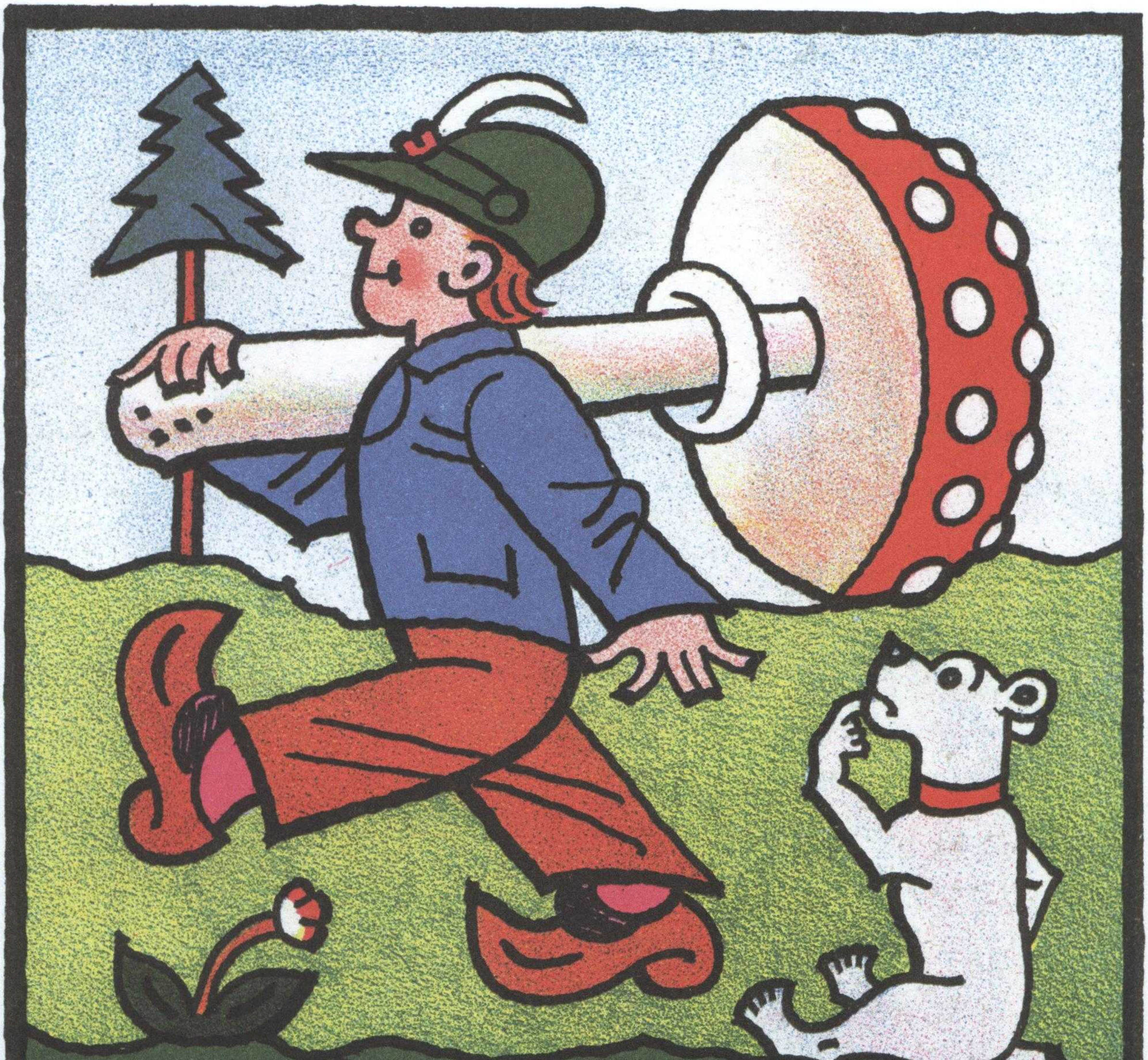
Na houbách

Náš táta šel na houby,
jestli on tam zabloudí!
Nezabloudí, těšte se,
on nám houby přinese.

Pasáci

Sluníčko zachází
za hory,
pasáci pečou
brambory.

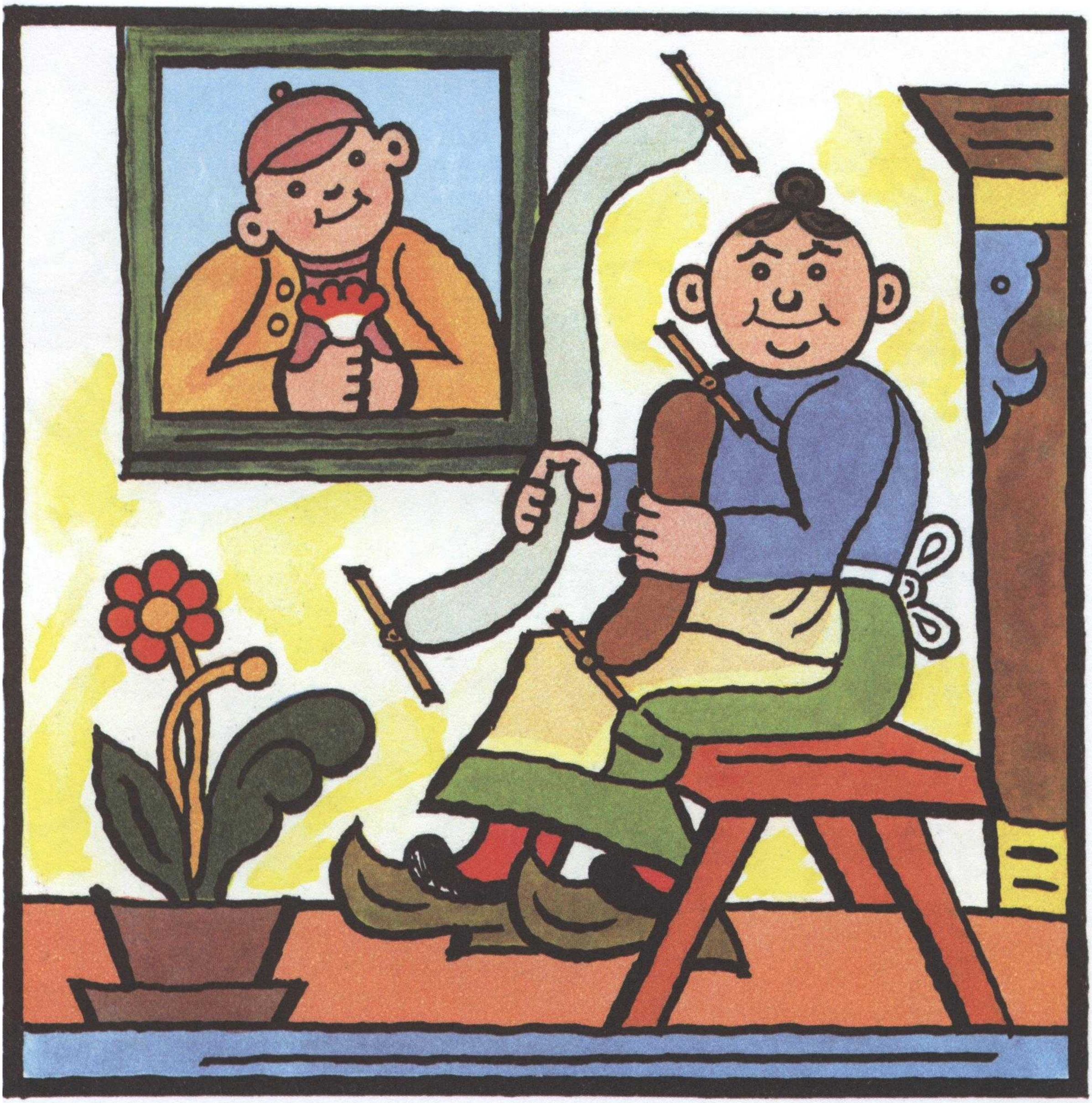
Muchomůrka

Jemináčku – koukněte se,
co to našel Kuba v lese.
Ty náš Kubo, uč se z chyb –
muchomůrka není hřib!

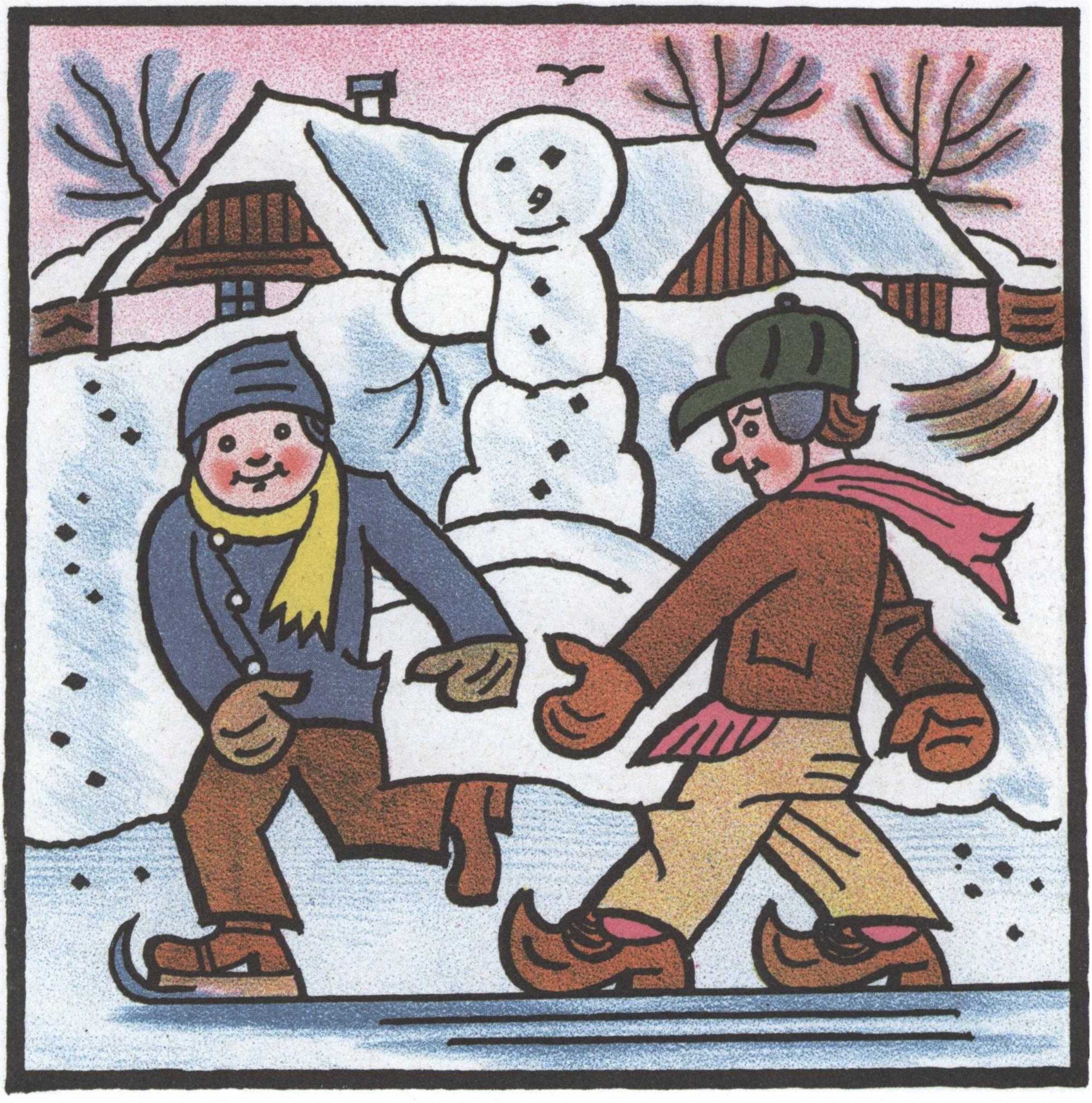
Drak

Vyleť, draku, nad oblaky,
rád bych s tebou letěl taky.
Vyleť, draku, jen se vznes,
uvidíš mou rodnou ves.

Káča

Sedí Káča na lavici,
drží v ruce jitrnici,
v druhé ruce jelito,
běž, Pepíku, vem jí to!

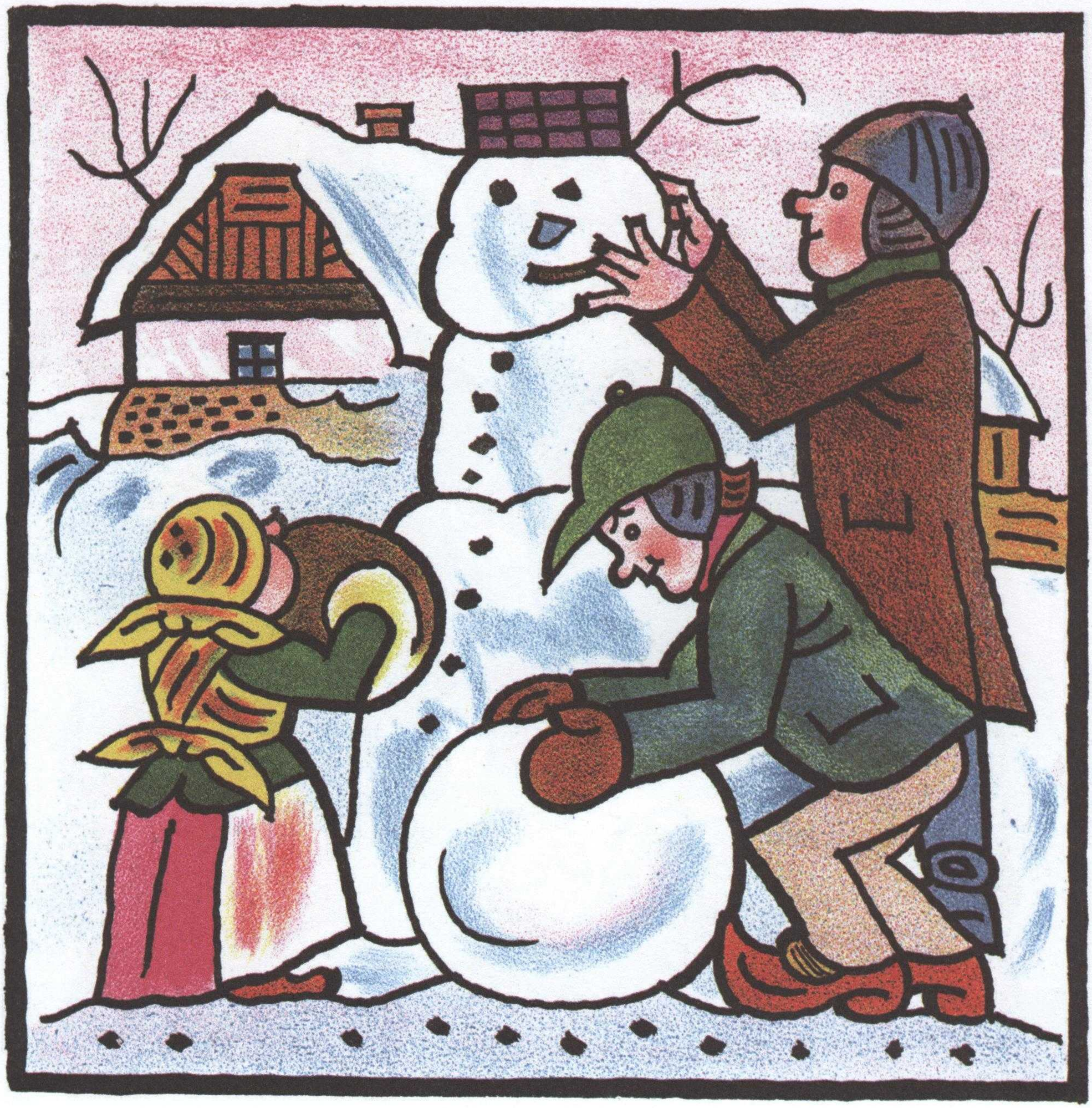
Na klouzačce

Mráz už zasklil všechny louže,
kdo má nohy, ten se klouže.
Neleká nás ani pád –
správný kluk se nesmí bát!

Koleda

Koleda, koleda, Štěpáne,
co to neseš ve džbáně?
Nesu, nesu koledu,
upad jsem s ní na ledu;
psi se na mě sběhli,
koledu mi snědli.

Sněhulák

Jedna koule, druhá, třetí,
sněhulák je přítel dětí.
Postavte ho ještě dnes,
bude hlídat naši ves.

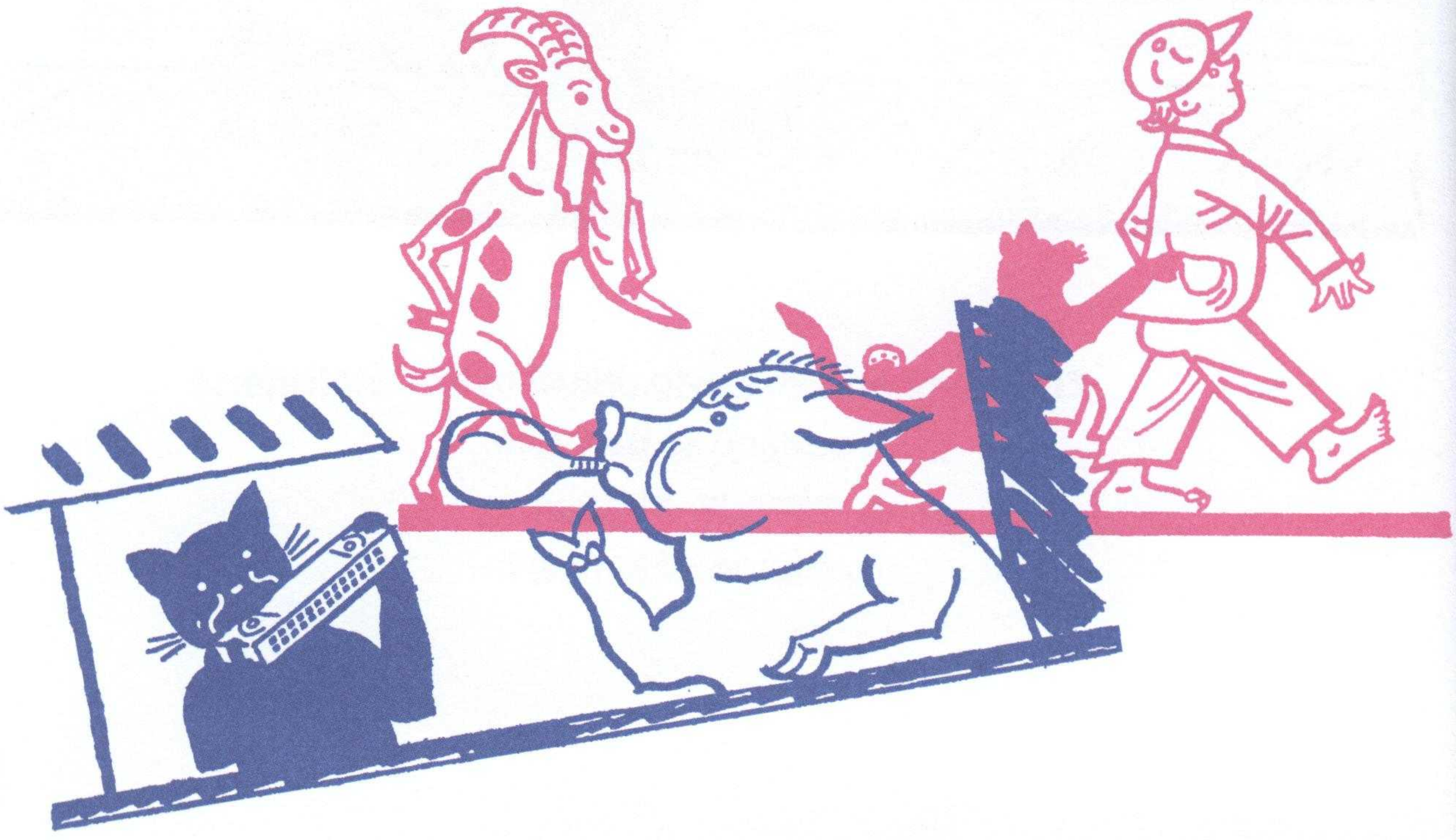
Zima

Zima bylo, bláto bylo,
cikáně se narodilo;
zima je, bláto je,
cikáně už tancuje.

61

Vsadím se o krajáč smetany, že si myslíte: Taková stará vykopávka jako Mikeš nemůže vědět, co je to komiks! Ale to se setsakramentsky pletete, pardyje kopyto! Kreslené seriály maloval náš Pepík dávno předtím, než si mě vymyslel, a to běhám po světě dobrých sedmdesát let. Však se na ty jeho komiksy mrkněte a neračte se upejpat jako na posvícení!

Komiksy

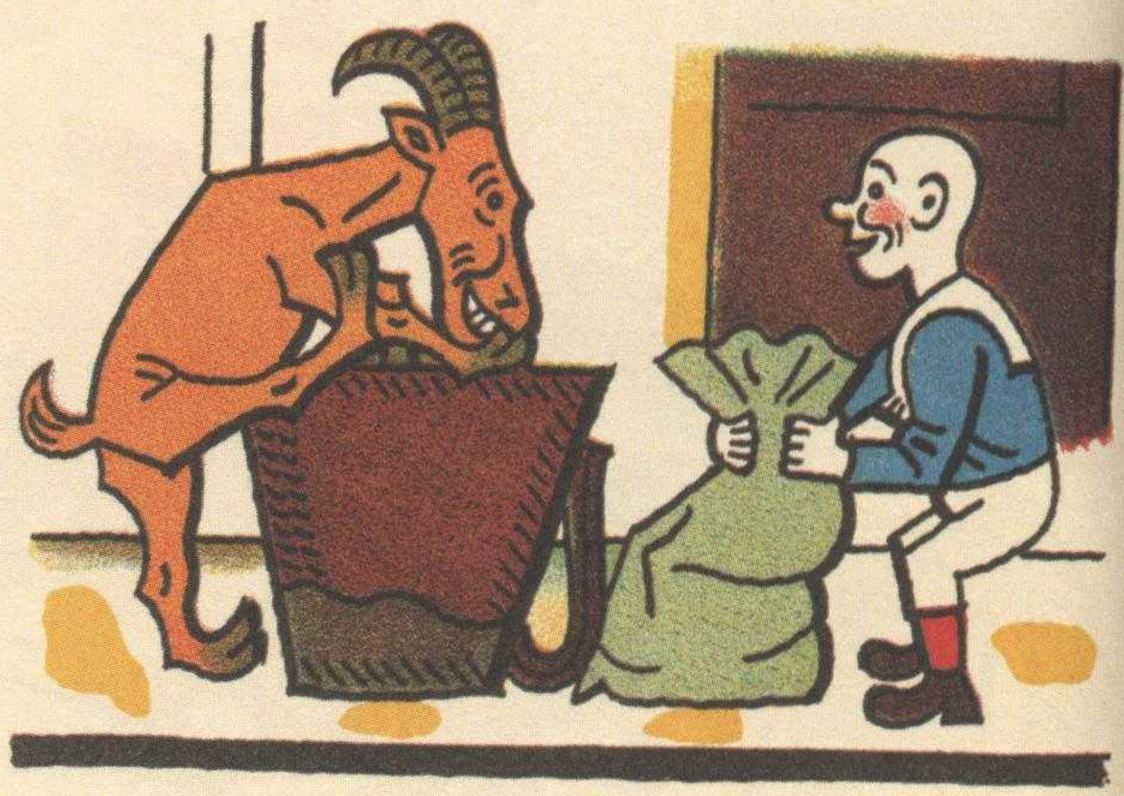

Šprýmovné kousky Františka

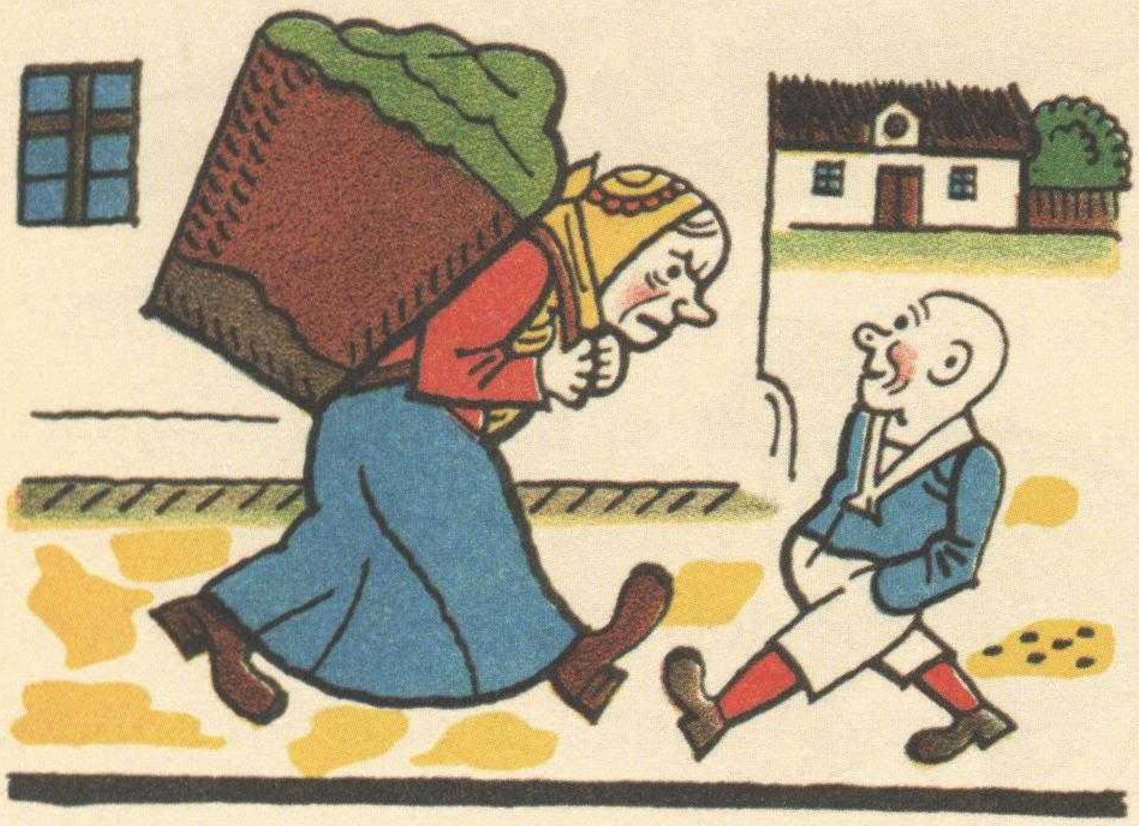
Uličníci

Co se všechno stalo před dávnými časy:
Teta na chodníku nůši nechala si.

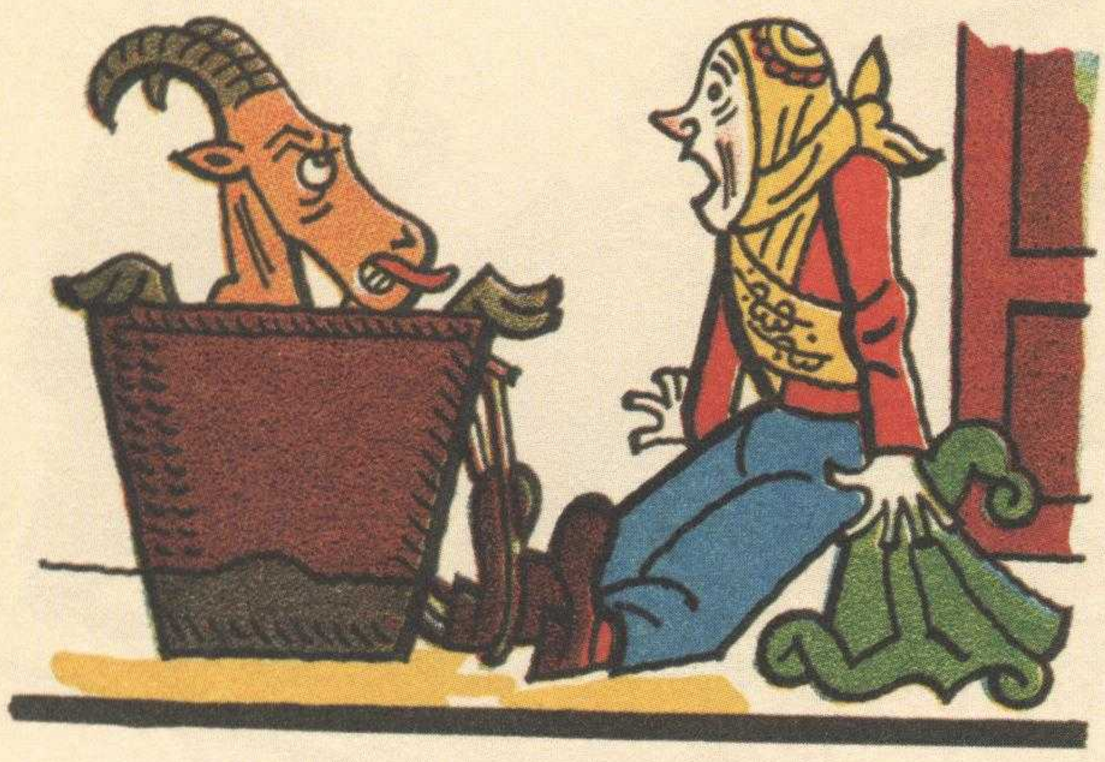
Nechala stát nůši někde na ulici,
kde se potloukají drzí uličníci.

Jeden z nich pak pravil: „To je vedro dneska,
není vám ta nůše nějak příliš těžká?“

A ta teta tenkrát řekla: „Namouduši,
jako bych snad měla všechny čerty v nůši.“

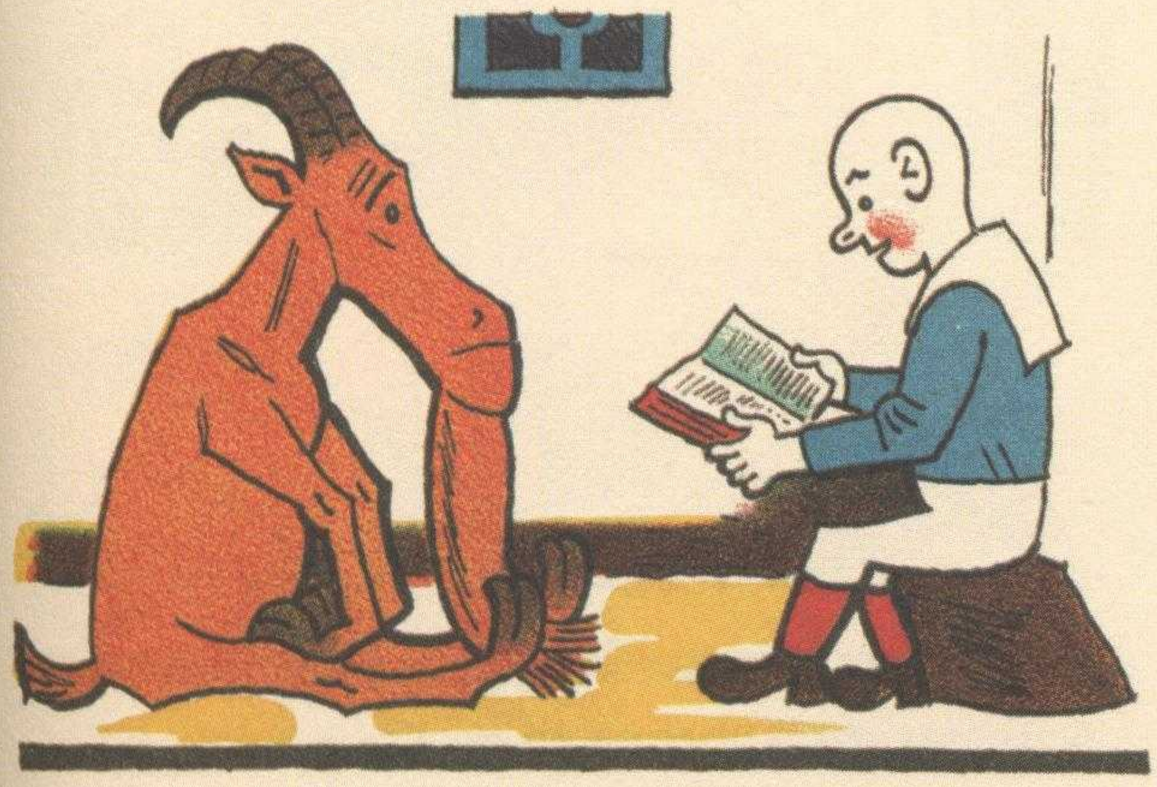
Když pak uviděla dva špičaté rohy,
podlomily se jí na ulici nohy.

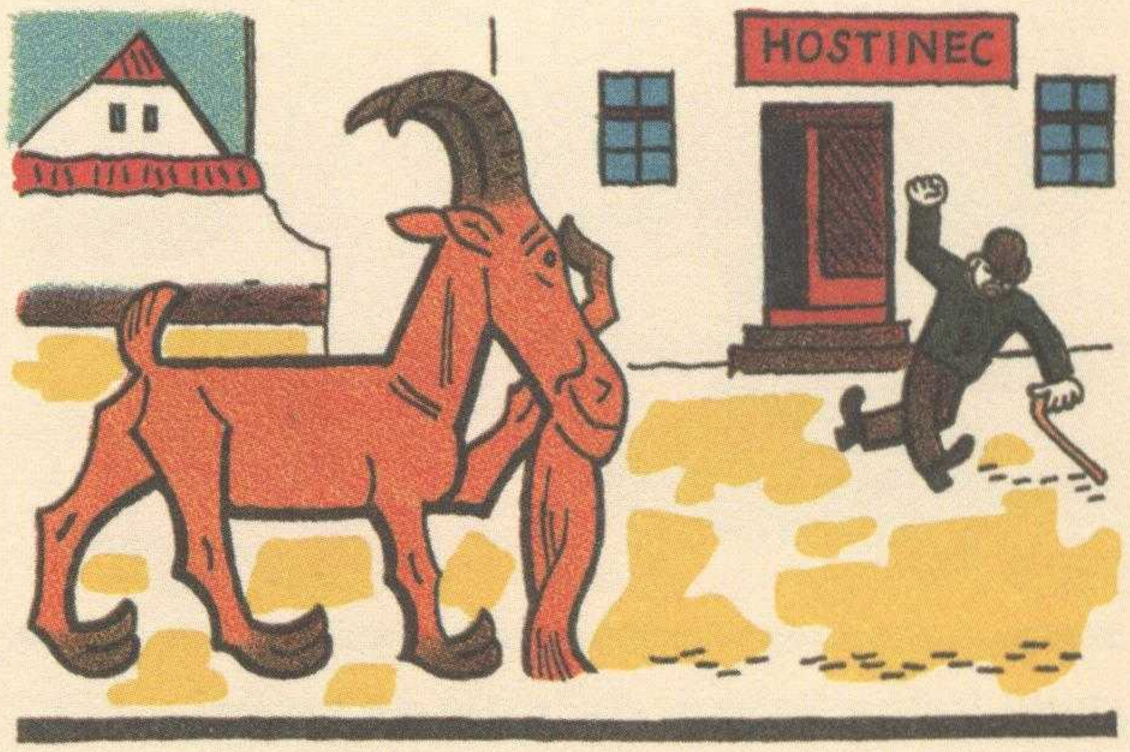
A co uličníci? Sotva teta hekla,
vypařili se jak čoudy z brány pekla.

Vovíska a kozla Bobeše

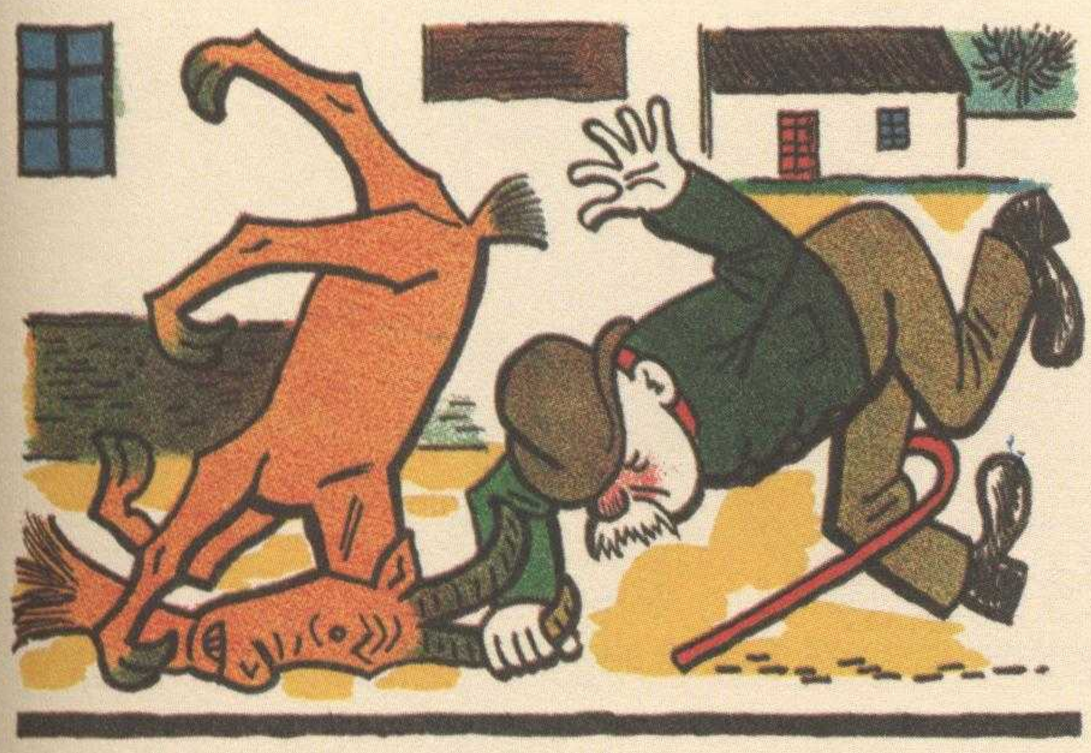
Nevděk

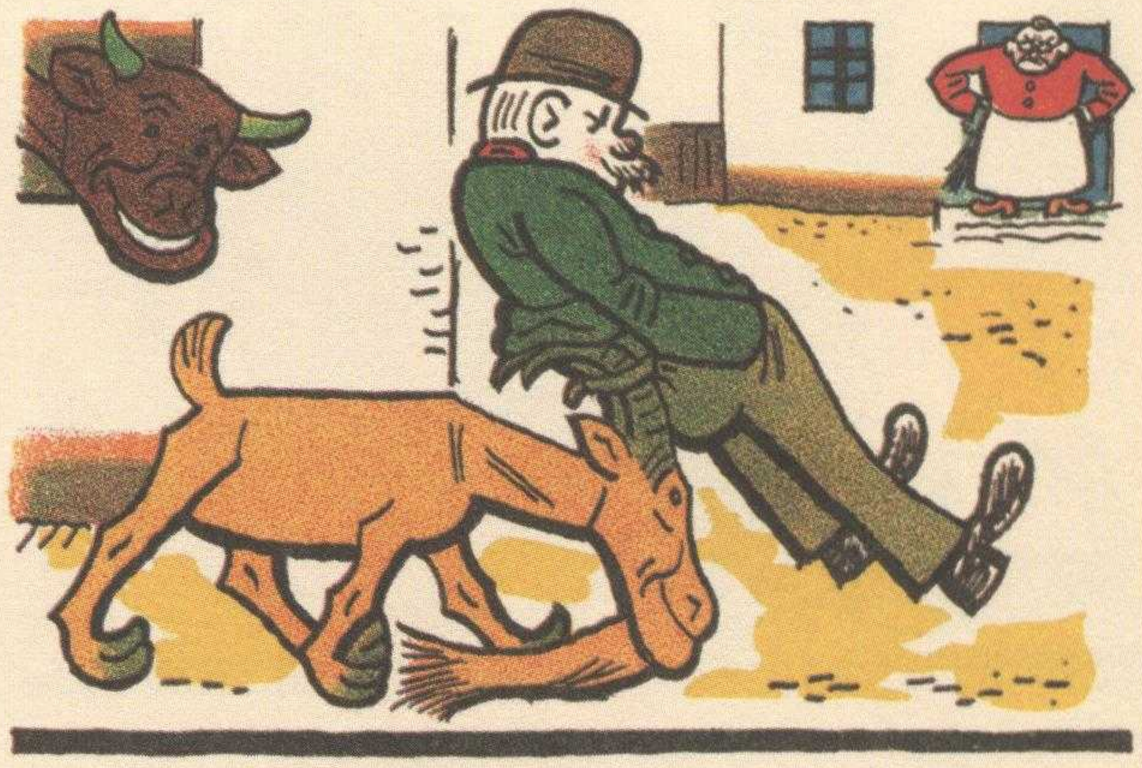
Poučeni koncem mikulášské půtky,
budou prý teď oba konat dobré skutky.

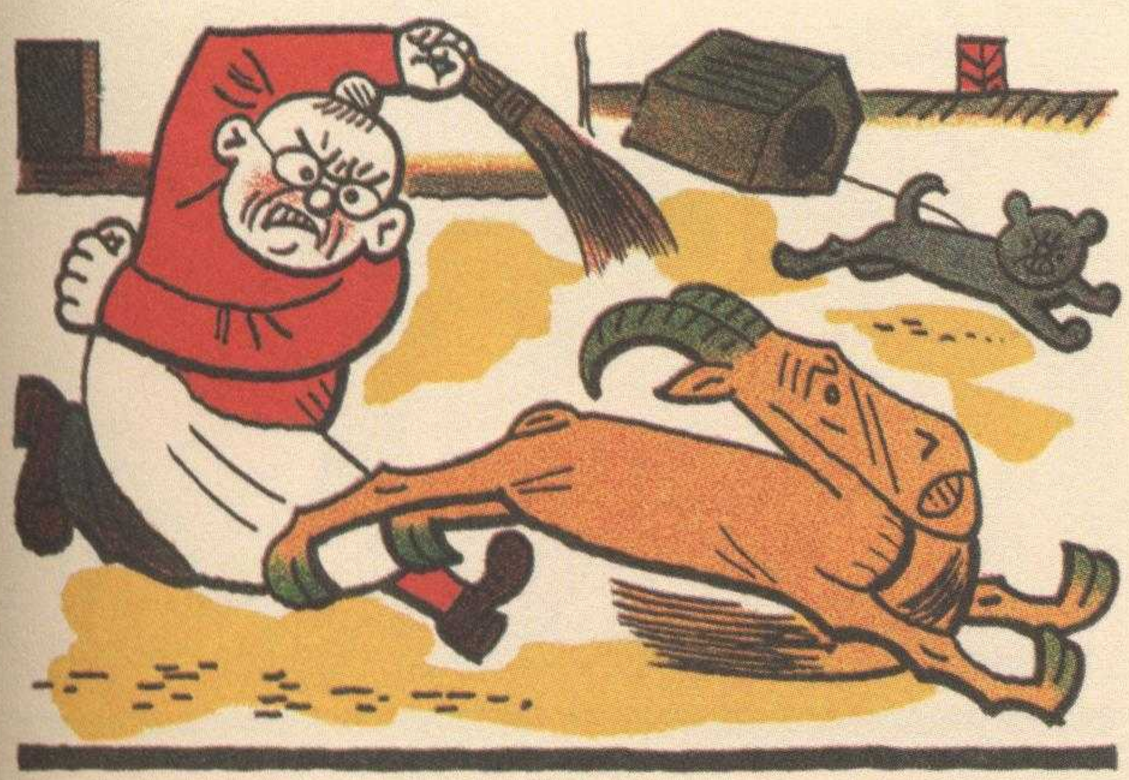
Sotva si to řekli, zřejmě šťastnou shodou,
spatřil Bobeš pána padat před hospodou.

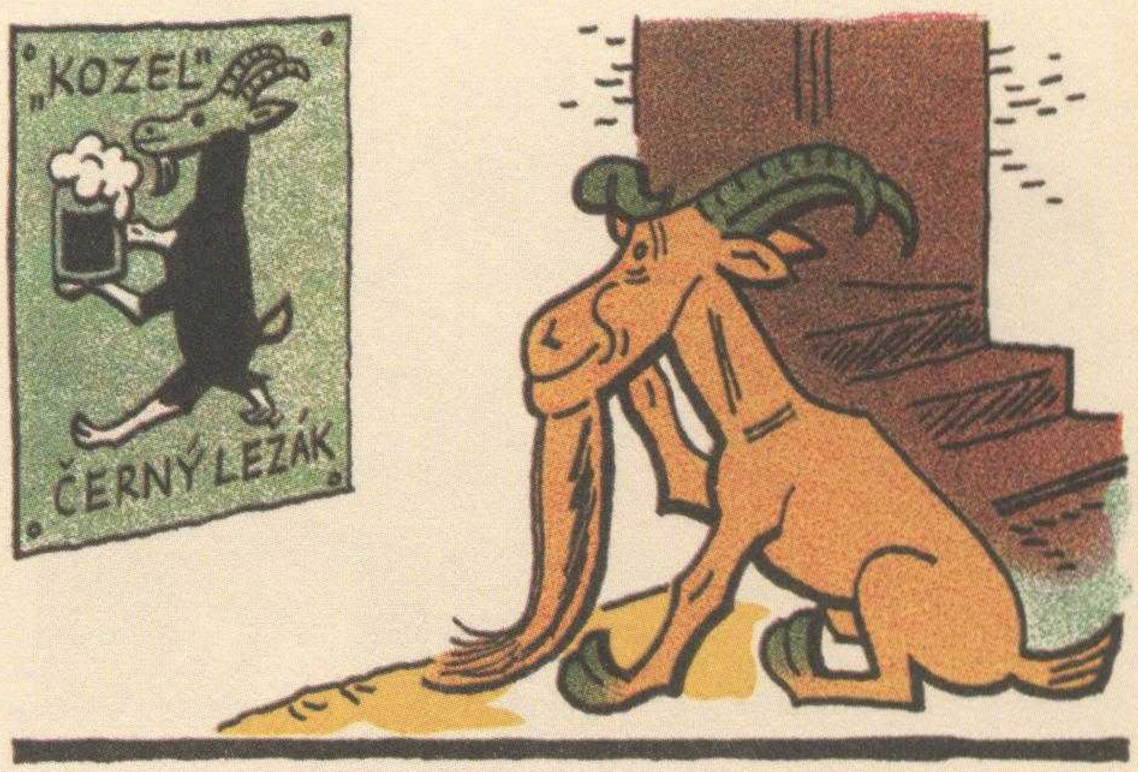
Po deseti pivech měl chůzi tak vratkou,
že netrefil domů rovně ani zkratkou.

Bobeš se rozhodl pomoci mu domů,
i když byl tak těžký jako kámen z lomu.

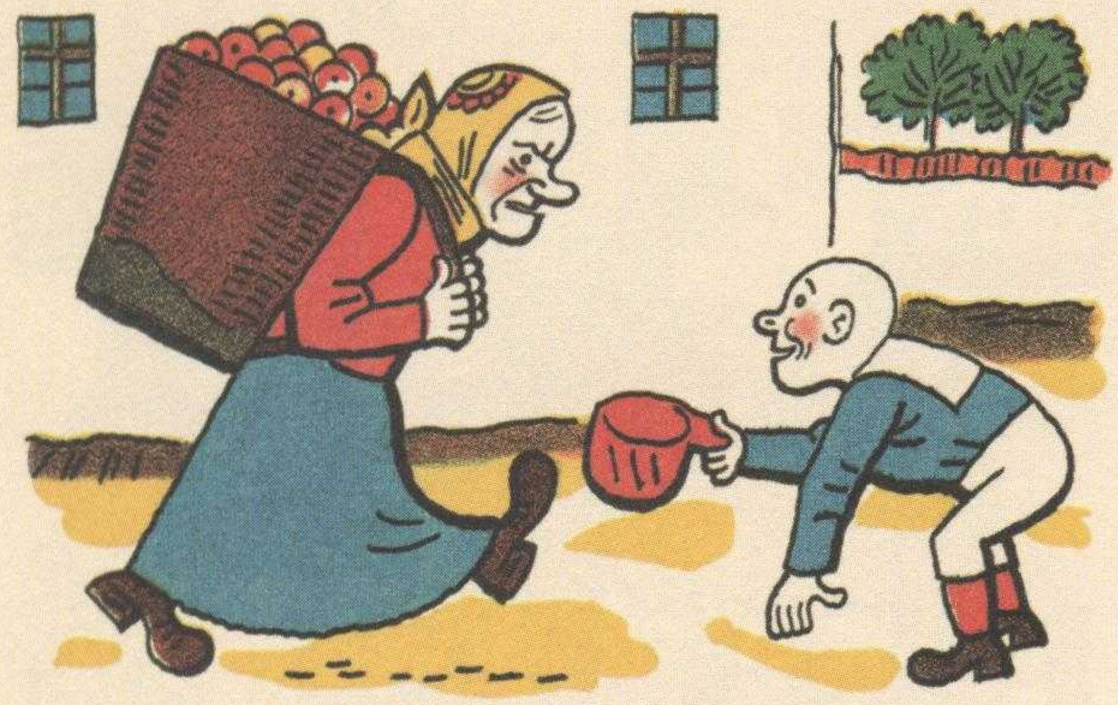

Dobrý skutek měl však konec zase s brekem.
Dodnes Bobeš pláče nad krutým nevděkem.

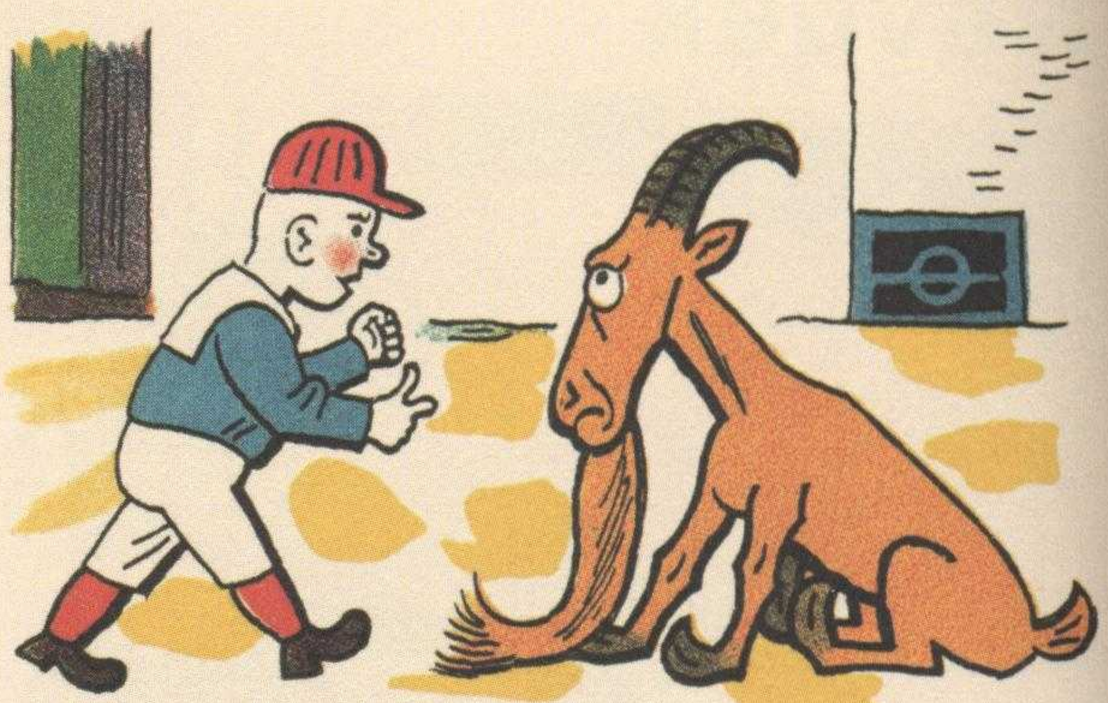

Jenom na plakátě směje se jak vždycky
kozel, ale jen ten velkopopovický.

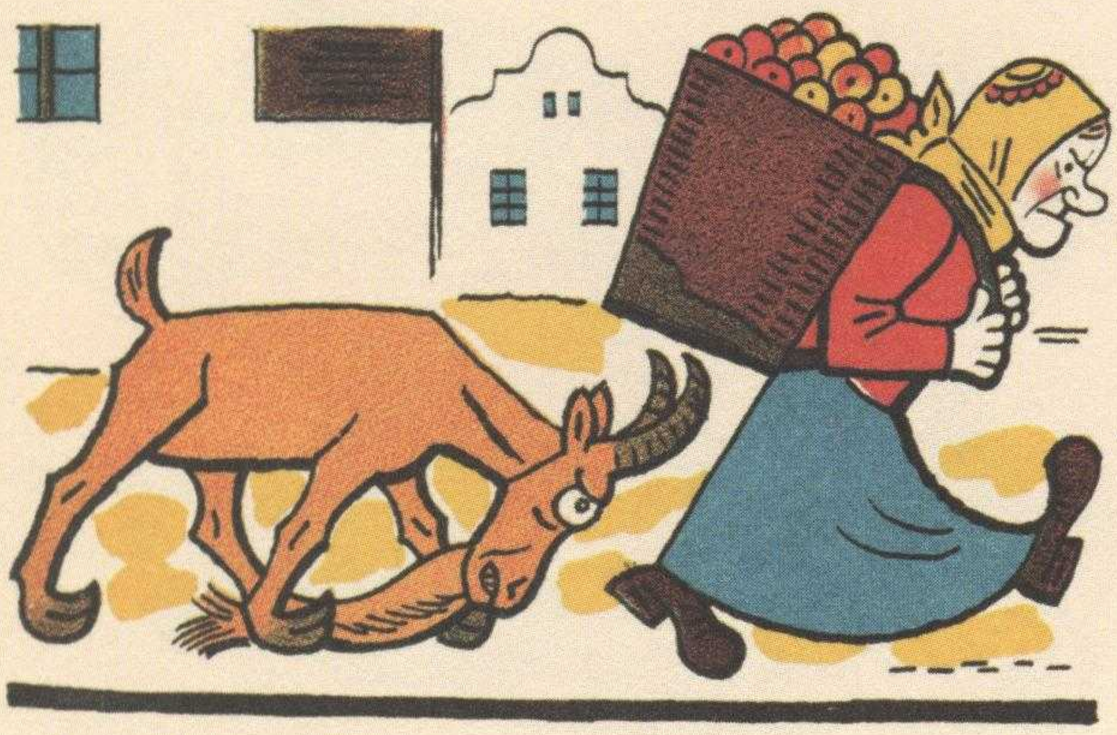
Urážka

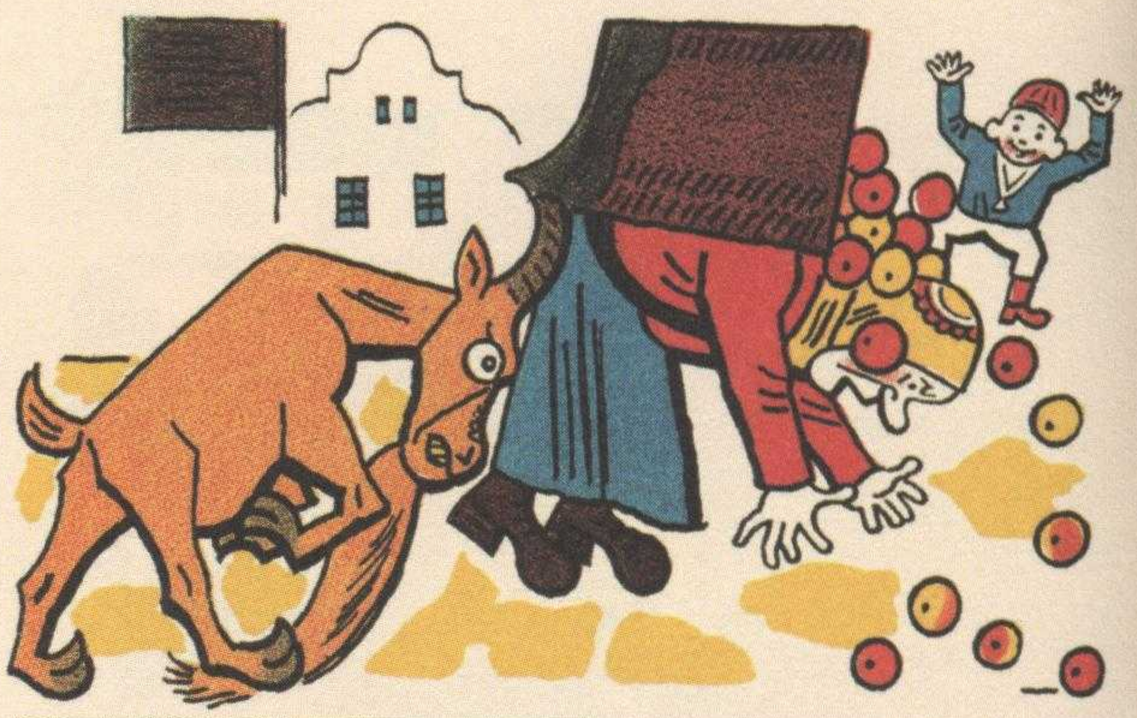
Byla jedna babka, spíše zlá než milá,
Frantíka s Bobešem jednou urazila.

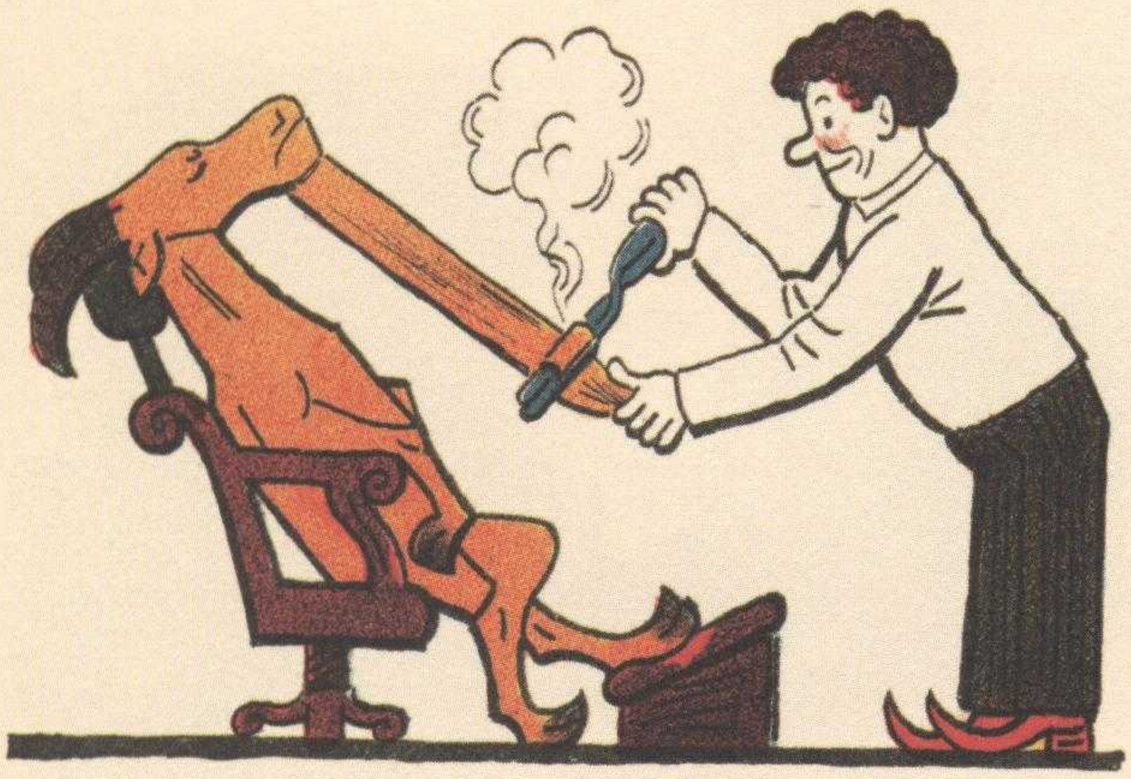
A nic strašnějšího na tom světě není,
nežli kluk a kozel takhle uražení.

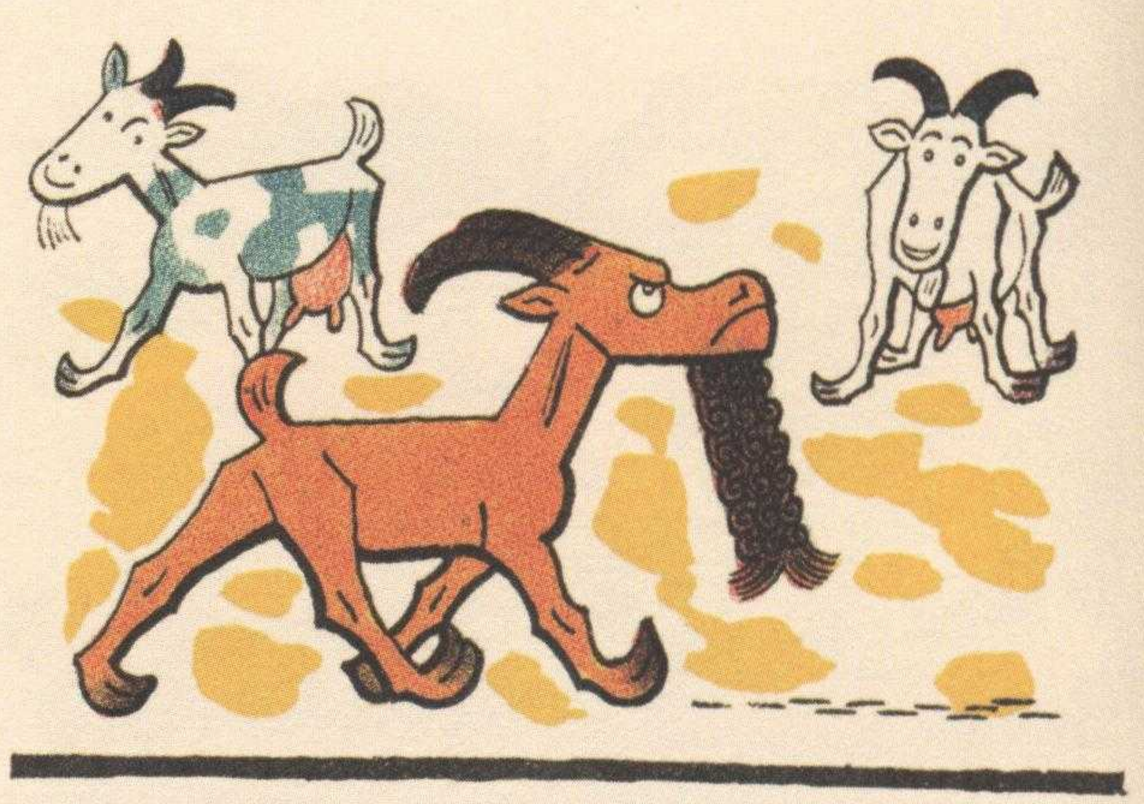
Zvláště mladý kozel uražený k smrti
fousy potahuje a ocáskem vrtí.

A pak rozběhne se a nabere nůši,
aby každý věděl, co se zkrátka sluší.

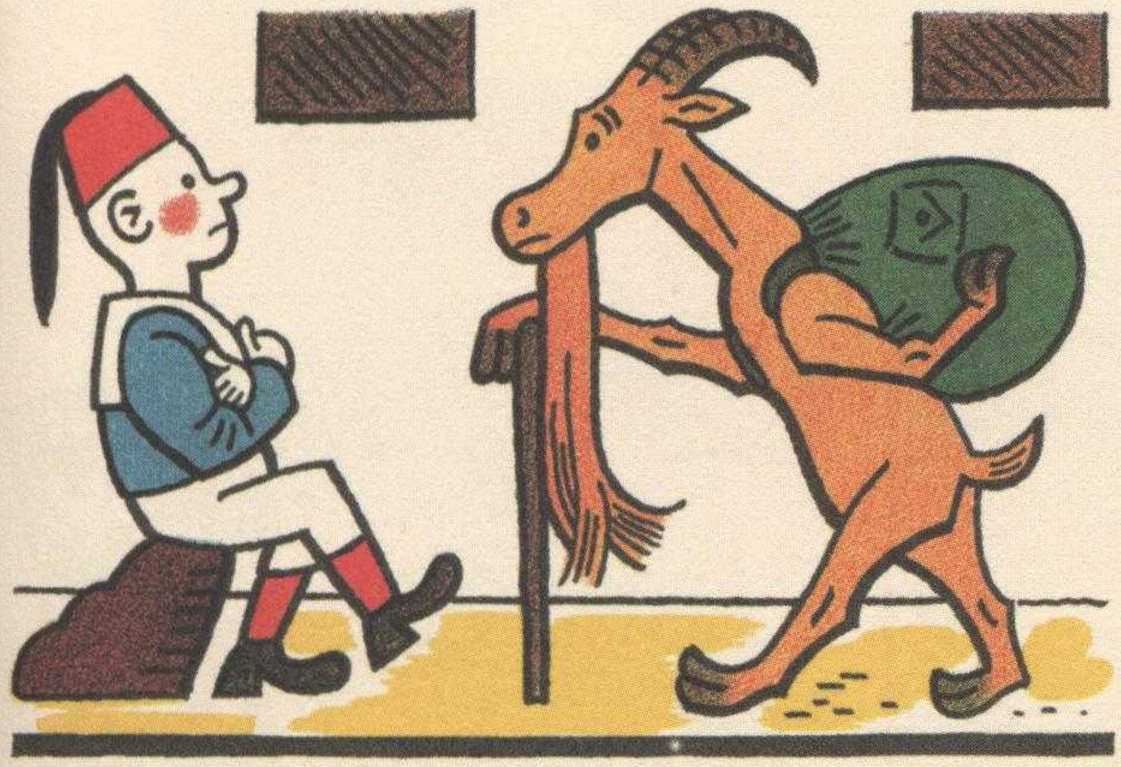

Aby všichni znali, jak velkou má cenu,
nakroutil mu holič vousy za odměnu.

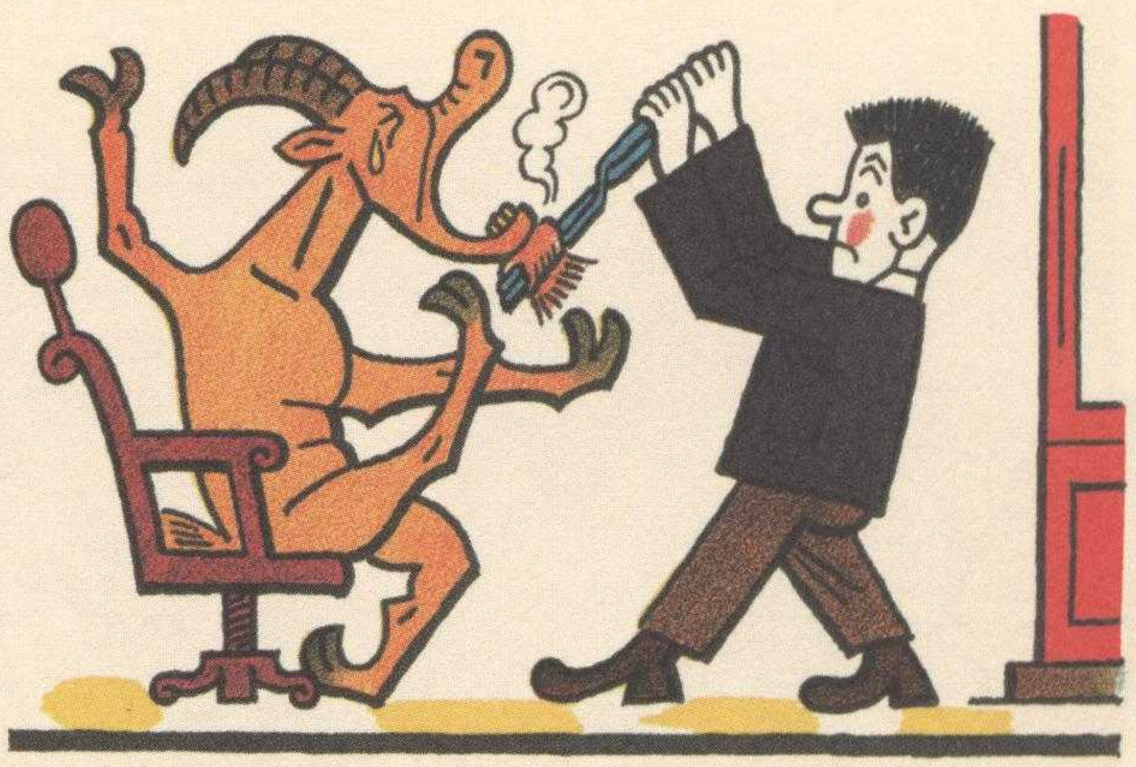

Všechny kozy mečí, jaký úžasný je.
S takovými vousy, ach, to se to žije!

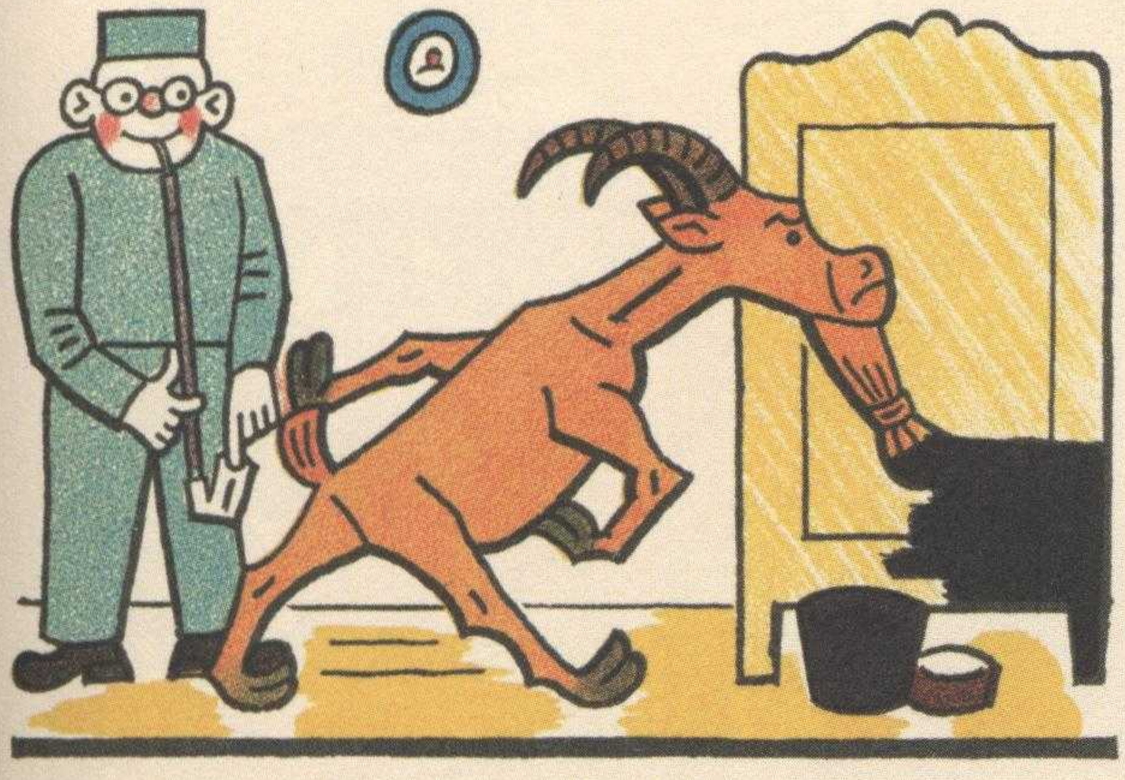
Takový je život

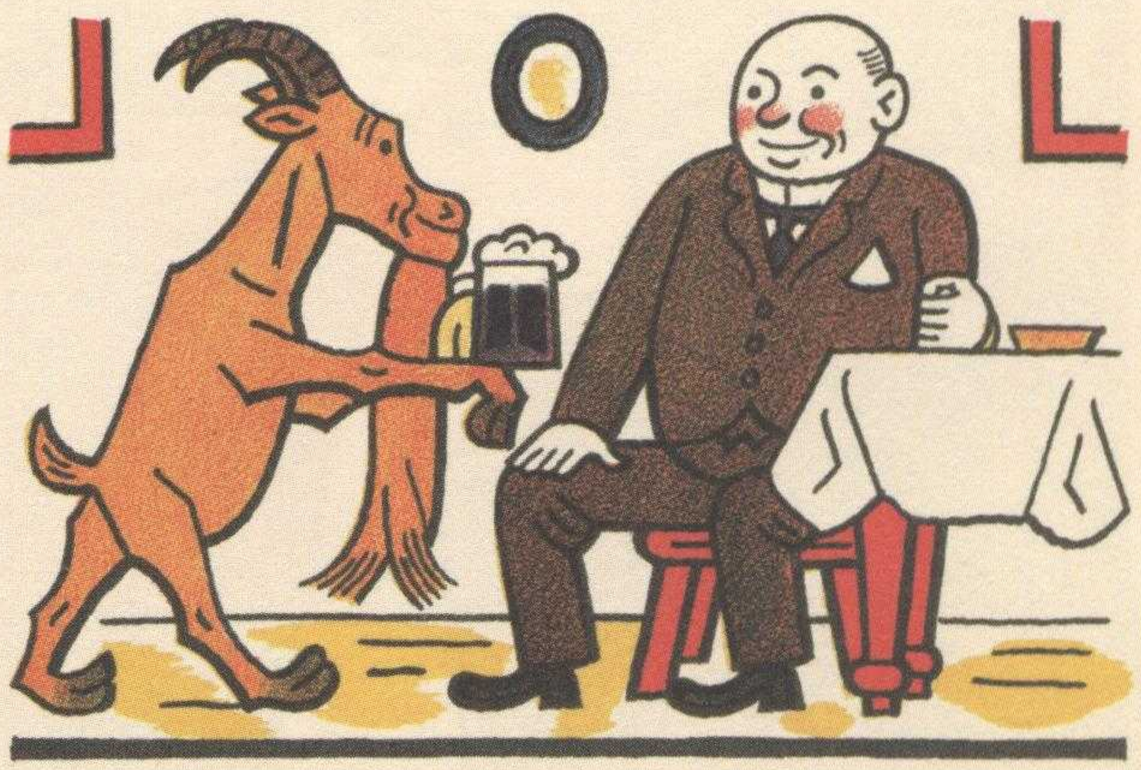
Za starých časů každý, chytrák či popleta,
musel se vydat na zkušenou do světa.

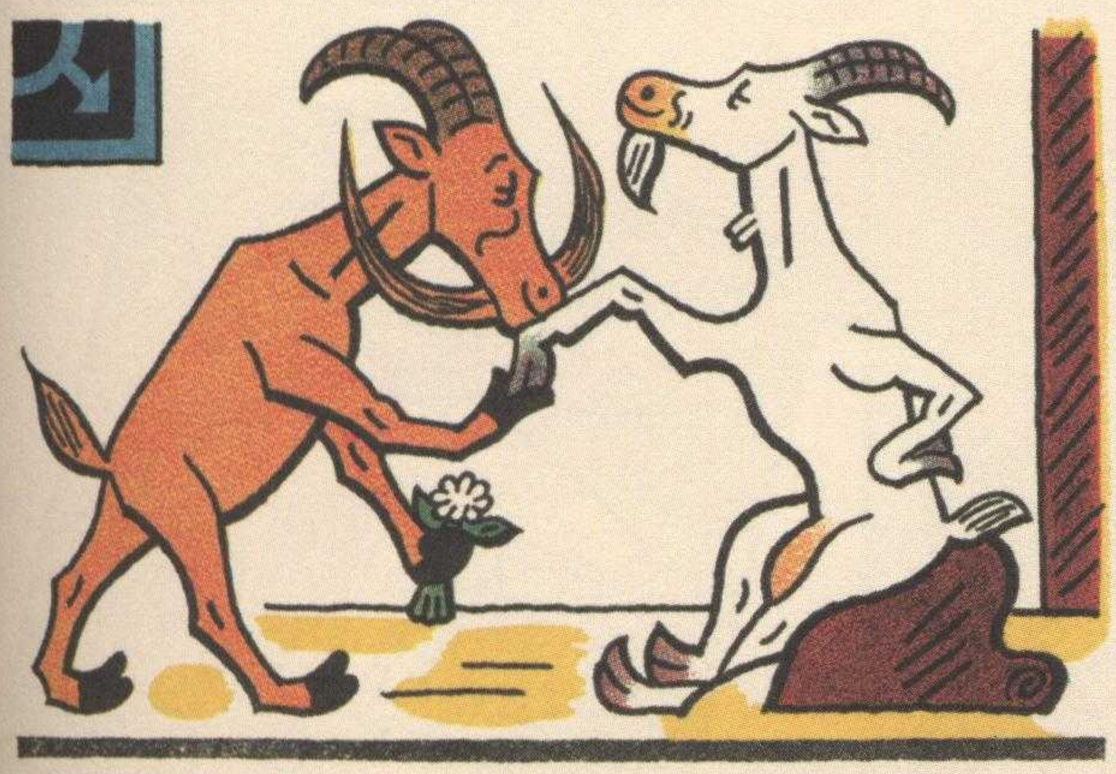
Zkoušet to jako učeň i jako pán,
jeden den kulmovat, druhý být kulmován.

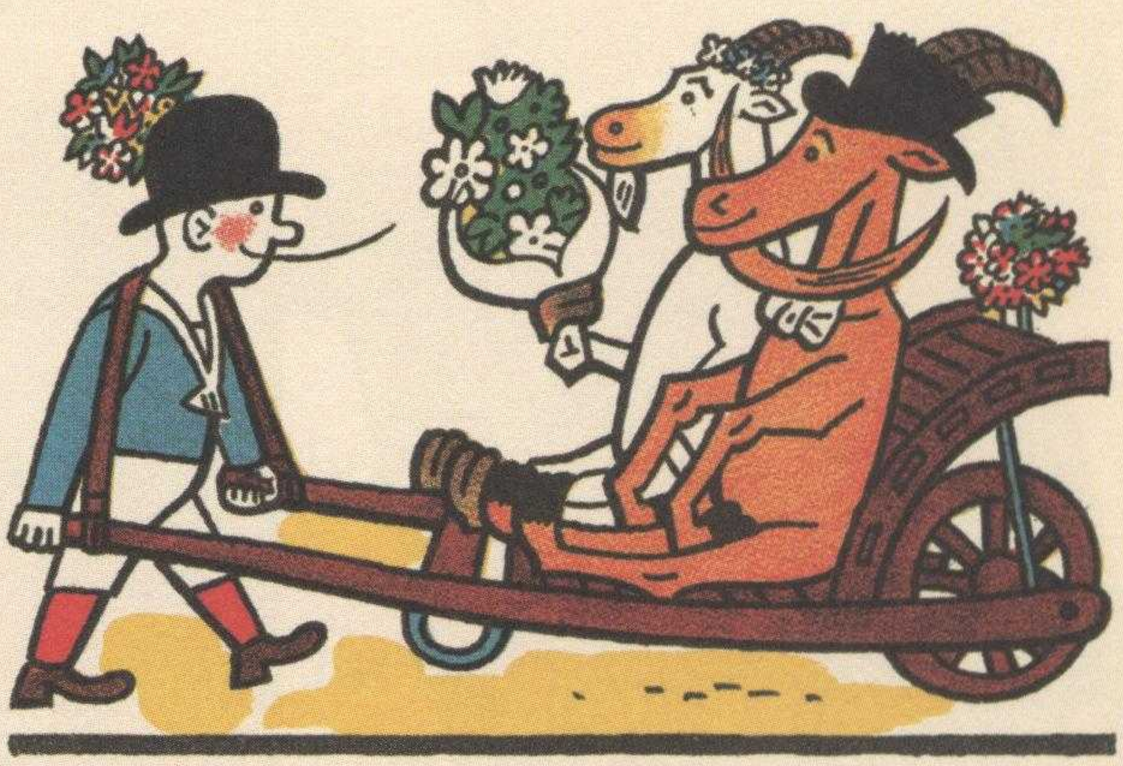
Chvíli být obchodník, do krámu lidi zvát,
chvíli jak lakýrník postele lakovat.

Když se vše naučil, nastal ten krásný čas,
chytrák i popleta vrací se domů zas.

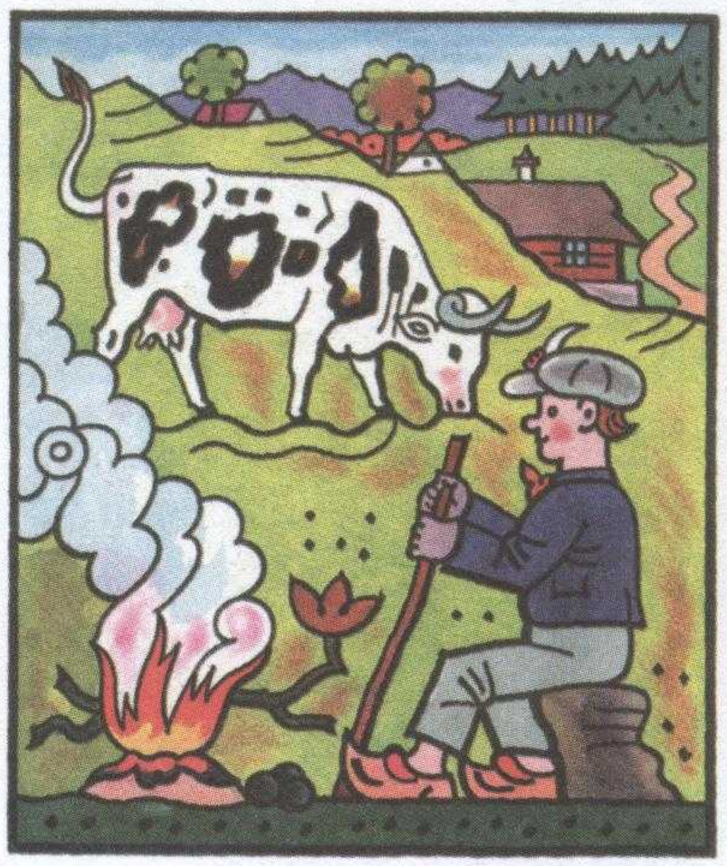
A že je těžké žít bez dětí, bez vnuků,
kdekdo pak požádá nevěstu o ruku.

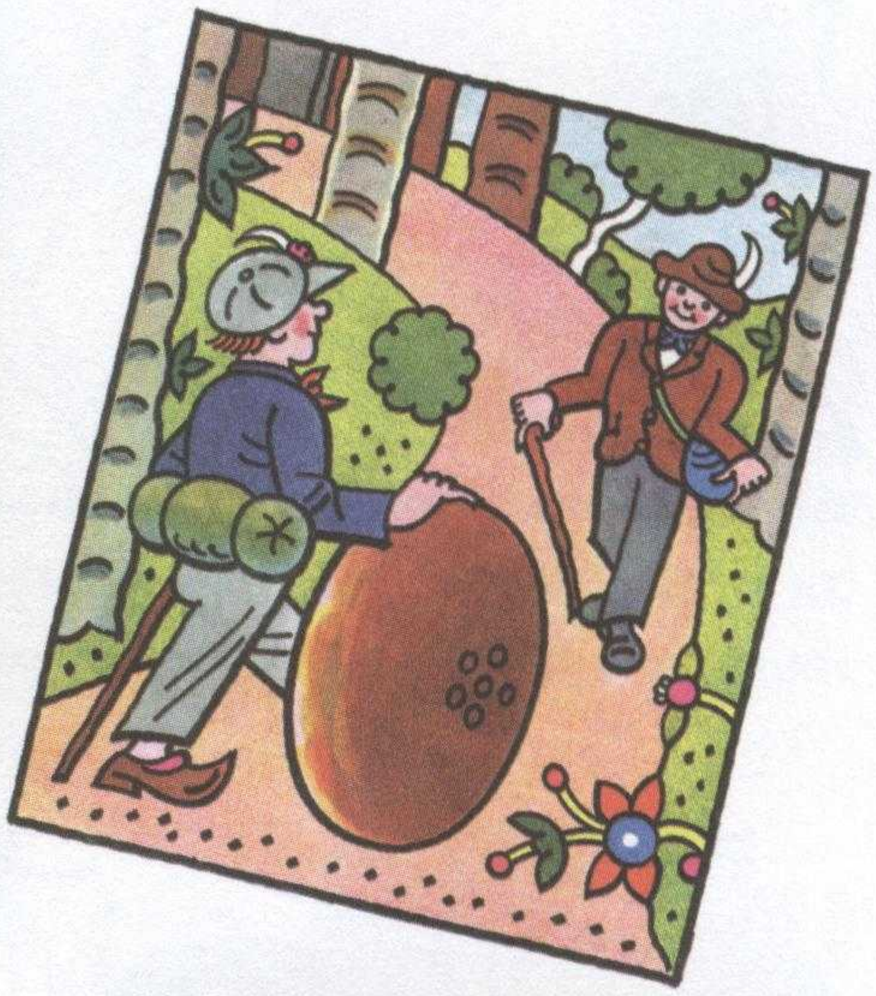

To se pak slavívá svatba či veselka,
z mládence manžel je, z nevěsty manželka.

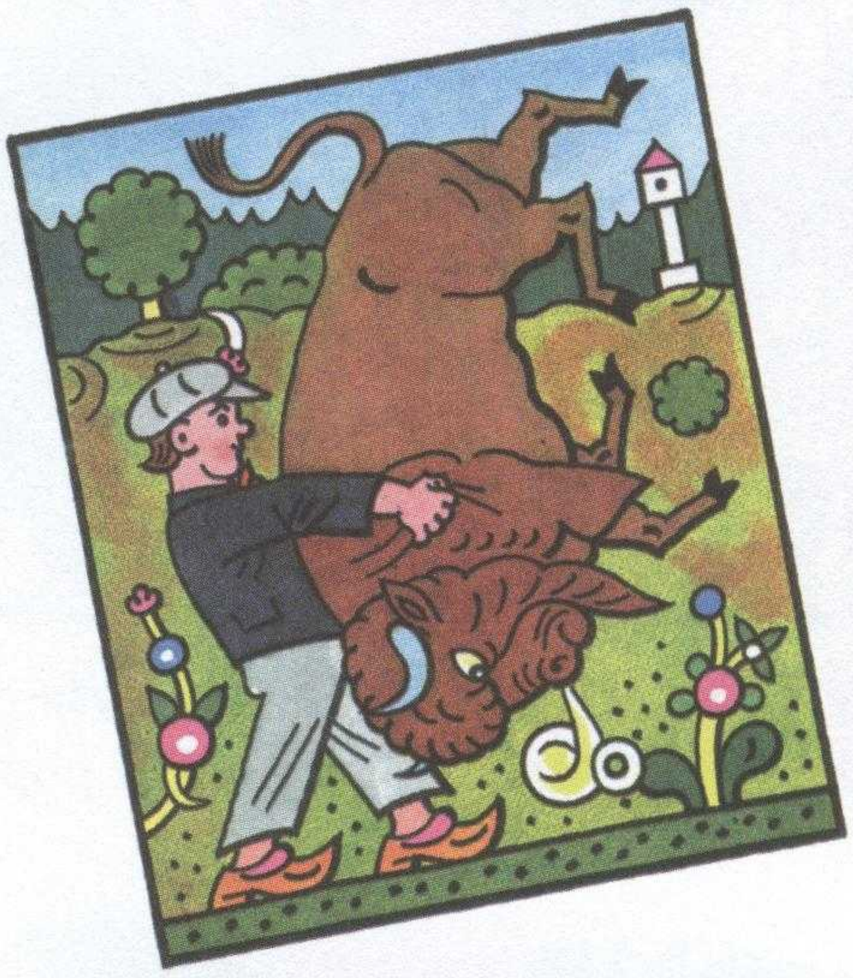
Jak šel Matěj Hraběta hledat štěstí do světa

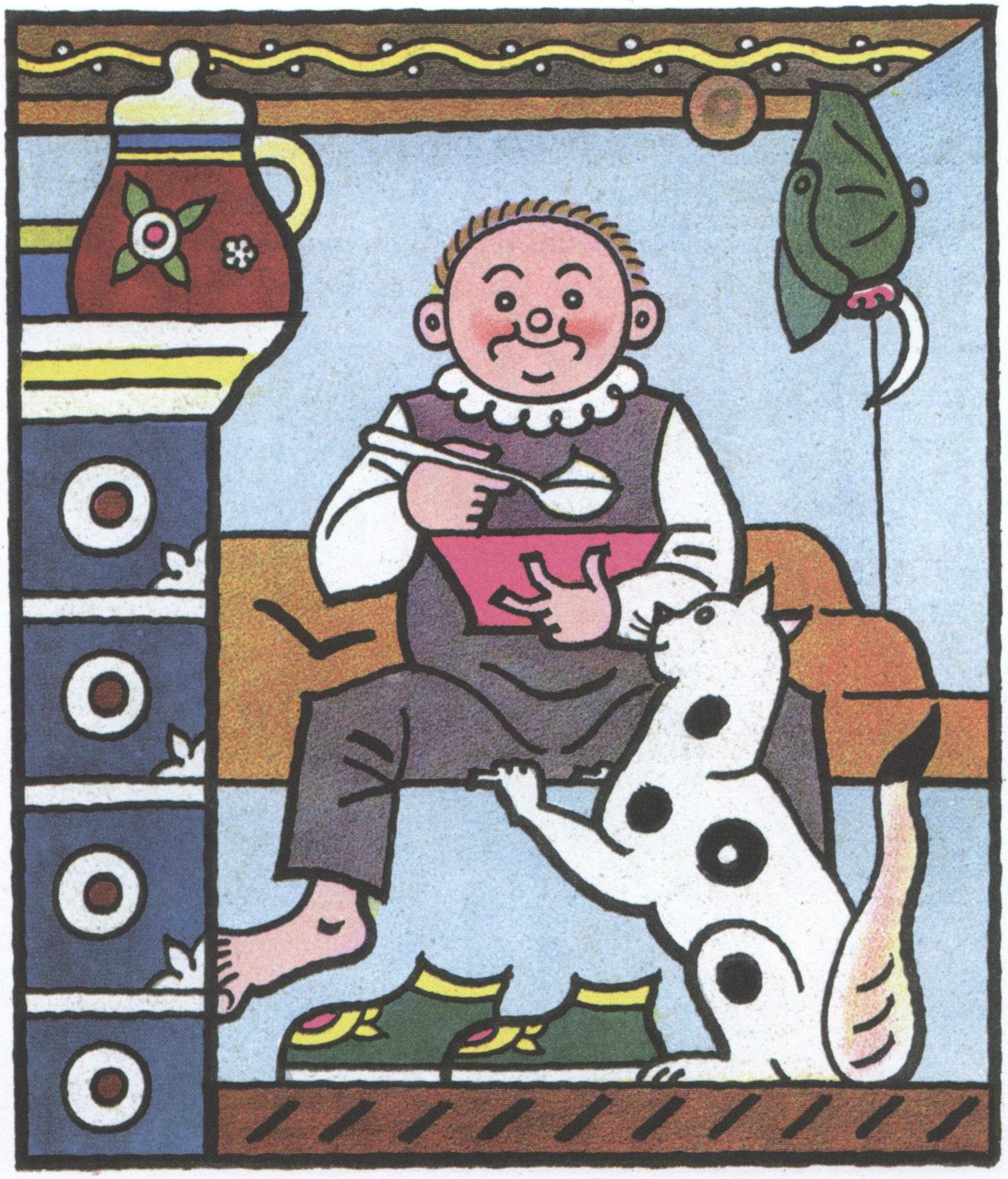

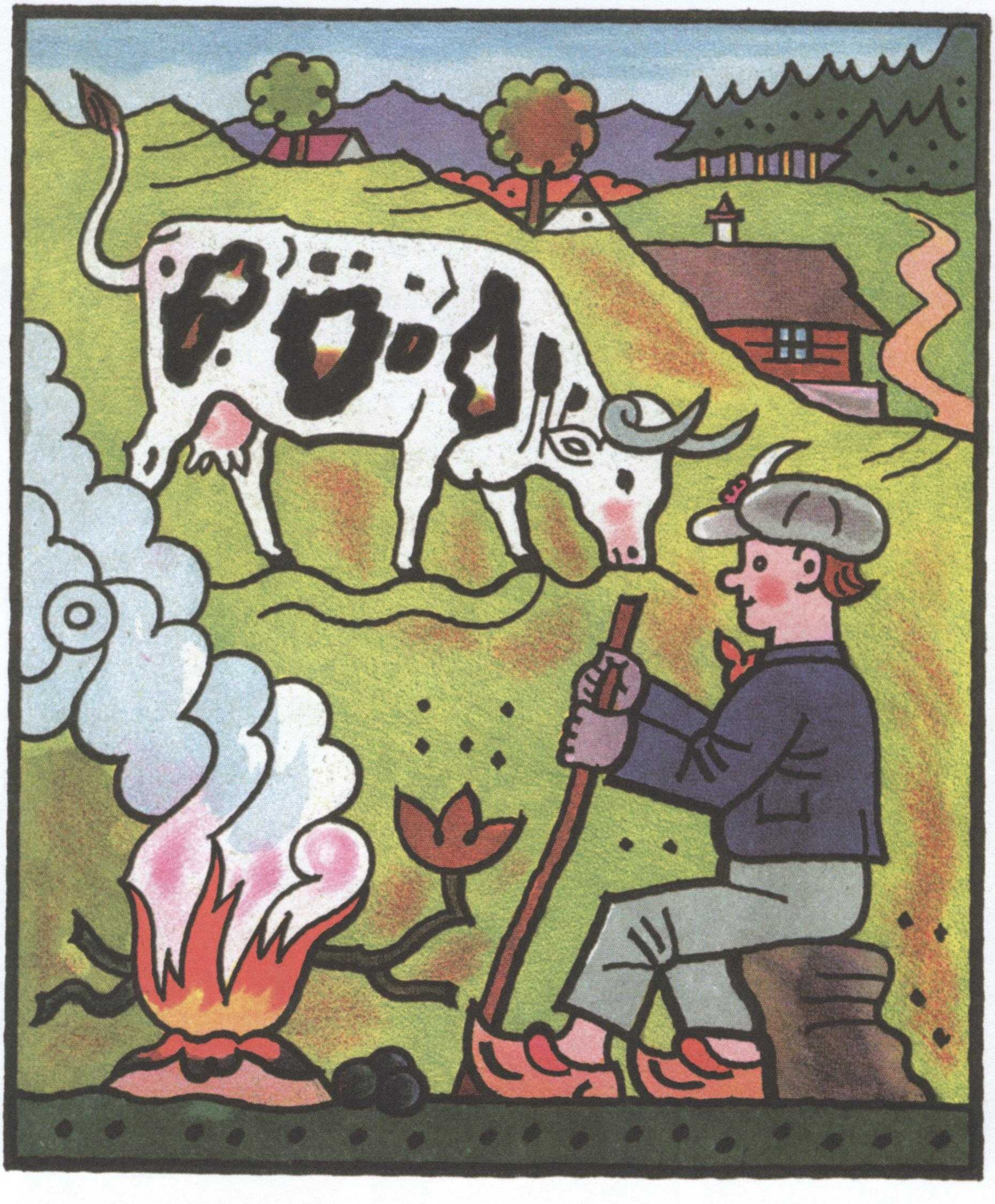

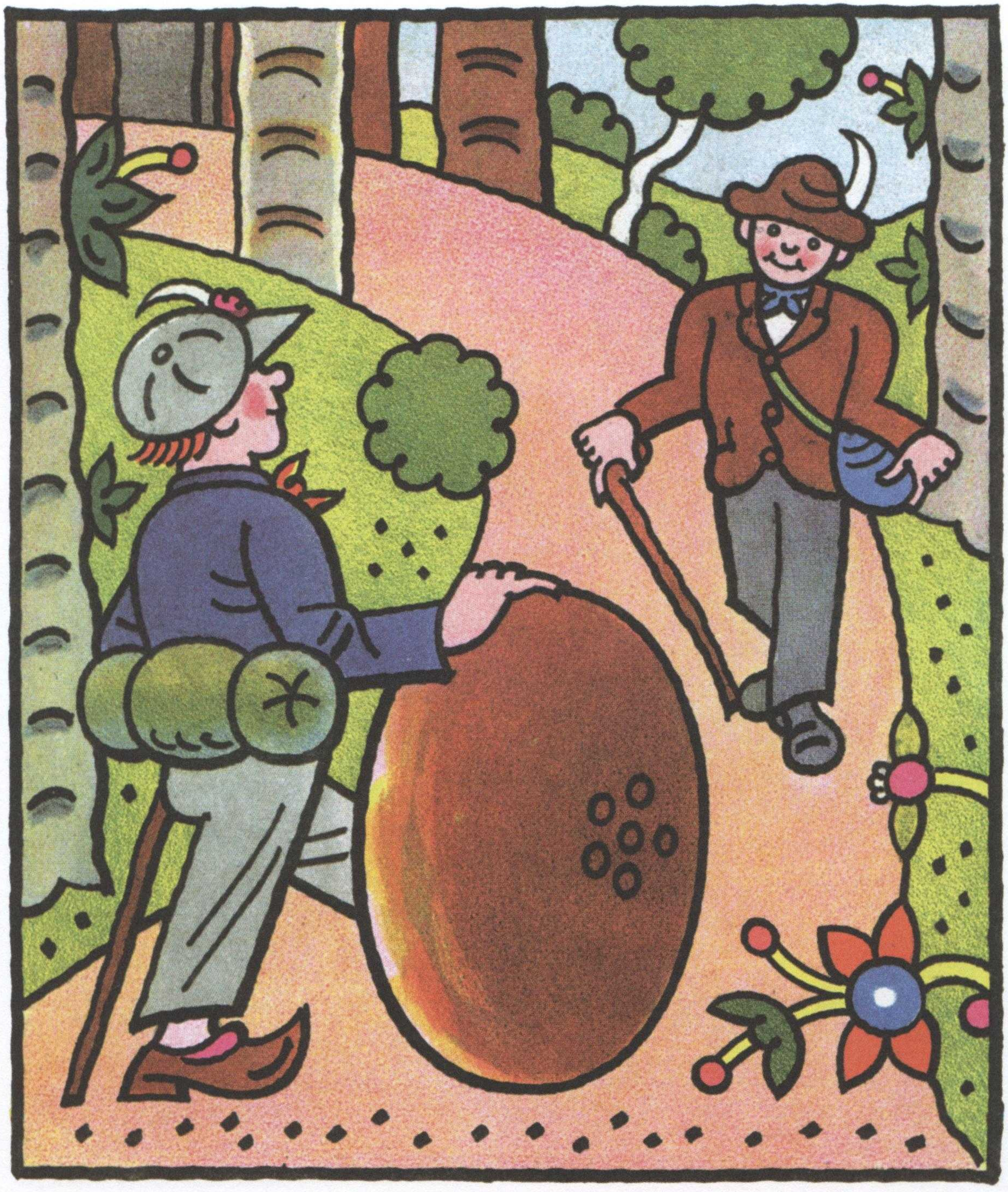
Chalupníku Hrabětovi,
bytem v Mokré Lhotě,
narodil se synek Matěj,
hravý jako kotě.

Krmili ho vtipnou kaší
a pil hodně mlíka –
za pár let měl klouček sílu,
že by skolil býka.

Jednou řekl: „Nechci pořád
dřepět v rodném domě.
Půjdu světem na zkušenou,
nebojte se o mě.

Vždyť mám přece rozum v hlavě
a pár silných pěstí.
Co když někde za horama
na mě čeká štěstí?“

Do baťůžku Matěj sbalil
všecko, co je třeba,
dobrá máma upekla mu
velký bochník chleba.

Táta mu dal požehnání,
pak si řekli sbohem.
Možná na něj čeká štěstí
za nejbližším rohem.

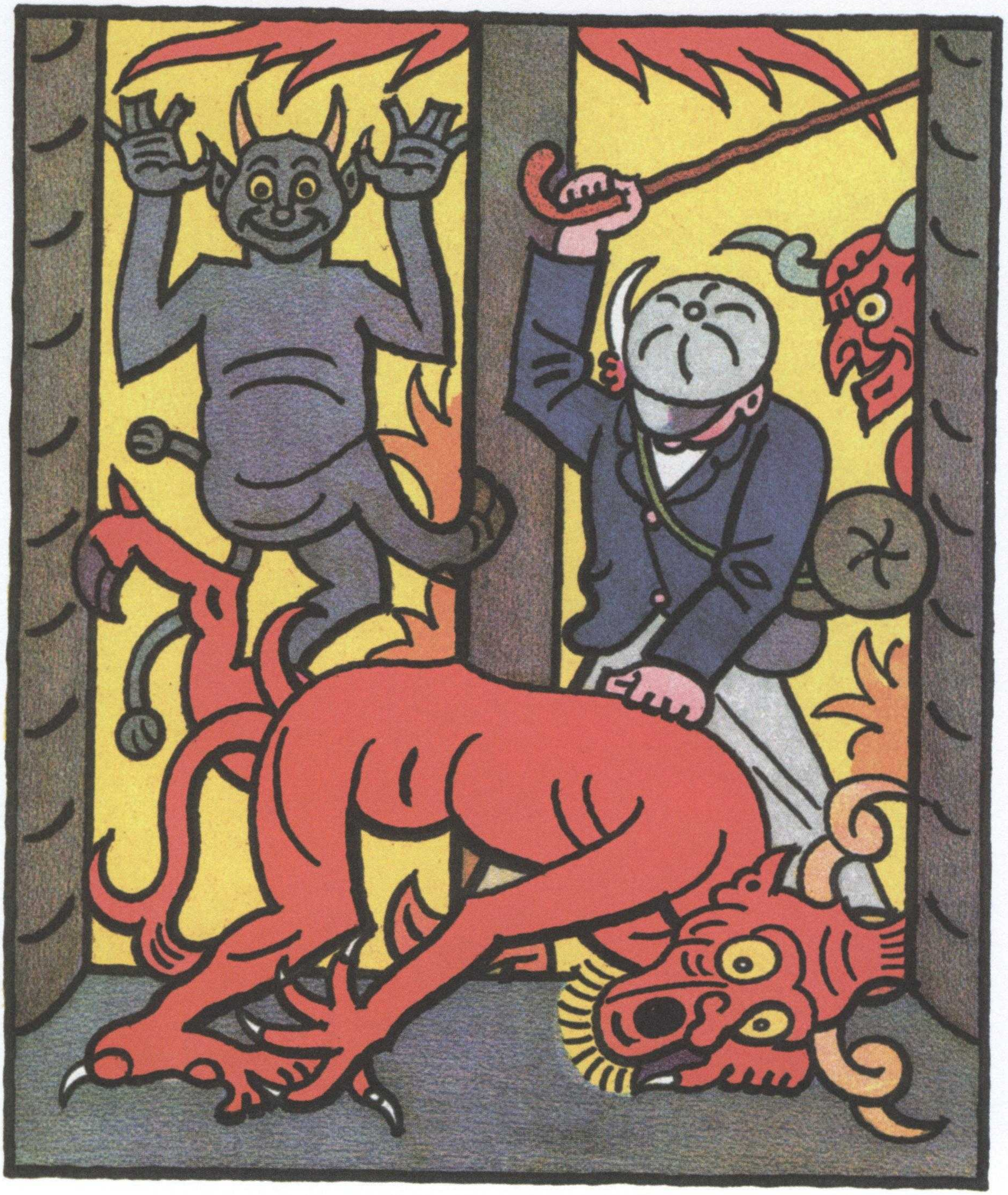
Přišel Matěj ke kováři
a hned se měl k dílu,
ale kovář brzy zvolal:
„Máš moc velkou sílu!

Na co sáhneš, všecko zmaříš,
s tím je rázem amen!
Ty běž radši kácet stromy,
nebo lámat kámen!“

Sotva přišel Matěj k městu,
zažil velký zmatek.
„Utíkejte! Schovejte se!
Splašil se býk z jatek!“

Ale že měl Matěj sílu
z buchet, z kaše, z mlíka,
hravě zkrotil divokého
jatečního býka.

V černém lese na Kocandě,
kde se cesta stáčí,
přepadla ho banda čertů,
vyhlášení rváči.

Ale Matěj, ten se nedal,
spořádal je holí,
marně čerti naříkali,
že to tuze bolí.

Hele, krásná princeznička!
Ale proč se mračí?
Protože ji zrovna dneska
zchlamstne tlama dračí.

„Žádné strachy," řekl Matěj,
„až já mu dám ránu,
zatřepetá bačkorama
a hned bude v pánu!"

„Kdo se nechce nechat sežrat,
škodí mému zdraví!“
zařval netvor převelice
ukrutný a žravý.

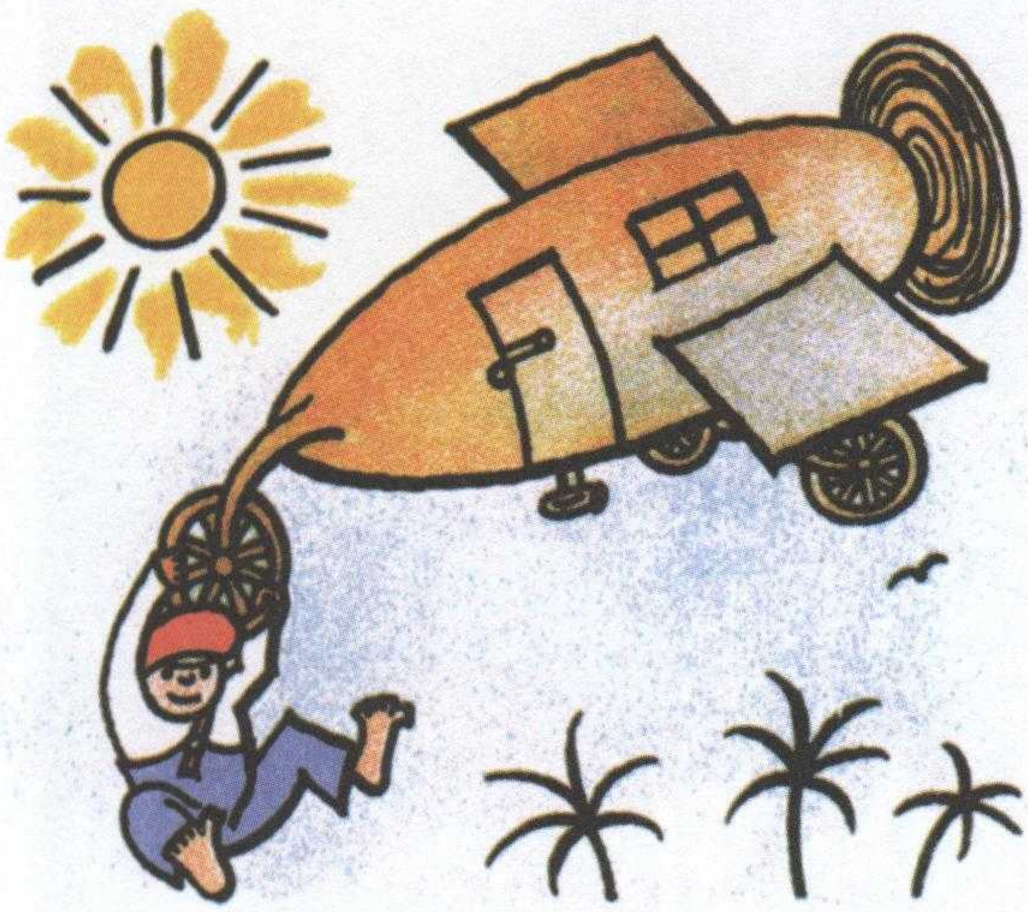
„Spořádám vás prostě všecky
s kočárem i s koněm…“
Matěj draka praštil kyjem,
a hned bylo po něm.

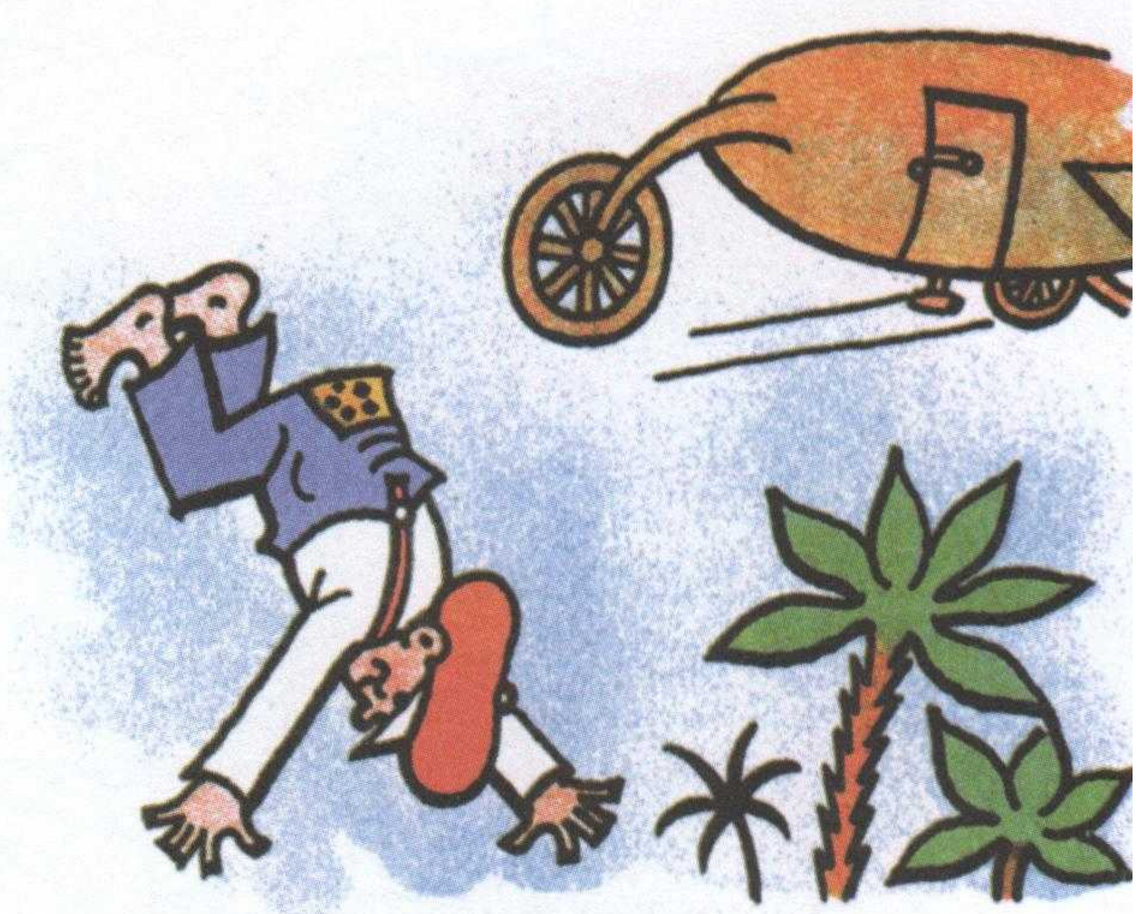
Pro Matěje přijel kočár,
kola v písku chřestí.
Princezna mu dala pusu:
„Já jsem tvoje štěstí!“

Jeli na hrad, měli svatbu,
protančili boty.
A tak našel svoje štěstí
Matěj z Mokré Lhoty.

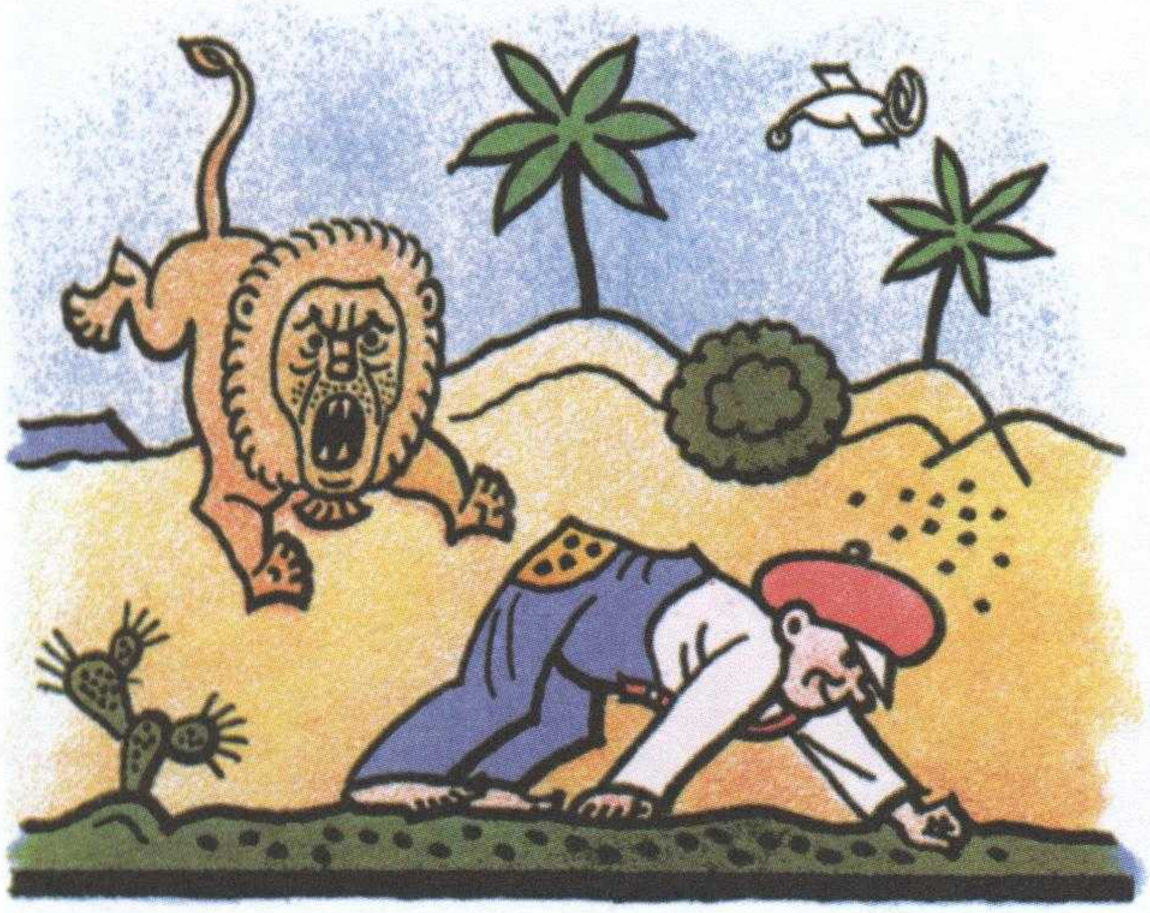
Dobrodružství Tondy Čutala

Přes hory a přes údolí
cesta dlouhá, ruce bolí.

Kdesi nad saharskou pouští
letadla se Tonda pouští.

Všude samý písek. – Tradá,
to se nám to z nebe padá.

Ale ouvej. – Lev sem chvátá.
Chytil Tondu za kaťata.

Propáníčka, co se to sem
žene s tak velikým nosem?

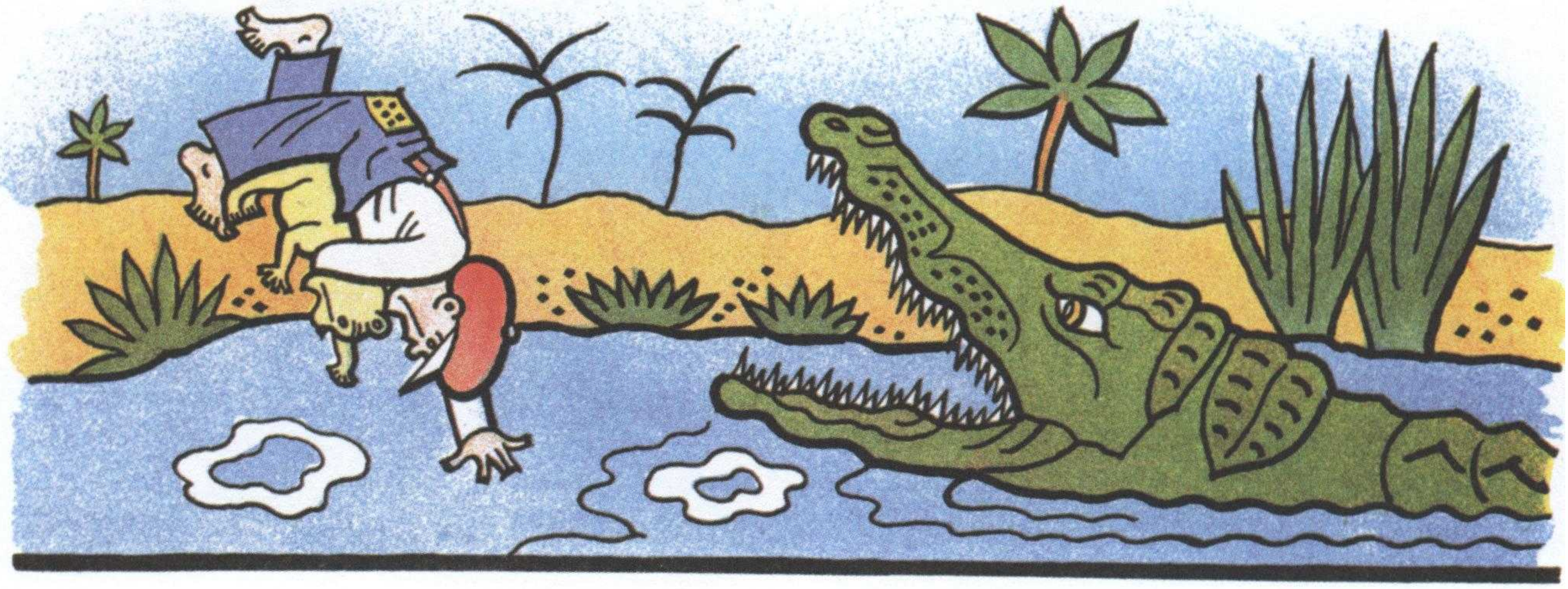
Jestli před ním neutečem,
propíchne nás jako mečem.

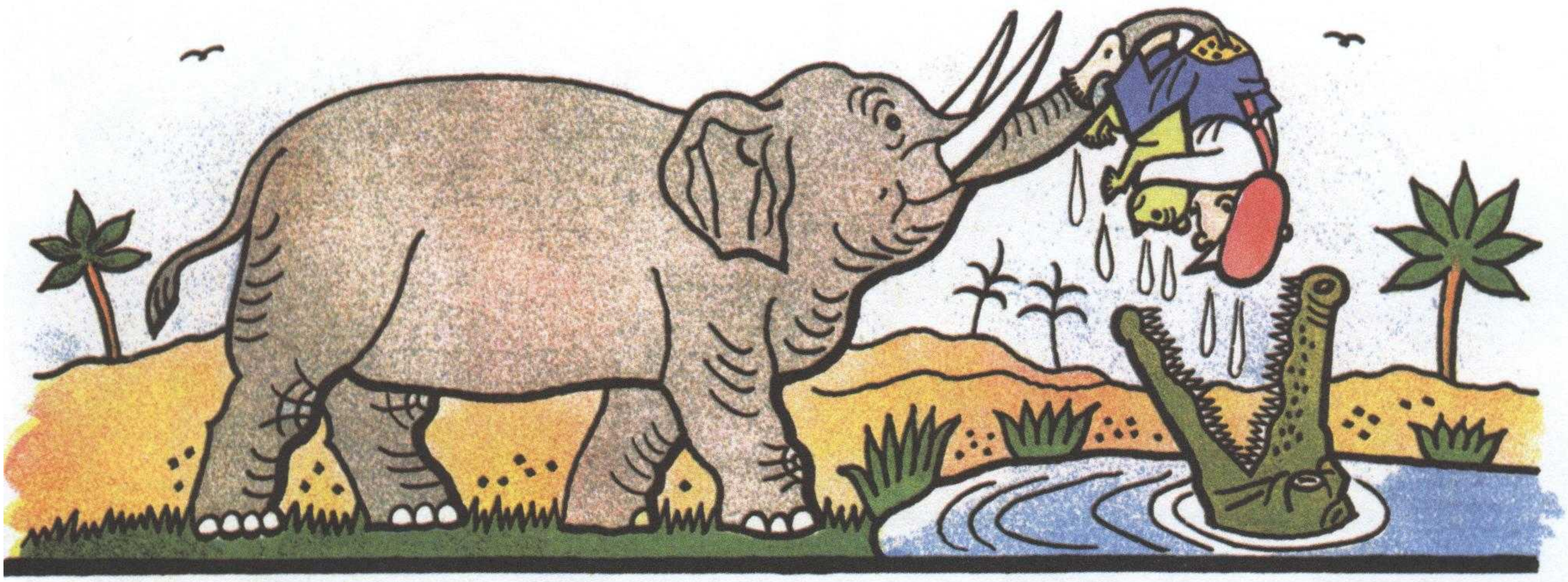
Jenom palma v poušti zbyla,
aby Tondu zachránila.

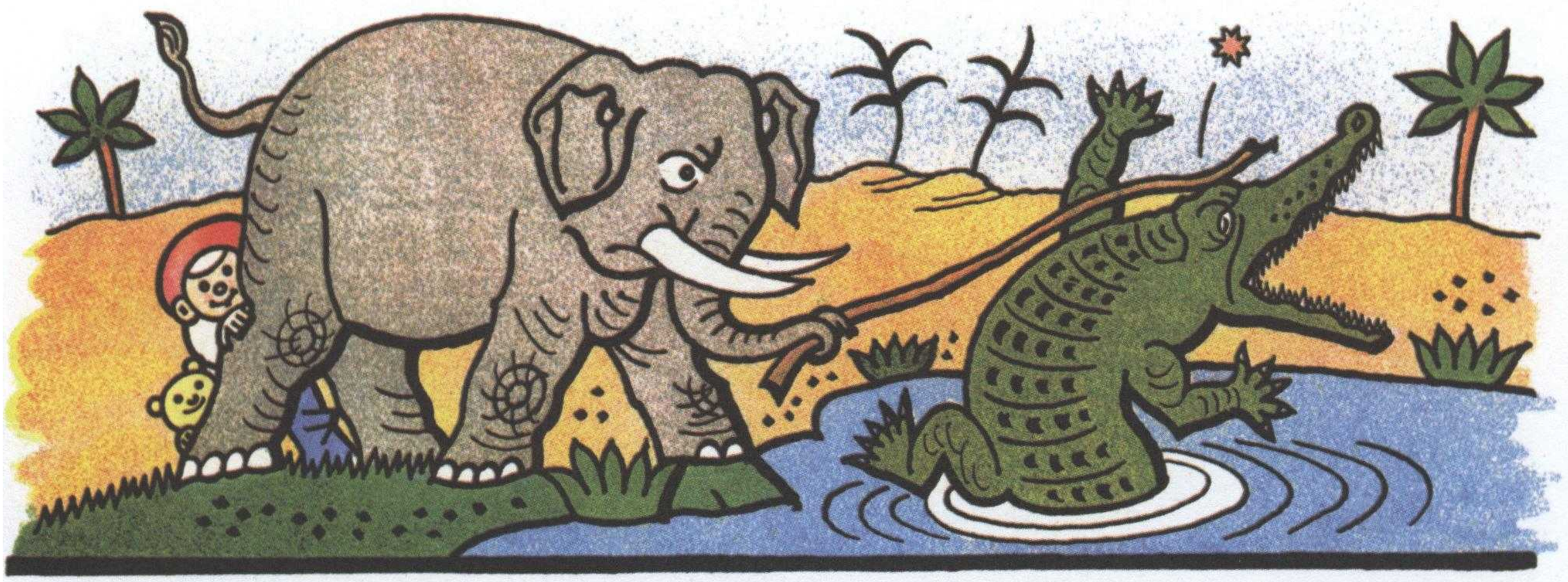
Žirafa běžela tryskem
pouští, pískem, močáliskem,

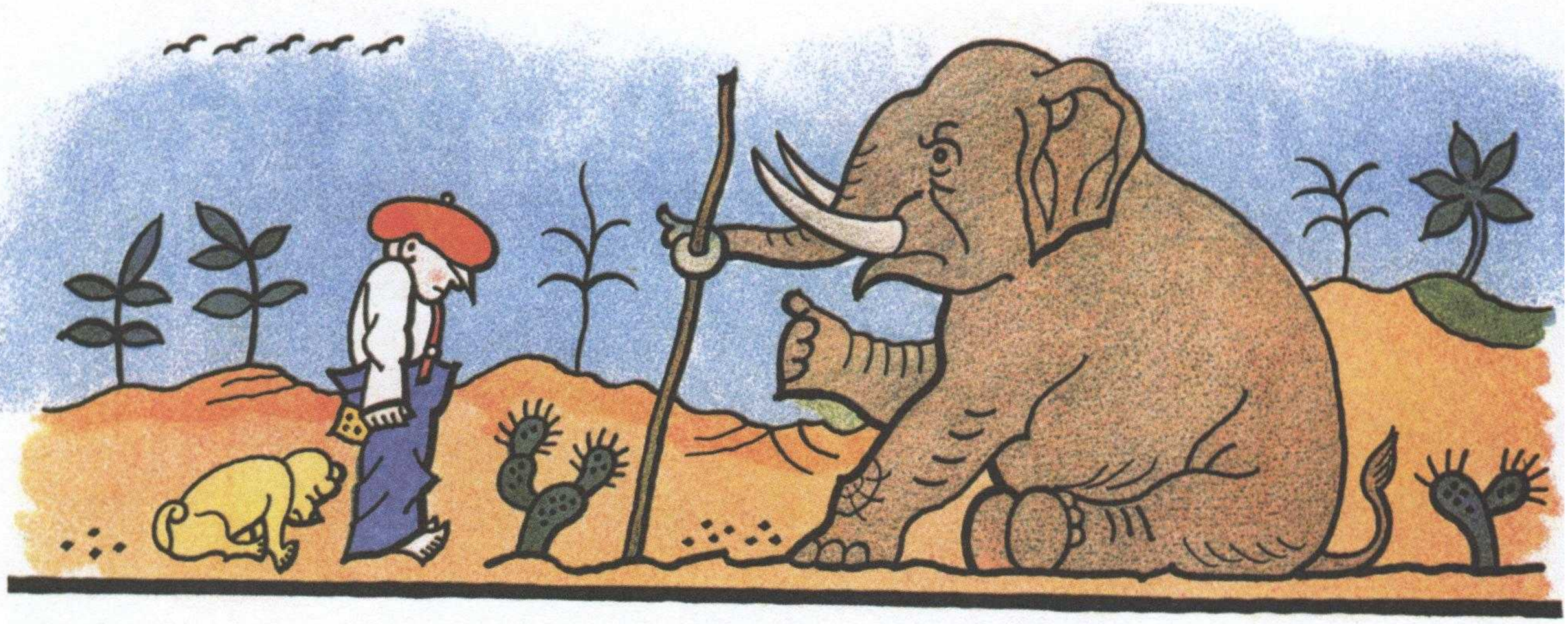
a pak náhle zabrzdila
před tlamajznou krokodýla.

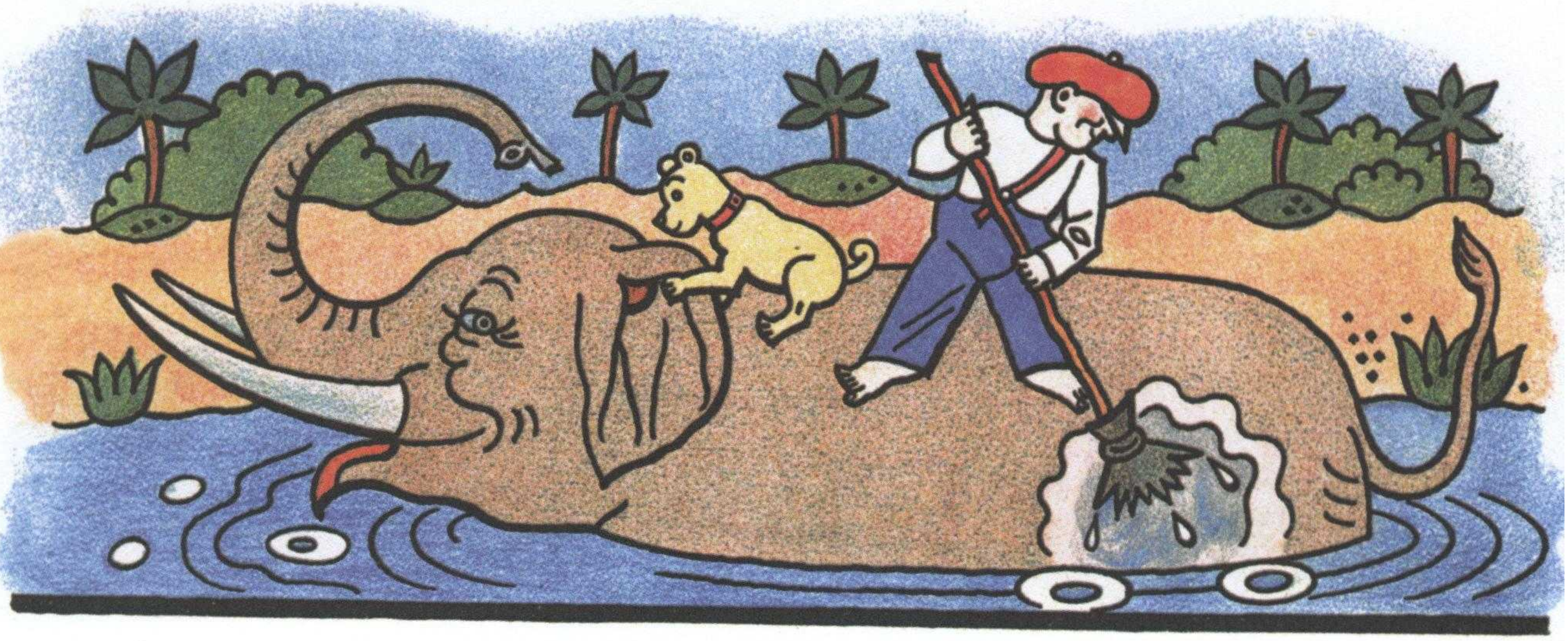
Vletěli už málem do ní,
byli tu však ještě sloni,

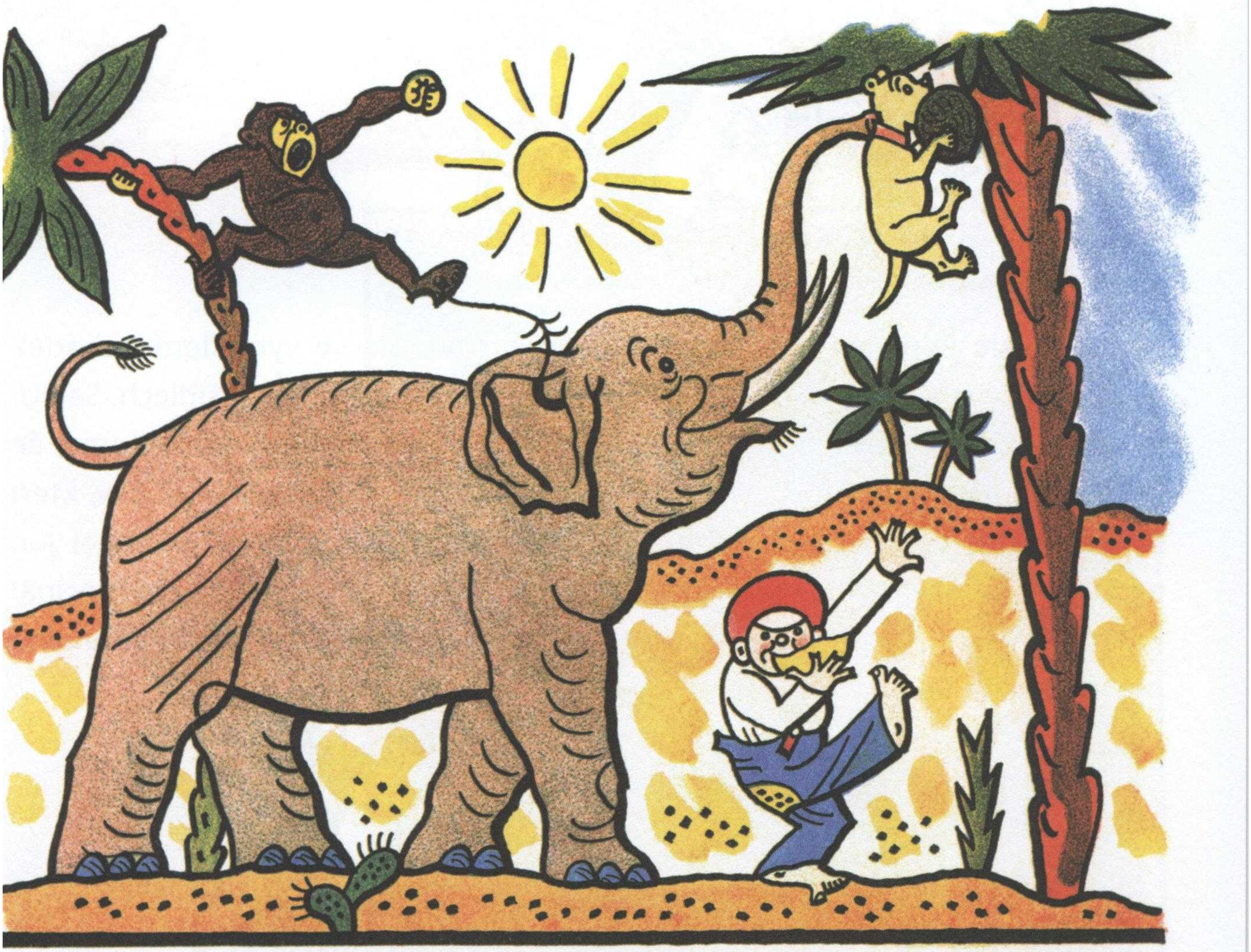
a ti učí krokodýly,
aby k lidem byli milí.

Učí však i jiné tvory,
jak se chovat před doktory,

jak žít zdravě, jíst citrony
a milovat bratry slony.

Potom všichni za odměnu
obdrželi první cenu.

71

Malování šlo Pepíkovi na jedničku s hvězdičkou, ale ve vymýšlení pohádek nebyl o nic horší. Nejradši vymýšlel pohádky o zvířatech a o strašidlech. Samozřejmě že se mu nejvíc povedla knížka o mně, Mikešovi, ale nevěřte tomu, že jsem na loutkovém představení chtěl zpohlavkovat loutkové loupežníky, kteří se chystali zamordovat princeznu. To si ten kluk mordyjánská vymyslel jen proto, aby pobavil svoje malé dcerky Alenku a Evičku. Ale že mě pan principál Kludský chválil: „Ty jsi chlapík, že ti není rovno na celém světě!“, to je pravda pravdoucí!

Tři pohádky od Josefa Lady

Jak byl Mikeš ve škole

Jednoho dne ráno nemohl Pepík jít do školy, protože ho rozbolela hlava.

Seděl se zavázanou hlavou na peci, kde s Mikešem spali, a smutně se díval oknem na cestu, kudy chodily děti do školy. Viděl ještě, jak se Franta Kuldanů jako nedbalý Iványk poslední loudá s odrbanou čítankou. A potom mu bylo smutno, protože do školy chodil rád. Vtom přišel domů Mikeš.

„To jsi rád, že nemusíš do školy?“ šklebil se Mikeš.

„I nejsem, Mikeši! Nemysli si, že když občas provedu nějaké to čtveráctví, že jsem špatný žák! Já chodím do školy rád, protože nám paní učitelka o všem pěkně vykládá a je na nás hodná. A já tam dnes budu scházet!“

Mikeš na to neřekl ani á, ani bé, chvíli přemýšlel a potom najednou sebral ze stolu Pepíkovo „učení“, a nežli se Pepík nadál, byl pryč.

Zatím se ve škole už hodnou chvíli vyučovalo. Žáci psali, paní učitelka něco zapisovala do třídní knihy a bylo tam ticho jako v kostele.

Vtom vrzly školní dveře a hned potom bylo slyšet, jak si někdo za dveřmi třídy čistí obuv. Paní učitelka přestala psát, pohlédla ke dveřím a pravila: „Který pak opozdilec to ještě přichází?“ Také všechny děti se zvědavě zadívaly na dveře.

Ale jak se podivily, když místo nepořádného žáka se objevila ve dveřích všem dětem známá postavička milého kocourka Mikeše! Děti na něj chviličku hleděly mlčky s vyvalenýma očima, ale potom se daly všechny do velikého smíchu.

Mikeš smekl čepici, a když se děti utišily, zdvořile pozdravil: „Dobrý má-

úcta!“ Děti se tomu pozdravení zase daly do chechtotu, ale paní učitelka je napomenula: „Nesmějte se, děti, Mikešovi! On chtěl jen nějak hodně zdvořile pozdravit a trochu si to popletl. Tak – a teď nám pověz, Mikeši, proč jsi přišel do školy?“

„Já jsem přišel, paní učitelko, do školy proto, abych našeho Pepíka pomluvil!“ povídal Mikeš.

„Ale jdi, Mikeši,“ pravila paní učitelka, „zase sis to trochu popletl! Pročpak bys vašeho Pepíka pomlouval, když jste tak dobří kamarádi? Ale ty snad přicházíš proto, abys Pepíka omluvil, ne?“

„Ano, omluvil, paní učitelko, že nemůže dnes přijít do školy, protože mu moc stůně hlava. Má ji svázanou v mokrém ranečku, aby se mu nerozehřála!“ vykládal Mikeš přerývaným hlasem.

„Vždyť ji nemá z másla, Mikeši,“ smála se paní učitelka a děti s ní.

„Potom jsem také, paní učitelko, přišel do školy proto, abych viděl, čemu se budou děti učit, a mohl to povědět doma Pepíkovi,“ pokračoval Mikeš.

„To je od tebe tuze hezké, Mikeši, ale nechat tě zde přece nemohu. Žáci by se dnes jistě ničemu nenaučili. Podívej se, jak mají všichni oči navrch hlavy!“

Ale nyní se všechny děti daly do prošení a škemraly na paní učitelce, aby nechala Mikeše ve škole. A slibovaly, že se za to budou učit s dvojnásobnou pilností, aby to vynahradily.

„Tak dobře, děti," svolila konečně paní učitelka, „uvidím, jak se budete činit. Tak si jdi, Mikeši, tedy sednout do lavice!"

Přes celé vyučování seděl náš milý kocourek tak způsobně jako ten nejhodnější školák. Nehnul sebou, ani když otevřeným oknem vlétl do třídy vrabec. Mikeš se na něj klidně díval, jak usedl na skříň, jak ze skříně vlétl na tabuli a zase oknem vyletěl ven. Dával raději pozor, o čem paní učitelka mluví, aby to doma všechno Pepíkovi správně vyložil. A také se někdy sám hlásil! Když se paní učitelka při přírodopisu ptala, zda je kráva zvíře škodlivé nebo užitečné, Mikeš se hlásil a odpověděl, že je kráva zvíře moc škodlivé, protože mu jednou šlápla na ocásek!

„A kdopak ti dává mlíčko k snídani?" ptala se paní učitelka. A milý Mikeš na to moudře odpověděl: „Naše babička!"

Také při počtech ho zavolala paní učitelka k tabuli a za úkol mu dala napsat a vypočítat, kolik je jedna a jedna. A Mikeš to vymňoukl takto:

1+1=11

Při mluvnici se Mikeš také dvakrát vyznamenal. Frantík Nechvátalů napsal na tabuli větu:

Dnes ránd jsem dostal krásnou kcuřku

Paní učitelka se podívala na tabuli a potom se ptala žáků: „Co zapomněl Nechvátal udělat?" Nikdo se nehlásil, ale Mikeš na to přišel hned. Hlásil se a odpověděl: „Nechvátal nám zapomněl dát každému kousek!"

Nu, teď to zase Mikeš vypral! Díval se zmateně kolem, proč se mu tak děti smějí, až mu to Růženka Šaldová vysvětlila: „Vždyť on doopravdy nic nedostal! To napsal na tabuli jen jako větu a zapomněl udělat na konci věty tečku!"

Ale Mikeš byl dobrý kocourek, nic si z toho nedělal a za chvíli se hlásil zase, když se paní učitelka tázala, jaké i píšeme ve slově višně:

„Prosím, paní učitelko, to se dříve musíme podívat, jaké ty višně jsou. Jsou-li ještě nezralé a tvrdé, napíšeme tvrdé y, a když jsou zralé a měkké, napíšeme i měkké!“

Dobře že už byl konec vyučování! Kdoví co by tam byl Mikeš všecko vykládal. Děti se smály a skákaly radostí jako hříbátka, ale paní učitelka pohladila Mikeše vlídně po hlavě a pravila: „Nic si z toho, Mikeši, nedělej, že ses napoprvé trochu pletl! Ale je vidět, že by z tebe byl řádný školák, kdybys mohl chodit do školy.“

Mikeš přiběhl ze školy jako velká voda. Byl tak udýchaný, že nemohl chvíli ani promluvit, a když se ho Pepík zeptal: „Co jste měli dnes ve škole?“, vyrazil ze sebe: „Ó jé, tam toho měli! Tonda Tondů měl jablka, Růženka Šaldová buchtu a Vašík z hospody buřta! A dal mi kousek.“

„I jdi, Mikeši, ty všechno popleteš! Já jsem chtěl vědět, co jste se dnes učili?“

„Ó jé,“ odpověděl hrdě Mikeš, „tam jsme se toho naučili, že by se to ani na trakař najednou nepobralo!“

„Tak bys chodil, Mikeši, rád do školy?“ ptal se Pepík radostí rozčileného kocourka.

„Hrozně rád bych tam, Pepíku, chodil. A víš co, Pepíku, já budu za tebe chodit do školy a ty za mne chytej myši!“

A milý kocourek radostí vyskočil až na almaru, z almary na kamna a z kamen skočil Pepíkovi na záda.

(Kapitola z knížky Mikeš)

Nebezpečná výprava do Nohavic

Kmotra liška se jen z pouhé zvědavosti vypravila večer k myslivně, aby tam pod oknem vyslechla, zdali již myslivec ví o jejím podařeném kousku a co tomu říká. A myslivec opravdu po celý večer mluvil svému synáčkovi jen o tom, jak nějaký podvodník zneužil jejich telefonu k tomu, aby na uzenáři v městě vylákal jeho jménem celou šunku. Vykládal, že takové jednání je podvod, který se trestá vězením, a že ten darebák jistě trestu neujde.

Dále už kmotra liška neposlouchala. Dostala takový strach, že úprkem sypala od myslivny, aby už raději byla v bezpečí ve svém dobře ukrytém pelechu. Ale když se doma trochu uklidnila a všecko řádně uvážila, počala k sobě takto hovořit:

„Dobrá! Já jsem tedy tu šunku uzenáři ukradla! Ale co mám, ke všem kozlům, dělat jiného, když se ve všech pohádkách a bajkách povídá jen o chytrých liškách, které svým důvtipem na každého vyzrály, a teď já mám snad dokázat, že to všechno byl výmysl a lež, a mám se snad živit sladkým dřevem? A když budu žít jako všecky jiné lišky a budu chytat v lese zajíčky a jinou zvěř – to nebude krádež? Ne, milý pane myslivče, mě nebaví chytat hloupé zajíčky, ale

tuze mě láká o něco ožulit lidi, kteří přece o sobě tvrdí, že jsou pány všeho tvorstva! A tak, abyste to tedy věděl, vážený pane myslivče, hned zítra si k vám přijdu znovu zatelefonovat o druhou šunku!“

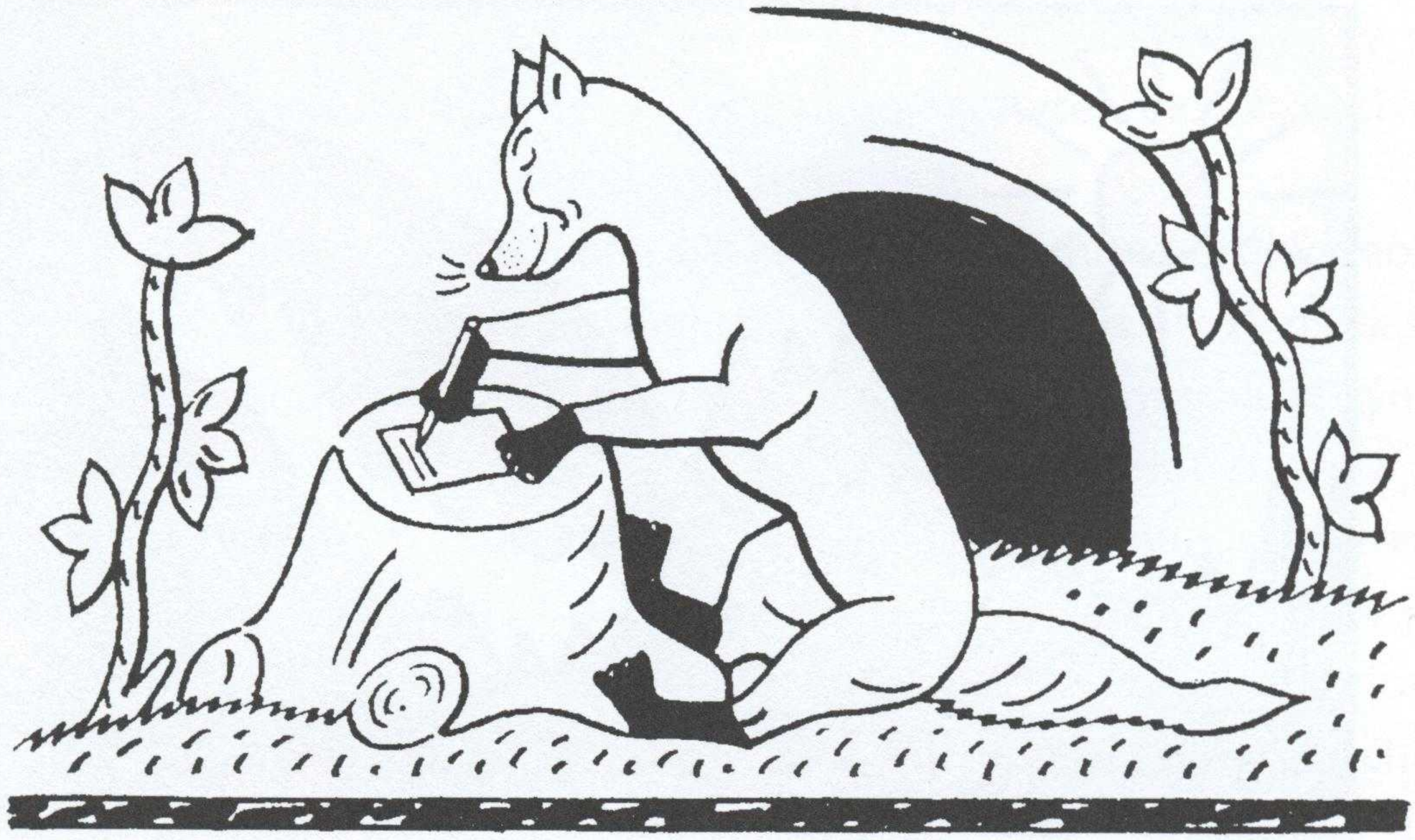
Bylo to jistě velmi odvážné, ale kmotra liška skutečně hned druhý den ráno šla do myslivny. Když se vší opatrností zjistila, že v kanceláři nikdo není, skočila otevřeným oknem dovnitř a zrovna jako dříve si změněným hlubokým hlasem objednala u pana Špejlíka, uzenáře v Nohavicích, zase celou šunku a žádala, aby ta šunka byla zase pro něj uschována v otvoru ve kmenu na křižovatce. Potom klidně vyskočila a pádila k svému pelechu. To však nevěděla, že ji pan myslivec pozoroval klíčovou dírkou, že všechno vyslechl a že hned telefonoval uzenáři Špejlíkovi v Nohavicích, aby žádnou šunku neposílal, že všechno je podvod, který provedla ta chytrá liška z jeho revíru, a navedl jej, aby dal do dubu jenom malou jitrničku, ale s pořádnou pastí, do které se ta chlupatá podvodnice jistě chytne.

Asi v deset hodin přijel k dubu uzenář Špejlík a za chvilku tam přišel i pan myslivec. Kmotra hned napjala zrak i sluch a viděla, jak myslivec s uzenářem ukládali něco do dutého stromu a hned potom se rychle vzdálili. Kmotra napjala i čich a ve větru mimo libou vůni zjistila i podezřelý zápach železa. Usmála se pohrdlivě nad loveckou důvtipností obou pánů, a když viděla, že oba jsou již hodně daleko, vyrazila z úkrytu a rozběhla se bystře k dubu.

Ale jen do něho mrkla levým okem a už zase pádila zpět k svému pelechu u křivého dubu. Šklebila se přitom vesele, jako by měla už zase něco taškářského v úmyslu, a sotva domů doběhla, hned sháněla tužku a kus papíru. Něco na něj načmárala, a když se posilnila kouskem bílé šunky, vrátila se i s papírkem k dubu. Tam papírek opatrně kladla do ztrouchnivělé díry, něco cvaklo a potom se už mírným krokem rozběhla k svému úkrytu na kopečku v trní.

A teď už jen pohodlně čekala na oba pány, až si přijdou pro chycenou kořist. Chvílemi si tam zdřímla, a tak se brzy dočkala toho, že od města přijel uzenář Špejlík a od myslivny přispěchal pan myslivec. A přál bych vám, milé děti, uvidět překvapení obou pánů a zvláště tvář pana Špejlíka, když četl na vloženém kousku papíru:

„Milej pane uzenáři Špejlíku! Takhle lajdácky se u nás objednávky vyřizovat nesmějí! Já jsem si u vás objednala šunku, a vy jste mi přivezl jednu starou jitrnici! Ale to nevadí. Když jste tak roztržitý, přijdu si k vám pro ni sama v sobotu dopoledne. Připravte mi ňákou pěknou.

S úctou liška od křivého dubu“

„Pardyje kopyto, tohle už je prachmilionská drzost, milý pane lesníku!“ rozkřikl se pan Špejlík, když si psaní přečetl. „A to jen ať si ta chlupatá straka pro tu šunku přijde! Milion komárů a brundibárů – já ji safrahnátsky přivítám a tak ji zřídím, že to bude její poslední cesta!“

A kmotra liška se moc podivila, když slyšela, jak myslivec skoro s pýchou uzenáři odpověděl: „Nevím, nevím, pane Špejlíku, zdali na vás nevyzraje! To je ta potvůrka od křivého dubu a to je liška nad všechny chytré lišky z bajek a pohádek. Tak chytrou lišku nemá žádný lesník ve svém revíru a já se s vámi, pane mistře, sázím o sto korun, že vás ta liška obelstí!“

A druhý den se kmotra liška vydala na dobrodružnou cestu do Nohavic, aby provedla svůj odvážný kousek. Tušila, že již o její výpravě za šunkou ví celé okolí a že již také kdekdo ví, že se pan myslivec vsadil s panem Špejlíkem o stoko-

runu, že to kmotra liška dobře provede. A kmotře lišce na tom velmi záleželo, aby pan myslivec neprohrál!

Když se přiblížila na malý kopeček za městem, zastavila se a chvilku pozorovala, co se v Nohavicích děje. Dobře věděla, že mnoho mužů, ozbrojených obušky, puškami i holemi, je schováno ve dvorech, v chodbách a průjezdech domů a že jen čekají, až pan Špejlík zavolá na poplach.

Kmotra liška si na chvilku odpočinula a potom se rázně pustila do města. Přeskočila plot u zahrady pana Špejlíka, přeběhla zahradu a hned nato vklouzla do úzké uličky mezi domem pana Špejlíka a hostincem U Strakatého pejska, a nežli se kdo nadál, vběhla rychle otevřenými dveřmi do krámu pana Špejlíka.

V krámě bylo shromážděno asi deset mužů a každý z nich měl v ruce nějakou zbraň. Bylo vidět, že jsou na někoho dobře připraveni, ale když se kmotra v krámě pojednou objevila, zůstali všichni nehnutě stát jako solné sloupy, a teprve když liška popadla na stole ležící kus tlustého salámu a klidně s ním běžela ven, rozkřikl se pan Špejlík jako na lesích: „Pardyje kopyto! Všichni honem za ní! Ještě dnes musím její kůži poslat panu lesnímu a dostanu za ni sto korun! Povídám – alou za ní!“

Všech deset chlapů vyrazilo ven s panem Špejlíkem v čele a všichni se rozběhli za liškou. Na pokřik pana Špejlíka sbíhali se lidé ze všech stran a za malou chvilku hučelo to na nohavickém náměstí jako v úlu; ale kmotru lišku nenapadlo, aby se nejkratší cestou hleděla dostat z města ven. Motala se velmi rychle mezi povykujícím obecenstvem a zdálo se, jako by samým strachem nevěděla kudy kam. A zatím chytře čekala, až se všichni honci shromáždí na náměstí. A když myslila, že už se tam všichni sběhli, vběhla do Kozí uličky a bleskurychle zamířila ke krámu kožišníka Jezevce. Letmým pohledem přehlédla řadu visících liščích kožišin na dřevěném bidle, skočila a zakousla se tam do dřevěné tyče. A sotva tak učinila, přihnal se hlučící dav pronásledovatelů. Pan Špejlík, když se hnal kolem, zahrozil rukou směrem k visícím liščím kožišinám a zlostně vykřikl: „Počkej, ty zrzavá uličnice, taky tu budeš viset co nejdříve!“

A sotva poslední honec zahnul z Kozí uličky do ulice Psí, která vedla až někam do polí, pustila se kmotra liška dřevěného bidýlka a rychle běžela zpět na

náměstí. Nikde nebylo vidět ani človíčka a kmotra liška se musela dát do smíchu. Několika skoky přeměřila nohavické náměstí a již byla u dveří krámu pana Špejlíka, které v tom zmatku zapomněli zavřít. Rychle vběhla do krámu a rovnou za pult, kde na hácích visela pěkná řada velkých, líbezně vonících šunek.

Bez dlouhého rozmýšlení si vybrala dvě největší a již se zase co nejrychleji hleděla dostat z krámu ven. Ale u dveří si všimla velké černé tabule, na kterou pan Špejlík zapisoval jména všech svých dlužníků. Rychle chytla křídu a svým kostrbatým písmem načmárala na tabuli:

„Ctěný pane Špejlíku! Vzala jsem si prozatím jen dvě šunky. Pošlete mi za ně účet do starého dubu u silnice a také nezapomeňte vyplatit panu myslivci tu stokorunu!

S úctou liška od křivého dubu“

Potom zase chňapla po šunkách, vyrazila z krámu a hned zmizela v úzké uličce, kterou přišla do města. Šklebila se potutelně pod vousy a chvílemi si i vesele poskočila z radosti nad povedeným kouskem. Zatím se již honci přesvědčili, že jim liška doopravdy utekla, a mrzutě se navraceli ulicemi k náměstí. Všichni měli zlost a jen pan Špejlík si spokojeně bručel pod vousy: „Nu – nechytili jsme ji – vem ji čert, zrzavou uličnici! Já mám aspoň radost, že nevzala žádnou šunku, a tak bude muset pan myslivec klopit stokorunu, když se to té chlupatici nezdařilo!“

Ale smích ho ihned přešel, když se vrátil do krámu a spatřil mezi šunkami dvě prázdná místa. „Milion komárů a dva miliony brundibárů do čepice!“ zahromoval zlostně, až se okna třásla, a ještě více řádil, když si přečetl, co liška na tabuli načmárala. „Pardyje kopyto, byla tu! Dvě šunky a stokoruna jsou fuč!“ rozkřikl se vztekle a rychle vyběhl z krámu ven, aby se podíval, zdali kmotru lišku ještě někde v polích neuvidí. Ale ta si už ve svém pelechu spokojeně hověla a vesele se chechtala, že se jí to povedlo. Že bude mít dlouho hojnost jídla, že vyhrála a že vyhrál sázku i pan myslivec.

(Úryvek z knížky O chytré kmotře lišce, zkráceno)

Bouřka ve škole

Syslovský pan učitel onemocněl a musel ulehnout. Syslovská škola byla jednotřídní, jiný pan učitel tam nebyl, aby ho zastupoval, a proto pan starosta nařídil, aby zatím děti vyučoval ponocný Davídek. Ponocný byl rázný člověk, byl zamlada mnoho let na vojně a uměl dobře komandovat.

Starý pan učitel vždycky jenom řekl: „Tak, Vašíku nebo Mařenko, povídej nám pěkně násobilku sedmi!“ a šlo to jako na másle. Ale ponocný si houkl jako na lesy: „Pozor! Vašku – stát – teď! Zpříma hleď! Říkej násobilku sedmi – teď!“ Když Vašek odříkával, komandoval zase: „Pozor! Zastavit – stát! Sednout – teď!“ A běda dětem, když hned na komando neposlechly! To hned ucítily na zádech rákosku a křiku byla plná třída. Pan učitel žáčka pochválil a pohladil po hlavě, když dobře uměl, a když mu to šlo špatně, vlídně ho napomenul. Není proto divu, že si děti přály, aby se hodný pan učitel už brzy uzdravil.

Také strašidlácký synek Bubáček a hastrmanův Pulec často ucítili rákosku ponocného na zádech, když nedávali dobrý pozor nebo něco neuměli. Třebas je to ani trochu nebolelo, přece měli zlost, že se na ně tak rozkřikuje.

A tak ponocný učil sotva čtyři dni, a už se stala tato příhoda:

Ačkoliv to bylo v létě a slunce krásně svítilo, zdvihl se pojednou ve třídě silný vítr a meluzína v kamnech zaskučela jako celá tlupa starých kocourů. Čítanky a sešity počaly hned létat po celé třídě až ke stropu a potom otevřeným oknem ven. Klukům vstávaly vlasy a děvčatům vlály copy vysoko nad hlavami.

„Zavřete hned dveře a všechna okna – teď!“ komandoval rozčilený ponocný, aby se zastavil ten hrozný průvan. Ale nebylo to docela nic platné a vítr se prohánět třídou jako zběsilý.

„Poslušně hlásím, pane ponocný, že mi prší za krk!“ volaly některé holčičky a kluci naříkali, že je zebou nohy. A není divu, vždyť i kroupy počaly padat!

„Pardyje ranec, to se ale strhla činěnice!“ rozkřikl se ponocný a sám se musel chytit katedry, aby ho ten silný vítr neporazil. A byl už hodně promočený, když se doškobrtal k oknu, aby se přesvědčil, jaké je počasí venku. Ale jen pohlédl na tichou náves, už vykulil udivením oči a ustrašeně zabrebtal: „Prokrýlepána – lidi – dyť se venku nehne ani stýblo, ani lísteček – a tady máme boží dopuštění! Co se to jen – kýho výra – tady přihodilo?!“

Vtom ve třídě zahřmělo a hned potom hrom uhodil do starých kamen a ta se rozsypala jako domek z karet. A potom vše rázem utichlo. Ponocný byl z toho celý vystrašený a jen se díval na sloup sazí, který se vyvalil z rozbouraných kamen.

A tu ho z toho ustrnutí vyrušila Tonička Kalibová. Žalovala: „Poslušně hlásím, pane ponocný, že ten vítr, kroupy a to hromobití dělal tady za mnou Mulisákův Bubáček!“

Ponocný se na ni chvilku díval, jako by jí nerozuměl, a když se konečně vzpamatoval a chtěl vyšetřit, co je na tom pravdy, bylo už pozdě. Bubáček neviditelně zmizel a jen jakási hračka se válela na jeho místě pod lavicí; v tom leknutí ji tam Bubáček asi zapomněl. Ponocný hračku opatrně zvedl a chvilku ji prohlížel. Vypadala jako obyčejný mlýnek na mletí kávy, ale místo jedné zásuvky jich měla asi osm a na každé byl nějaký nápis, jako: vítr, silný vítr, meluzína, déšť, kroupy, hřmění, blesk.

Ponocný se na to díval jako u vidění. Tušil, že ti kluci strašidláčtí už také leccos dovedou, ale přece nevěřil, že by se takové hromobití mohlo udělat tak nepatrnou hračkou! Proto trochu povytáhl zásuvku s nápisem vítr – a zatočil

Jos. Lada 53.

klikou. A tu hned zafičel třídou tak silný vítr, že sešity létaly až ke stropu. Ponocný se lekl a mlýnek upustil. Ve třídě to začalo hřímat, až drnčela všechna okna. A tím se ponocný vzpamatoval. Rychle se pro mlýnek shýbl, zásuvky zastrčil a hromobití i vichřice rázem utichly. Chvilku na to kouzlo kulil ustrašené oči, ale konečně se vzpamatoval, že propustil promoklé a promrzlé děti ze školy na sluníčko a sám upaloval s nebezpečnou hračkou k svému obydlí.

Tam postavil mlýnek opatrně na stůl a usilovně přemýšlel, co s tou věcí bude dělat. Má-li to hodit do kamen, či odnést panu starostovi, nebo poslat pro starého Mulisáka? Mezitím však vyskočil na stůl kocourek Myška a počal si třít záda o tu novou věc. Přitom mlýnek porazil, a nežli mohl ponocný zakročit, bylo zle! V okamžiku bylo v bytě boží dopuštění! Hřmělo, hrom bil a kroupy se počaly ze stropu tak hustě sypat, že ponocný už ani nepomyslil na to, aby mlýnek zastavil, a raději vyrazil dveřmi ven. A to se ví, že kocour Myška byl ze světnice venku dříve nežli on!

Venku se ponocný jakžtakž vzpamatoval a jenom říkal: „Prokrýlepána – prokrýlepána pánoucího!“ A pak se náhle rozhodl a velikými skoky uháněl pro pana starostu.

Pan starosta si právě sedal k obědu, když ponocný vrazil do světnice a vyděšeným hlasem prosil, aby pan starosta nechal všeho a běžel s ním do jeho baráčku, že je tam boží dopuštění: že je ve světnici prudká bouřka, že tam padají kroupy, že tam hřmí a bije hrom!

Pan starosta údivem vykulil oči a potom se rozkřikl: „Co mi to tu, člověče, povídáte? Vždyť je venku nebe modrý jako šmolka a nejkrásnější letní počasí! Vy jste se buď zbláznil, nebo si pořádně přihnul!“ Ponocný však dále zoufale prosil, že panímáma starostová mrkla nenápadně na svého muže, aby jenom šel, ať už je to pravda nebo ne. Pan starosta se tedy rychle oblékl a spěchal s ponocným k jeho baráku. Jen otevřel v síňce dveře a udělal dva kroky do světnice, hned zase byl zpátky na dvorečku.

„Prokrýlepána, kmotře ponocnej, tam je opravdu boží dopuštění! Krup je tam až po kolena a hřmí tam, až hrůza poslouchat. Brrr! – to je mi zima!“ A pan starosta si dýchal na zkřehlé ruce.

Mezitím se k houfu lidí před barákem přidružila tetka Bouďačka. Ale jenom na chviličku; když zaslechla, co se ve stavení děje, nejbližší cestou běžela na Kožený vrch.

„Ať je to – co je to, to spořádá Mulisák!“ mumlala si cestou pro sebe. A Mulisák to vskutku spořádal. Sotvaže mu udýchaná tetka několika slovy vykoktala, co se u ponocných děje, popadl svůj kouzelný kabát a v okamžiku zmizel jako pára nad kaší.

Zatím shluk lidí kolem domku ponocného rostl a rostl, až tam byla skoro celá vesnice. A všichni s údivem poslouchali hukot bouřky, která ve světnici řádila jako někde uprostřed polí a lesů. A nedovedli si to vysvětlit. Tu pojednou všechno rázem utichlo a jenom hustá mlha se dveřmi vyvalila ven; bylo po bouřce i po krupobití.

A tu si pan starosta dodal znovu odvahy a vstoupil podruhé do světnice. A hle! – po bouřce tam už nebylo ani památky a všude bylo sucho, jako kdyby se nic nestalo. Za ním se přišoural ponocný a také se velmi podivil, když zjistil, že mlýnek kamsi zmizel ze stolu.

„Co se tu, kmotře – ke všem kozlům – vlastně dělo?“ rozkřikl se starosta a rozhlížel se přísně po světnici. A tu mu ponocný všecko vypověděl. Co se dělo ve škole, že Bubáček podezřele zmizel a co na jeho místě pod lavicí našel. A ujistil pana starostu, že v tom nikdo jiný nemá prsty nežli ten kluk strašidlácká.

„Dobrá, kmotře, to se všechno musí řádně vyšetřit! Dojděte pro starého Mulisáka, ať hned ke mně přijde!“ rozkázal pan starosta a vážným krokem se ubíral domů k obědu.

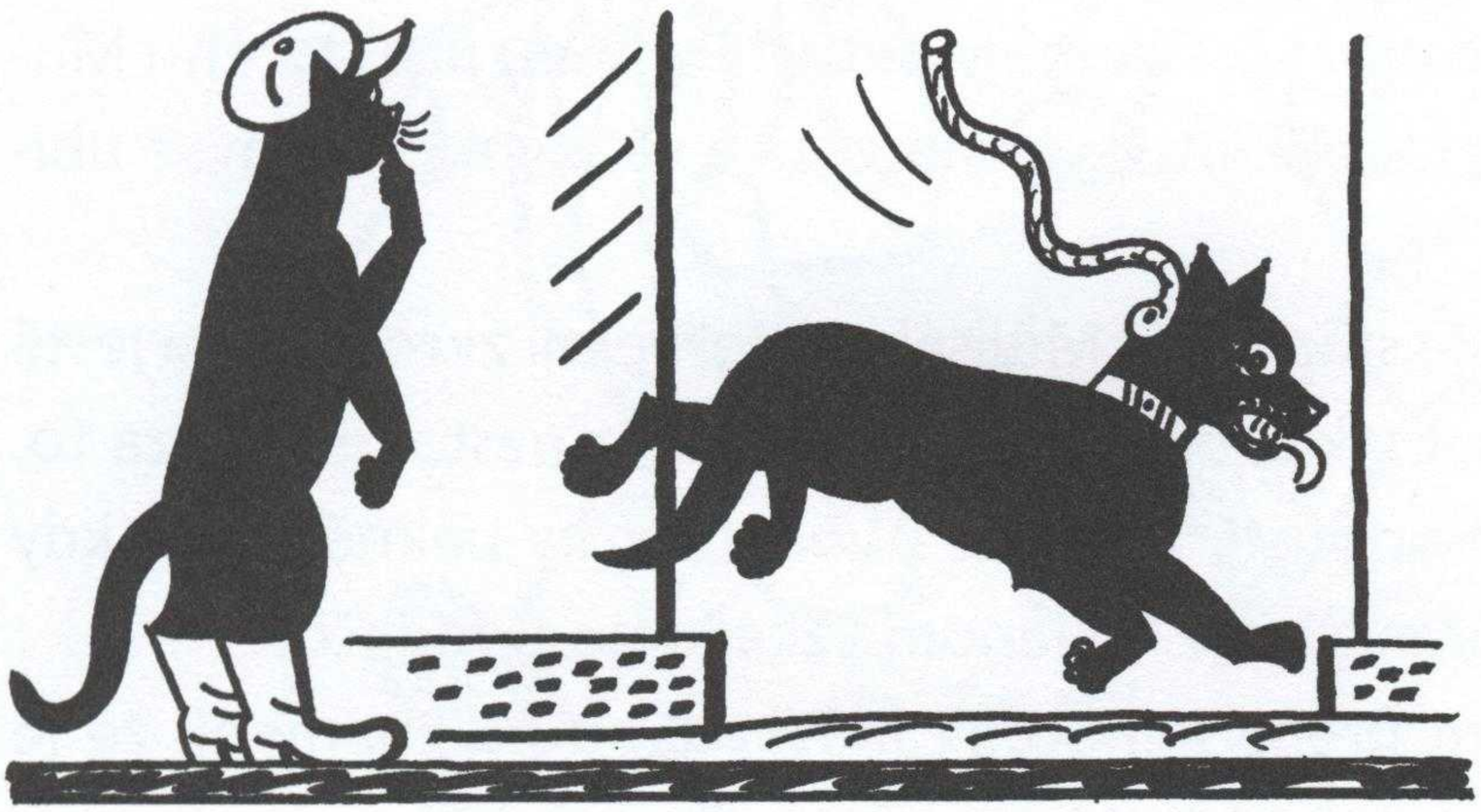
Brzy po obědě se dostavil ke starostovi Mulisák. Přišel velmi zkroušeně a ještě než starosta počal láteřit, Mulisák slíbil, že se to už víckrát nestane a že za to, když pan starosta Bubáčkovi odpustí, za to že bude vždycky pěkně pršet, kdy jen si to pan starosta bude přát a když to jenom vzkáže po Bouďačce!

Pan starosta chvilku o tom přemýšlel a pak mávl rukou na znamení, že je tedy spokojen a že je všechno v pořádku a tím vyřízeno.

(Kapitola z knížky Bubáci a hastrmani; zkráceno)

8/

Všimli jste si, že pohádkové bytosti se už dávno přestěhovaly do skutečného světa? Čert, ježibaba nebo vlkodlak bývají obvykle maskovaní, aby nebyli k poznání, ale potkat na ulici obra, skřítka, hejkala nebo vílu je běžná věc. A kam se ztratili Pepíkovi oblíbení hastrmani? Jenom si omrkněte rybáře, potápěče, plavce, vodáky a plavčíky na plovárnách, a hned vám bude jasné, kam se poděli vodníci. Dobře že se nikam neztratili. Vždyť oni už dávno nikoho netopí, ale naopak zachraňují.

Pohádkový svět

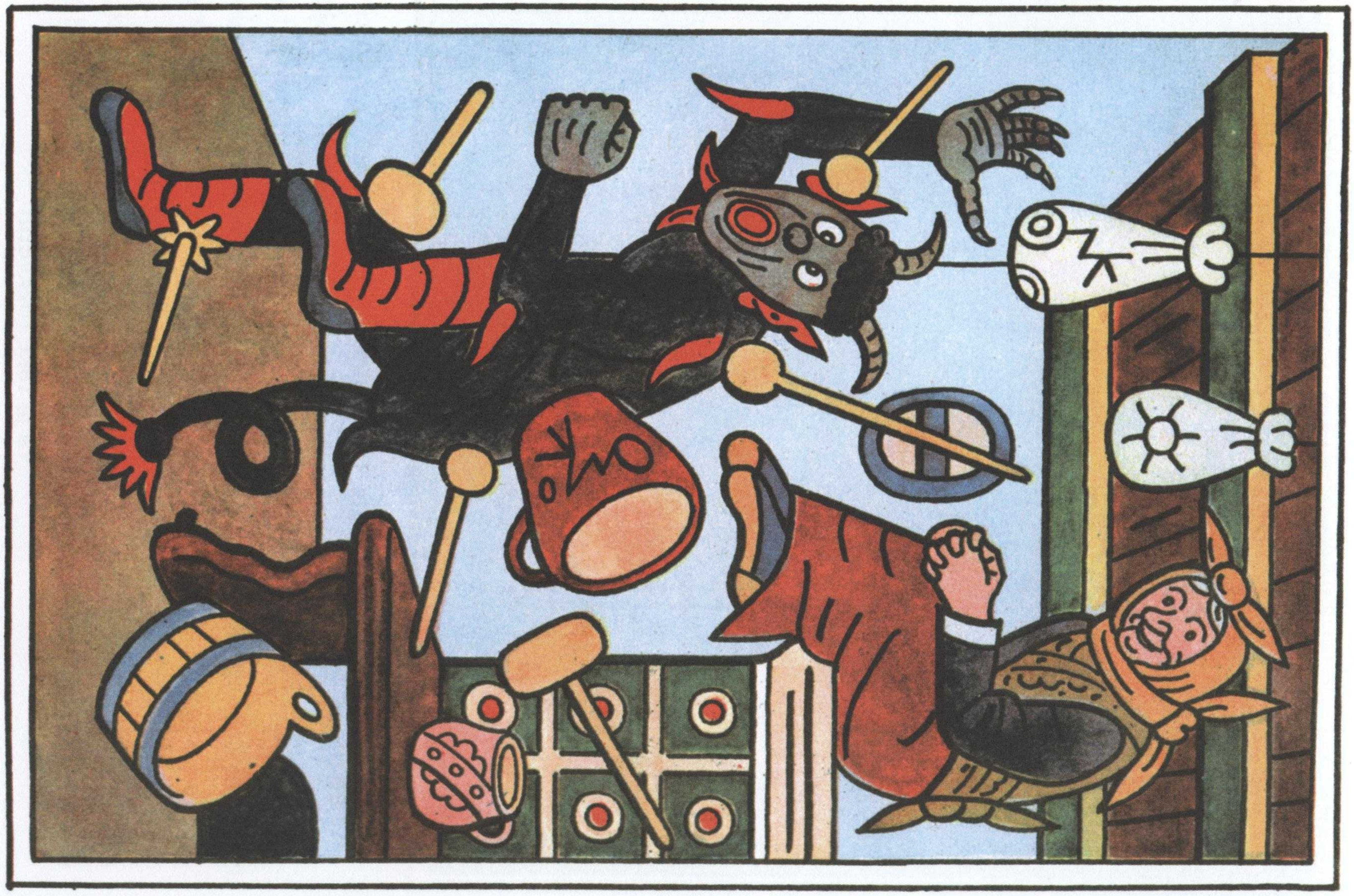
Hloupý čert

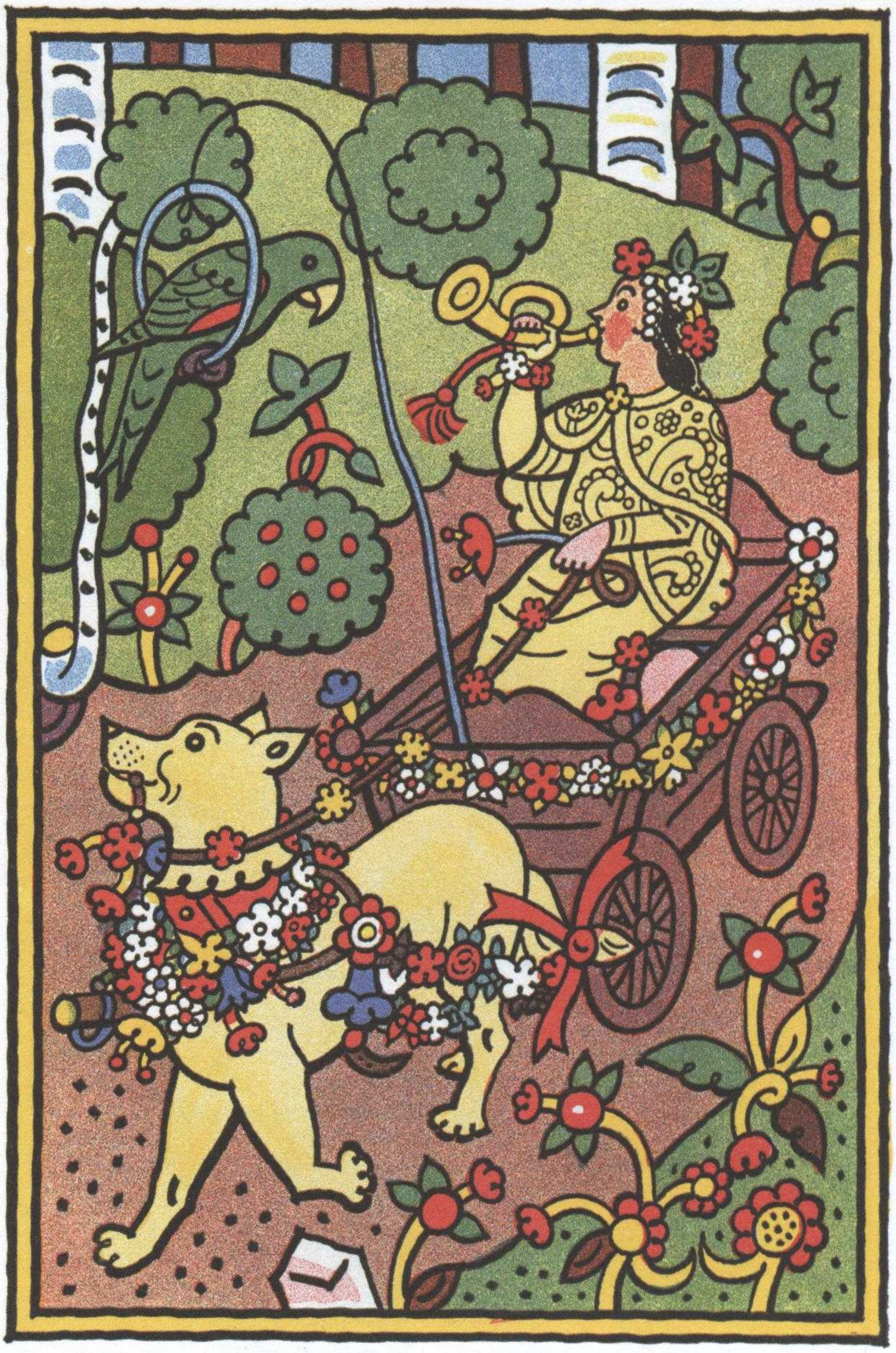
Nepřivolávejte čerta,
pánové a paní –
bude strašit malé děti,
pokazí vám spaní.

Smrdí jako starý kozel,
v zubech louská šváby –
každý si s ním neporadí
jako naše bábi.

„Čáry máry," řekla bábi,
„vařečky a díže,
skočte na něj, natlučte mu,
ať si rány líže!"

Čert se splašil, skočil z okna
rovnou na psí boudu –
zbyla po něm jenom trocha
pekelného čmoudu.

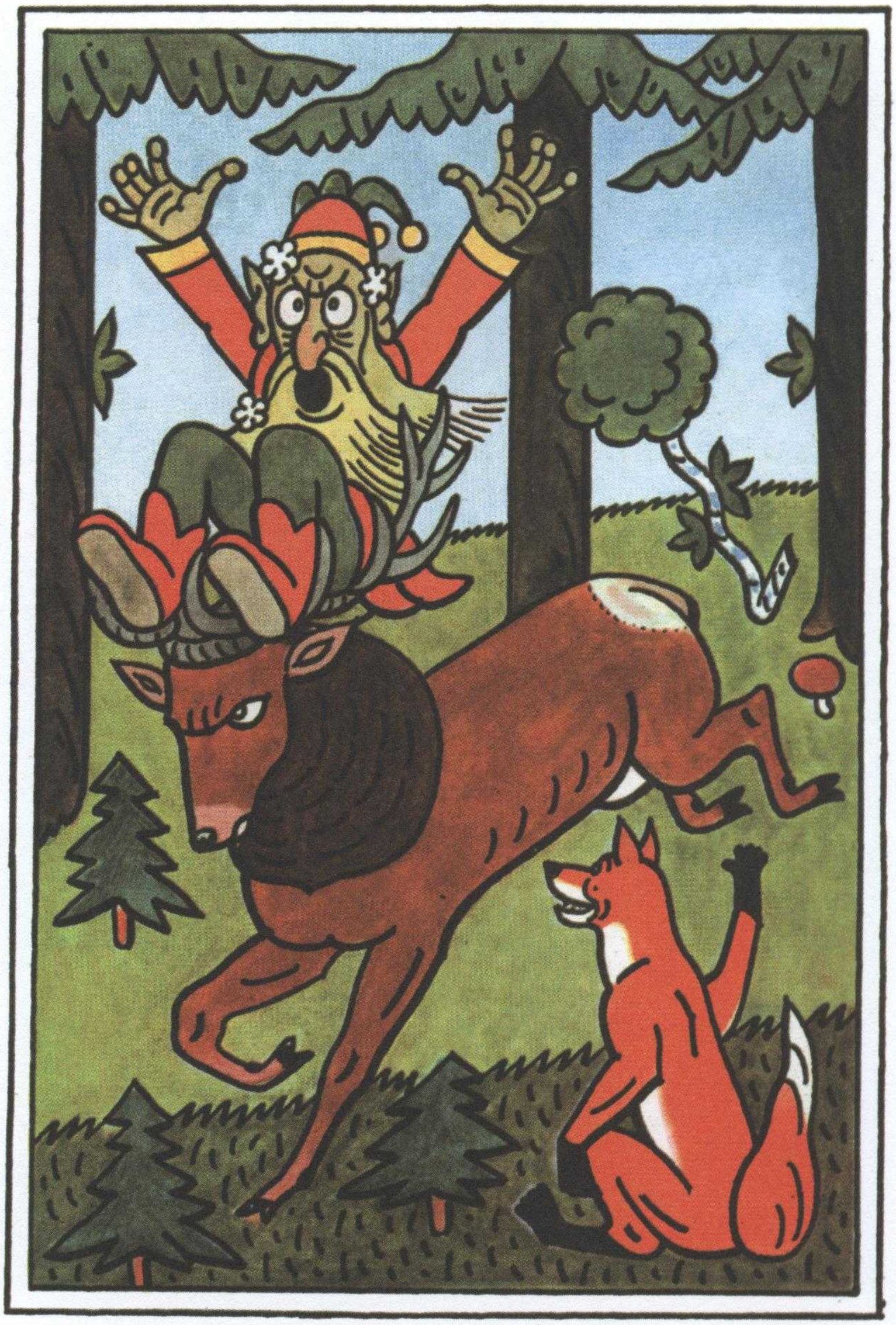

Víla Vesna

Brzy zjara víla Vesna
zimní spáče budí ze sna.
Troubí na svou trumpetu:
Přišlo jaro, už je tu!

Probuďte se, kluci, holky,
nasedněte na trojkolky.
Přišlo jaro, už je tu –
sláva, nazdar výletu!

Kvetou louky, kvetou sady,
aleje i vinohrady.
Přišlo jaro, už je tu –
a já také rozkvetu!

Hejkal

Naříkaly v noci útlé lesní víly,
že prý starý hejkal strašidelně kvílí.

Kvílí, skučí, hýká, až se sype chvojí,
něžné lesní víly, ty se křiku bojí.

Na hejkala rychle stížnosti se množí,
až ho jelen Ferda nabral na paroží.

Ať si táhne k čertu a tam ať si kvílí!
Jenom hulvát straší něžné lesní víly.

Maškarní ples

Na maškarním plese v lese
zvířata se veselí.
Všichni přišli maskovaní,
mláďata i dospělí.

Na maškarním plese v lese
medvěd hraje na basu,
tanečníky můžeš poznat
snad jen podle ocasu.

Na maškarním plese v lese
všichni všechny prohání.
Když jsou všichni maskovaní,
nikdo není k poznání.

Lenoráj

Lenoši by také chtěli do nebe,
protože tam neprší a nezebe.

Andělé tam vykrmují jedlíky
maštěnými chlupatými knedlíky.

Pro lenochy je to rozkoš rozkoší,
když se pořád jí a spí a lenoší.

Jedí, spí a tloustnou jako prasátka - - -
a tím končí tahle hloupá pohádka!

Do vesmíru

Vyleťte si do vesmíru,
uvidíte černou díru,
uvidíte kometu!

Poletíte jako střela
vypálená z mého děla –
A co když to popletu?

Zamíříte namouvěru
místo na Mars k Jupiteru,
uvidíte jiný kraj.

Tam je přece také hezky,
domluvíte se tam česky:
dobro došli, cimr fraj.

Chcete vidět hvězdy zblízka?
Zatleská vám rodná víska,
proto hurá na výlet.

Startujeme ve dne v noci –
odvažte se, buďte cvoci,
na shledanou, šťastný let!

Listopad

Listopad stele listí na zem,
čas jak ta voda utíká.
Brzy k nám vtrhne zima s mrazem…
Snad by ses nebál vodníka?

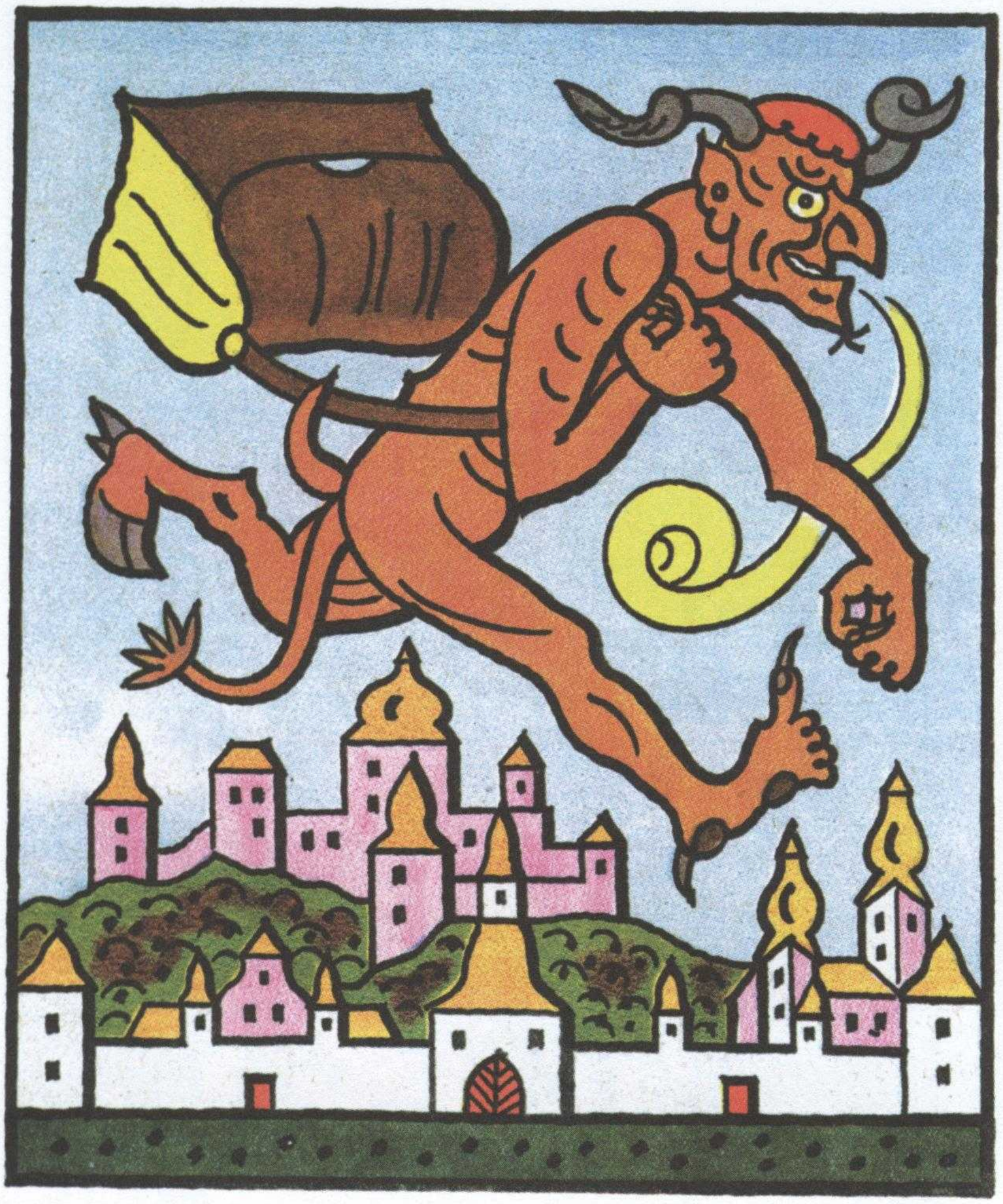
Vodník je chlouba naší obce,
každého slušně pozdraví,
dbá, aby voda tekla z kopce,
k rusalkám bývá laskavý.

Vodník je prostě děda z tůně,
kouří si dýmku z rákosu.
Kdo žije v mokru, věčně stůně,
proto má kapku u nosu.

Sedí tu s tváří usměvavou,
hledí, jak vítr vyvádí.
Co se mu asi honí hlavou?
Vzpomíná přitom na mládí?

Utichl smích a hlasy dětí,
za měsíc budou Vánoce.
A každý žasne, že čas letí
jak bystrá voda v potoce.

Jos.
Lada 49.

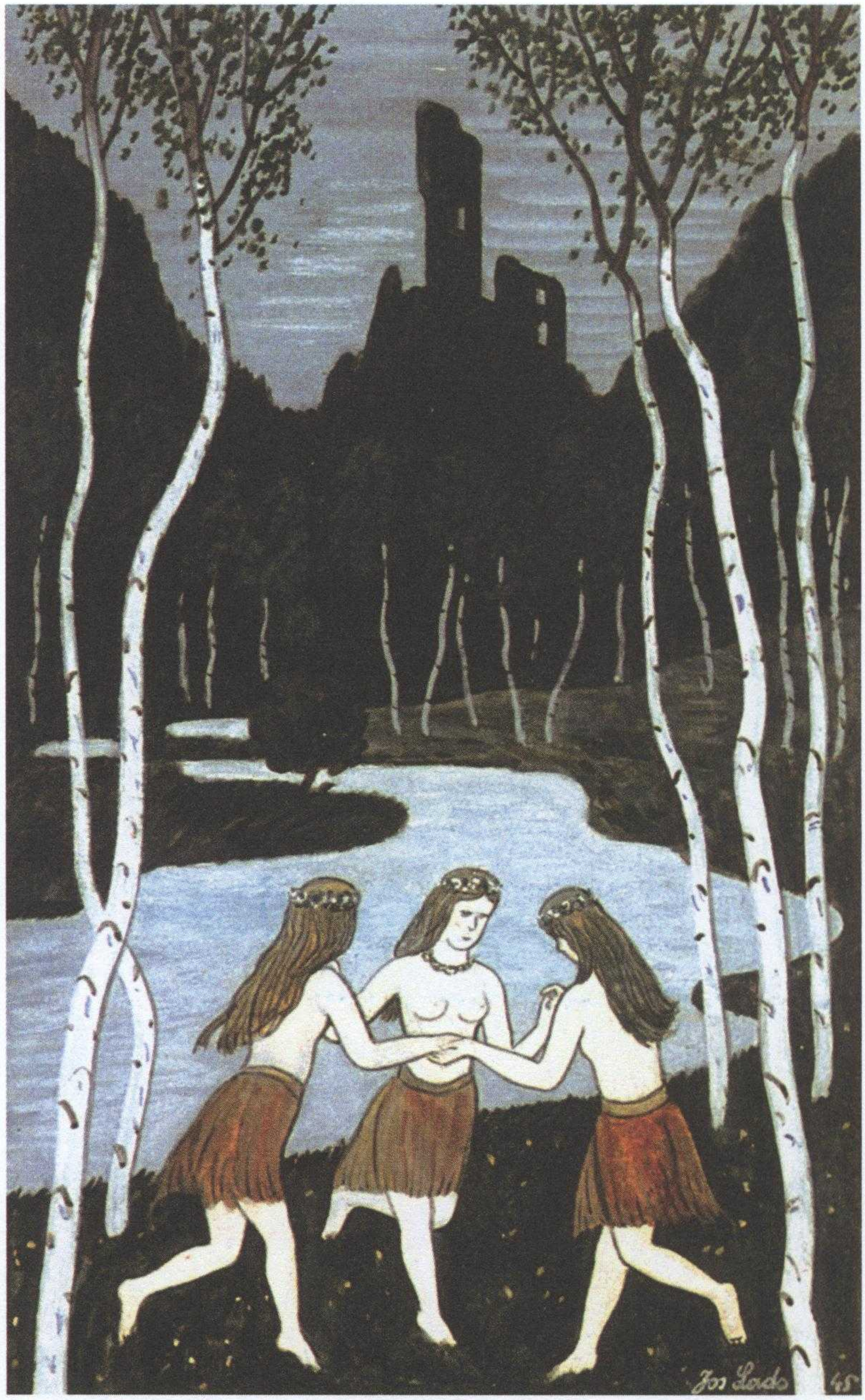

Luciperova strašidelná písnička

Já jsem strašný kníže pekel,
mě se každý musí bát.
Koho chytím do své brašny,
pozná, že jsem hrůzostrašný,
že jsem krutý desperát!

S námi čerty nejsou žerty,
však se každý přesvědčí.
Loupežníky, rváče, lháře
nechám zavřít do žaláře,
čert vem chamraď člověčí!

Já jsem ze všech nejstrašnější,
u svatého Raracha.
Darebáci skončí v kotli,
aby změkli, aby zkrotli,
cheche, chichi, chachacha!

Víly

Když se přidá víla k víle,
vymýšlejí kratochvíle,
otvírají studánky,
učí zpívat skřivánky.

Proběhnou se kolem splavu,
popletou všem chlapcům hlavu,
tančí v noci u říčky,
v očích mají ohníčky.

Sličné víly s něžnou duší,
srdce mužů pro vás buší –
ale krásky z Podhájí
ztratí se nám do bájí.

Pegas

Hopsa, hejsa, hopsasa,
osedlám si Pegasa.

Poletíme tam a zpátky,
odnese mě do pohádky.

Přeletíme oblaka,
zaútočím na draka.

Navzdory všem babským řečem
skolím toho draka mečem.

Až bude drak bezhlavý,
pěkně se to oslaví.

Posadím se na Pegáska,
čeká na mě Zlatovláska.

Bude svatba a tak dál,
už je ze mě slavný král.

Už je všecko dokonáno - - -
Probouzím se… Dobré ráno!

Díky za tu procházku,
na shledanou, Pegásku!

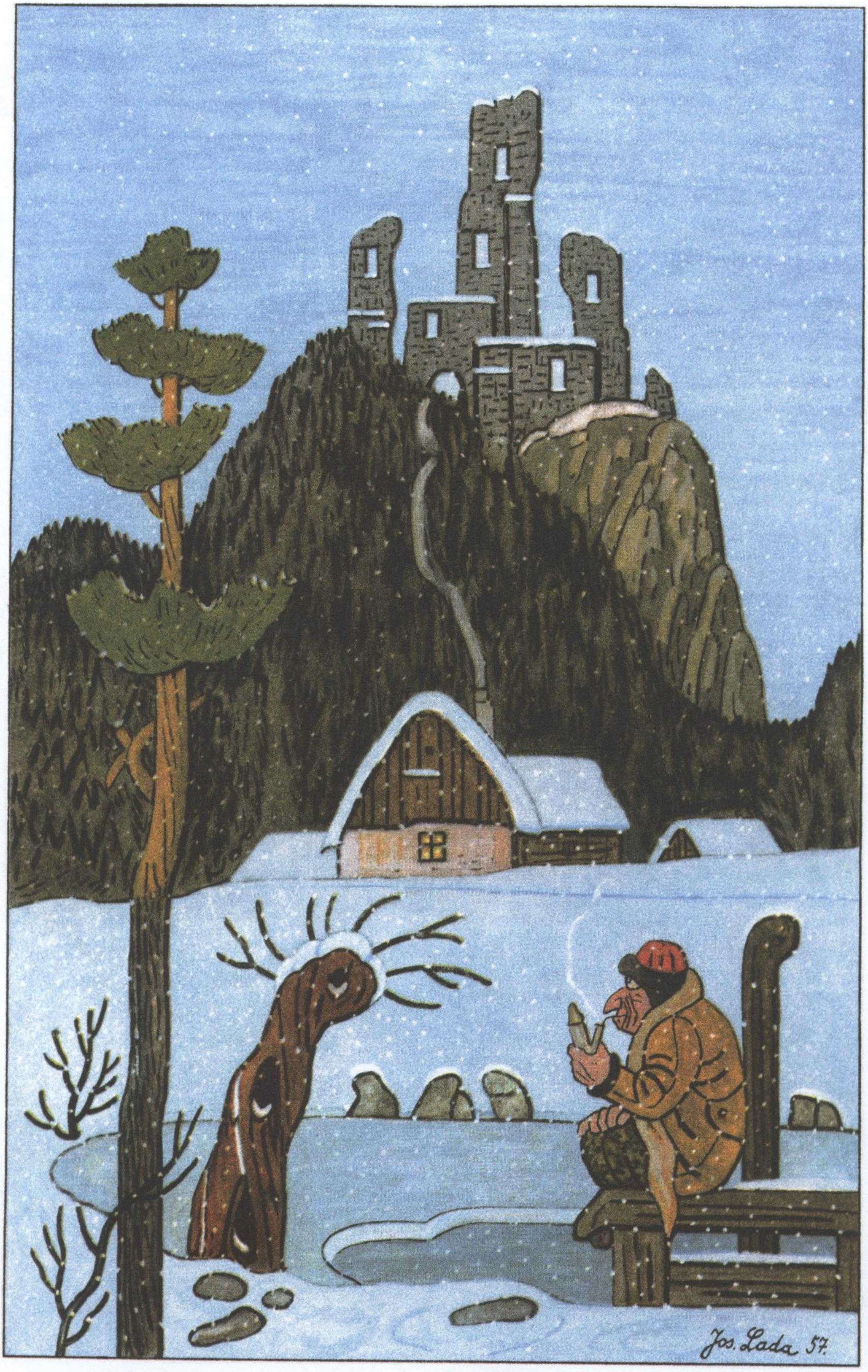
V zimě

Vodník v zimě hledí na svět
unaveným pohledem.
Dřímou lesy, dřímou vody,
i ty ryby pod ledem.

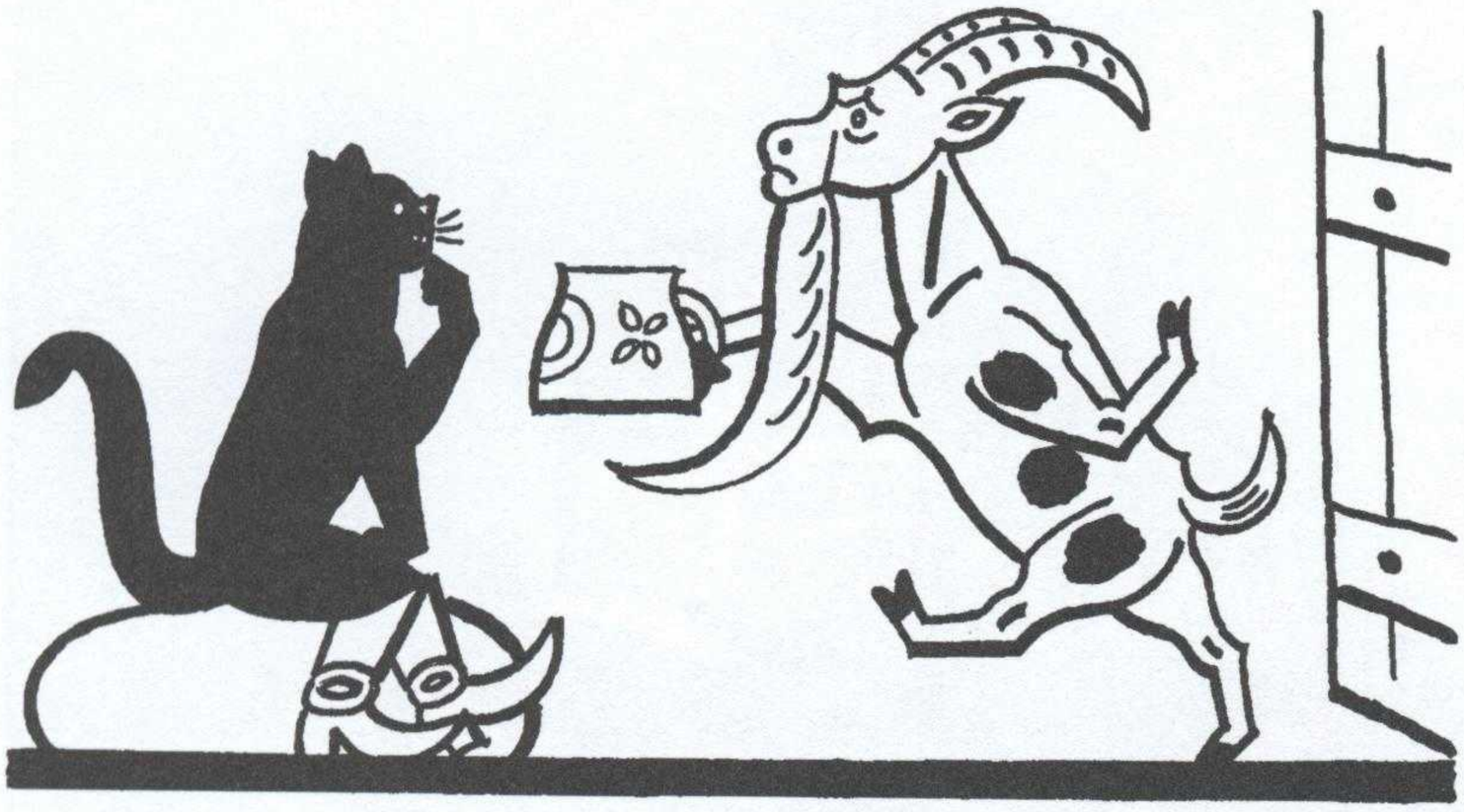
Stužky dýmu letí vzhůru,
v povětří se rozplynou.
Celá země odpočívá
pod sněhovou peřinou.

Na vodníka v tůni čeká
soudek piva z hospody.
Zakouří si, schová dýmku
a pak hupne do vody.

Meluzína v zimním lese
hvízdá jako fujara.
Vodník vleze do pelechu,
bude spát až do jara.

Jos. Lada 57.

9/

Starou irskou pohádku o ušatém králi zveršoval před víc než sto padesáti lety básník a novinář Karel Havlíček Borovský ve vyhnanství, daleko od domova, kde musel zanechat svou ženu a malou dcerku. Napsal Krále Lávru pro pobavení a poučení českých čtenářů – proto se, milí malí čeští čtenáři, pobavte a poučte i vy. Statečný muž Havlíček by z vás měl radost!

Král Lávra

Byltě jednou jeden
starý dobrý král,
ale to je dávno,
taky od Čech dál,
troje moře, devatery hory
dělí kraj ten od české komory,
kde on panoval.

Bylť král irský Lávra,
povím zkrátka vám,
a já o tom králi
pěknou píseň znám;
nalej, stará, čerstvého do číše
a vy, kluci, poslouchejte tiše,
já ji zazpívám.

Posud krále Lávru
chválí irský lid,
nebyl ani tyran,
nebyl taky žid,
nenabíjel cizím svoji kasu,
rekrutýrkou nesužoval chasu,
nedal chudé dřít.

Jenom jednu slabost
ten král dobrý měl,
že jest na holiče
tuze zanevřel,
dal se holit jenom jednou v roce,
vlasy dlouhé na krku široce
nosil jak roj včel.

Jenom holičové
zvyknout nemohli,
na šibenici je
špatné pohodlí,
než co dělat? Nic jim nezbývalo
leda trpět, neb jich bylo málo
na rebelii.

Každý rok, když táhlo
již na letnice,
sebral se bradýřský
cech do radnice;
tam chudáci smutně los metali,
komu padne holit bradu králi
a – šibenice.

Horší ještě bylo:
vždy na letnice,
jak očistil holič
královské líce,
čekala jej podivná odplata,
nic na stříbře, ale skrze kata,
to šibenice!

Divili se lidé,
mrzela je dost
na tom dobrém králi
tato ukrutnost;
však co král chce, zdrávoť pro poddané,
tak po letech zvykli si Irčané
na tu podivnost.

Padl los, ach, padl:
letos Kukulín
bude holit krále,
staré vdovy syn;
jak to stará vdova uslyšela,
omdlévala ustrašená celá:
„Ach, můj Kukulín!“

katem utratit?
Muž můj padl v službě tvému dvoru
a ty chceš mou jedinkou podporu
hanebně mi vzít? –

Jestliže ty, králi,
dobré srdce máš,
jistě každoročně
jednou bláznívás:
pro nic za nic, pro královské vousy
kat člověka bez viny zardousí,
to jsi otec náš?“ –

Již posloužil králi,
již ho vede kat,
ukrutnou odměnu
za tu službu brát;
tu se matka skrze zástup tlačí,
spěchá, co jí staré síly stačí,
zaň orodovat.

„Králi, pane králi!
Syn můj jedinej,
pro Boha tě prosím,
slitování měj!
Co si počnu, já ubohá vdova,
raději sama umřít jsem hotova,
jen mi syna dej!

Králi, milostpane!
Máš to lidský cit?
Nevinného hocha

Král se na ty řeči
velmi zastyděl,
ale ještě více
slitování měl,
nezlobil se, vzdychnul jen hluboko,
dobré srdce tisklo slzu v oko,
zastavit velel.

Všem se kázal vzdálit,
jen sám Kukulín
povolán ku králi,
bledý jako stín;
král tu sedí, na klíně korunu:
„Přistup, synku, blíže sem ke trůnu
i pod baldachýn.

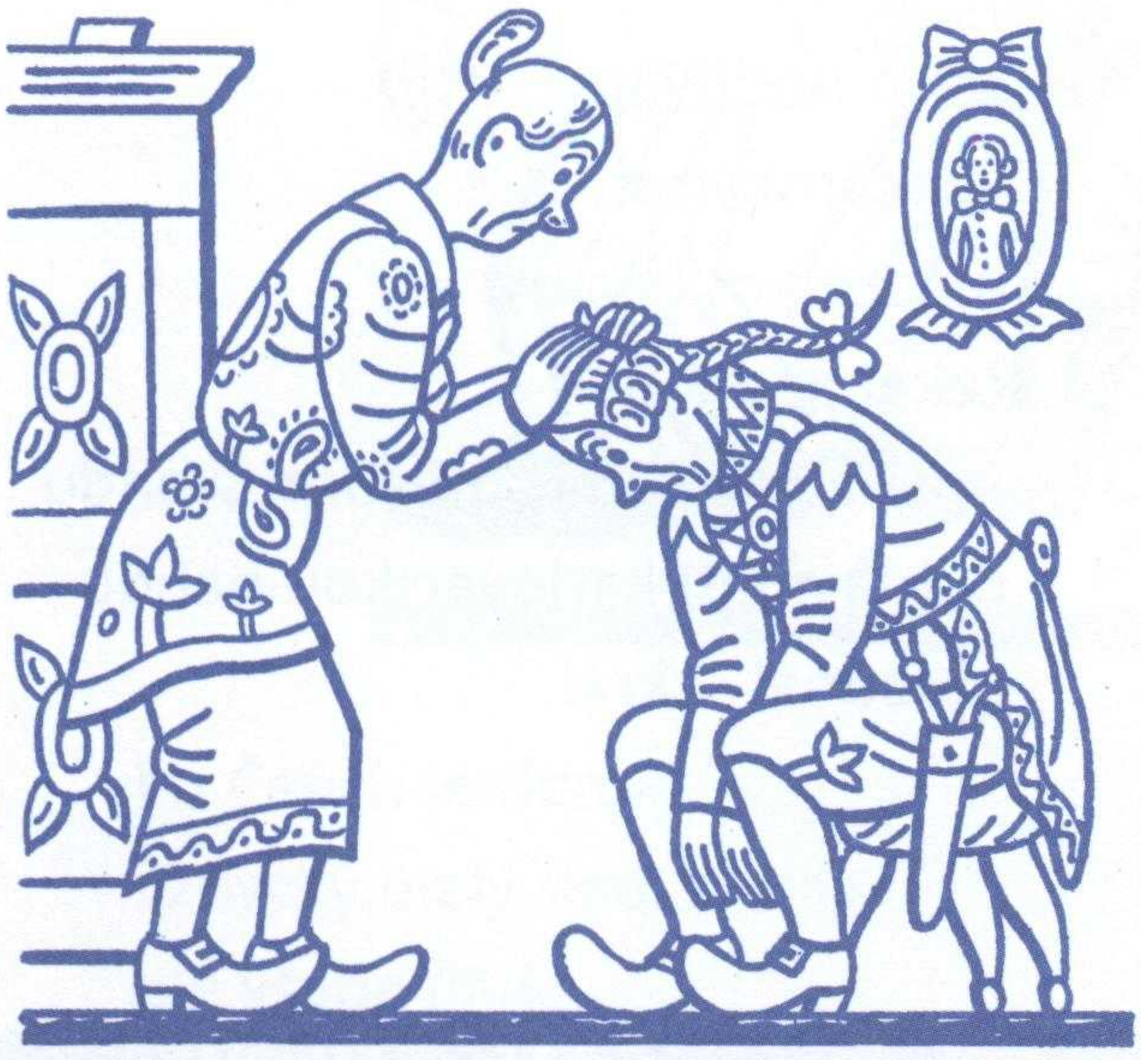
Těšili se lidé,
že ten dobrý král
jedinkou svou chybu
vymluvit si dal;
více však než celý národ irský
počestný cech holičsko-bradýřský
si to liboval. - - -

Přísahej, že smlčíš
na věčné časy,
co jsi na mé hlavě
viděl pod vlasy,
pak se tobě neublíží v ničem
a ty budeš mým dvorním holičem
po všechny časy.“

Rád přísahal mladík
a byl propuštěn
zvěstovati matce,
jak jest povýšen;
pak holíval ob den králi líce
a již žádný holič na letnice
nebýval věšen.

Stojí mladý holič
v dvorském obroku,
raduje se matka
z toho pokroku,
jasné hvězdy na fraku se třpytí,
zlaté porty, vyšívané kvítí,
břitva po boku.

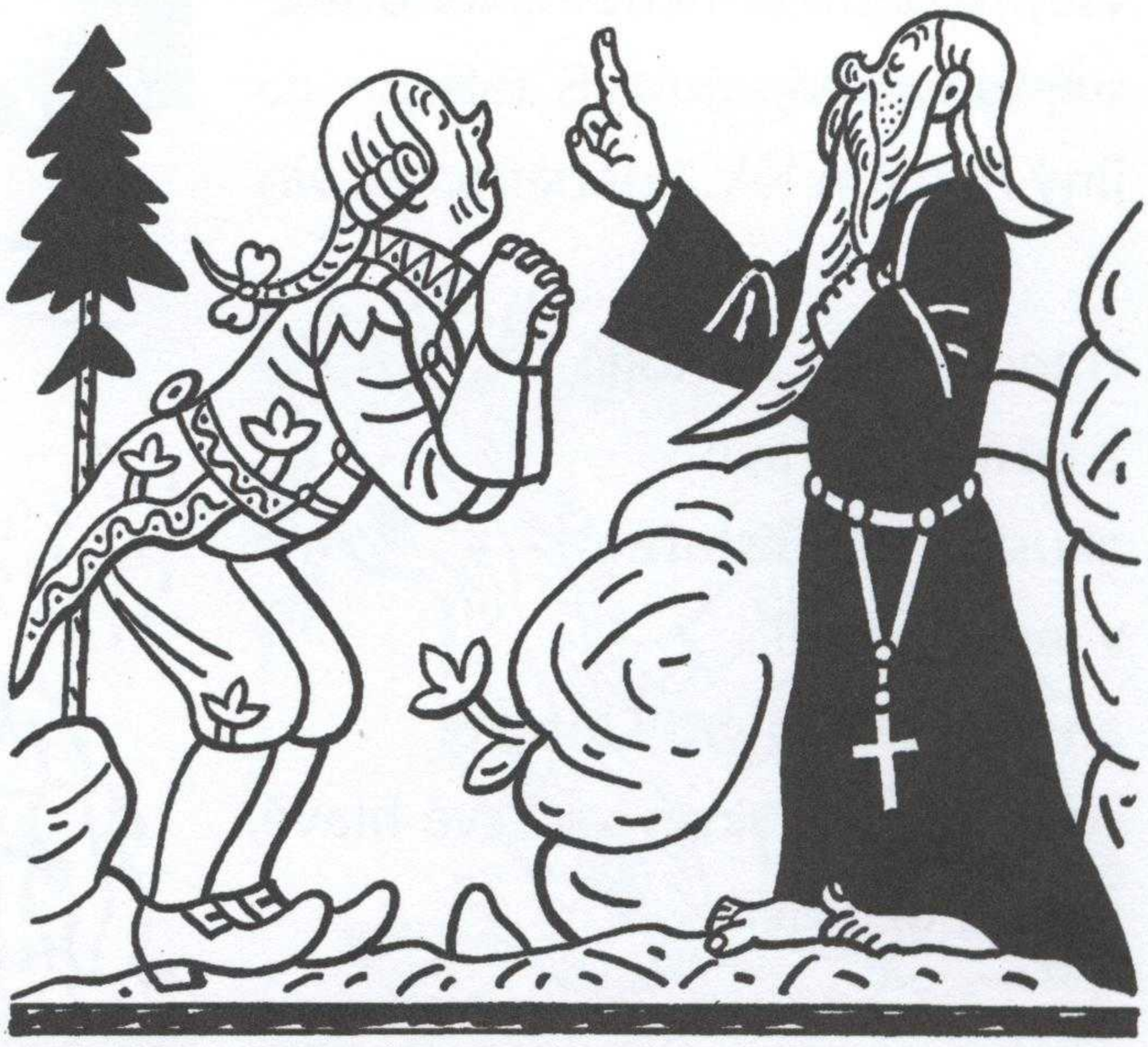
Než co platí hvězdy,
zlaté třepení,
když srdéčko trápí
ostré hryzení:
nevyjevit nic po věčné časy,
co vidívá na králi pod vlasy
vždy při holení!

Husy štěbetají,
tichá je labuť;
kdo chce tajnost smlčet,
holičem nebuď;

holičovi vědomosti škubou,
než je poví, přenáramně hubou:
jazejček je rtuť!

„Ach, můj milý synu,
co tě sužuje?
Ve dne nemáš stání,
v noci pokoje;
býval vesel, teď ti líčko vadne,
mladé tělo den ode dne chřadne,
pověz, co ti je?“

„Má milá matičko,
ach, pomoc žádná!“
„Můj milý synáčku,
moc zví, kdo se ptá;
v černém lese bydlí poustevníček,
ten má od všech lidských srdcí klíček,
on ti radu dá.“

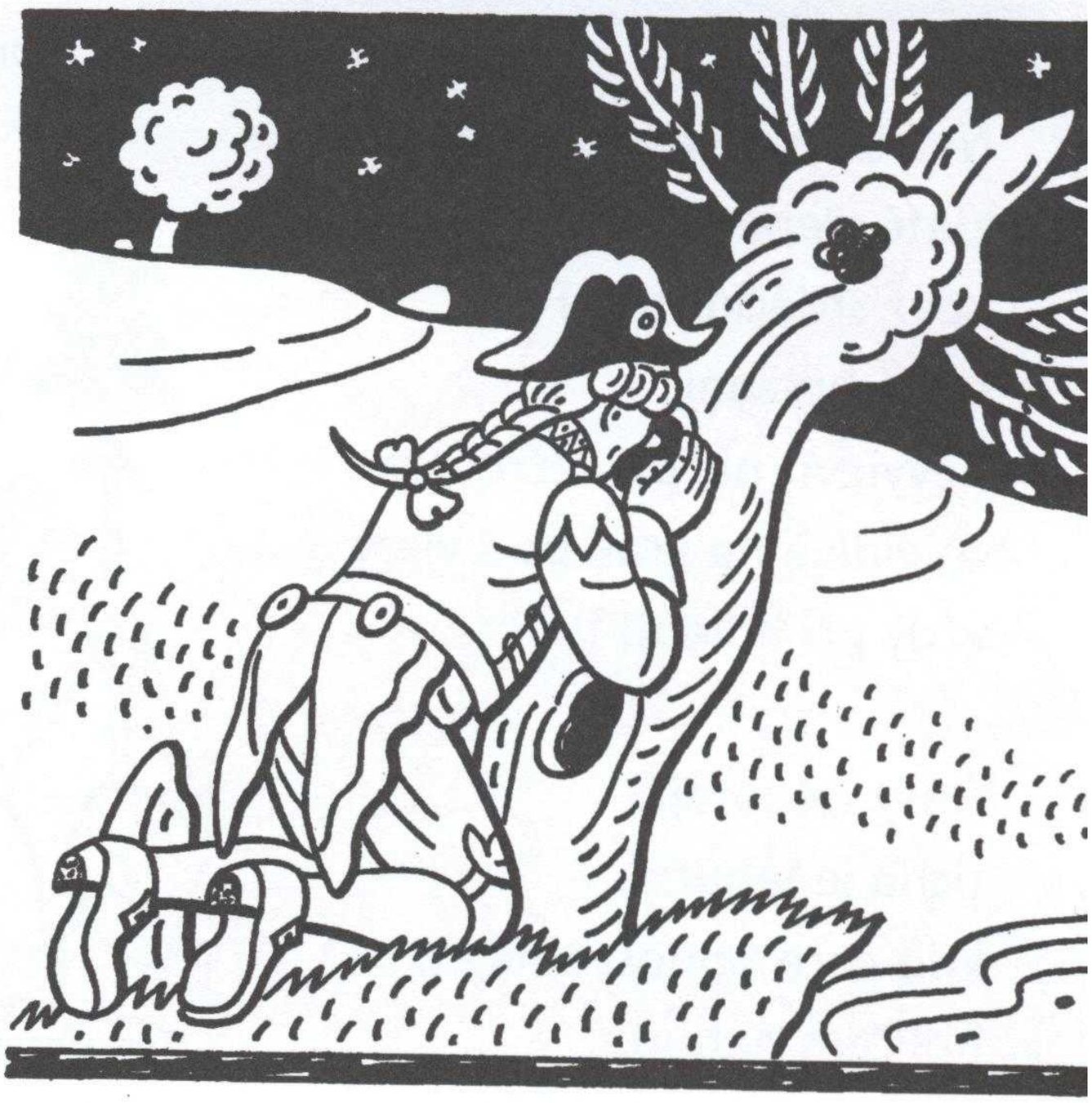
Pravil starý v lese:
„Dobře znám tvůj kříž,
synku, ty jsi holič
a tajemství víš.
Ty je nesmíš povědít žádnému,
neulehčíš ale srdci svému,
až to vyslovíš.

Blíže u Viklova
na stoku dvou řek
stojí dutá vrba
třetí lidský věk;
všeptej do ní v tiché noční době
své tajemství, a ulevíš sobě,
jiný nemám lék.“ –

Hned tu noc se holič
z domu vypravil
zkusit, co mu stařec
v lese poradil,
a našeptal do vrby hltavě,
co král Lávra skrývá na své hlavě,
pak se uzdravil.

Po tom uzdravení
prošel krátký čas,
tu král Lávra strojil
hlučný dvorní kvas,
z celé země paničky a páni
sjeli jsou se k tomu hodování
na králův rozkaz.

A po hodování
velikánský sál
hladce voskovaný
čekal již na bál;
ještě k tomu na tu dvorní švandu
nejslavnější karlovarskou bandu
objednal si král.

Po Češích je doma
vždycky malý sled,
ale všude jinde
naplňují svět:
muzikanty, jezdce, harfenice,
ouředníky, sirky ze Sušice
najdeš všude hned.

Táhli hudci k bálu,
až pan Červíček
silným kvapem ztratil
z basy kolíček,
a když přišli k viklovskému brodu,
zpozoroval tu svou velkou škodu
na stoku dvou řek.

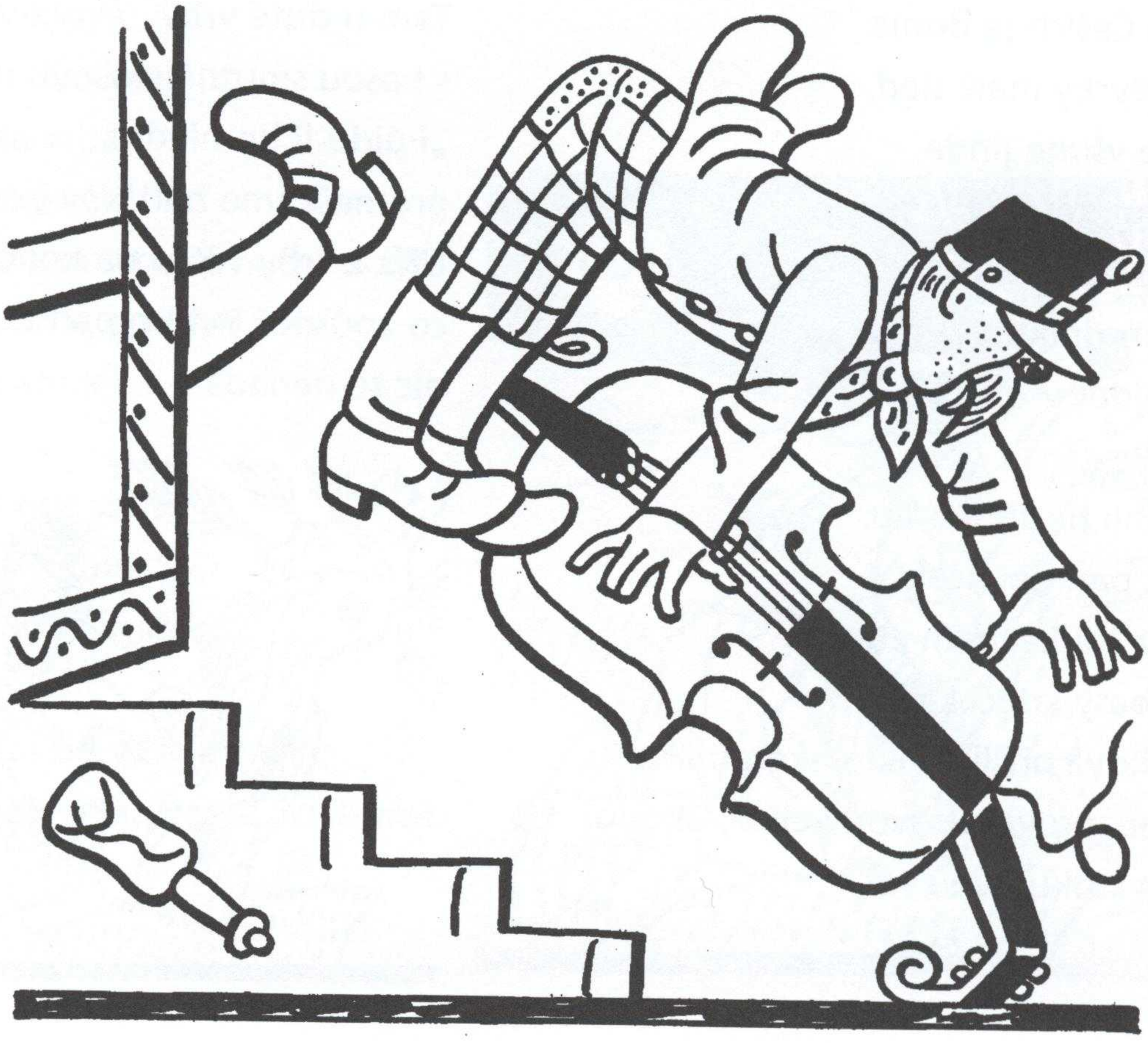
Tam u duté vrby
s basou smutně stál:
„Půjdu-li ho hledat,
promeškáme bál!“
Uříz z vrby větev na kolíček,
co způsobí, o tom pan Červíček
nic se nenadál.

Způsobil tam s basou
králi čistou věc,
jak na bále pustil
po strunách smyčec,
tu řve basa, až všechno přehluší:
„Král Lávra má dlouhé oslí uši,
král je ušatec!“

Král dal hned Červíčka
s basou vyhodit,
bylo však již pozdě
basu oběsit,
a tajemství, pro něž lazebníci
umírali jsou na šibenici,
rozešlo se v lid.

Co nyní celý svět
věděl od basy,
nebylo nic platno
skrývat pod vlasy,
tak král Lávra nosil po tom bálu
svoje dlouhé uši bez futrálu
po všechny časy.

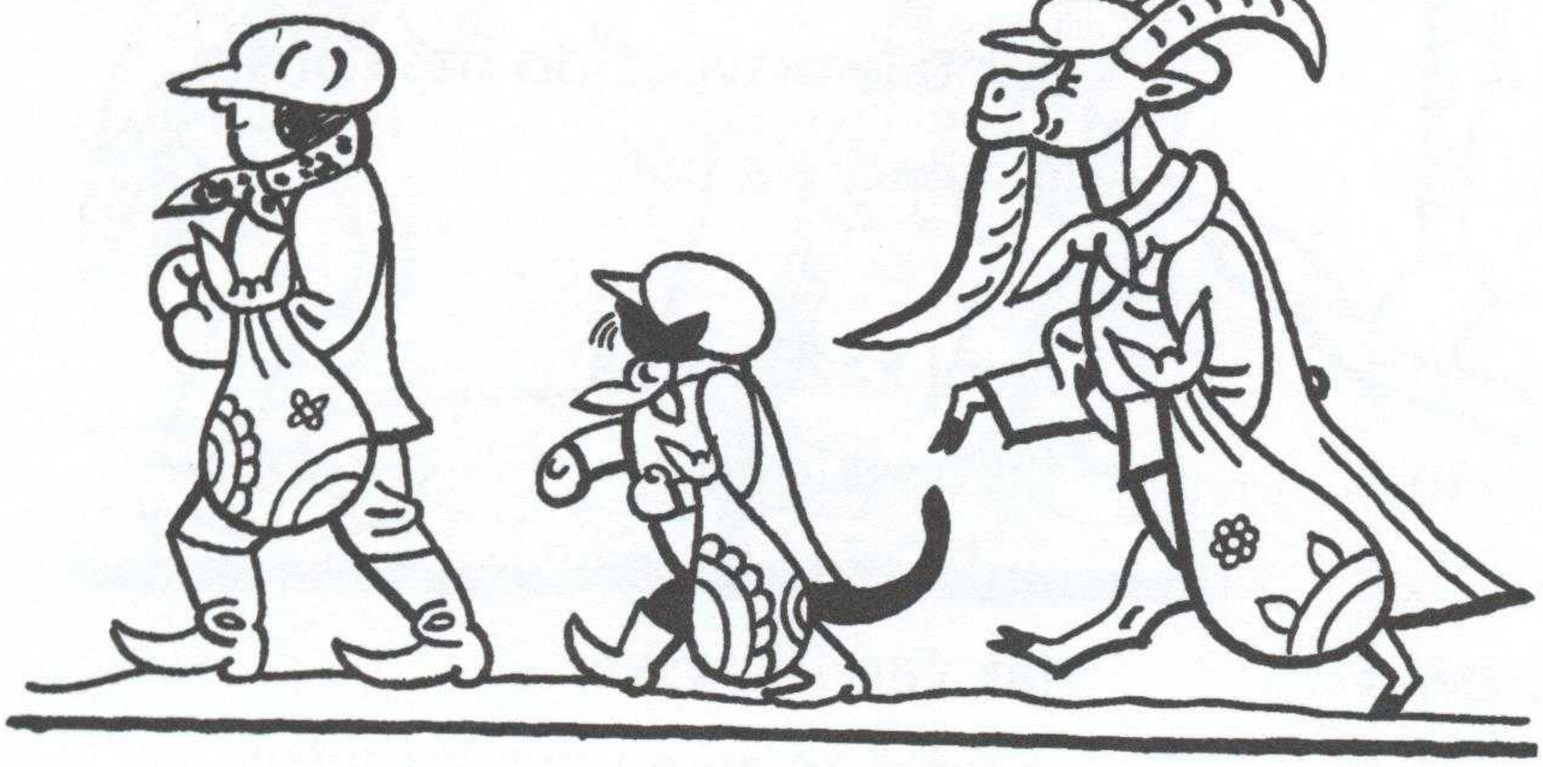
A po krátké době,
když utich povyk,
líbil se přec lidu
dobrý panovník,
zdálo se jim, že ty dlouhé uši
právě dobře ke koruně sluší,
velká věc je zvyk! –

Tu je konec písně:
zdráv buď Lávra král!
Kukulín ho vždycky
holil a stříhal,
neb to nikdy najevo nevyšlo,
jak tajemství až do basy přišlo
a z basy na bál.

Není každá vrba
jako viklovská,
ani každá basa
jak červíčkovská;
a když tě co na jazyku svrbí,
našeptej to jen do staré vrby,
dceruško drahá!

10/

Léta letí, zpívá se v jedné písničce, ale kdyby jen léta, ještě rychleji letí měsíce a týdny, ráno se probudíte, a než kočka snese vejce, už je večer. Pořídíte si letní kamizolku a vykračujete si jako strýček Švihla, když jde z Benešova z jarmarku, ale než se vrátíte z procházky, už fičí severák a sněží. Pardyje klepeto! Že přeháním? Ano, ale neuškodilo by, kdybychom uměli čas aspoň občas přibrzdit, třeba o Vánocích nebo o prázdninách, co říkáte?

Od jara do zimy

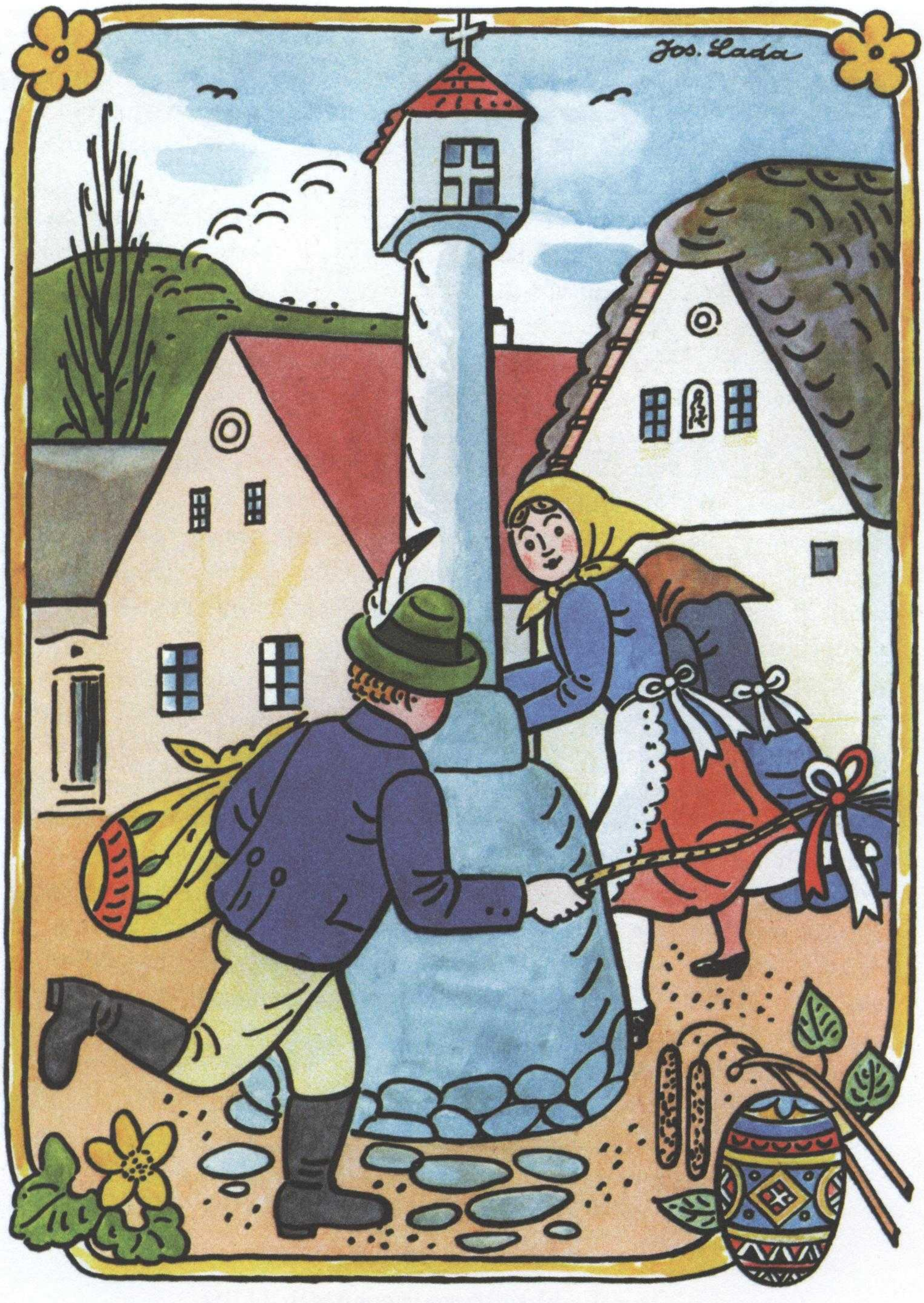

Píseň o dětství

Dejte mi, chlapci, trochu hlíny,
chtěl bych si s vámi stavět hráz
a nedívat se na hodiny
a neslyšet, jak míjí čas.

A brouzdati se chladnou strouhou,
vždyť ruce, nohy nezebou.
A život, cestu krásnou, dlouhou,
teprve míti před sebou.

Pomlázka

Na pomlázku, moje milá,
už si proutky splítám.
– Vajíčka jsem obarvila,
veršík píši ti tam.

Řekneš mi jej? – Ale ano.
– Tak mi srdce potěš!
– Z lásky bylo darováno.
A na druhém totéž.

Jaro

Zasviť, slunce, ať jsme zlatí,
ať se zima rychle ztratí,
začni zpívat, skřivánku,
probuď jaro ze spánku!

Zahrajeme na píšťaly,
abyste se usmívali.
Vijte věnce, děvčata,
svět je celý ze zlata!

Cikáni

Tam, kde včera tábořili cikáni,
dnes už jenom vítr listí prohání.

Ještě včera na housličky zahráli,
dnes už jedou na svém voze do dáli.

Vijé! vijé! kočí práská do koní,
jenom vítr, jenom ten je dohoní.

Kde se příště na své pouti zastaví?
Všude tam, kde žijí lidé laskaví.

Na jahodách

Lesní cestou podle vody
vyjdeme si na jahody.
Poběž s námi, Pepánku,
natrhej si do džbánku!

Neboj se, že v lese straší,
však ses krmil chytrou kaší.
Jenom sojka tropí hluk,
to ví každý malý kluk.

Hleďme Káču, hleďme Bětu,
jak se slečny mají k světu,
buďto mluví, nebo jí,
strašidel se nebojí.

Napijme se ze studánky,
natrháme plné džbánky;
ochutnejte, pusinky,
jahody a brusinky!

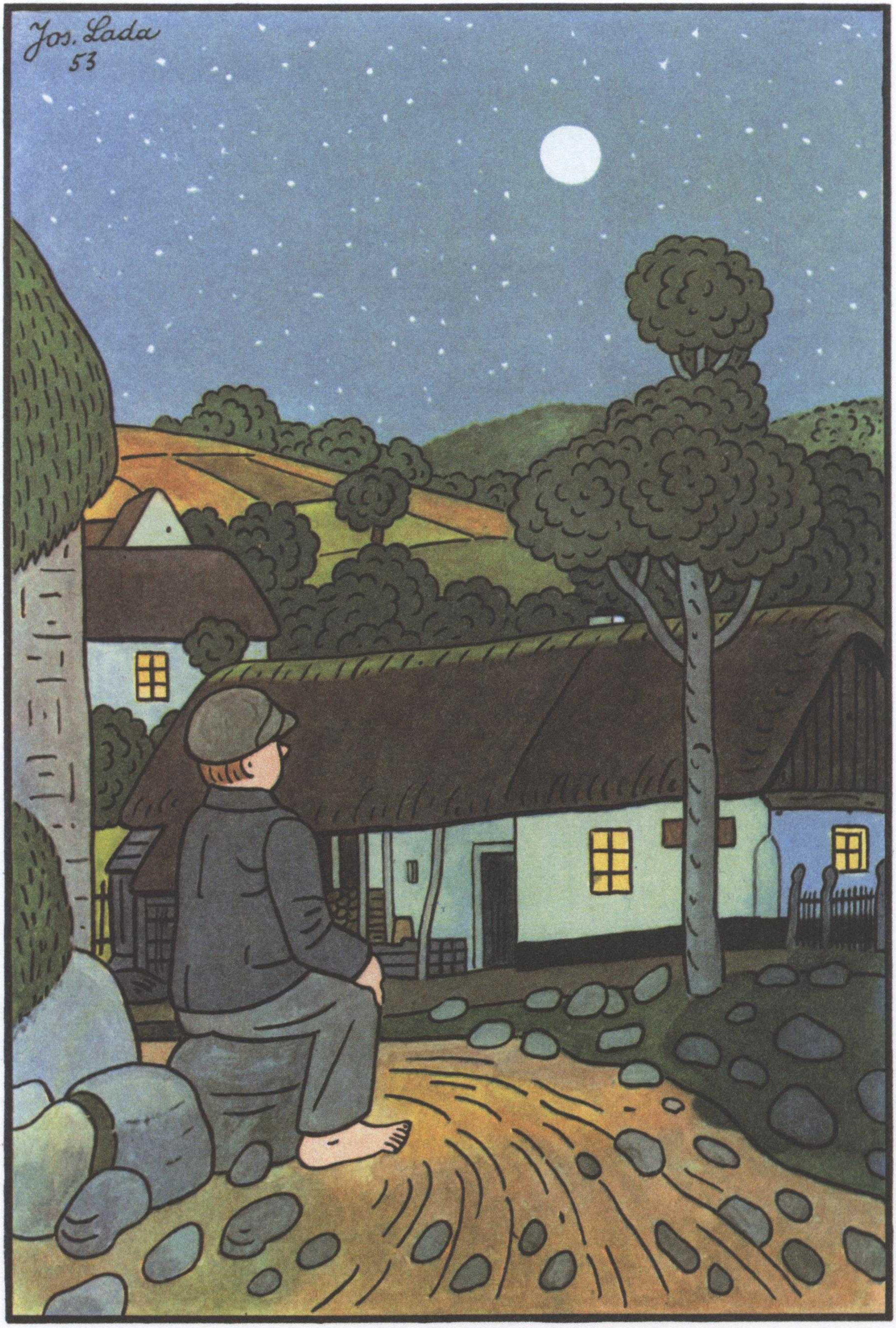

Jos. Lada 53

Moře hvězd

Když nám večer nad hlavou
jasné hvězdy vyplavou,
divže člověk z krásy neoněmí.
Přilétněte, hvězdy, blíž,
chtěl bych vidět Jižní kříž –
ten je vidět prý jen z jižních zemí.

Od jara až do zimy
dívávám se za nimi,
zkouším hádat, která z nich je moje.
Která hvězda je ta má,
daleká a neznámá,
která z toho nebeského roje?

Když si stoupnu na špičky,
chytím dvě tři hvězdičky –
komu je dám? Já vím dobře komu.
Dostane je Alžběta –
až já půjdu do světa,
posvítí mi, abych trefil domů.

Jos. Lada
53

Hodina zázraků

Ještě než svítání rozjasní nebesa,
natáhnu gumovky a spěchám do lesa.

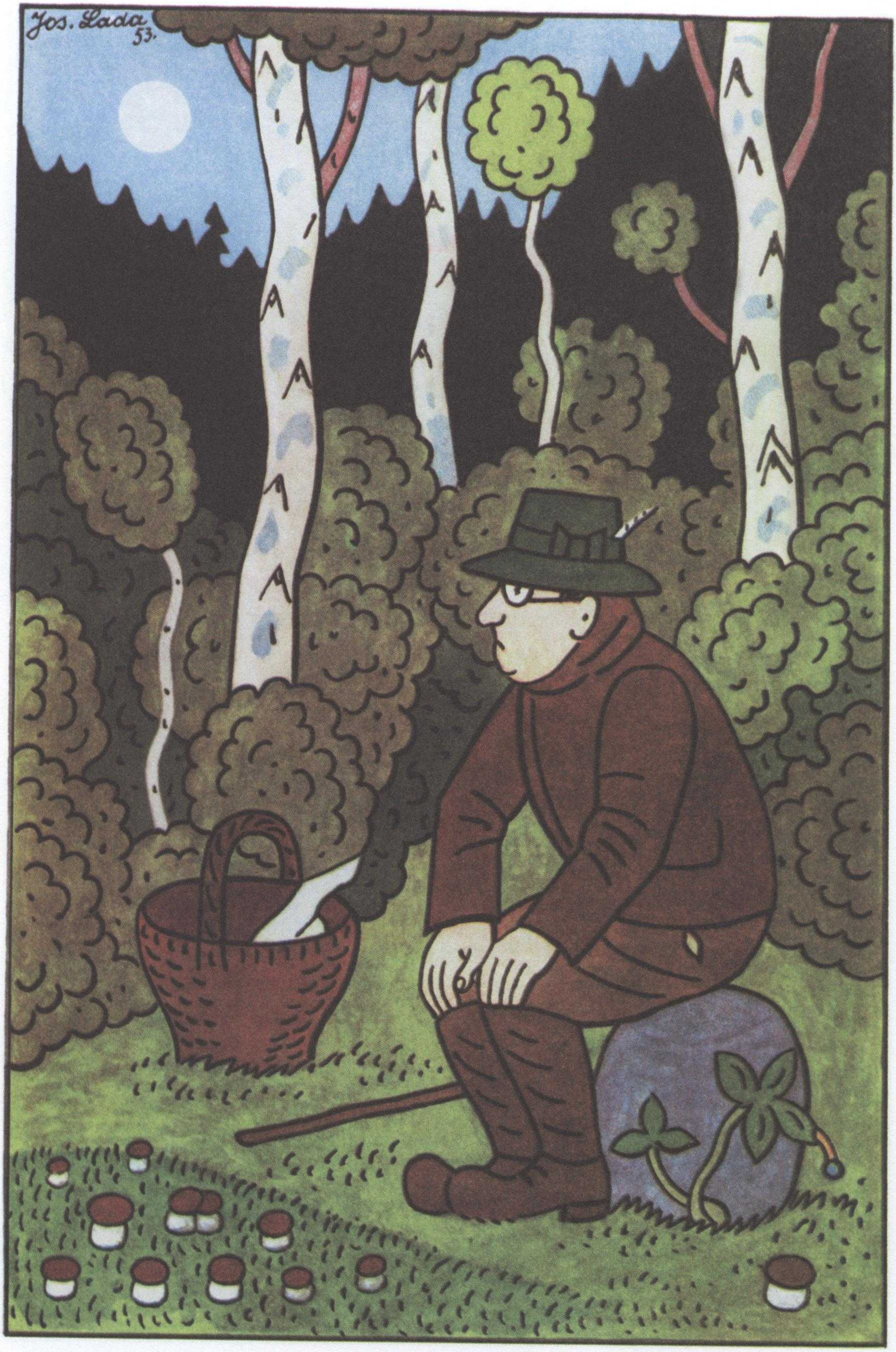
Usednu do smrčí anebo do doubí,
kde svítí světlušky, kde voní podhoubí.

Až luna tajemná skryje se do mraků,
nastane hodina divů a zázraků.

Před mýma očima v mechu a ve chvojí
hnědavé hlavičky něžně se vyrojí.

Budu si připadat jak dávní šamani,
každý z těch hříbečků potěžkám na dlani.

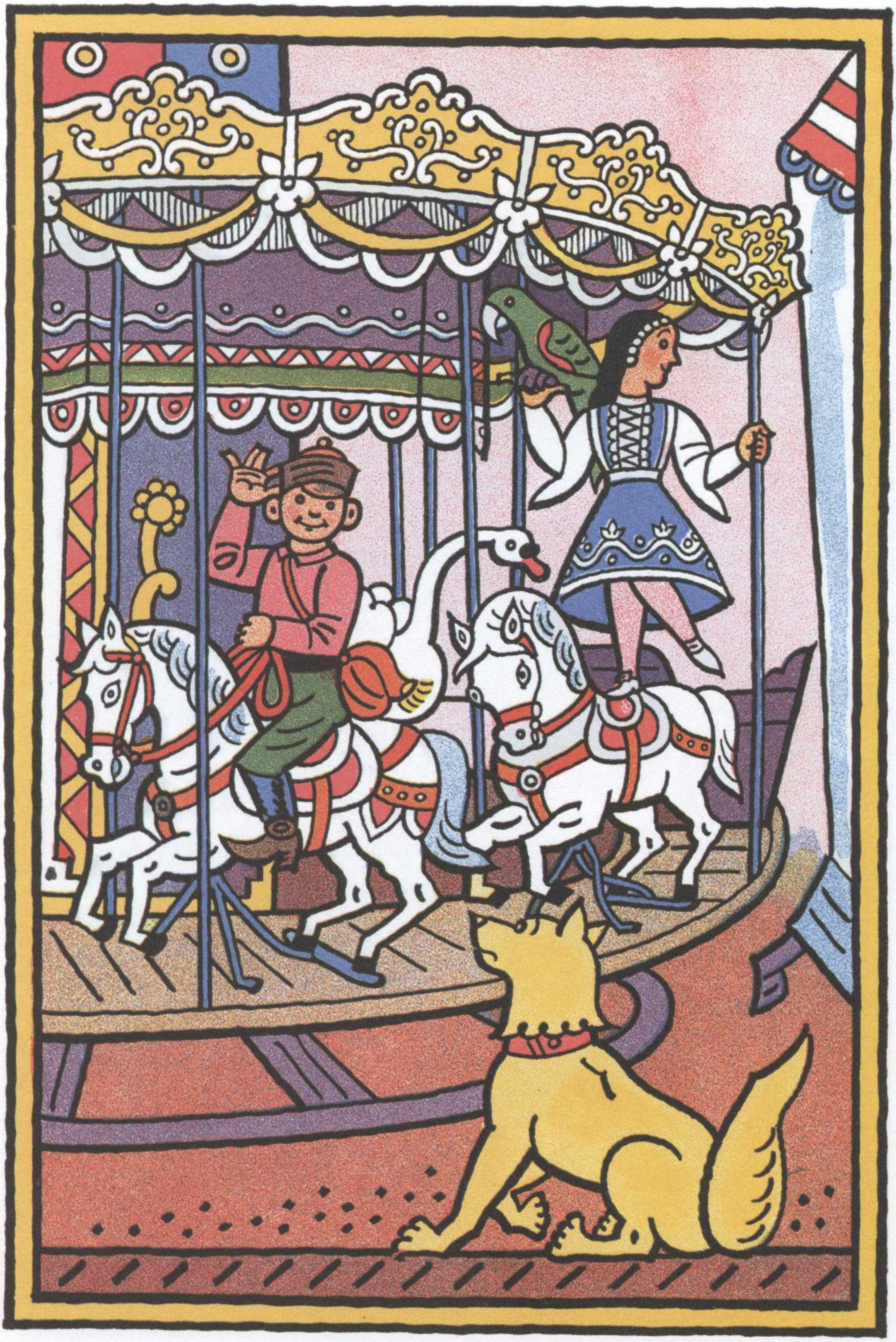
Šťastný a vzrušený jak lovec po lovu
s pokladem v košíku vykročím k domovu.

Jos. Lada
53.

Kolotoč

Vyskočím si na koníka
a ten se dá v klus.
Líbí se mi jedno děvče,
chtělo tisíc pus.

Vyskočím si na koníka
a ten se dá v cval.
Já bych si to hezké děvče
namouduši vzal!

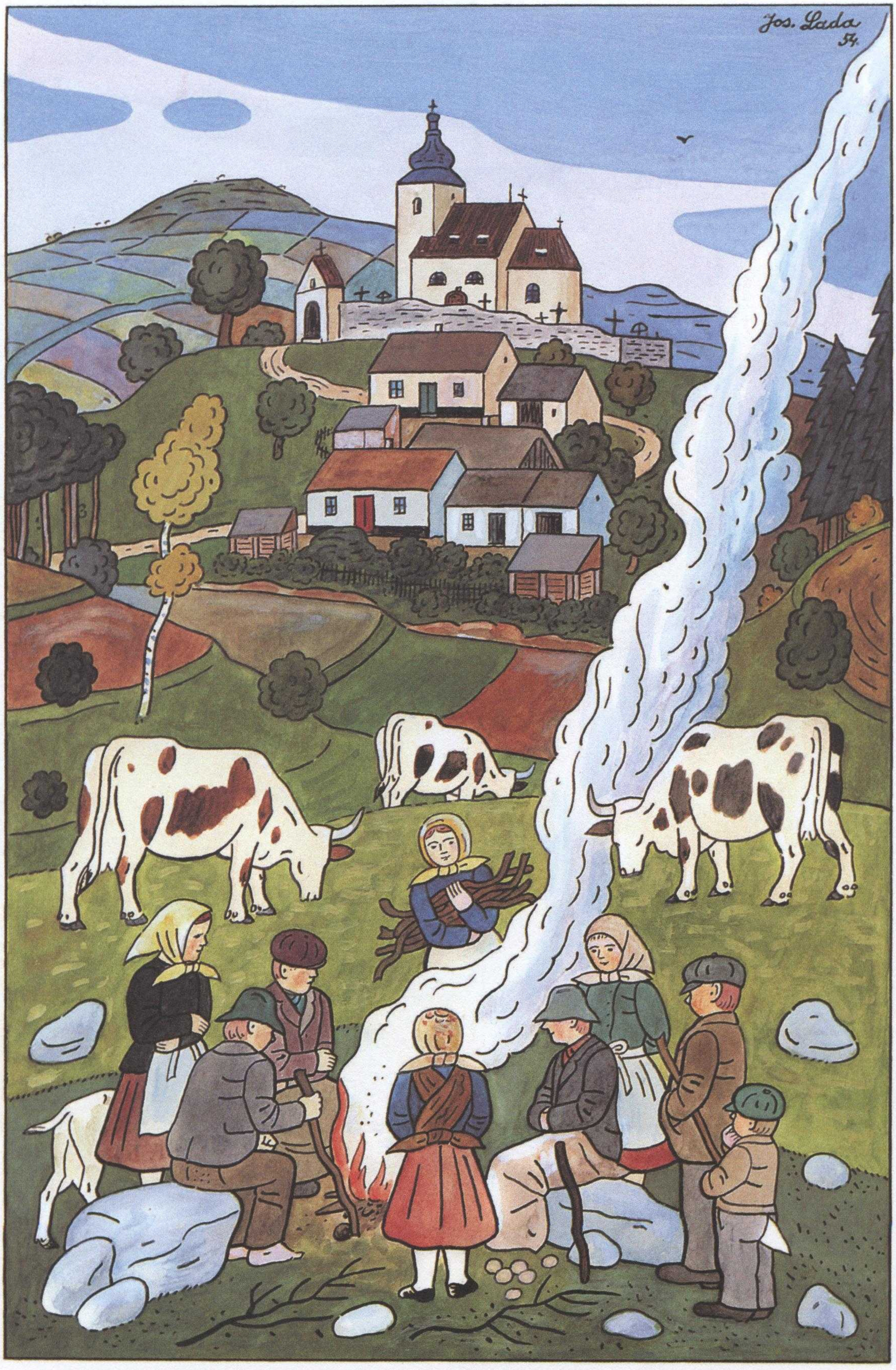

U ohníčku

Aničko, přilož na ohníček
a přisedni si blíž.
Máš pusu jako půlměsíček,
moc ti to sluší, víš?

Zafičel vítr z luk a polí
a sviští jako bič.
Usměj se, děvče! Co tě bolí?
Že už je léto pryč?

Aničko, přilož náruč klestí,
ať je nám příjemně,
a já ti povím, co je štěstí –
že jsi tu vedle mě.

Jos. Lada
54.

Tancovačka

V Senohrabech blízko Prahy,
tam se hraje od podlahy,
sotva trubač zaduje,
už se každý raduje.

Vemte k tanci svoji paní,
je čas tance a čas praní,
tydli fidli, brum brum brum,
kontušovka, pivo, rum.

Pantatíci už se mydlí,
jeden pěstí, druhý židlí,
pobavte se, tetičky,
přiučte se, dětičky!

Ať se děje, co se děje,
ctíme staré obyčeje,
nejdřív polka, valčík, fox,
potom zápas, džudo, box.

Pantátové, panímámy,
pobavte se spolu s námi,
pěkně tělo na tělo,
aby bylo veselo!

Pásli ovce Valaši

Pásli ovce Valaši
při betlémské salaši.
Anděl se jim ukázal,
do Betléma jim kázal.

„Jděte, jděte, pospěšte,
Ježíška tam najdete.“
A on leží v jesličkách,
ovinutý v plenčičkách.

Maria ho kolíbá,
svatý Josef mu zpívá:
„Hajej, dadej, synu můj,
svatý Josef, pěstoun tvůj.“

Maria se starala,
kde by plenek nabrala.
Šla, utrhla z růže květ,
ovinula celý svět.

Jos. Lada
40.

Štědrovečerní

Štědrý večer už je tady,
to je chvíle pro lásku.
Sníh se snáší na zahrady
jako mračno bělásků.

Slouha troubí na trumpetu
starodávné chorály.
Vemte Ferdu, vemte Bětu,
zabalte je do šály.

Přišli jsme k vám pro výslužku,
pantátové vousatí.
Dejte koláč, dejte hrušku –
Pánbůh vám to zaplatí.

Ježíšek je tady s námi,
srdce se nám tetelí.
Pantátové, panímámy,
buďme všichni veselí!

Zima

Jak peřina za peřinou
po obloze mraky plynou.

Pár těch peřin puklo mrazem,
peří se z nich sype na zem.

Honem, děti, máme práci –
ať tu stojí sněhuláci!

Ledňáček

Všude jen sníh a led,
hluboké závěje –
nezmrzni, ledňáčku,
kdopak tě zahřeje?

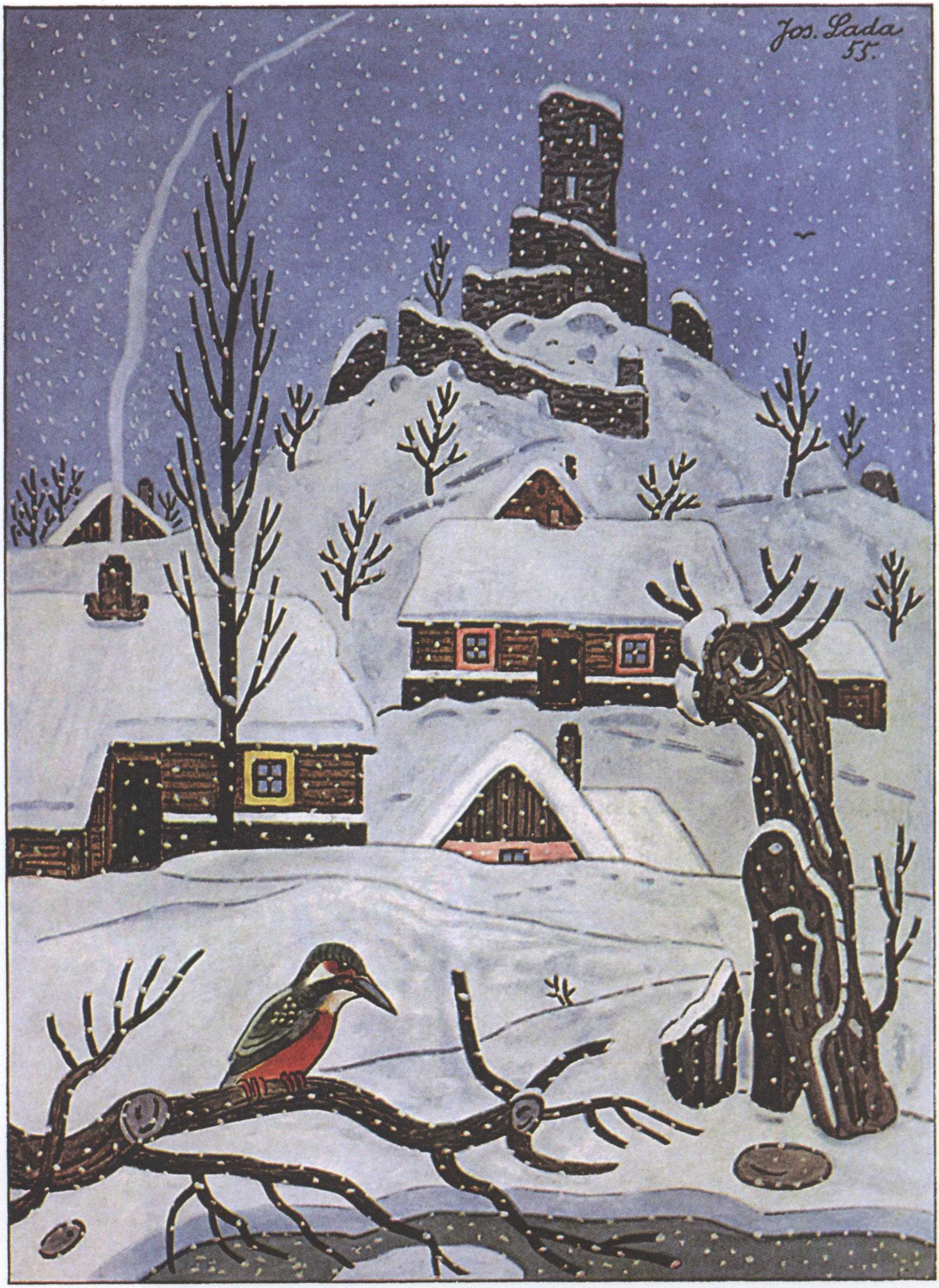
Ubohý ledňáčku, víš –
najdi si pořádnou skrýš!

Zamrzá potůček
v obecní oboře –
pročpak jsi neletěl
s husami za moře?

Statečný ledňáčku, víš –
najdi si pořádnou skrýš!

Rybičky dávno spí
a nikdo neloví –
čímpak se nasytíš,
ledňáčku hladový?

Neboj se, pojď ke mně blíž –
najdu ti pořádnou skrýš!

Jos. Lada
55.

Ponocný

Ponocný zadul na svůj roh,
náš klidný spánek chrání.
Ať už jsi děvče nebo hoch,
střeží tvé sny a přání.

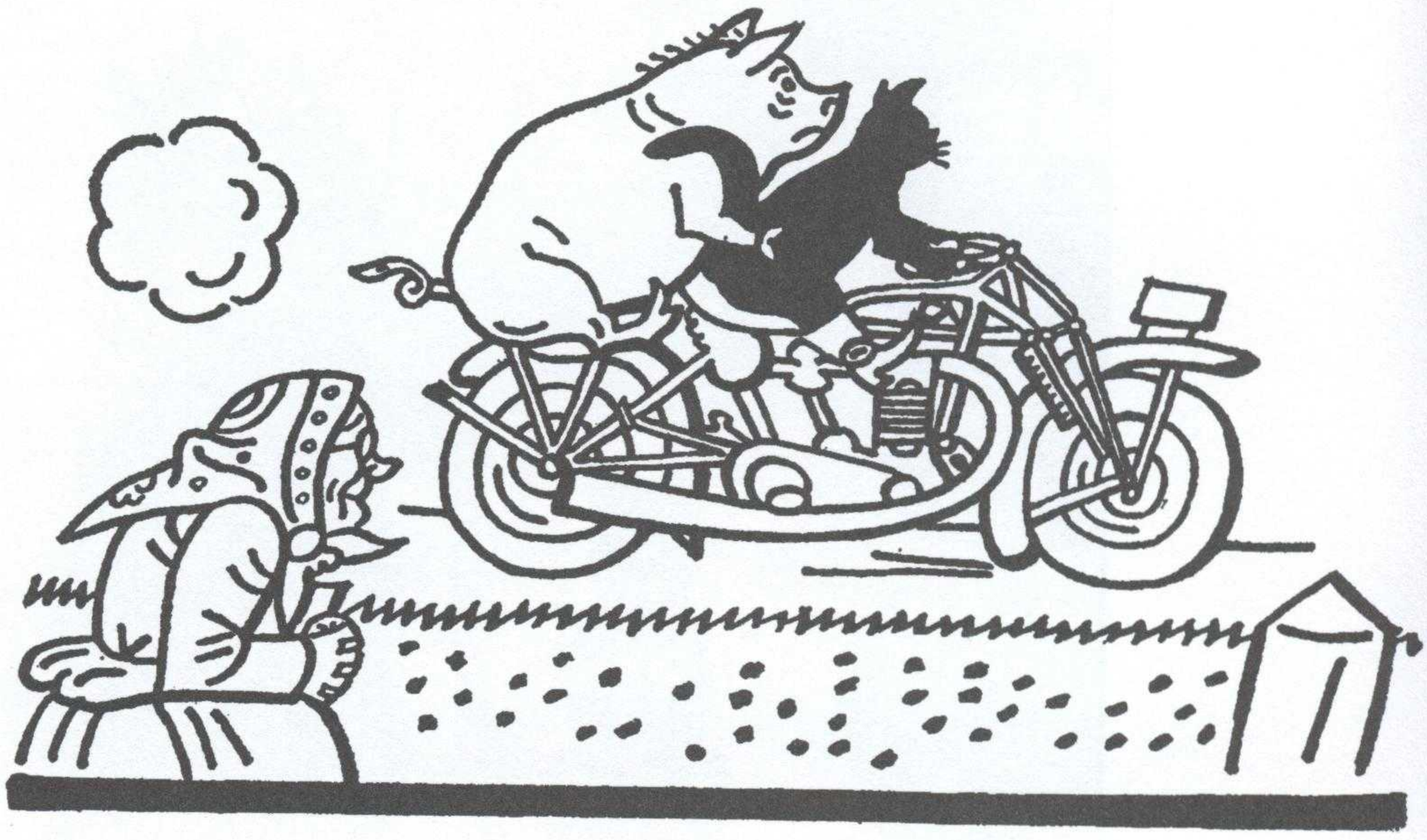
Bdí už jen jeden muž a pes,
nevadí jim, že zebe.
Klid a mír našich srdcí střez,
když sněží ticho z nebe!

Jos. Lada
48

11/

Také jste si všimli, že skoro všechny knížky, do kterých náš Pepík namaloval obrázky, jsou knížky veselé? To je tím, že s úsměvem a smíchem se kamarádil celý život. Dobře udělal, protože někoho vyděsit a rozplakat je snadné, ale naladit lidi do úsměvu nebo je rozesmát, to umí jen málokdo. A těch, kdo nás umí rozesmát chytře a laskavě, pardyje pometlo, těch je jako šafránu. Proto našeho Pepíka, totiž Josefa Ladu, miluje tolik dětí i dospělých.

Veselé kresby

Liduška: „Mami, viď, tys musila dříve být moc hezká?“
Matka: „Proč myslíš?“
Liduška: „Protože máš takovou hezkou dcerušku!“

První návrat ze školy:
„Tak co ses naučila ve škole?“
„Ale ani se neptejte, dědečku. Nic. Zítra tam musím znovu.“

„Pokud jde o vzdělání, s tebou se vždycky mohu měřit. Můj brácha chodí do tercie."
„To je toho! Můj brácha chodí do tercie už tři roky!"

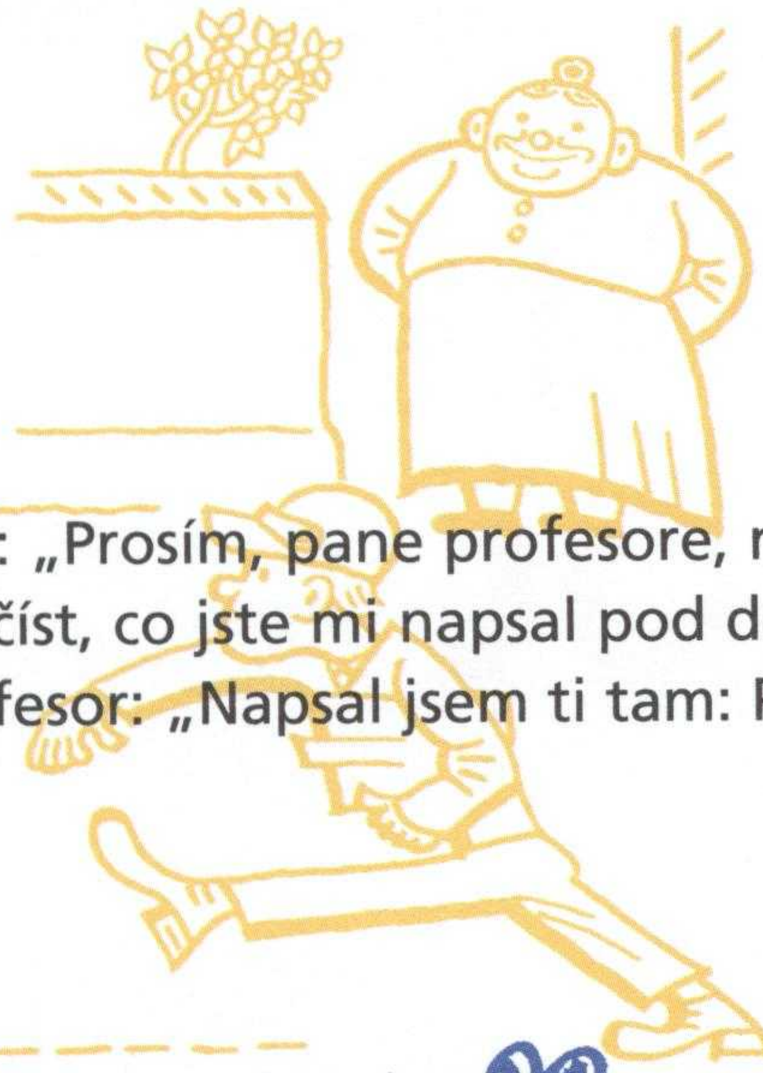

„Já jsem vám, pane Topůrko, tím silným jarním vzduchem tak zesláblá, že bych se snad ani nemohla bránit, kdyby mě chtěl někdo políbit."

„Mami, snáší kohout vejce?"
„Ne."
„A proč? Nechce, nebo nemůže?"

Žák: „Prosím, pane profesore, nemohu přečíst, co jste mi napsal pod domácí úkol.“
Profesor: „Napsal jsem ti tam: Piš čitelněji!“

„Tak na shledanou paní Koprová, musím už jít, mám dnes ještě práci, dcera má zítra svatbu!...“
„Tak, tak – a on se ještě brání?“

Krátkozraká paní: „Prosím vás, dámy, je tam místo ještě pro jednu?“

závěr

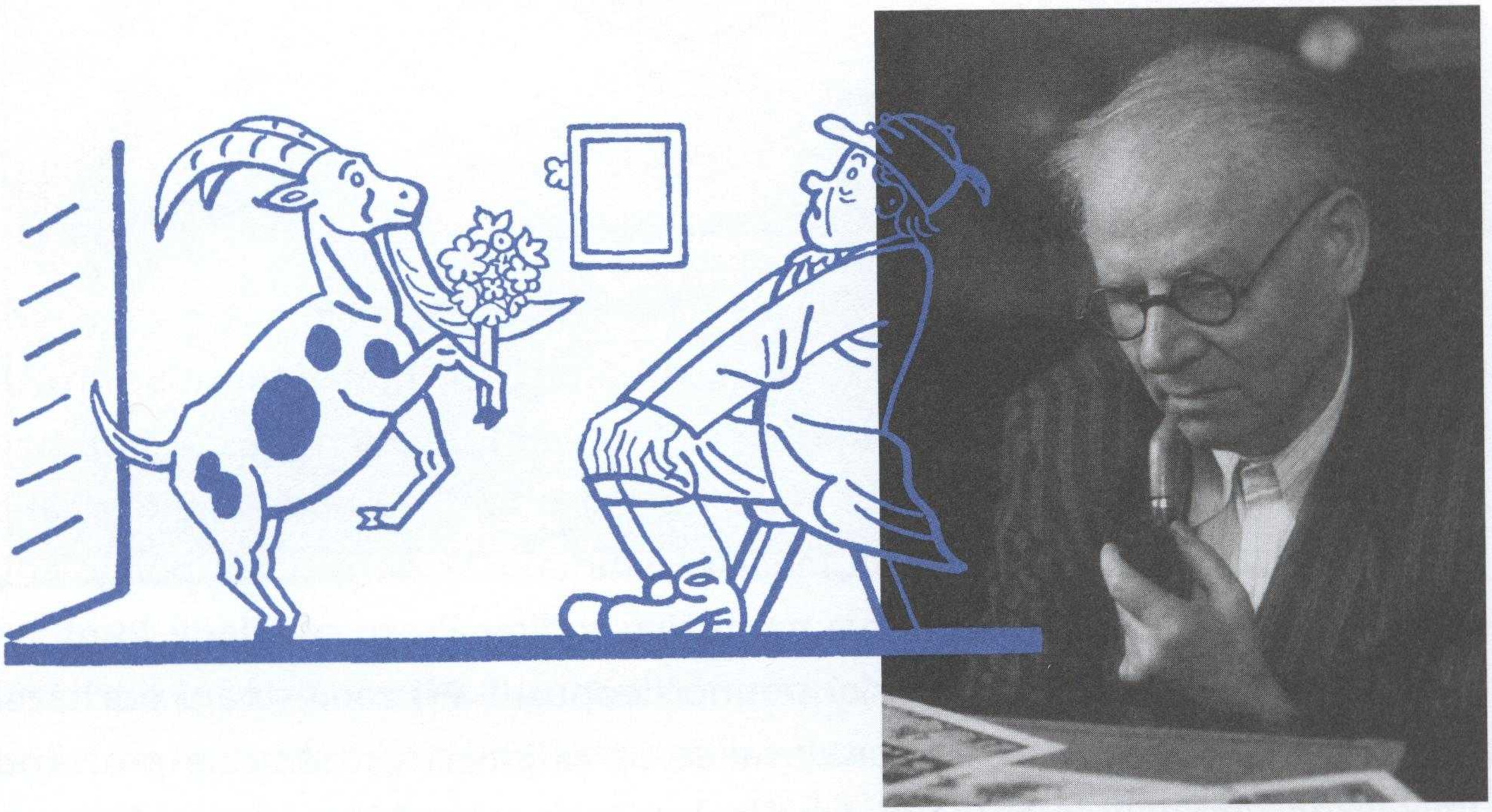

Milí kluci a milá děvčata, kakrahnátsky jste mě potěšili, že jste dočetli až sem, na konec knížky. A jestli jste přeskakovali, nevadí – pro změnu to teď můžete vzít na přeskáčku odzadu dopředu. Pac a pusu vám posílá

váš Mikeš

Splněný sen Josefa Lady

Nějakým zázračným kouzlem začaroval Josef Lada své obrazy a kresby, proto se v nich cítím jako doma. Jako by to byl svět mého dětství. Jako bych já byl ten kluk, který zjara otlouká píšťalku, v létě staví na potoce hráz, na podzim si s pasáčky v ohníčku peče brambory a v zimě staví na návsi sněhuláka a sjíždí na saních ty nejprudší stráně. Čím to, že já, městský člověk, znám tak důvěrně dávno zaniklý venkovský svět, kde děti chodívaly bosky a po cestách se místo splašených automobilů důstojně loudaly koňské a volské potahy? To proto, že jsem do Ladových obrázků odmalička vstupoval s dětskou samozřejmostí, celý natěšený na radostná překvapení, a nikdy jsem nebyl zklamán.

Josef Lada se narodil 17. prosince 1887 v Hrusicích v rodině venkovského ševce. Přestože žili chudě, malý Jozífek prožil šťastné dětství. Zvědavýma, okouz-

lenýma očima pozoroval vše, co se ve vsi i v okolí odehrávalo, vypomáhal doma, s kamarády prožíval klukovská dobrodružství a při tom všem se učil rozumět světu přírody i světu lidí. Od jiných kluků se lišil snad jen tím, že jeho největším koníčkem se stalo kreslení. Kreslil a snil o tom, že bude malířem jako jeho velký vzor Mikoláš Aleš. Na malířská studia však nebylo ani pomyšlení, otcův skromný výdělek stačil sotva na obživu rodiny. Proto se mladý Josef vyučil knihařem-zlatičem. Ale dětský sen ho neopustil. Při zaměstnání docházel na večerní kurzy kreslení a připravoval se na přijímací zkoušku na pražskou uměleckoprůmyslovou školu. Když byl nakonec na vytouženou školu přijat, po jediném semestru ji musel opustit, neboť mu zemřel otec a matka neměla dost

prostředků, aby ho mohla na studiích podporovat. Ale Josef se ani tentokrát svého snu nevzdal. Začal se živit novinovými ilustracemi a vzdělával se jako samouk. Ve svobodném povolání malířském pak prožil celý život.

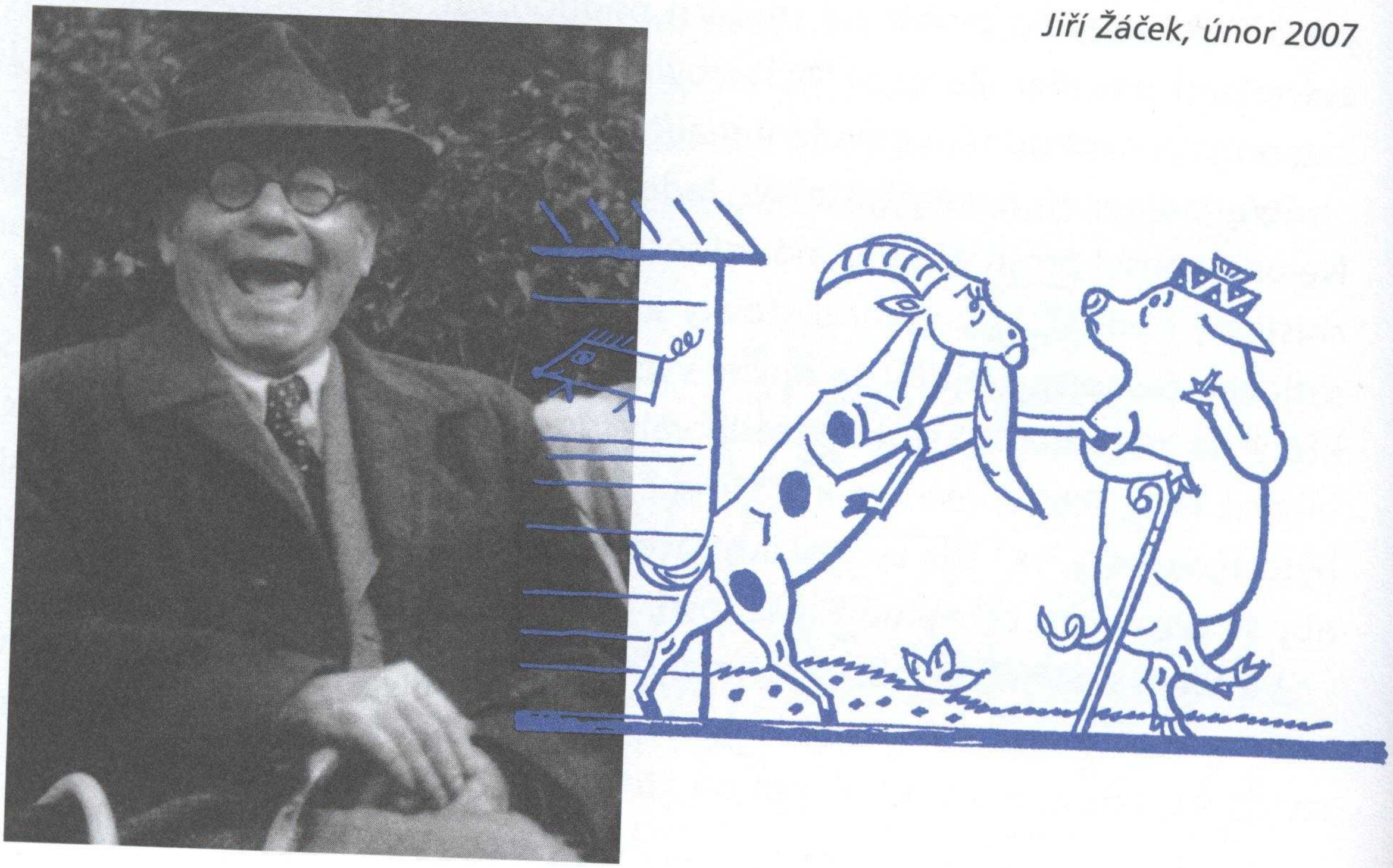
Svůj jedinečný, nezaměnitelný „ladovský" styl hledal a nacházel postupně. Nejprve musel projít etapou módní secesní stylizace a poté překonat své anarchistické období, kdy vychrlil stovky karikatur, jimiž pilně zásoboval dobové satirické časopisy. Nejdřív se musel vybouřit, aby se naučil mít svět rád. Svět, který na počátku 20. století zrodil válečnou apokalypsu, mu to nikterak neulehčil. Nelidské tuposti c. a k. vojenské mašinérie, která hnala statisíce lidských bytostí na jatka, se Lada vysmál ilustracemi Haškova Švejka. Maloval obludárium, aby se vyrovnal s otřesnou zkušeností, a přitom toužil rozdávat radost.

Ve svém zralém období začal malíř vyvolávat z paměti magický svět svého dětství, svět, který měl pevný řád, ale také prostor pro snění, humor a tajemství. Svět, kde spolu s lidmi mohou žít i rusalky, hastrmani a další pohádkové

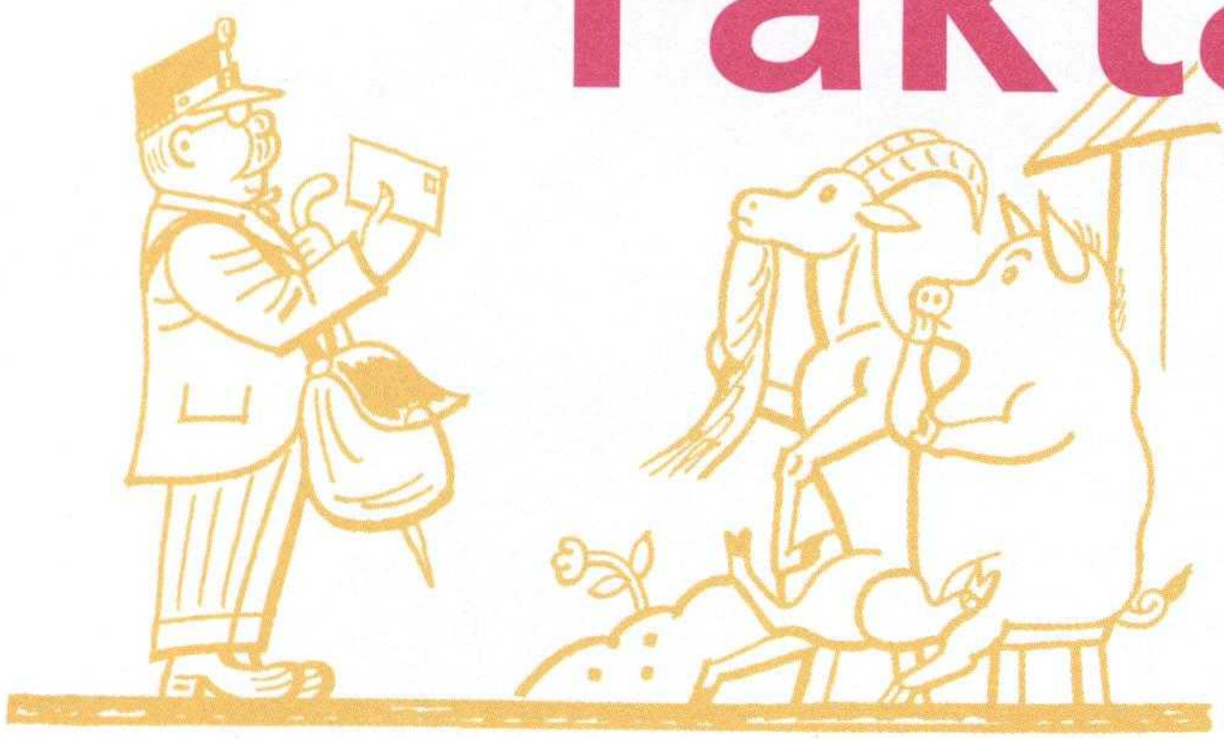
bytosti. Pavla Pečinková, kurátorka velké výstavy Ladova díla, která se konala v Jízdárně Pražského hradu od září 1998 do ledna 1999, to nazvala „hledáním ztraceného ráje". Ladův ráj neleží v žádných exotických zemích ani v bájných světech – jeho střed tvoří románský kostelík sv. Václava v jeho rodných Hrusicích. Je to ten kostelík, který důvěrně známe z Ladových obrázků – trůní na kopečku nad vsí jako kvočna a právě on je jednou z jistot Ladova ráje. „On si tu vesničku a její kraj nosil v srdci, a když maloval, vstupovala mu do obrazů jako vzpomínka, jako vyznání, jako poděkování," napsal o Ladovi a Hrusicích Michal Černík.

Josef Lada si splnil dětský sen, vyvzdoroval si to na osudu – stal se malířem. Buďme mu za to vděční, vždyť svými štětci vyčaroval pozemský ráj nejen pro sebe, ale i pro všechny lidi dobré vůle. V čem spočívá to kouzlo? Je prosté. Když malíř, který má talent od Pánaboha, maluje chladným rozumem, může stvořit svět, který nás ohromí, šokuje, srazí na kolena, ale jen tehdy, když maluje horoucím srdcem, může – pokud je dost pokorný i dost paličatý a pokud má tu nezbytnou špetku štěstí – stvořit svět, ve kterém bychom chtěli žít. Co víc si může malíř přát?

Jiří Žáček, únor 2007

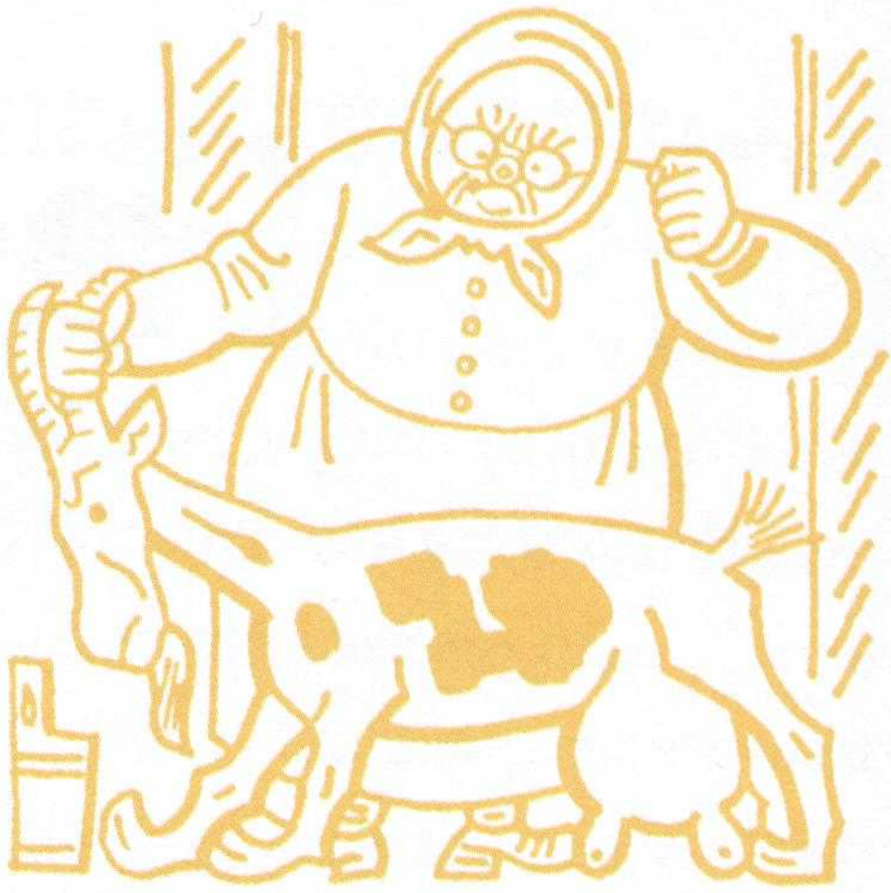
Fakta a čísla

První Ladovou knížkou určenou dětem byla *Moje abeceda* (1911), následovala *Kalamajka* (1913), *Veselý přírodopis* (1917) a *Svět zvířat* (1919); všechny v pozdějších vydáních výrazně proměnily svou podobu. Při ilustracích Erbenových *Národních říkadel* (1921) a Říhových *Dvanácti pohádek z onoho světa* (1921) malíř dozrál a v dalších knihách nacházíme už typického Ladu. Jsou to třeba *Národní pohádky* Boženy Němcové (1926), Jenneho *Pohádkový věneček* (1927), *Ezopské bajky* (1931), Horákův *Český Honza* (1940), *Co mi liška vyprávěla* Jiřího Mahena (1947), Erbenovy *Pohádky* (1953) a *České pohádky* (1958) Jana Drdy, ale také další knížky ilustrovaných říkadel – *Říkadla našeho Kadla* (1928), *Kykyryký! Zvířátka z celé republiky* (1929), *Veselý krok přes celý rok* (1929), *Ihá! Zvířátek plná kniha!* (1930), *Mňoukačky naší kočky* (1930), *Raf! Raf! Raf! Tady je zvířecí biograf!* (1930), *Ratata! Pokrok, sport a zvířata* (1930), *Štěkadla našeho pudla* (1930), *Halekačky naší Kačky* (1932), *Kalamajka* (1936), *Ku! – ku! Jen po mně vztáhněte ruku!* (1941) a *Kukadla* (1946), série *Ladových veselých učebnic: Savci* (1925), *Ptáci* (1931), *Brouci a hmyz* (1932) anebo Ladovy úspěšné autorské knihy *Mikeš* (1934–6), *O chytré kmotře lišce* (1937), *Bubáci a hastrmani* (1939), *Pohádky naruby* (1939) a *Nezbedné pohádky* (1946). Nesmíme zapomenout ani na dva Ladovy humorně laděné komiksy: *Šprýmovné kousky Frantíka Vovíska a kozla Bobeše* (1923) a *Dobrodružství Tondy Čutala* (1929). Dětem i dospělým jsou adresovány tři Ladovy vzpomínkové knihy: *Vzpomínky z dětství* (1937), *Straky na vrbě* (1940) a *Kronika mého života* (1942). A ještě se dvěma knihami, mistrovsky ilustrovanými Josefem Ladou, se může trochu odrostlejší čtenář setkat: se světoznámými Haškovými *Osudy dobrého vojáka Švejka* (časopisecky 1923–25, knižně poprvé 1926) a slavnou trilogií Karla Havlíčka Borovského *Křest svatého Vladimíra* (1946), *Tyrolské elegie* (1947) a *Král Lávra* (1947).

Josef Lada po sobě zanechal úctyhodné dílo. Vytvořil na 400 obrazů a 15 000 kreseb, ilustroval víc než 250 knížek, úspěšně spolupracoval s divadlem a televizí. A to nemluvím o kalendářích, plakátech a pohlednicích. Zůstává nejpopulárnějším českým malířem a jeho knížky se znovu a znovu vydávají a překládají do cizích jazyků.

Ediční poznámka

Tato knížka není určena pouze k prohlížení, ale také ke čtení. Proto jsem při výběru ukázek dbal na to, aby u žádného obrázku nechyběl doprovodný text; jsem přesvědčen, že text s ilustrací se vzájemně umocňují. --- Snažil jsem se vybírat co možná nejvíc obrázků z knížek v dosavadních ladovských publikacích (včetně výboru Josef Lada Dětem) víceméně opomíjených, ne-li zapomenutých. To se týká mnoha ilustrací z pohádkových knížek (J. Horák, J. Mahen, J. Drda, J. Brukner, J. Hloušek a další) i příběhů ze života (Brlićová-Mazuranićová, Prchal); část z nich doprovází ukázka původního textu, k několika jsem napsal text nový. --- Omezený rozsah knihy mě donutil nechat stranou autorovy vzpomínky, čtené zpravidla spíše rodiči než dětmi. (Čtenáře, kteří budou ukázky z Ladových vzpomínek postrádat, odkazuji na nedávné vydání výboru *Josef Lada Dětem* a *Kronika mého života*.) --- Přes veškerou snahu vybírat ilustrace méně okoukané či neokoukané nemohu opomenout některé z notoricky známých obrázků – bez kolekce ilustrovaných národních říkadel by mi reprezentativní výbor z Ladova díla připadal neúplný. --- Z knížečky Jaroslava Hlouška *Jak Honzíček hledal Filipa*, jejíž text evidentně jazykově zastaral, jsem vybral 9 ilustrací a opatřil je novým veršovaným textem a novým titulem; byla by škoda nezařadit do výboru aspoň některé ze znamenitých a kvalitně vytištěných obrázků. --- Při koncipování tohoto výboru jsem neodolal a napsal k Ladovým ilustracím zhruba 80 říkanek i delších básní, do výboru jich zařazuji asi třicet. Troufl jsem si také několik národních říkadel nahradit říkadlem vlastním, v dobré víře, že tím knize neuškodím, nýbrž prospěji. Tím jsem však svou troufalost nevyčerpal – otextoval jsem rovněž několik obrázků, známých jako ilustrace sbírky Jaroslava Seiferta *Chlapec a hvězdy*. Domnívám se, že Seifertovy uhrančivě nostalgické verše jsou adresovány spíše dospělému čtenáři, vzpomínajícímu na dětství a mládí, zatímco mým záměrem bylo oslovit dětského čtenáře. Jak se mi to podařilo, posuďte sami. --- Do výboru jsem zařadil také *Krále Lávru* Karla Havlíčka Borovského; doufám, že tím potěším vyspělejší dětské čtenáře. --- Závěrem bych rád poděkoval dětskému oddělení liberecké Krajské vědecké knihovny za ochotu a vstřícnost při výpůjčkách mnoha ladovských publikací, stejně tak děkuji i malířovu vnukovi Mgr. Josefu Ladovi za laskavé zapůjčení řady nedostupných knížek.

J. Ž.

Jos. Lada
53.

Obsah

Romance o Josefu Ladovi *(Jiří Žáček)* **8**

1/ Říkadla z babiččina kapsáře **10**

(pokud není uvedeno jinak, jde o lidovou poezii)

Koza a čert *(Jiří Žáček)* **10**

Houpy **11**

Kučera **12**

Z kopce *(Jiří Žáček)* **13**

Profous **14**

Lesní pych *(Jiří Žáček)* **15**

Koza z trní **16**

Strejček Nimra **17**

2/ Bajky **19**

(Josef Brukner; z knihy Bajky)

O lišce, vráně a sýru **20**

O lišce a čápu **22**

O koni a jelenu **24**

O lišce, mezkovi a vlku **26**

O lišce a kočce **28**

O pastýři a lvu **30**

3/ Svět zvířat **33**

(pokud není uveden autor, jde o lidovou poezii)

Slepička *(Josef Brukner; z knihy Svět zvířat)* **34**

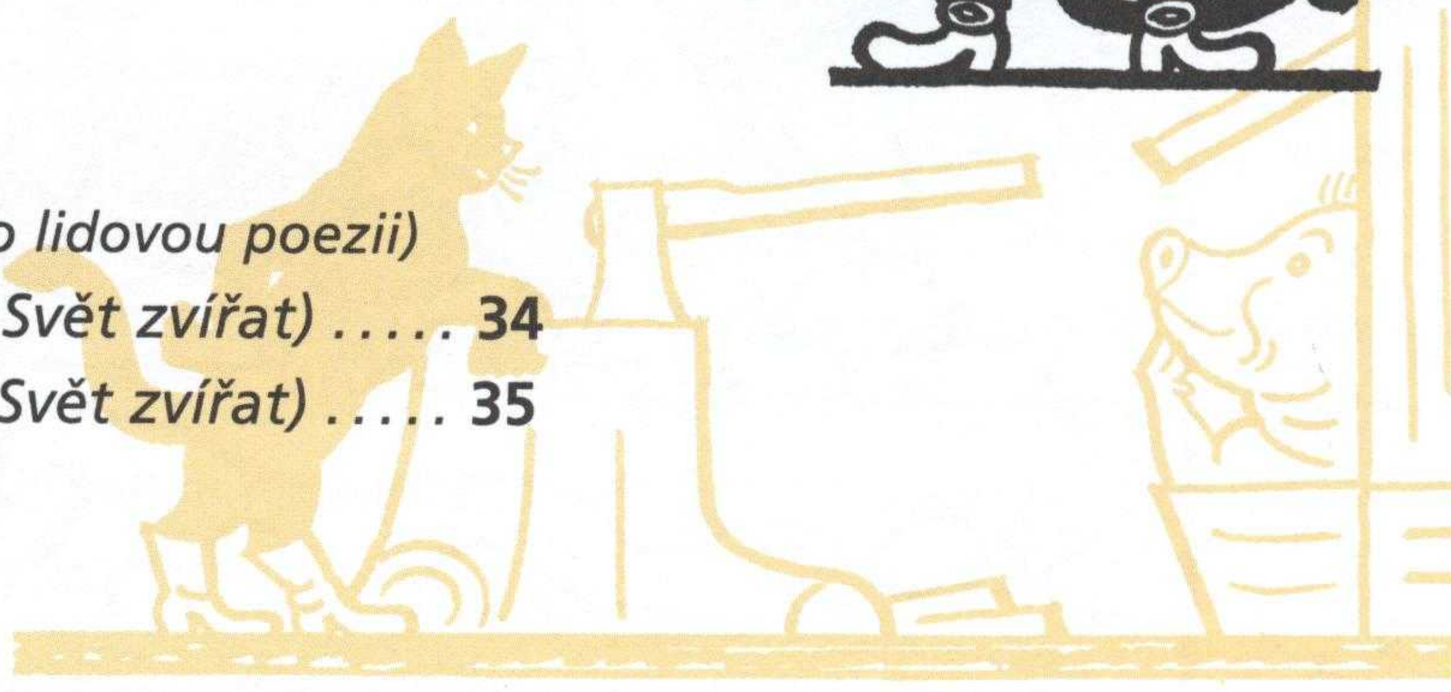
Krtkové *(Josef Brukner; z knihy Svět zvířat)* **35**

Běží liška **36**

Kocour *(Jiří Žáček)* **37**

Medvědi *(Jiří Žáček)* **38**
Koník *(František Hrubín; z knihy Veselý Ladův přírodopis)* **39**
Na hruškách *(Jiří Žáček)* **40**
Dobrou chuť *(Jiří Žáček)* **41**
Zaječí svatba *(Jiří Žáček)* **42**
Žabákovy rady *(Ludvík Středa; z knihy Zvířata a zvířátka)* **44**
Opičí móda *(Ludvík Středa; z knihy Zvířata a zvířátka)* **45**
Klokani *(Ludvík Středa; z knihy Zvířata a zvířátka)* **46**
Papoušek *(Jiří Žáček)* **47**
Vzduchoplavci *(Jiří Žáček)* **48**
Žirafa v opravě *(Jiří Žáček)* **50**

4/ Šestero pohádek 53

O Smolíčkovi *(Božena Němcová)* **54**
Hrnečku, vař! *(Karel Jaromír Erben)* **57**
Honza a vrba *(Jiří Horák; z knihy Český Honza)* **60**
Kocourek Mňau *(Josef Brukner; z knihy Čaroděj Mordydy)* **63**
Jak svět odplácí *(sibiřskou pohádku vypráví Jiří Žáček)* **66**
Co má tygr nejraději *(Marie Majerová; z knihy Veselá kniha zvířátek)* **69**

5/ Svět lidí 73

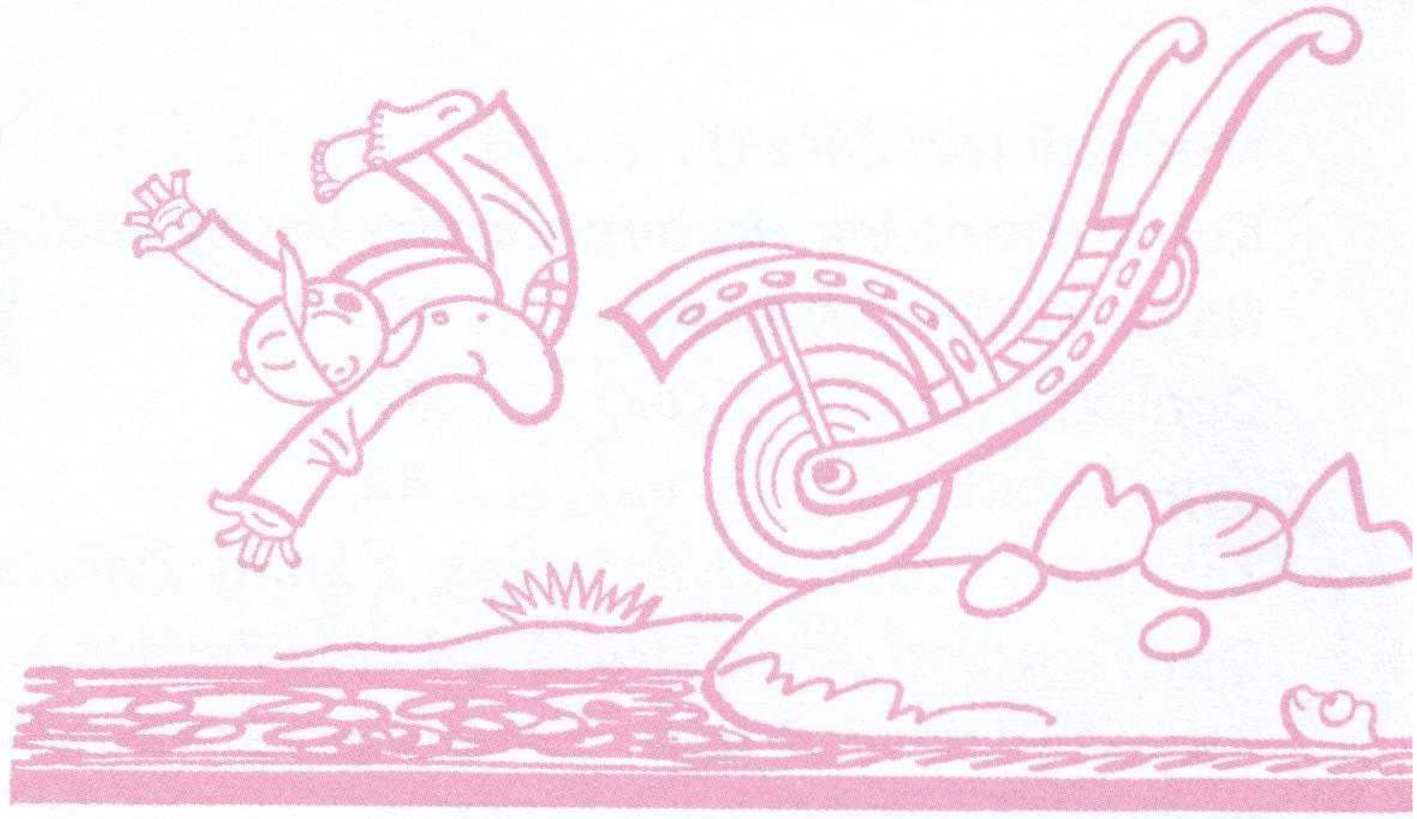
(pokud není uveden autor, jde o lidovou poezii)
Pavel **74**
V komoře je myš **75**
Houpy, houpy *(Jiří Žáček)* **76**
Já mám koně *(Jiří Žáček)* **77**
Indiáni *(Josef Brukner; z knihy Kniha plná zvířátek)* **78**
Rybář *(Ludvík Středa; z knihy Zvířata a zvířátka)* **79**
Bednář **80**
Jahodníci *(Jiří Žáček)* **81**
Karel **82**
Josefe **83**
Hruška *(Jiří Žáček)* **84**
Byla jedna babka **85**
Žežulička **86**
Na houbách **87**
Pasáci **88**

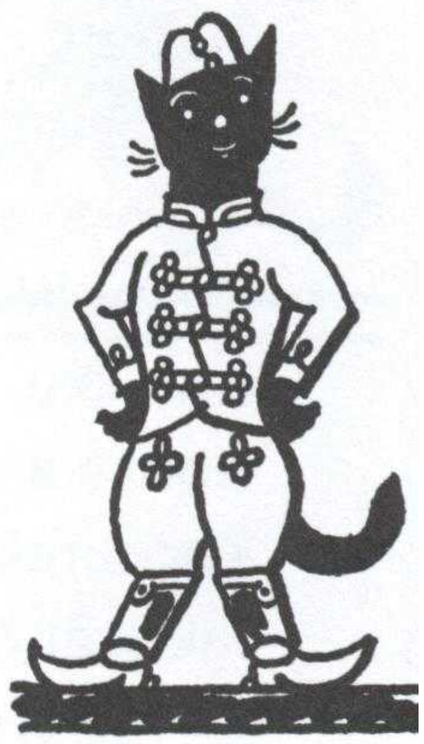

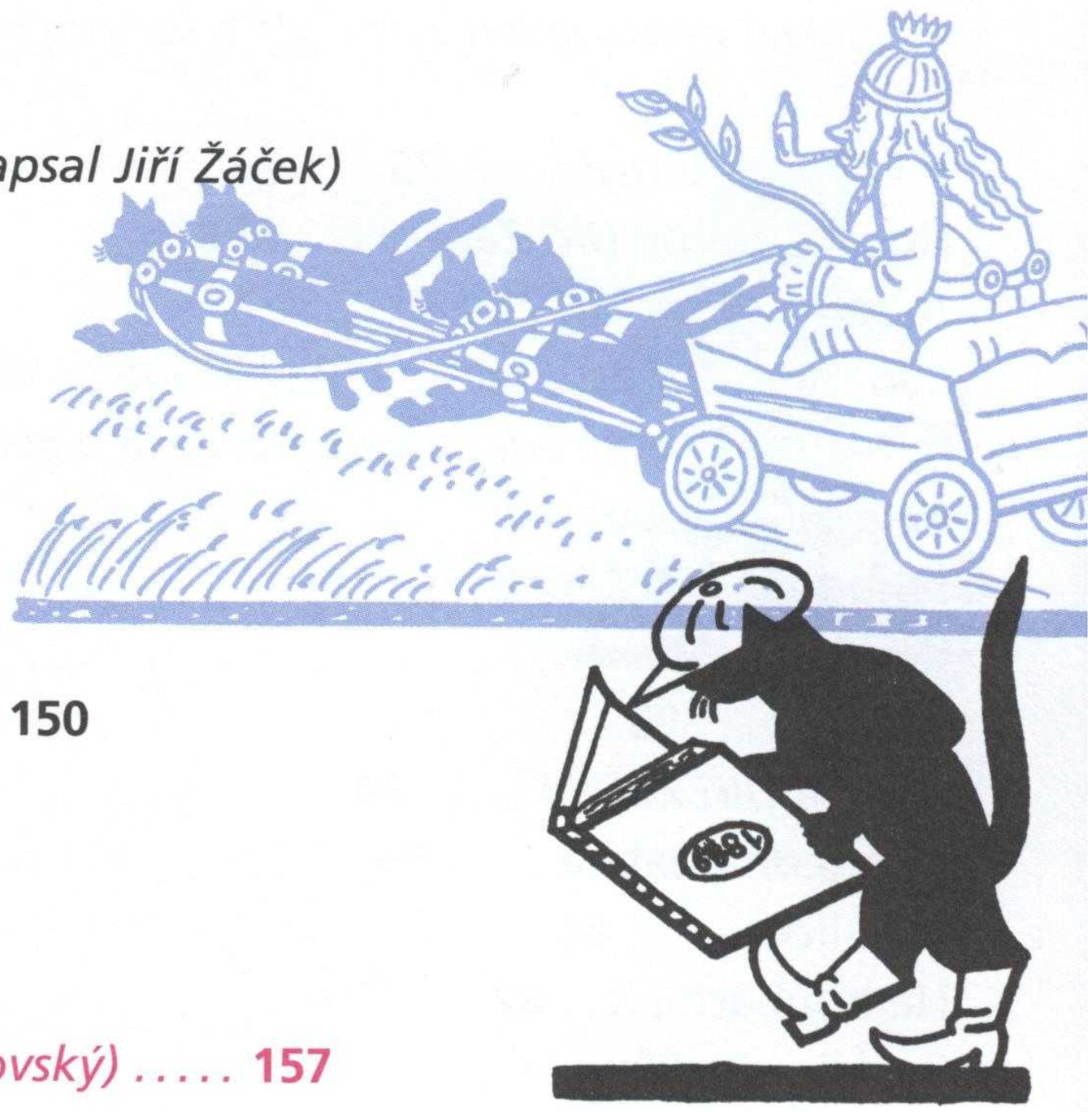
Muchomůrka *(Jiří Žáček)* **89**
Drak *(Jiří Žáček)* **90**
Káča **91**
Na klouzačce *(Jiří Žáček)* **92**
Koleda **93**
Sněhulák *(Jiří Žáček)* **94**
Zima **95**

6/ Komiksy 97
Šprýmovné kousky Frantíka Vovíska a kozla Bobeše *(Josef Brukner)* **98**
Uličníci **98**
Nevděk **99**
Urážka **100**
Takový je život **101**
Jak šel Matěj Hraběta hledat štěstí do světa *(Jiří Žáček)* **102**
Dobrodružství Tondy Čutala *(Josef Brukner)* **112**

7/ Tři pohádky od Josefa Lady 119
Jak byl Mikeš ve škole *(z knihy Mikeš)* **120**
Nebezpečná výprava do Nohavic *(z knihy O chytré kmotře lišce)* **125**
Bouřka ve škole *(z knihy Bubáci a hastrmani)* **132**

8/ Pohádkový svět 139
(k obrázkům Josefa Lady verše napsal Jiří Žáček)
Hloupý čert **140**
Víla Vesna **142**
Hejkal **143**
Maškarní ples **144**
Lenoráj **145**
Do vesmíru **146**
Listopad **148**
Luciperova strašidelná písnička **150**
Víly **151**
Pegas **152**
V zimě **154**

9/ Král Lávra *(Karel Havlíček Borovský)* **157**

10/ Od jara do zimy 167

(verše Jiřího Žáčka k obrázkům Josefa Lady kromě vyznačených)

Píseň o dětství *(Jaroslav Seifert; z knihy Chlapec a hvězdy)* **168**

Pomlázka *(Jaroslav Seifert; z knihy Chlapec a hvězdy)* **169**

Jaro **170**

Cikáni **171**

Na jahodách **172**

Moře hvězd **174**

Hodina zázraků **176**

Kolotoč **178**

U ohníčku **180**

Tancovačka **182**

Pásli ovce Valaši *(lidová)* **184**

Štědrovečerní **186**

Zima **187**

Ledňáček **188**

Ponocný **190**

11/ Veselé kresby 193

Splněný sen Josefa Lady – doslov **197**

Fakta a čísla **201**

Ediční poznámka **202**

Kocour MIKEŠ představuje Josefa Ladu

Výbor z díla

Touto knihou připomínáme 120. výročí narození a 50. výročí úmrtí Josefa Lady

Uspořádal, k vydání připravil a doplňujícími texty opatřil Jiří Žáček
V knize najdete kromě textů a ilustrací Josefa Lady a lidové poezie také texty
Josefa Bruknera, Jiřího Horáka, Františka Hrubína, Marie Majerové,
Jaroslava Seiferta, Ludvíka Středy a Jiřího Žáčka (podrobně viz obsah)
Přebal, vazba, grafická úprava a sazba Lubomír Šedivý
Vydal jako svou **10 000**. publikaci Albatros nakladatelství, a. s.,
právní nástupce, Praha, 2007
Odpovědná redaktorka Šárka Krejčová
Výtvarný redaktor Petr Urban
Technická redaktorka Arnoštka Svobodová
Vytiskla Centa, spol. s r. o., Vídeňská 113, Brno

1. vydání
13-832-007
14/31-5

Pro děti od 3 let a obdivovatele Josefa Lady každého věku

www.albatros.cz